

Neljäkymmentä vuotta

Kuvauksia ja muistelmia Amerikan suomalaisen työväenliikkeen toimintataipaleelta 1906—1946

Toimittanut Leo Mattson

Kustantaja:
Finnish American Mutual Aid Society, I. W. O.,
80 Fifth Avenue, New York, N. Y.

Printed in USA, 1946
Työmies Society, Superior, Wis.

Carl Päiviö, ASKAJ:n nykyinen sihteeri, toiminut kymmenien opintokurssien ohjaajana ja järjestön puhujana ja organiseeraajana.

Onni Kaartinen, entinen ASKAJ:n sihteeri ja Työmiehen toimittaja; nykyisin Eteenpäin toimittaja.

Amerikan Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestön toimeenpanevan komitean jäseniä, vasem. oikealle: Julius Ranta, Toivo Vuorela, Emma Mattila (naisten Viirin toimittaja), Michael Wästilä, Helen Kruth, A. Nyberg, Richard Björkbacka (Eteenpäin liikkeenhoitaja) ja Jenny Mulari.

Lukijalle

Viettäessämme Amerikan suomalaisen yhdistysjärjestömme 40-vuotisjuhlia, katsoo International Workers Orderin suomalaisen jaoston — Amerikan Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestön — toimeenpaneva komitea asiaan kuuluvaksi tehdä yleiskatsauksen järjestömme moninaisiin kehitysvaiheisiin ja toimintoihin kansallisena valistus- ja kulttuurijärjestönä, kuin myöskin sen suhteisiin amerikalaiseen työväenliikkeeseen ja yleisesti edistykselliseen toimintaan. Siksi tässä julkaisussa ei ole pyritty rajoittumaan pelkästään oman järjestömme tapahtumien toteamiseen, vaan myöskin antamaan lyhyt yleiskuva amerikkalaisista ja kansainvälisistä tapahtumista, joiden rinnalla muutokset järjestömme toiminnassa ovat tapahtuneet.

Yleispiirteissään kunkin tämä julkaisu on joukkotyötä, kuten sen sisällöstä ilmenee. Säilyttääkseen pienen muiston paikkakuntansa riennoista tulevaisuudelle, IWO:n kymmenien lodgien komiteat ja yksilöt ovat kirjoittaneet lyhyitä katsauksia paikkakuntansa yhdistystoiminnan ajalta ja siten tehneet mahdolliseksi verrattain yksityiskohdallisen yleiskatsauksen järjestömme toimintaan 40 vuoden ajalta, jopa esirauvauksen vuosiltakin. Kiitos heille tästä uhrautuvasta työstä.

Luonnollisesti kaikki aikaisemmat ja myöskin myöhemmät tapahtumat on täytynyt supistaa mahdollisimman pieneen tilaan, mutta luullaksemme on tullut kaikkein tärkeimmistä mainituksi. Sellaisena yhteistyön tuloksena toivomme, että julkaisumme kykenee tekemään tunnetuksi pääpiirteissään järjestömme historian niin vanhemmalle kuin nuoremmalle jäsenistöllemme ja liikkeemme ystäville.

Toimitus

AMERIKAN TYÖVÄENLIIKE JA SUOMALAINEN TYÖVÄESTÖ

I

“Se työväki vahva on, voittamaton, joka tiedon hengessä herää.”

Tuon työväen mieliä innoittavan ja sytyttävän ajatuksen ensimmäiset oraat alkoivat ilmestyä näkyville jo viime vuosisadan lopussa Amerikan suomalaisen siirtolaistyöväen keskuudessa ja järjestyneeksi liikkeeksi ajatus alkoi kristallisoitua kuluvan vuosisadan alussa.

Mitkä olivat ne tekijät, jotka tuota ajatusta synnyttivät ja kehittivät?

Vapauspyrkimys lähtee työväen vallitsevista olosuhteista. Toisin sanoen, se puhkeaa sanoiksi työväen huulilla heidän luokka-asemansa perustalta ja samalta pohjalta se kehittyy käytännölliseksi toiminnaksi.

Tämän totuuden puki Friedrich Engels puheessaan Karl Marxin haudalla seuraaviin muistettaviin sanoihin:

“Niinkuin Darwin keksi elimillisen luonnon kehityslain, niin keksi Marx ihmiskunnan historian kehityslain: sen yksinkertaisen, vaikka siihen saakka ideologisten verhojen peittämän tosiasian, että ihmisten ensin ja ennenkaikkea täytyy syödä, juoda, asua ja pukeutua ennenkuin he voivat harjoittaa politiikkaa, tiedettä, taidetta, uskontoa j.m.s.; että siis välttämättömien elintarpeiden tuotanto, ja sen kautta kulloinkin vallitseva kansan tai ajanjakson taloudellinen kehitystaso muodostaa sen perustan, josta vastaavat ihmisten valtiolaitokset, oikeuskäsitykset, taide, jopa uskonnolliset käsitykset ovat kehittyneet ja jonka avulla ne sen vuoksi voidaan selittää — eikä päinvastoin, kuten tähän saakka on tehty.”

Se on materialistinen historian käsitys.

Samoin kuin yleisesti, tuo totuus pitää paikkansa myöskin meidän suomalaiseen siirtolaisväkeen, jonka valistuneimmat ainekset puolivuosisataa sitten alkoivat käsittää työn ja pääoman väliset vastakkaisuudet ja tehdä herätystyötä keskuudessamme, puhua ja kirjoittaa työväen vapausliikkeestä.

Suomalaisten siirtolaisten valtaisan enemmistön muodostivat ainekset, jotka uudessa kotimaassa ansaitsivat leipänsä hyvin lujasta.

Se oli joukkoa, joka työskenteli vähäpalkkaisimmissa ja raskaimmissa töissä: rauta-, kupari- ja hiilikaivoksissa, satamatöissä, terästehtais-
sa, rautalankamylyissä, metsätöissä, sahoilla, jne. sekä raivasi korpia
ja kannikoita viljelykselle. Olosuhteet sille muistuttivat joka päivä,
että Amerikassa ei työtätekevä ihminen puuveitsellä kultaa vuole,
vaan että elämäntaistelu on ankaraa kamppailua.

Se oli jokapäiväinen elämäntaistelu, joka loi otollisen maaperän
siirtolaistyöväkemme keskuudessa sosialististen aatteiden juurtumi-
selle ja yhdisti sitä Amerikan ja kansainvälisen työväenliikkeen vir-
taukseen. Yli kaikkien raja-aitojen kulki hiljainen, näkymätöin ja
vastustamaton voima, joka ajoi tiedonjanoon yhteiskunnallisista
kysymyksistä ja työväenliikkeen pyrkimyksistä. Se hiljainen, näky-
mätöin ja vastustamaton voima oli tunne kapitalismin sorrosta, tun-
ne siitä että kansan suuret joukot saavat osakseen hyvin vähän suun-
nattomien rikkauksien kasvun eduista, tunne että työläisen epävakaa
elämän vastakohtana on muutamien harvojen äärettöin ylellisyyden ja
että trustiutunut pääoma hallitsee taloudellisella mahdollaan maan
poliittista ja yhteiskunnallista elämää omaksi edukseen ja työtäteke-
vien kansanjoukkojen etuja vastaan.

Vielä puolivuosisataa sitten työväenliike Amerikassa oli verrat-
tain heikko lukumäärältään, hajanainen ja epätietoinen pyrkimyksis-
sään. Mutta siitä huolimatta sillä oli innoittava ja syyttävä vaikutus
suomalaiseenkin työväkeen. Unionit taistelivat työläisten taisteluja teh-
taissa, kaivosalueilla ja muilla työmailla, opettaen työväelle taloudel-
listen oikeuksiensa tuntoa. Sosialistinen liike puolestaan selitti koko
työväenluokan yleisiä ja lopullisia päämääriä. Ne olivat vaikutteita,
joita amerikkalaisesta työväenliikkeestä saatiin ja jotka hiljalleen al-
koivat kantaa hedelmää.

Toisaalta tietystikin seurattiin läheisesti synnyinmaan tapahtumia
ja niin saatiin sieltä uusia vaikutteita, joita pyrittiin soveltamaan
uuden kotimaan oloihin. Varsin voimakkaana tekijänä onkin merkit-
tävä liikkeemme alkuvaiheissa Suomen työväen antamat vaikutteet.
Mutta paikkansa pitää tässäkin sanonta, että kannettu vesi ei kai-
vossa pysy. Toisin sanoen, ellei amerikkalaisessa maaperässä olisi
ollut perustaa ulkoapäin tulleiden vaikutteiden juurtumiselle, niin
ennenpitkää ne olisivat sammuneet. Tuo maaperä kuitenkin oli ole-
massa täällä, samoin kuin kaikkialla muuallakin, työväen luokkaliik-
keelle. Siksi onkin tärkeätä ja välttämätöntä luoda lyhyt katsaus
amerikkalaiseen työväenliikkeeseen, että käsittäisimme millaisissa

cloissa suomalainen yhdistysjärjestö syntyi ja siihen vaikuttavat tekijät.

* * *

Yhdeksästoista vuosisata Amerikan historiassa tunnetaan teollisen vallankumouksen vuosisatana. Teollisen vallankumouksen vauhti maassamme oli suunnattomasti nopeampi kuin Europan maissa, tai missään muualla. Erikoisesti se oli sitä viime vuosisadan viimeisellä neljänneksellä. Suurteollisuuden jättiläisiä muodostui miltei kaikilla aioilla. Terästeollisuus trustiutui. Samoin lihanpakkaus, rautatieliikenne, tupakkateollisuus ja lukemattomat muut alat, hävittäen sadottain ja tuhansittain heikompia kilpailijoita. "Rautatiet, sanalennätin ja höyrylaivaliikenne murtivat maantieteelliset raja-aidat, yhdistäen koko sivistysmaailman yhdeksi kansainväliseksi markkina-alueeksi, samalla kun höyry- ja sähkövoiman käyttöön perustuvat suuremmoiset koneet lisäsivät työn tuottavaisuuden sadoin verroin ja synnyttivät uskomattomia rikkauksia", kertoo amerikkalainen historioitsija.

Se merkitsi suunnatointa pääoman vallan lisääntymistä maan taloudelliseen, poliittiseen ja yhteiskunnalliseen elämään. Nimet sellaiset kuin Rockefeller, Carnegie ja Morgan nousivat symbolisoimaan tuota uutta mahtia. He alkoivat vaikuttaa rahakukkarollaan maan politiikkaan enemmän kuin etevimmät valtiomiehet. Sitä kuvaillee muudan amerikkalainen kirjailija seuraavasti:

"Kun suuren lännen (Amerikan) jonkun rautatielinjan vallitsija loistovaunuissaan on matkalla, on hänen matkansa kuninkaan riemusaaton kaltainen. Valtioitten ja alueitten kuvernöörit kumartavat hänen edessänsä; kansaneduskunnat kokoontuvat juhlaistuntoihin hänen vastaanottamiseksi; kaupungit ja kylät kilpailevat hänen suosiostaan, sillä eikö olekin todella hänen vallassaan tuottaa kaupungille mielensä mukaan onnea tai turmiota."

Trustiutuvan pääoman vallan laajentumista seurasi mitä pulmalisimpia yhteiskunnallisia kysymyksiä.

Hillittömässä liikevoittojen tavoittelussa sellainen kuin moraali on tarpeetonta ja haitallista painolastia, sanoo eräs amerikkalainen yhteiskuntatutkija. "Aikuisemmalla kauppialla ja tehtailijalla oli jonkun verran liikerehellisyyden tuntoa. Nykyaikaisella trustimagnaatilla ei sitä ole vähääkään. Hänestä kaikki keinot ovat oikeutettuja niin kauan kun ne vain tyydyttävät hänen ahneuttaan. Hänen ihanteensa on lisätä valtaansa, anastaa haltuunsa kaikki maansa rikkaus-

lähteet, omistaa lähimäisensä ruumiineen ja sieluineen.

Saavuttaakseen tämän päämääränsä hän lahjoo lainlaatijakunnat, ostaa oikeusistuimet, lahjoo yleiset virkailijat ja saastuttaa julkisen sanomalehdistön.

Teollisuusedut — hänen etunsa — muodostavat nykyaikaisten kansakuntien koko elämän. Ne vaikuttavat lakeihimme, vallitsevat valtiollisen elämämme, ohjaavat yleisen mielipiteen, määräävät sisäisen ja ulkomaisen politiikkamme ja päättävät sodan ja rauhan kansakuntien kesken. Trustimagnaatti on vaarallisempi valtiias kuin koskaan mikään valtiollinen itsevaltiias.”

Erikoisesti siirtolaisväestö oli se työväenluokan kerros, joka raskaimmin sai kokea kapitalistisen järjestelmän varjopuolet — riiston, sarron ja pulakausina työttömyyden kaikkine seurauksineen. Syvältä maanuumenista oli kaivoskylissä pienillä palkoilla ja raskaalla työllä ansaittava toimeentulo. Yhtä paljon hikeä vaativaa olivat työt rautatierakennuksilla, metsissä, terästeollisuudessa jne. Eikä mitään ihan-teellista ollut myöskään uudisviljelijäin asema, sen osan siirtolaisista, jotka tehtaan tai kaivoksen visseliä pakoon painautuivat maanviljelyksellä elämänsä hankkimaan. Sellaisillakin alueilla kuin Dakotan valtioissa, vastukset olivat tulokkaille moninaiset, puhumattakaan siitä osasta, joka lähti kannikoita raivaamaan viljelyksille, tai lähtivät homestead-maille, kauaksi asumattomille takamaille, jonne ”kinttu-polkuja” pitkin oli kannettava ruoka ja muut tarvikkeet. Puutetta ja suoranaista nälkiintymistäkin saatiin monasti kokea.

Se oli myös aikaa, jolloin kasvavan voimansa tunteva kapitalismi kävi armottomasti tukahduttamaan työväen taloudellista järjestymistä, tai mädättämään unioliikettä luokkasovittelun aseeksi.

Amerikassa, samoin kuin kaikissa muissakin kapitalistisissa mais-sa, kapitalistinen tuotantotapa synnytti vuorotellen kuumeista yritte-liäisyyttä, jolloin kaikilla työmailla oli kiirettä, mutta sen jälkeen seurasi pakollisen joutilaisuuden aikoja — talouspulia.

Vuoden 1825 ja sen jälkeisten yleisten teollisuuspulien mainingit koskivat myöskin Amerikkaa. Mutta erikoisen ankarana talouspula iski maatamme viime vuosisadan viimeisellä kymmenluvulla. Pelolla ja kauhulla sitä vanhemmat suomalaiset muistelivat ”huonona demokraattiaikana,” joka muka aiheutui siitä, että demokraattipuolue oli vallassa. Todellisuudessa kuitenkin tuo ”huonona demokraattiaikana” tunnettu talouspula, jolloin voimakas työmies joutui kauppaamaan vankkojen käsivarsiensa voimaa, saadakseen vatsallisen ruokaa päi-

vässä, useimmiten huonolla menestyksellä, alkoi hiljalleen kehittyä jo republikaanisella hallitusajalla (Benjamin Harrisonin hallitusaikana), saavuttaen huippukohtansa Grover Clevelandin, demokraattipuolueen presidentin, hallituskaudella.

Se oli puutteen ja turvattomuuden aikaa Amerikan työväenluokalle ja erikoisesti siirtolaisväelle. Samalla se oli pääomien keskittymisen ja nousevaa unioliikettä vastaan kohdistetun hyökkäyksen aikaa.

Amerikan teollisuustuotannollisessa ja poliittisessa elämässä tapahtui viime vuosisadan viimeisellä kymmenluvulla paljon sellaista, mikä oli omiaan levittämään sosialistista ajatustapaa. Tarvitsee vain yhtäältä muistaa pääomien kasaantuminen, ja toisaalta monet katkerat lakkotaistelut ja valtiovallan yleinen suhtautuminen niihin.

Ensimmäinen yleistä huomiota herättävä lakkojen sarjassa oli Carnegien ja kumppanien rauta- ja terästehtaissa Homesteadissa, Penn., heinäkuulla 1892 syntynyt lakko, huomattavaa palkanalennusta vastaan. Taistelu muodostui veriseksi. Lakkolaisten ja hurttien välisessä tappelussa kaksitoista menetti henkensä ja vaikeasti haavoittui kolmattakymmentä.

Homesteadin lakko oli vielä kesken, kun Coeur d'Alenen piirissä, Idahon valtiossa, puhkesi jotenkin yhtä tuima taistelu työn ja pääoman välillä — rikkailla hopea- ja lyijykaivoksilla.

Sitten heti kintereillä puhkesi kaksi laajamittaista työtaistelua — Buffalon vaih데미esten ja Tennesseen kaivostyöläisten lakot. Varsinkin Tennesseen kaivosmiesten lakko muodostui katkeraksi, alueelle kutsuttu sotaväki murtaen lakon selkärangan vangitsemisellaan.

Yleisemmin tunnettu tuon aikaisista lakkotaisteluista suomalaiselle vanhemmalle väelle on Eugene V. Debsin johtama rautatietyöläisten lakkoliike, joka alkoi Great Northern yhtiötä vastaan ja päättyi suureen rautatietyöläisten myötätuntoisuuslakkoon Pullmanin vaunutehtaiden työläisten puolesta. Taistelu Great Northern yhtiötä vastaan huhtikuulla 1894 päättyi työläisten voitolle.

Pari kuukautta voittoisasti päättyneen Great Northernin lakon jälkeen ryhtyi Debsin perustama American Railway Union myötätuntoisuuslakkoon Pullmanin Palatsivaunu-yhtiön työläisiä avustaakseen, jotka olivat lakkoutuneet Pullmanissa, Ill., noin 25 prosentin keskimääräistä palkanalennusta vastaan. Tuon Chicagon läheisyydessä olevan kauppalan oli perustanut kuuluisa palatsivaunujen rakennuttaja George M. Pullman, järjestäen kaikki kauppalan asiat siten, että

työläiset olivat sanan varsinaisessa merkityksessä yhtiön orjia, jotka aina olivat tilipäivän jälkeen velassa yhtiölle. Sen päälle kun yhtiö ilmoitti suuresta palkanalennuksesta, niin työläiset kieltäyivät sitä hyväksymästä. Työläiset vaativat riidan alistamista sovinto-oikeuteen, mutta yhtiö vastasi röyhkeästi: "Meillä ei ole mitään soviteltavaa." Ja sitä seurasi työnsulku.

Joidenkin viikkojen kuluttua Debsin johtama ARU, joka oli järjestänyt Pullman yhtiön työläiset, asettui taistelun johtoon ja myötätuntoisuuslakkoon. Taistelu laajentui ja jännittyi. Jonkun päivän kuluessa Chicagon, Cincinnatiin, Clevelandin, Omahan, San Franciscon ja monen muun keski- ja länsivaltioiden keskusten välinen rautatieliikenne oli pysähdyksissä.

Lakko onnistui alussa hyvin, mutta Yhdysvaltain silloinen presidentti Grover Cleveland lähetti sotilaita Chicagoon, jossa rautatieyhtiöiden kätyrit olivat toimeenpanneet väkivaltaisuuksia, joista luonnollisestikin ryhdyttiin syyttämään lakkolaisia. Sen lisäksi vielä hän lähetti julistuksen kymmenen valtion "uskollisille kansalaisille" säilyttää rauha ja pysyä kodeissansa. Oikeuslaitos astui näyttämölle, antaen estetuomion, jolla lakkolaiset kiellettiin jatkamasta Pullmanin vaunujen boikotusta. Ja Debs y. m. union virkailijat asetettiin syytteen salaliitosta, maankavalluksesta ja murhasta.

Oikeustaistelun aikana sai Debs istua kuusi kuukautta Woodstockin vankilassa, (lähellä Chicagoo), tuomittuna tuomari Grosscupin julistaman estetuomion rikkomisesta ja oikeuden halveksimisesta. Muut syytökset Debsiä vastaan osottautuivat niin ontoiksi, että juttu häntä vastaan lopetettiin.

Valtiovallan esiintyminen työläisten taloudellisen taistelun murtajana herätti Debsin mielenkiintoa poliittisen toiminnan välttämättömyyteen. V. 1896 oli Debs vielä poliittisilta mielipiteiltään demokraatti ja kannatti William Jennings Bryania silloisessa vaalitaistelussa. Mutta tammikuussa 1897 hän kirjelmässään union jäsenille sanoi:

"Pääkysymys on sosialismi tai kapitalismi. Minä puolustan sosialismia, sillä minä taistelen ihmisyyden puolesta. Kullan valta on meitä jo kyllin kauan saastuttanut. Raha ei ole mikään sivistyksen perusta. On tullut aika yhteiskunnan uudelleen muodostamiselle — me elämme suurten muutosten murrosajassa."

Taistelu, jossa 12 henkilöä sai surmansa ja yli 700 vangittiin, oli

kouluuttanut Debsistä sosialistin — ja sosialistisen liikkeen lipunkantajana.

Voidaankin sanoa, että näinä taistelujen vuosina sosialistiset opit alkoivat juurtua varsinaisen amerikkalaisen työväen keskuuteen. Sosialistinen työväenpuolue (Socialist Labor Party), joka sitkeästi oli yli parinkymmenen vuoden ajan suorittanut sosialististen oppien leviämistä, oli vuoden 1899 vaiheilla valtansa kukkuloilla. Sen jälkeen alkoi puolueen alas luisumisen kausi. Sosialistinen työväenpuolue nojasi etupäässä siirtolaisväkeen, se ollen yksi sen perusheikkouksista, heikkouksista, joka piti liikettä liiaksi paljon akateemisena liikkeenä ja lopuksi johti lahkolaisuuden ja rappeutumisen tielle.

Sitävastoin sosialistipuolueen synty voidaan johtaa työväen merkittävien taloudellisten taistelujen tuloksena. Eipä siis ihme jos Sosialistinen Työväenpuolue alkoi nopeasti menettää vaikutusvaltaansa sen rinnalle perustetulle Sosialistipuolueelle, jonka johtavaksi persoonallisuudeksi heti perustamisesta lähtien tuli juuri työväen taistelun tuoksinassa ollut Eugene V. Debs.

Uuden puolueen elinvoimaa todisti se, että sen presidenttiehdokkaille — Debsille ja Harrimanille — annettiin vuoden 1900 vaaleissa lähes satatuhatta ääntä. Ja vuoden 1902 kongressivaaleissa äänimäärä puolueelle nousi lähelle neljännesmiljoonaa.

Myöskin merkille pantavaa tältä ajalta on ensimmäisten suomalaisten työväenyhdistysten ilmestyminen. Siellä ja täällä vuosisadan viimeisellä kymmenluvulla ja jo sitä ennenkin alkoi syntyä työväenkysymyksiä harrastavia yhdistyksiä, vaikkakin alkuaan itsenäisinä kansallisina yhdistyksinä. Jo v. 1890 Brooklyynissä, N.Y., perustettiin työväenyhdistys *Imatra*, jonka rinnalla sitten Gardnerissa, Mass., pidetyssä kokouksessa 1903 järjestettiin yhdistysten keskuselimeksi erityinen *Imatra-Liitto*. Keskivaltioissa samanaikaisesti syntyi samantyyppiseksi keskuselimeksi *Amerikan Suomalainen Työväenliitto*.

Eri paikkakunnilla syntyneistä yhdistyksistä useimmat yhtyivät *Imatra-Liiton* jäsenyyteen ja yleisesti ensin seurasivat sen ohjelmaa, jonka pyrkimyksenä oli pitää suomalainen työväestö eristettynä kansallisessa karsinassa ja tukahduttaa sen luokkaharrastukset. Täällä siis tapahtui suunnilleen samaa kuin Suomessa, että työväenyhdistysliikkeen johtoon pääsivät porvarilliset ja intoisänmaalliset ainekset yrittivät johtaa yhdistysliikettä oman maailmankatsomuksensa mukaisesti työväen pyrkimyksiä vastaan ja liikkeen kansalliskiihkoisuuden uomaan.

**Osanottajat Amerikan Suomalaisen Työväenliiton vuosikokouksessa
Duluthissa, Minn., elokuulla 1904**

Mutta olojen pakko itsepintaisesti pusersi esiin uusia yhteiskunnallisia aatteita, joiden tunnustaminen merkitsi kapitalistisen järjestelmän tuomitsemista. Ilmeni, että käytyjen taistelujen vaikutus ylettyi myöskin suomalaiseen siirtolaisväkeen. Pian alkoi perustetuista yhdistyksistä yksi ja toinen liittyä sosialistipuolueeseen. Tätä suuntaa nopeistutti erikoisesti se, että vuosisadan vaihteessa Suomesta virtasi sosialistista väestöainesta, joka tänne saavuttuaan alkoi nuoruuden innolla toimia sosialististen aatteiden levittämisessä. Erikoisesti sosialististen aatteiden raivaustyön suorittajana on mainittava Suomesta 1899 saapunut luennoitsija tohtori A. F. Tanner. Karuun maaperään, joka oli ollut Suomesta tulleiden vanhollisten pappien y.m. herrojen ja narrien johdon alaisena,” kuten Työmiehen 10-vuotisjulkaisussa mainitaan, hän alkoi kylvää esitelmillä sosialismin siementä siirtokansamme keskuuteen, pitäen esitelmiä Massan valtiossa, Rockportissa, Quincyssä, Worcesterissa, Fitchburgissa, Allstonissa ja Lanessvillessä, sitten Brooklynissä ja New Yorkissa y.m.

Muistelmissaan tohtori Tanner kertoo, miten calumetilainen pastori Eloheimo leimasi hänet paholaisen apostoliksi. Siirtolainen kuvaili esitelmien jumalattomuutta ja yleisesti siltä taholta julistettiin, että villi henki on sekaamme tullut. "Sen syntymiseen ei kuitenkaan ollut todellisenä syynä uskonto-into, sillä olin huolellisesti pitänyt itseni erillään esitelmissäni uskonnollisten asiain käsittelemisestä, en koskaan viittailemalla puhunut kirkosta tai papistosta moittien, vaan syynä raivoon oli nyt kuten kaikkina maailman aikoina, että aatteet olivat uusia."

Valistustyön seurauksena syntyi sosialistinen yhdistys "*Myrsky*" Rockportissa, "*Aura*" New Yorkissa, "*Jyry*" ensimmäisenä naisten sosialistisena yhdistyksenä ja joitakin toisia sosialistisia ryhmiä. Sosialismin siementä kylvettiin myös Imatran keskuuteen. "Tulinen sosialistikokous pidettiin sitte eräänä marraskuun sunnuntaina 1899 työväenyhdistys Imatran haalilla (Brooklynissä), kertoo Tanner. "Helsingistä oli joukko uusia aatteihin tutustuneita käsityöläisiä saapunut samana syksynä yli Atlantin ja lisäksi oli Halonen (Alex) myös valmistanut jonkun, niin että oli hyvä joukko asiaamme tuntevia ja siis meidän väkeämme. Puheita pidettiin, keskusteltiin ja lehti (*Amerikan Työmies*) vaadittiin pian ilmestymään. Se oli ensimmäinen jyrkkä kokous sosialismin puolustamiseksi."

Ensimmäinen numero lehteä ilmestyi tammikuun alussa 1900. "Uusi kausi alkoi sitten *Amerikan Työmiehen* ilmestymisellä", jatkaa Tanner. "New York ja Brooklyn olivat kyllä vain sen jälkeen persoonallisen vaikutuksen alaisina, vaan painetun sanan kautta joutui verrattain laajat alat siennettyä sosialismilla. Toveri Martin Hendrickson lähti matkustelevana asiamiehenä kiertämään keskivaltioita, joissa teki hyvää jälkeä pitämällä kovia puheita nykyisestä asiantilasta." Tällä matkallaan hän piti 36 esitelmää ja puhetta sosialismista. Hyvällä syyllä voidaan matkaa pitää Martin tulikasteena, sillä maaperä oli "villiiä."

Vaikkakaan lehti ei vielä jaksanut elää, niin askel oli otettu sosialismin selvittämiseksi suomalaiselle siirtolaisväelle. Ne kaksikymmentäneljä numeroa, mitä *Amerikan Työmiestä* julkaistiin, todistivat että "villioipiksi", "anarkismiksi", "nihilismiksi" ja "pirun opiksi" leimattu uusi aate olikin ihmisyyden oppia, joka pyrki tyydyttämään myöskin siirtolaisväen yleisvalistuksen kaipuuta. Lehti selosti, että "työväen asia ja raittiusasia kuuluvat välttämättömästi yhteen ja ovat siis käsi kädessä ajettavat"; ammattiunionista puhuessa lehti ke-

hoitti kaikkia suomalaisia työläisiä yhtymään ja tukemaan järjestynyttä työväkeä; farmareihin lehti vetosi, että "tulkaa siis mukaan muiden työläisten kanssa"; kansalaistumisen tärkeydestä se teroitti mieliin, että "erittäin tärkeitä on, että jokaisella suomalaisella paikkakunnalla olevat... työväen asian harrastajat, ottavat erityisesti huolehtiakseen että kaikki paikkakunnalla löytyvät suomalaiset saadaan kansalaispaperien hankkimiseen" ja englanninkielen opettelun tärkeydestä lehti puhui: "Käyttäkää hyväksenne, joka mies ja nainen iltakouluja, lukekaa kotona kielen oppikirjoja, hakekaa kaikkia tilaisuuksia, yleisiä kokouksia, raittiusseuroja, kirkkoja ja tietysti ennenkaikkea työväenyhdistyksiä, kuullaksenne puhuttua kieltä."

Kuten ylläolevasta selviää, ohjelma tähtäsi suomalaisen siirtolaisväen voittamiseen amerikkalaisen työväenliikkeen apujoukoksi, sen perehdyttämiseksi uuden kotimaan oloihin ja sulattamiseksi osaksi Amerikan kansasta, sekä synnyttämään yleisvalistukseen kaipuuta, siinä henkisen pimeyden tilanteessa, missä vielä yleisesti elettiin kansalliskiihkoiljain holhoukseen alaisena.

Että ohjelma vastasi siirtolaisväen syvien rivien oloja ja sisimpiä tunteita, käy selville m.m. pastori Ilmosen välittelystä, että vuoden 1903 jälkeen kymmenen vuoden ajalla sosialismin eteneminen Amerikan suomalaisten keskuudessa ylittää joukkojen kokoamisessa ja seurojen uudelleen muodostamisessa ja perustamisessa kaikkien muiden yhteispyrintöjen saavutukset, tullen tällöin luoduksi ja kehitetyksi erityinen koko maata käsittävä *Amerikan Suomalainen Sosialistijärjestö* piireineen ja osastoineen.

Tältä raivaustyön ajalta olisi kerrottavana paljon mielenkiintoista, mutta jätämme sen myöhempään ja palaamme tarkastamaan amerikkalaista työväenliikettä.

* * *

Sosialistipuolueen perustamisen seurauksena sosialistinen liike murtautui ulos niistä ahtaista puitteista, joihin se Sosialistisen Työväenpuolueen aikana oli ollut suljettuna. Pitkäaikainen työskentely omassa ahtaassa piirissä oli saattanut Sosialistisen Työväenpuolueen johtohenkilöt äärimmäisen ahdaskäsitteisiksi, henkilöiksi jotka olivat tottuneet katselemaan puolueensa jäsenyyttä vain harvojen etuoikeudeksi, eivätkä niin ollen todellisuudessa pyrkineetkään joukko-
puolueen rakentamiseen. Maan unioliikkeeseen he suhtautuivat hyvin kylmäkiskoisesti ja itsekkäästi, se ollen omiaan vieroittamaan ja ulostyöntämään työväkeä sosialistisen liikkeen piiristä. Erikoisesti

A. F. Tanner, Amerikan suomalaisen työväenliikkeen tienraivaaja.

Martin Hendrickson, Amerikan suomalaisen työväenherättäjä. Kuoli Neuvostoliitossa.

tämä on totta Daniel DeLeonin valtakaudella. DeLeon oli pohjaltaan teorisoiva professori, joka kylläkin suoritti paljon teoreettista työtä sosialististen oppien tunnetuksi tekemisessä, mutta jolle työväenluokan jokapäiväinen taistelu oli jotenkin salattu kirja. Hän oli koskeuksissa työläisten kanssa muunsta niiden aatteiden kautta, joilla hän tahtoi työläiset "kääntää", kuten hänen sanontansa kuuluu.

Sitävastoin Eugene V. Debs, sosialistipuolueen johtaja, oli työläinen, joka oli laskenut lapionsa veturin lattialle sinä päivänä, jolloin hän otti tehtäväkseen lämmittäjien järjestämisen. Debsin ajatukset perustuivat työväen taisteluista saamiin kokemuksiin. Siksi hänen puheensa olivat eläviä ja joukkoihin meneviä. Hän jätti ystäviä missä ikinä hän liikkui, sillä hän puhui joukkojen syvimpien tunteiden kieltä. Ja samaa on sanottava hänen kirjoituksistaan. Niistä uhkui syvä rakkaus ja innostus työväenluokan vapaustaisteluun.

Ammattiunioniliikkeen riveistä nousseena henkilönä Debs käsitti unioniliikkeen merkityksen työväenluokalle, mutta kompastuskiveksi niin hänelle kuin koko sosialistiselle liikkeelle muodostui kaksoisunionismi.

KAKSOISUNIONISMIN HISTORIA

Siitä huolimatta, että vanhassa Sosialistisessa Työväenpuolueessa kaksoisunionismin kannattaminen muodostui yhdeksi suurimmista riitakysymyksistä, joka johti hajaantumiseen ja Sosialistipuolueen muodostamiseen eronneiden toimesta, ei kestänyt kauaa ennenkuin uusi puoluekin oli saman taudin vallassa. Siitä Amerikan työväenliikkeen veteraani William Z. Foster kirjoitti vuoden 1922 vaiheilla seuraavaa :

“Ennenkuin osoitamme lähemmin kaksoisunionismin tuohavat vaikutukset, on hyvä hetkeksi luoda silmäys tämän pyrkimyksen historialliseen kehitykseen tässä maassa : kaksoisunionismi on oleellisesti utopismin tuote. Se on seuraus pyrkimyksestä saavuttaa vallankumouksellinen päämäärä valmiiksi tehtyjen täydellisten järjestöjen oikotien kautta. Työväenliikkeemme varhaisina aikoina, 30—40 vuotta sitten (kirjoitettu v. 1922), esitti se pientä osaa, tuskinpa minkäänlaista. Silloin taistelija-ainekset, jotka eivät vielä olleet suunnitelleet niitä meidän aikamme hienokudoksisia unioteorioita ja rataanpyöräkarttoja (tarkoittaa IWW:n ‘teollisen yhteiskunnan karttaa’), omaksuivat niiden aikojen alkeelliset joukkouniot työskentelyjärjestöikseen. Nämä varhaisempien aikojen taistelijat, jotka muodostuivat pääasiallisesti anarkisteista ja sosialisteista, ottivat sangen toimeliaasti osaa järjestyneiden työläisten jokapäiväisiin taisteluihin. He pyrkivät utterasti, ei houkuttelemaan työläisiä luopumaan yhdestä, epätieteelliseksi oletetusta unioiden ryhmästä ja liittymään toiseen, täydelliseksi otaksuttuun unioiden ryhmään, mutta antamaan pontta ja ymmärtämystä näiden alkeellisten järjestöjen taistelulle. Siten he tajuamattaan toimivat sopusoinnussa nykyaikaisimman militanttisen taktiikan kanssa. Tuloksena oli se, että työläiset vastasivat heidän yrityksiinsä ja meidän ammattiunionistinen liikkeemme nousi nopeasti sille kuuluvaan paikkaansa, edistysmielisenä taistelujärjestönä, aivan kansainvälisen järjestyneen työväestön eturintamaan. Vaikka vapaata maata ja mahdollisuuksia oli silloin yleisemmin kuin nyt, olivat ne voimattomia estämään työväenluokan radikalismia.

80-luvulla, jolloin kumoukselliset olivat erikoisen toimeliaita vanhoissa unioissa, oli amerikkalainen työväenliike maailman työläisten innostaja. Työnritarit (Knights of Labor) olivat radikaalisia ja hyökkäviä. Suurin osa johtajista oli sosialisteja. Vieläpä Gompers-

kin komeili vallankumouksellisena. V. 1887 hän sanoi: 'Samaan aikaan kuin me pidämme mielessämme ylevän ihanteen, on meidän kuljettava sitä kohti käytännöllisten toimenpiteiden kautta, ottamalla järkevästi huomioon painostavat tarpeet. Edistyneimpäin ajattelijain kanssa uskon minä niiden päämääriin, myöskin palkkajärjestelmän hävittämiseen.' Ammattiunionit olivat myöskin radikaalisia. Ei se ollut Työnritarien järjestö, kuten monet luulevat, mutta Ammatti- ja Työväenunionioiden Liitto (josta myöhemmin tuli A. F. of L.), joka kutsui ja johti yleislakon 1886. Tämä historiallinen liike lumosi työväenluokan kapinalliset jäsenet kaikkialla Euroopassa, ei vain sen takia, että se oli ensimmäinen uusiaikainen yritys voittaa yleinen 8-tuntinen työpäivä, mutta erityisesti siitä syystä, että se merkitsi ensimmäistä onnistunutta yritystä soveltuttaa käytäntöön heidän ihailemaansa asetta, kaikkien paikkakuntien kaikkien työalojen yleislakkoa. Vuosia jälkeen he nimittivät työväestön kansainväliseksi juhlapäiväksi toukokuun ensimmäisen päivän, jolloin lakko alkoi. Niinä jännittävinä aikoina olivat meidän työväenunionimme yksinään ensimmäisinä maailmassa, mitä tulee taistelukuntoon ja henkeen. Tämän käsitti kansainvälinen työväenliike täysin luonnolliseksi. Vallitseva käsitys oli se, että koska Yhdysvalloissa (jo niinä varhaisina aikoina) vallitsi kapitalismin edistynein muoto, oli myöskin selvää, että siellä piti olla edistyneimmät työväenunionit. Tavallinen oletus oli se, että tässä maassa tulee olemaan ensimmäinen työväenluokan kumous.

Vieläpä sen 8-tuntin työpäivää vaativan lakon epäsuotuisan tuloksen, ja kapinallisten johtajien Parsonin, Spiesin, Fisherin, Engelin ja Linggin mestauksen jälkeen mikä tapahtui Heinätorin (Chicagon) kapinan yhteydessä, oli sosialisteilla ja muilla radikaaleilla suuri vaikutusvalta ammattiunioissa muutamia vuosia. He olivat ystävällisissä väleissä Liiton johtajien kanssa ja jatkuvasti edistyivät ohjelmiseen. Kuitenkin oli heillä säännöllinen taistelu taantumuksellisten aineiden kanssa. Tätä käytiin menestyksellisesti siihen asti kun Daniel DeLeon ilmestyi voimakkaaksi tekijäksi radikaalien keskuudessa. Hallitsevalla persoonallisuudellaan ja houkuttelevalla eristäytymis-ohjelmallaan, kykeni DeLeon nopeasti pysäyttämään työn ammattiunioissa ja alkamaan kapinaliikkeen selvällä kaksoisunionismin tiellä.

Harvain miesten vaikutus on ollut suurempi amerikkalaiseen työväenliikkeeseen kuin DeLeonin. Hänen pääasiallisena tehtävänään oli suunnitella kaksoisunionismin älylliset perustelut niin tehokkaasti, että niiden oli tultava hyväksytyiksi ja jäätävä koko kumouksellisen

liikkeen teollisuusohjelmaksi sukupolven ajaksi. Hän oli kykenevä kirjoittaja ja kaunopuheinen puhuja, taitava väittelijä ja hallitseva persoonallisuus yleensä. Mutta loistavuudestaan huolimatta oli hän oleellisesti sofisti ja utopisti. Erikoisesti puuttui häneltä käsitys kehityskulusta. Perusvirheen teki hän siinä, että hän käsitti vanhat ammattiunionit paikallaan pysyviksi, muuttumattomasti vanhoillisiksi järjestöiksi ja että siis välttämättömästi sosialistiset unionit tuli luoda uusiksi järjestöiksi. Hän ei tietänyt, että työväenliike älyllisesti kasvaa vanhoillisuudesta radikalismiin ja rakenteellisesti ammattikuntamuodosta teollisuusmuotoon. DeLeonin kaksoisunionismin teollinen ohjelma oli vain tyypillinen utopistinen suunnitelma vanhan, puutteellisen, kehittymässä olevan yhteiskunnallisen elimistön syrjään heittämiseksi ja uusien täydellisten laitosten sen tilalle asettamiseksi...

Tietenkään ei DeLeon muodostanut kaksoisunionistista ohjelmaansa yksinkertaisesti tyhjistä ilmasta. Luonnollisesti esiintyi siinä monia tekijöitä, jotka saattoivat sen näyttämään todennäköiseltä, elleipä välttämättömästi seurattavalta menetelmältä. Huolimatta taisteluhaluisuudestaan, olivat sen ajan unionit (vaikkakaan eivät olleet kehnompia kuin englantilaiset unionit, missä kaksoisunionismi ei saanut jalansijaa) heikkoja lukumäärältään, typeriä yleisissä aatteissaan, virkapaikkojen jahtaajien ja taantumuksellisten rasittamia. Sen ajan kapinamielisille näytti näiden alkeellisten ryhmittymien sosialistisiksi järjestöiksi käännettäminen toivottomalta tehtävältä, malttamattomia ja kokemattomia kun olivat. Näytti paljon yksinkertaisemmalta alkaa työväenliike uudelleen alusta, tällä kerralla 'tieteellisille' periaatteille. Varhaisina aikoina, koska liike oli nuori, eivät he tietäneet mitään kaksoisunionismin mahdottomuudesta. DeLeonin suunnitelma, mikä nyt on hyljättävä utopistisena, näytti v. 1895 johdonmukaiselta ja käytännölliseltä, melkeimpä vallan innostavalta.

Sosialistinen Ammatti- ja Työväenliitto oli vasta syntynyt. Se ei koskaan ollut sen enempää kuin kourallinen militantteja, sillä joukot kieltäyiyivät liittymästä sen lipun alle. Samat voimat, mitkä tuhosivat kaikki sellaiset unionit, pysäyttivät tehokkaasti sen kasvun. Mutta vaikka se epäonnistui järjestönä, niin sen aate, kumouksellinen kaksoisunionismi edistyi säännöllisesti. Yhä enemmän ja enemmän radikaalinen liike, vasemmalta oikealle asti, tuli vakuutetuksi, että ammattiunionit olivat toivottomia, enemmän ja enemmän käänsi se huo-

mionsa kaksoisunionismiin. DeLeon itse oli voimakas tekijä tässä kehityksessä.

V. 1899 jakaantui Sosialistinen Työväenpuolue ammattiunionismin takia ja niin syntyi Sosialistipuolue. Jonkun aikaa näytti siltä, että tämä uusi järjestö voisi ratkaisevasti ja selvästi julistautua ammattiunionioiden puolelle ja kaksoisunionismia vastaan. Mutta pian kehittyi siinä voimakas vasensiipi Debsin, Haywoodin ja muiden johtamana, mikä ajoi yhtä äkäistä kaksoisunionismia kuin DeLeonin oli tehnyt vanhassa puolueessa. Samaan aikaan oli tuon kilpailevan kaksoisunioniliikkeen käsitys laajentunut yksinkertaisesta, eristäytyneestä sosialistisesta työväenliikkeestä, sellaiseksi eristäytyneeksi sosialistiseksi työväenliikkeeksi, jolla oli teollinen muoto. Kumouksellinen kaksoisunionismi tuli kumoukselliseksi kaksois-teollisuusunionismiksi. Liikkeelle myötätuntoisten joukko lisääntyi nopeasti.

Pian kaikki kumoukselliset ja edistykelliset liikkeet olivat kaksoisunionismin aatteen läpitunkemat. Vieläpä oikeansiiven aineksetkin, jotka olivat varhaisemmin taistelleet DeLeonia vastaan, hyväksyivät sen pääpiirteissään. Kilpailevia unioita erinäisissä teollisuudessa nousi siellä ja täällä. Mutta 1905 tuli liike huippuunsa. Sosialistinen Ammatti- ja Työväenliitto kun oli toivoton ja kuoleva, pidettiin uusi yleinen kaksoisunionistinen järjestö välttämättömänä ja niin kokoontui koko radikaalinen liike Chicagoon sitä perustamaan, suurella torvien toivotuksella. Siellä oli sosialisteja, Sosialistisen Työväenpuolueen edustajia, anarkisteja, industrialisteja ja edistysmielisiä. Tämän historiallisen kokouksen seurauksena oli Industrial Workers of the World järjestö, minkä oli määrä ottaa koko ammattiunionistisen rakennuksen tilan ja asettaa työväenliike uusille vallankumouksellisille perusteille.”

Näin William Z. Foster.

Jo siinä manifestissa, joka muovailtiin Chicagossa tammik. 2, 3 ja 4 päivinä, 1905, pidetyssä neuvottelukokouksessa tulevan konventionin kutsukirjeeksi, esiintyivät allekirjoittajina sellaiset tunnetut sosialistit kuin A. M. Simons, William D. Haywood, Ernest Unterman, Frank Bohn, Eugene V. Debs ja useita muita.

Tuota manifestia, jossa julistettiin, että ammattikuntaunionismi “jakaa työläisten rivit pirstoiksi, tehden työläiset avuttomiksi ja voimattomiksi teollisella taistelutantereella; ammatin eroittaminen ammatista tekee teollisen ja rauhallisen yhteenkuuluvaisuuden mahdottomaksi” ja että “aikaisemmat yritykset työväenluokan aseman pa-

rantamiseksi ovat osottautuneet tehottomiksi syystä, että ne tarkoituspäringiltään ovat olleet rajoitettuja ja toiminnaltaan hajanaisia”, levitettiin yli maan. Ja niin konventsioni kokoontui Chicagoon kesäk. 27 p., 1905, perustamaan kaksoisunionismia edustavaa uutta järjestöä. Konventsioni muodostui useista ryhmistä, joista Lännen Kaihosmiesten Liitto, joka oli käynyt monia kuumia taistelija, oli kokouksessa hallitsevana tekijänä, eli sen varsinaisena selkärankana. Edustettuna oli myöskin Sosialistinen Ammatti- ja Työväenliitto, DeLeonin järjestö, itse DeLeon yhtenä sen edustajana. Sen lisäksi oli metalli- ja rautatietyöläisiä, edustaen pienempiä ryhmiä, jotka olivat kapinallisia A.F. of L:n ja Rautatie-veljesjärjestöjen johtoa vastaan. Laskelmien mukaan noin 300,000 työläistä oli edustettuna.

DeLeonin edustuksesta kokouksen puheenjohtaja Haywood mainitsee muistelmissaan, että DeLeonin järjestöä “voidaan kuvata lahkona, joka saapui kokoukseen, ei suinkaan toimintansa vuoksi työväenluokan keskuudessa, vaan siksi, että se oli lukenut ja itseensä imenyt manifestin, jolla konventsioni kutsuttiin, samaan aikaan kun muutamat anarkistit, jotka olivat läsnä, tunsivat, että uusi järjestö oli aikaisempien päivien työväenliikkeen eloon heittämistä.”

Erikoisesti William D. Haywoodin ja Debsin puheet konvensiossissa ovat kuvaavia siitä, miten kaksoisunionismi oli muodostunut taisteluhaluille aineksille sosialistipuolueessakin miltei uskonnoksi.

Kaikki se mitä Debs, Haywood ja monet muut radikaalisen työväenliikkeen miehet lausuvat syytöksinä A.F. of L:n järjestömuotoa ja Liiton johtoa vastaan, perustui tosiseikkoihin. Järjestömuotoonsa nähden Liitto perustui tiukan ammatillisen itsehallinnon periaatteelle. Se merkitsi että esim. rautatiesapassa työläiset on järjestetty höyrypannuseppien, masinistien, sähkömiesten, putkittajien, seppien, vauvunkorjaajien y.m. erillisiin unioihin. Samoin jotenkin kaikilla muilla aloilla. Eri ammatit saattoivat noudattaa aivan erillisiä ja ristiriitaisia menettelytapoja työnantajaan nähden. Monasti tapahtui, että mitään yhtenäistä esiintymistä ei saatu aikaan isännistöä vastaan työriidoissa. Jonkun ammatillalan miehet voivat lakkoutua, mutta toiset jäädä työhön ja suorittaa lakkoutuneen ammatillalan töitä. Tuollainen ilmiö oli hyvin ilmeinen juuri niinä vuosina, joista Debs puheessaan mainitsi. Siitä johtui, että työväki useimmat lakot hävisi. Ja sen lisäksi gompersilainen johto alkoi yhä lisääntyvässä mitassa osoittaa vihamielisyyttään sosialistiselle liikkeelle, jossa taistelumielinen

**Vihtori Kosonen, Työ-
miehen ensimmäinen
toimittaja.**

**Kaappo Murros, Työ-
miehen toimittaja Hib-
bingin edustajakokouk-
sen aikoina.**

**A. B. Mäkelä (Kaapro
Jääskeläinen), terävä-
kynäinen mies esirai-
vauksen ajoilta.**

aines suosi ammattiliittojen yhteistoimintaa ja teollisuusunionismin kehittämistä työväen taloudellisessa järjestymisessä.

Sitävastoin kuin A.F. of L:n johto oli asettunut jyrkästi "paljaan ja pelkän" ammattiunionismin kannalle, hyväksyttiin IWW:n perustavassa konventionissa perussääntöjen esipuheeseen kohta, jossa teroitettiin mieliin myöskin poliittisen toiminnan tarpeellisuutta seuraavin sanoin: *"Näiden kahden luokan (kapitalistien ja työväen) välillä taistelun täytyy jatkua kunnes kaikki raatajat ovat tulleet yhteen, niin poliittisella kuin tuotannollisellakin alalla."* (Poliittisen toiminnan kohdasta myöhemmin syntyi taistelu ja se poistettiin, jonka jälkeen IWW vähitellen alkoi muuttua anarko-syndikalistiseksi järjestöksi.)

Jo perustava kokous itsessään todisti, että vakiintuneelle työväen taloudelliselle järjestölle ei ole niinkään helppoa perustaa tehokasta kilpailevaa järjestöä. Edustus ei lähimainkaan vastannut toiveita. Se supistui verrattain pieniin, jos kohta tärkeisiin, ryhmiin. Ja historia oli pian osoittava, että niistäkin ennenkuin muste kunnolleen oli ehtinyt kuivua päätösten allekirjoituksista osa alkoi jäädä syrjään. Niin tapahtui esim. taistelumielisen ja vaikutusvaltaisen Lännen Kai-vosmies Liiton suhteen ja samoin useihin toisiin ryhmiin. Siitä huolimatta, että A.F. of Laborin ja Rautatie-veljesjärjestöjen unioissa

oli huutavia heikkouksia, jäsenistö piti niistä itsepintaisesti kiinni. Ja niin lopputuloksena oli, että edistysmielisin ja luokkatietoisin aines noista järjestöistä joutui eristetyksi yritykseen, jolla ei ollut tulevaisuutta, merkiten että vanhoissa unioissa taantumuksellisilla ainkeilla oli vapaat kädet asemiensa lujittamiseksi — työväenluokan vahingoksi.

* * *

Tässä yleispiirteissään amerikkalaisen työväenliikkeen vaiheet niiltä vuosilta, jolloin suomalainen työväenliike oli syntymisvaiheessaan, tausta joka oli vaikuttamassa ennen Hibbingin kokousta, jossa perustus laskettiin suomalaiselle sosialistijärjestölle.

ESIRAIVAUKSEN VUOSILTA

“Käsiks’ työhön kaikki käykää, aatteen eestä esteet pois!”

Koctamme tässä kokoilla ja vetää esille eräitä merkkikohtia esiraiituksen vuosilta, jolloin nuoruuden innolla käytiin sosialististen aatteiden levitykseen suomalaisen siirtolaistyöväen keskuuteen.

Tuo kylvä ei suinkaan tapahtunut aluksi minkään yhdenmukaisen ohjelman pohjalla. Suuntia oli jos millaisia ja vielä niilläkin sivusuuntia. Imatralainen johto piti tiukasti kiinni kansallisesta karsinaohjelmastaan eikä halunnut mainittavankaan kansainvälisyydestä. Sen lisäksi oli teosoofinen suuntaus, jota Matti Kurikka “ihannedyhdyksunta”-suunnitelmineen edusti, ingersolilainen huumaus, täydellistä persoonallista vapautta vaativain suunta, hyvä annos nietscheiläisyyttä, Henry Georgen ihailijoita, myöhemmin kockilaisia jne. Hyvin vähän oli kansainvälisen sosialismin edustajia kantajoukkona.

Siksi kansainvälisen sosialismin edustajilla ei ollut vastassa yksinomaan vain se suomalaisten pikkuporvarien joukko, joka oli vuosien varrella kohonnut siirtolaistyöväen henkiseksi holhoojaksi ja esiintyi kaiken edistyksellisen ajatuksen katkerana vihollisena, vaan myöskin kaikenlaiset sivustahyökkäilyt, erikoisesti imatralaisten ja kurikalaisten tahoilta. Miten karua maaperä suomalaisen siirtolaistyöväen keskuudessa luokkataisteluun perustuvalla sosialismille oli vuosisadan taitteessa, kuvaa Martin Hendrickson muistelmissaan “Kymmenvuotisesta Raivaustyöstäni.” Saapumisestaan Michiganin Yläniemekkeelle (tammikuulla 1900) hän kertoo:

“Ensimmäinen pysähdyspaikkani oli Ishpeming . . . Siellä olivat vas-

tustajat olleet varuillaan, valmistautuneet minua mahdollisimman huonosti vastaanottamaan. Ensimmäisessä suomalaisessa asunnossa mihin menin käymään, kysyttiin, esitetyäni itseni: 'Sekö Hendrickson, joka hommaa sanomalehteä New Yorkissa?' Ehdin ainoastaan sanomaan olevani sen lehden asiamies, kun jo oli talonväki siunaillen niskassani, potkimassa minua ulos. Paholaiseksi sanoivat ja heittivät vielä kuumaa tuhkaa perääni, etten muka kykenisi noitumaan.

Kun useammassa paikassa oli uusiutunut sama näytös, niin rupe-
sin ajattelemaan, että tästä taitaakin kehittyä tiukanlainen ottelu."

Suomalaisilla kyllä oli haali, mutta sitä ei annettu. Kaupungin pormestari, joka oli union mies, vuokrasi omistamansa haalin. Sanoi paikallisten suomalaisten johtomiesten houkutelleen suomalaisia lakonrikkureiksi ja vihaamaan muunkielisiä, kuten siihen aikaan oli niin yleistä tuolta taholta. "Sillä kaikella olivat he tarkoittaneet saada komppaniat suosiollisemmaksi suomalaisia kuin muita kansallisuuk-
sia kohtaan. Kun pormestari sai kuulla, etten minä kuulu senkaltaisiin suomalaisiin, niin hän lupasi haalinsa käytettäväkseni.

Oli sunnuntai-ilta... Suuri haali oli täynnä yleisöä... Avasin kokouksen, esittäen valittavaksi puheenjohtajan sen varalle, että tulisi keskustelua puheeni johdosta. Puheenjohtajan viran sain minä itse sen vuoksi, ettei kukaan halunnut tulla siksi hirveäksi sosialistiksi. He näet käsittivät puheenjohtajaksi rupeamisen siinä tilaisuudessa samaksi, kuin jos antaisi sormensa pirulle, ja pirusta he taas tiesivät, että se yhden sormen saatuaan vie koko käden.

Sitten pidin noin puolitoista tuntia kestävästä puheesta sosialismin aatteesta, ja se herätti uteliaisuutta kuulijoissani. Puheeni loputtua avasin kokouksen, kysyen onko sellaisia jotka haluavat jotain sanoa, myötä tai vastaan.

Eräs ehdotti J. Kamista (Veljeys-Raittiusseuran kirjuria) puhumaan yleisön puolesta, ja häntä kannatettiin. Kaminen sanoi ottavansa kiitollisuudella ehdotuksen vastaan.

Noustuaan puhujalavalle, tunnusti hän ensimmäiseksi ei tietävänsä sosialismista, eli työväenaatteesta mitään, mutta sen sanoi tietävänsä, että A. F. Tanner ja Martti Hendrickson ovat jumalankieltäjiä ja anti-kristuksia ja sarvipäisiä paholaisia... Vatvoi samoja sanoja edestakaisin. Muunmuassa sanoi, että miten työmiehet tulisivat juttuun, ellei olisi herroja, sillä nehän ne ovat, jotka työmiehiä elättävät...

Hänen lopetettuaan tuon loistavan typeryyksien purkauksensa,

hurrasi yleisö niin että huone oli haljeta . . .

Tuon mielenosotuksen tauottua, esitin uusia puhujia. Vaan mitäs ollakaan, niin joukosta huudetaan, että jos ei ole parempia puhujia, niin täällä tehdään pian vaikka —

Minä siis sain nähdä, että nyt on 'piru merrassa'. — Oikealle puolelleni oli asettunut piiriin noin 14 miestä, jotka olivat varta vasten tulleet häiritsemään kokoustani. — Olfen puheenjohtaja, pakotin minä huutajan vaikenemaan, kun juhlallisella äänellä vetosin lakiin, joka turvaa tämän kokouksen ja huomauttaen, että ellei hän tottele, niin saa hän vastata lain edessä kokouksen häiritsemisestä. Heidän tarkoituksenaan oli saada yleisö raivoon ja sitten mellakassa tehdä minulle vaikka mitä, sekä saada sanomalehdille tilaisuus kertoa hirveästä, verisestä sosialistien kokouksesta ja sen kautta tehdä sosialismiaatteen leviämisen mahdottomaksi. He (kaikki Ishpemingin porvari-prominentit) olivat jo etukäteen päättäneet, että Hendricksonin matka on keskeytettävä Ishpemingissä.”

Jouduttuaan kokouksessa alakynteen he keksivät uuden juonen. He painattivat lentolehtisen, jonka sisältö oli seuraavanlainen: “Erehdyksen välttämiseksi ilmoitamme yleisölle, että olemme aina hyväksyneet sen sosialismin, jonka pohjalle Yhdysvaltain perustuslakikin on laskettu, mutta anarkismin, jota Tanner ja Hendrickson edustavat, emme hyväksy.”

Seuraavaksi lauantai-illaksi järjestetyssä kokouksessa, joka oli ilmoitettu etukäteen työväenyhdistyksen perustavaksi kokoukseksi, kumminkin perustettiin yhdistys parillakymmenellä jäsenellä.

Negaunee oli paikka, jossa sai vapaasti puhua, jatkaa Hendrickson. Eikä myöskään Calumetissa, jossa jo silloin toimi työväenyhdistys *Suomi-Seura*, noussut suurempaa vastarintaa. Mutta Hancockissa näytti tie nousevan pystyyn. “Oltuani yhden vuorokauden Hancockissa, sain vastaanottaa tiedonannon, että minun on lähdeävä Hancockista, saamatta puhua ollenkaan. Näin oli päättänyt Suomiopiston herrasroikka.

Suomalaisten omistamia kokoushuoneita ei Hancockissakaan myönnetty sosialismin selostamiseen. Mutta pormestari sielläkin oli vapaamielisempi. Vuokrasi haalin. Ensimmäinen kokous saatiin järjestetyksi. “Suuri ei ollut osanotto, ainoastaan noin sadan vaiheille uteliaisuudesta saapui kuulemaan. Mutta se oli 'arvokasta' sakkia, sillä sen enemmistö oli paikkakunnan huomatuimpia suomalaisia prominenttejä. Puhuin sosialismin syntymisen syistä . . . Lopuksi annoin

luvan kysymyksiä tekoon, joita sitten tekivätkin Suomipiston maisterit, Armiset ja Ahlmanit...

Käytin silloin tilaisuutta kysymyksen tekoon puolestani: 'Onko joukossa sellaisia, jotka haluavat perustaa sosialistiyhdistyksen paikakunnalle?' Niitä olikin kokonaista kolmekymmentä. Valittiin komitea asiaa eteenpäin viemään. Komiteaan tulivat M. Rauhala, A. Pesola, Hagert ja J. Ahlman, joka silloin toimitti 'Amerikan Suometarta', ja joitain muita, joiden nimiä en muista.

Niin siis syntyi *Jousi-Seura*, joka on tunnettu suurimpana sosialismin vastustajana, paitsi nyt parina viime vuotena, sen antaannuttua." (Johtoon näes pääsi mies vihollisleiristä, J. Ahlman.) "Kuitenkin siitä huolimatta se oli ensimmäinen hyökkäys pyhää 'Jerikkoa', itse Suomi-Synodia vastaan, joka oli niin kauan pitänyt siirtolaisväkeä pimeyden kahleissa — Suomen valtion ja valtiokirkon tukeamana."

Myöskin Waukeganissa, Ill., Suomi-Synodin voimat olivat vastassa, mutta työväenyhdistys syntyi siitä huolimatta, jatkaa Martti.

"Kuuluisaksi tullessa Synodin pesäpaikassa Fairportissa yritin raittiusseuran huonetta käytettäväkseni, mutta turhaan. Itse isä Jasberg oli antanut määräyksen, että raittiusseuran huoneet on pidettävä lukossa sosialisteilta.

Ensimmäinen kiertomatkani oli siis suoritettu. Kylvö oli kylvetty, siemen maahan heitetty. Mutta rikkaruohot tahtoivat pienet aatteen taimet vielä tukahuttaa. Sillä tietämättömyys oli silloin vielä suuri suomalaisten keskuudessa. Juoppous ja raakuus olivat korkeimpina ihanteina."

Martin matka Michiganin Yläniemekkeelle osoitti, että tuleva taistelu suomalaisen siirtolaisväen henkisestä johdosta oli muodostuva mitä vaikeimmaksi kamppailuksi.

Samana kuin Martti, sai myöskin A. F. Tanner kokea matkallaan suomalaisilla paikkakunnilla Ohiossa. Vastustajat leimasivat hänet "inaansa (Suomen) kavaltajaksi, Jumalan kieltäjäksi ja väärin opien levittäjäksi, anarkistiksi ja nihilistiksi." Vaikeata oli saada asuntoa ja ruokapaikkaa, puhumattakaan kokoushuoneesta. "Toiset tuomitsee opin pirulliseksi, toiset hullutukseksi, toiset mahdottomaksi toteuttaa, toiset bisneshumpuukiksi", kertoo Tanner kokemuksistaan.

Kuten jo on mainittu, ensimmäisen sosialistisen lehden yritys päättyi lyhyeen. Ainoastaan 24 numeroa New Yorkissa ilmestynyttä *Amerikan Työmiestä* kyettiin julkaisemaan. Taloudelliset vaikeudet

muodostuivat ylipääsemättömiksi. Se oli tietenkin riemunsanoma vastustajille.

Mutta pian syntyi uusi äänenkannattaja — nykyinen *Työmies* — jatkamaan alettua työtä. Uusi tulokas perustettiin Worcesterissa, Mass., heinäk. 1 päivänä 1903. Se alkoi suorittaa herätys-, opetus- ja valistustyötä suomalaisen työväen ja farmarien keskuudessa.

Erikoisesti Suomen työväenliikkeestä, joka kehittyi näihin aikoihin nopeasti, liikkeemme sai innostusta ja myöskin toimitsijoita. Suomesta saapui keskuuteemme sellaisia voimia kuin Kosonen, Tainio, Murros ja joukko muita, joista ensinmainittu tuli *Työmiehen* ensimmäiseksi toimittajaksi.

Usein on toistettu lause, että "sanomalehti on työväenluokan paras taisteluse", ja se pitää paikkansa. Siksi suomalainen siirtolaisväen ympärille kokoontuneen syöpäläisjoukon — papiston, liikemiesten ja kaikenlaisten huijarien — taholta käytiin jälleen rajuun hyökkäykseen uutta työväenlehteä vastaan. Siitä kertoo m.m. Kososen kirje Duluthista, Minn., toukok. 1 p:ltä, 1904, hyvin valaisevasti. Kirjeessä sanotaan:

"Eilen vangittiin minut Elyssä (Minnesotassa) muka anarkistina. Suomalaiset tekivät ilmiannon viranomaisille. Pääsin vapaaksi tohtori Tannerin persoonallisella takuulla. Virginiassa huudettiin 'alas' ja 'ulos'. Mutta vaikka näin kävi, sain kuitenkin paljon aatteellisesti aikaan. Olen iloinen, että Jumala on antanut minulle iloisen mielen ja pitkät koivet!"

Rohkeutta nyt vaan esiintymään vakavana ja selvänä kuin kevään päivä aatteemme puolesta. Joskin on synkkä yö, niin sen perästä tyytyy koittaa sitä valoisamman päivän. Voi hyvin! Ystävällisesti: V.K."

Johtuen siitä, että Massan valtion suurilla suomalaisilla asutuspaikoilla vielä ei ollut riittävää kantajoukkoa lehden ympärillä ja kun Fitchburgissa ilmestyvä *Pohjolan-Tähti*, joka oli yksityisen omistama, myöskin pyrki esiintymään "sosialistisena" lehtenä, joutui *Työmies* taloudellisesti ahtaalle ja etsimään uutta ilmestymispaikkaa. Lehti päätettiin muuttaa Hancockiin. Elok. 16 p., 1904, alkoi *Työmies* merkitsevän uransa Kuparisarella.

* * *

Sen vuoksi, että Hancockista *Työmiehen* ilmestymispaikkana muodostui linnakkeemme, on aiheellista antaa sille hieman runsaammin tilaa. Hilja Frilund kertoo:

“Hancockin Jousi-Seura. Pienuudestaan ja vähäpätöisyydestään huolimatta on Hancock aikanaan näytellyt tärkeätä osaa Amerikan suomalaisen työväenliikkeen historiassa. Työmiehen muu-
ton kautta muodostui Hancockista suomalaisen työväenliikkeen keskus,
ainakin alkuaikoina. Sieltähän se lähti meidän ensimmäinen kielenkään-
täjäsihteerimme William Wilen.

Tulin Hancockiin keväällä 1903. Jousi-Seura oli silloin vasta parin vuoden vanha. Martin Hendrickson oli sen perustanut 1901. Sen edistyminen oli ollut nopeata. Parissa vuodessa Jousesta oli tullut tämän mantereen suurin työväenyhdistys.

Kuparisaari oli silloin suomalaisten tyyssija. Sinne oli pesiytynyt se Suomesta tullut vanhempi siirtolaisväestö, jonka elämänharrastukset olivat visusti sidotut uskonnollisuuden puitteisiin. Ja Hancockista oli muodostunut tämän vanhoillisen suomalaisuuden toiminnallinen keskipiste. Siellä oli Suomi-Opisto, Suomi-Synodi, raittius- ja kansallisseurat ja siihen lisäksi monet eri uskonnolliset seurat, jotka kaikki osaltaan auttoivat tietämättömyyden ylläpitämistä suomalaisen työläisaineksen keskuudessa.

Mutta oli vuosien varrella tullut nuorempaakin siirtolaisväestöä. Ja vaikka he jotenkin poikkeuksetta olivatkin maalaistyöväestöä, olivat he jo Suomessa tottuneet vapaampaan seuralämään kuin mitä Hancockin vanhoilliset seurat tarjosivat. Se oli juuri tämä nuorempi siirtolaisainekes, joka jäsenyydellään paisutti Jousi-Seuran niin mahtavaksi.

Jousen tärkeimmät virkailijat ja toimitsijat olivat: N. J. Ahlman, Oscar Tanner, Isak Lundberg ja A. Nieminen. Viimemainittu oli ainoa, joka omasi selvän luokkakatsomuksen, ainoa jolla oli kokemusta poliittisessa toiminnassa, sillä hän oli Helsingin työväenyhdistyksen kouluuttama. Nieminen oli vakava ja harkitseva persoona. Monien asioiden oikeinpäin vieminen lankeaakin hänen osakseen. Ahlman, Päivälehdessä toimittaja, oli suursuomalaisuuden kiihkeä lietsoja ja jossakin määrin uskontovastainen. Näillä ominaisuuksilla oli hän päässyt Jousi-Seurassa määräävään asemaan. Vaikka Jousi jäsenmäärältään oli suuri, käyttivät ainoastaan muutamat jäsenistä puheenvuoroja. Näistä muutamista muodostuikin sen johtava voima.

Kulttuurinen toiminta oli suurenmoista. Jousen yhteydessä oli laulu-, näytelmä-, voimistelu-, ompelu- ja lukuseurat, jotka kaikki toimivat innolla ja täsmällisyydellä. Joka ilta oli haalilla vilkasta toimintaa. Siellä hyörittiin ja pyörittiin kuin mehiläispesällä. Iltamatilai-

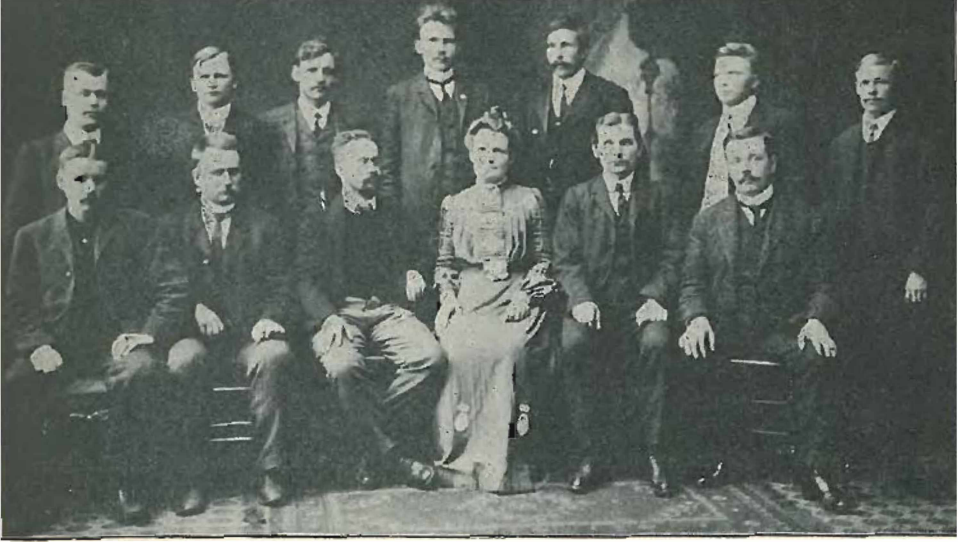
suuksissa alkoi haali käydä liian pieneksi. Ruvettiin vuokraamaan Germania-haalia ohjelmatilaisuuksia varten. Isompia näytelmiä varten vuokrattiin Kerragin oopperaa, jossa esityksiä seurasi joskus tuhatlukuinen yleisö. Alkoi pian kuulua kuiskeita oman talon tarpeellisuudesta.

Valistustyö siihen aikaan keskittyi pääasiallisesti uskontovastaisen luentojen tai puheiden ympärille. Ingersollia luettiin ja siitä puhuttiin... Yritettiin sitä siinä sivussa vähän puhua marxilaisuudenkin pohjalta, mutta se ei ollut niin helposti ymmärrettävissä kuin oli kirkkoja ja pappeja vastaan puhuminen. Sellaiset puheet menivät yleisöön kuin terva kuivaan puuhun. Niitä kuunneltiin tyydytyksellä. Tämä oli sitä alkumuokkausta, johon myöhemmin tulleet marxilaiset puhujat marxilaisuuden siemenet istuttivat...

Jonkinlaista toiminnallista yhteyttä kaivattiin jo siihen aikaan. Sitä todistaa Amerikan Suomalaisen Työväenliiton perustaminen, johon Jousi-Seurakin yhtyi. Tätä pidettiin suuremmoisena edistysaskeleena. Ahlmankin sitä korosti *Päivälehdessä*. Siellä pienessä kaivoskaupungissa se suomalaisuuden ylistys olikin aivan suuremmoista. Ja tämä Suomalainen Työväenliitto antoi sille lisää pontta ja mahtia. 'Me suomalaiset!' huudahdeltiin. Ja kaivosparoonit käyttivät tätä vouhottelua hyväkseen, ylläpitäen kilpailua keskenään vihamielisten eri kansallisuuksien kesken, Suomalainen sisu paisui ja ärhenteli. Haalilla kuulit heidän kerskailevan miten suomalainen oli 'pukannut' niin ja niin monta kaaraa enemmän kuin ne toiset. 'Eivät ne italialaiset ja puolalaiset suomalaiselle pärjää. Se on totinen tosi.'

Ei kukaan ole kyennyt tätä suomalaisuuden suurpääsyyttä kuvaamaan niin mehevästi kuin Martin Hendrickson. Hänen karrike- rauksensa Mr. Möhömahasta ja mainari Möttösestä oli ivaamistaidon huippu. Kuulin silloin Marttia ensimmäisen kerran ja nauroin itseni kipeäksi. Nauroivathan ne mainaritkin, vaikka siinä sivussa lohduttelivat, että se on vain Martti joka niin puhuu.

Työmiehen siirron kautta Hancockiin 1904 muuttui Jousen valistuksellinen ohjelma. Suomalaisuuden ylistyksestä ja uskontovastaisuudesta siirryttiin taloudellisten ja yhteiskunnallisten ristiriitojen selvittelyyn, todellisen luokkataistelun pohjalta. Kyllähän niistä oli ennenkin puhuttu, mutta nyt ne astuivat päiväjärjestykseen. Unionismi ja sosialismi pääsivät nyt oikeuksiinsa. Marx työnsi Ingersollin takalalle, kun puheet ja väittelyt kohdistuivat sosialismin selostamiseen. Työmies takoi tätä samaa asiaa. Toimitusartikkelit olivat omistetut

Clevelandin edustajakokouksen edustajat. Kokous pidettiin lokakuun 3, 4, 5 ja 6 päivinä. Kokouksessa valmisteltiin Sosialistipuolueeseen yhtymistä.

kansainvälisen luokkataistelun selvittämiseksi. Olisi luultu jäsenistön olevan valmiita hyväksymään kansainvälisen yhteenliittymisen. Mutta olivatko he?

Syksymmällä 1904 pidettiin Clevelandissa suomalaisten työväenyhdistysten kokous, joka hyväksyi Työmiehen edustaman kansainvälisen työväenliikkeen, sosialismin, periaatteelliseksi ohjelmakseen ja kehoitti yhdistyksiä liittymään Amerikan sosialistipuolueeseen. Jousi-Seurankin edustajat, joista muistan V. Kososen ja A. Niemisen, laajasti selittivät tätä Clevelandin kokouksen tekemää päätöstä ja kehoittivat Jousi-Seuraa yhtymään sosialistipuolueeseen. Mutta silloin nousi myrsky. Seuran päämies Ahlman nousi koko mahdollaan vastustamaan muiden kansallisuuksien kanssa yhteenliittymistä. Väiteltiin ja innostuttiin molemmin puolin. Suursuomalaisuuden lippu kohotettiin korkeuksiin. Todistuksia haettiin Kalevalaa ja Väinö Stoolin tarinoita myöten. Sanottiin, että mitenkäs me suomalaiset, jotka omaamme niin korkean sivistyksen, voimme yhtyä ihmisten kanssa, joilla ei ole kulttuuria ollenkaan? Sehän olisi sula mahdottomuus. Meillä on meidän Suomalainen Työväenliittomme. Pysykääm-

me siinä. Sen kautta tulee suomalainen kansanaines saamaan parannuksia.

Niin syvällä oli Jousen jäsenistössä suomalaisuudella rehenty, että se suurella äänten enemmistöllä hylkäksi sosialistipuolueeseen yhtymisesityksen. Kuuroille korville olivat menneet puheet kansainvälisyydestä. Suomalaisuus voitti. Tämä riita ylettyi Työmieheenkin, jonka johtokunnan puheenjohtaja oli edellä mainittu Ahlman. Siellä kuitenkin suur-suomalaisuus joutui häviölle ja Ahlman erosi johtokunnasta.

Mutta tämä riita uhkasi käydä Työmiehelle vaaralliseksi, sillä Jousen jäsenistö kellokkaansa johdolla uhkasi Työmiestä boikotilla. Sen johdosta meidät kutsuttiin kokoukseen Kososen asunnolle, jossa asiaa vielä kerran käsiteltiin. Ja selvähän se asia oli tälle pienelle joukolla, mutta miten saada Jousi-Seuran enemmistö sitä ymmärtämään? Päätettiin viedä asia uudemman kerran jäsenistölle — ja jos silloin vielä hävitään, niin marssitaan joukkona pois kokouksesta. A. Nieminen vastusti poistumista. Ehdotti pysyttäväksi jäsenyydessä ja voittamaan vastustus. Mutta joukko piti kiinni pikaisesta toiminnasta. Uudemman kerran siis asia tuotiin Jousen kokoukselle. Kosonen ja Nieminen panivat parastaan kansainvälisen työväenliikkeen selvittämiseksi, mutta Ahlman lähti uudemman kerran kiilloittamaan suomalaisuuden kilpeä, ja niin me jälleen hävisimme. Päätöksen mukaisesti marssimme ulos laulaen 'Käy eespäin väki voimakas.' Nieminen jäi — mutta meidän ystävänäimme.

Näin syntyi Hancockin suomalainen sosialistiosasto. Pieni oli tämä joukko luvultaan, mutta toiminnallisesti se oli Jousi-Seuraa voimakkaampi, sillä meidän joukkoomme kuului kaikki se aines, joka Jousi-Seuran kulttuurielämän oli pitänyt viressä. Ohjelman esittäjiä jäi Jousi-Seuraan meidän erottuamme vain muutamia ja nekin siitä huonommasta päästä. Jousi alkoi nääntyä henkiseen mitättömyyteen. Mutta tämä näännyttämisprosessi ei ollut meille helppoa aikaa. Sosialismilla oli hirveä maine, varsinkin sellaisessa vanhassa uskonnollisuuden pesässä kuin Hancock. Ei sillä hyvä, että kaikki eri uskonnolliset ryhmät kävivät sotaa meitä vastaan, mutta niihin yhtyi vielä lisäksi työväenyhdistys Jousikin. Ja kun yhdistyksen päämies Ahlman oli Päivälehdessä toimittaja, käytti hän lehtensä palstat, kirkollisten lehtien apuna, meidän mustaaniseksi. Meitä vastassa oli siis kaksinkertainen muuri. Jos meidän niskoillamme olisi ollut vain sosialistiosasto, niin olisimme selviytyneet helpommin, mutta Työmies oli

Hancockissa ja sen edistyminen oli meidän edesvastuullamme. Pieni joukko kuitenkin toimi lannistumatta, kannustimenaan asiansa oikeus...

Toimimme iltamia hyvällä ohjelmalla, mutta se vasta-agitatsioni piti joukot loitolla. En usko että millään paikkakunnalla persoonallinen uhraus on ollut niin suurta kuin Hancockin sosialistiosaston jäsenillä. Vaikka maksoimme kaikki iltamaa koskevat menot, jouduimme iltaman loputtua vielä ottamaan kolehdin — Työmiestä, omaa elämää piti rahastaa. Monasti olisi Työmies jäänyt postiin menemättä, ellei me lähimmäiset olisi postirahasta huolehtineet. Pientä ja kituvaa oli sekä sosialistiosaston että Työmiehen elämä, mutta kotimaamme tapahtumat 1905 antoivat toiminnallemme uusia mahdollisuuksia. Suurlakko ja Laukon häädöt järkyttivät tämän mantereen suomalaisia. Lähdettiin järjestämään kansankokouksia näiden asioiden avustamiseksi. Ja ne onnistuivat suuremmoisesti. Germania-haali täytyi ahdinkoon asti kummassakin tilaisuudessa ja rahallinen avustus oli suurta. Sitä se oli varsinkin Laukon häädettyjen avustuksessa, jossa yhtenä kerääjänä oli tohtori Jaakkola, joka myös oli puhunut näiden häädettyjen puolesta. Nämä ihmiset, jotka tietämättömyydessään eivät hyväksyneet sosialismia, olivat valmiita auttamaan, kun kotimaan työväki oli avun tarpeessa. He tunsivat syvää osanottoa kotimaan työväkeä, varsinkin maalaistyöväkeä kohtaan, sillä olivathan he itse miltei poikkeuksetta maalaistyöväkeä. Nämä kokoukset olivatkin suurena tekijänä kireitten välien laukeamisessa. Niiden kautta aukesi Työmiehen levitykselle uusia mahdollisuuksia, samoin sosialismin juurtumiselle.

Samana vuonna pidettiin Hancockissa Michiganin valtiota käsitteivät puhujakurssit. Kurssille osallistujista muodostuikin paikallisten sosialistiosastojen toimitsijat ja puhujat, joista jotkut erityisesti kunnostautuivat.

Joukkojen kokoamiseen meille aukeni yhä uusia tilaisuuksia. Suomessa yhä jatkuivat työläisten taistelut ja tapahtui Viaporin kapina — kaikki ne olivat innon lietsojia. Ja alkoivatpa ne taloudelliset taistelut tälläkin mantereella mieliä kiinnostaa. Joissakin näissä taisteluisissa, varsinkin kaivosalueilla, oli suomalainen työläisaines lakon johtavimpana voimana. Niin astuivat suomalaiset ulos kansallisesta karsinasta.

Hancockiakin herättelevät lakot. Quincyn ja muiden pienempien kaivantojen lakot ja katuvaunutyöläisten lakko, jota viimemainittua

me palvelustyötkin jouduimme aktiivisesti kannattamaan. Koko Kuparisaarta pyyhkäisi lakkojen aalto. Työtaisteluista tuli kuuluisimmaksi Rocklandin lakko, jossa suomalaista Huuskosta syytettiin murhasta. Tästä sukeutui suuri oikeusjuttu, jota koko mantereen suomalainen edistyksellinen väestö rahasti. Kaikessa tässä toiminnassa sosialismi ja Työmies saivat varman jalansijan. Sosialistiosasto kasvoi — Jousi-Seura pieneni kuin pyy maailmanlopun edellä.

Pidimme ensimmäiset kesäjuhlat Negauneessa 1906. Toiset kesäjuhlat pidettiin Hancockissa 1907, mutta kun olin silloin Suomessa käymässä, voin kertoa ainoastaan mitä juhlille osallistuneet ovat kertoneet. Poliisit hyökkäsivät rauhallisten marssijain kimppuun, pahoinpitelivät heitä ja vangitsivat eri osastojen edustajia, jotka uskalsivat kantaa punaista lippua pyhän Hancockin kaduilla. Hyökkäyksen takana olivat tietenkin suomalaiset prominentit, joiden viha sosialismia vastaan oli parantumaton. Syntyi toinen oikeusjuttu. Kumpaisenkin oikeusjutun komiteat toimivat Hancockissa ja Hancockista se lähti lakimies O'Brienin, joka uskalsi lähteä työläisiä puolustamaan mustinta taantumusta vastaan.

Näin oli siis pimeästä Hancockista tullut valistuneen sosialistisen toiminnan keskus — Työmies sen tärkeänä elimenä.

Tähän mennessä olivat erinäiset yksilöt liittyneet uudelleen Jousi-Seuraan, jossa he yhdessä Niemisen kanssa valmistelivat meidän lopullista tuloamme yhdistykseen. V. 1907 syksyllä me siis uudemman kerran ilmestyimme Jousi-Seuran kokoukseen, jossa Nieminen toivotti meidät tervetulleiksi, samalla esittäen että Jousen haali kaikkinne välineineen luovutetaan sosialistiosaston kontrollin alaiseksi. Näin syntyi sosialistiosasto Jousi — ja aivan kivuttomasti. Jousen johtomiehet olivat lähteneet Hancockista mikä minnekin ja jäsenistössä olivat taloudelliset tapahtumat tehneet valistuksellista puhdistustyötä. Sitä ei voitu enää sosialismilla peloittaa.

Alkoi Jousen loistoaika. Kulttuuri- ja valistusalalla lyödään kaikki ennätykset. Kansankodin rakentaminen varmistuu. Sen rahastamisen ympärillä pyörii koko toimintamme. Siitä toiminnasta on mukana olleilla kuolematoin muisto. Eihän millään paikkakunnalla ollut sellaista ehtymätöntä kulttuuri- ja valistustyön ahjoa kuin oli meillä Hancockissa. Työmiehen toimitus ja koko henkilökunta olivat Jousen toiminnallista voimaa.

Jousen tupakkahuoneesta muodostui 'juttutupa', jossa 'järkikan-
kut' ylläpitivät milloin todellista, milloin keinotekoista väittelyä. Siel-

lä se maailman tapahtumien pyykki pestiin. Ja voi sitä intoa millä siihen osallistuttiin. Lukuseurasta muodostui kehitysseura. Paikallisia kykyjä kasvatettiin puhujiksi ja yleisesti ohjelman suoritukseen. Jokaisen täytyi esiintyä ja jokaisen täytyi arvostella. Kaiketinkin siinä joskus maksettiin vanhoja kalavelkojakin, nim. näiden arvostelujen muodossa. Mutta hyvää jälkeä ne kumminkin tekivät. Vaikka tämän kirjoittaja sai pyörtymyskohtauksen, kun kerhon määräyksestä ensimmäistä puhettani yritin pitää osaston vuosijuhlissa, niin niitä oli toisia, jotka kunnostautuivat.

Sen ajan toimitsijoita — kaikkia en tietysti muista — olivat: Aino Knuuti, Hannes Keturi, Gust Fräki, Axel Kantola, Backmanit, Pulkkiset, Kososet, Jäntit, Haloset, Murrokset, Hiltuset (Katri näyttämöllä), Vennu Kari, Väinö Holmsten, Santeri Mäkelä (lahjakas puhuja), Filpuksen sisarukset (Alma sittemmin Kantola), Pekka Oksa (etevin miesnäyttelijämme), Leo Laukki, Polkko, Nummivuoret, E. W. Björklund (voimisteluseuramme etevä johtaja), Sanna Kallio (sittemmin Kannasto tuli joukkoomme Suomi-Opistolta. Hän oli monipuolinen kyky: näyttelijä, puhuja, kirjoitteli runoja, kertomuksia ja pieniä näytelmiäkin, kolehtipuhujana verratoin). Maria Ollila niinkään tuli Suomi-Opistolta, jossa hän oli ollut ompeluseuran johdossa. Jousessa hän ryhtyi samaan työhön. Jussi Paananen, sekakuoromme johtaja, oli vertoja hakeva musiikkimies. Hän kasvatti kuoromme aikansa mahtavimmaksi. Murros näytelmäseuran johtajana antoi sille valtaisan sysäyksen. Hän oli jo Suomessa ollut teatterialalla, joten hänellä siinä oli ammattikokemusta. Hän oli ankara, täsmällinen ja väsymätön opettaja. Hänen johdollaan kohosi näytelmäseuramme maineensa kukkuloille. Olipa sen maine levinnyt Suomeenkin, koskapa kansallisteatterin johtaja Karl Bergbom kirjoitti meille. Sanoi kuulleensa meidän taiteellisista esityksistämme, samalla tarjoten meille Iilda Martin Pihlajamäkeä vierailemaan Kirstinä Elinan Surmassa. Pihlajanäen vaatimukset olivat kuitenkin liian suuret meidän täyttää, joten surmasimme Elinan omin voimin, ja hyvällä menestyksellä. Lukemattomat ovat ne suurnäytelmät, jotka Jousen näytelmäseuran kunniaksi lankeaa.”

(Neljäkymmenenkolmen vuoden ilmestymisensä aikana Työmiehen toimituksessa on työskennellyt noin 100 henkilöä, joten mahdollista heitä kaikkia on luetella tai muistaakaan. Vastaavina toimittajina ovat toimineet, jos muisti pitää paikkansa, seuraavat henkilöt: Vihtori Kosonen, Kaapo Murros, Toivo Hiltunen, Aku Rissa-

Hugo Paasikivi, Työmies-lehden liikkeenhoitaja. Aikaisemmin ollut canadalaisen veljeslehdessä Vapauden ja sen jälkeen Eteenpäin liikkeenhoitajana.

Leo Mattson, työskennellyt neljään eri otteeseen Työmiehen toimituksessa, noin 16 vuotta; ollut välillä Uuden Kotimaan ja Eteenpäin toimituksissa.

nen, John Välimäki, Leo Laukki, A. O. Sarell [väliaikaisesti], V. S. Alanne, Moses Hahl, Eemeli Parras, H. Askeli, Henry Koski, K. E. Heikkinen, John Wiita, Tatu Heino, Leo Mattson, Richard Pesola ja Matti Wiitala. Tällä kertaa vakinaisesti toimituksen henkilökuntaan kuuluvat: Leo Mattson, Maj-Lis Miettinen ja Alfred Tiala.

Myöskin liikkeenhoitajina toimineita henkilöitä on pitkä sarja: J. A. Harpet, V. S. Holmsten, T. Hiltunen, John Nummivuori, Matti Tenhunen, Oscar Corgan, Theo. Mäki, Wm. Marttila, Otto Wallin, Paul Woimala, John Hautala ja Hugo Paasikivi.)

* * *

Toinen suomalaisen työväenliikkeen keskus alkoi vuoden 1905 alussa muodostua Fitchburgiin, Massan valtioon. Sen jälkeen kun Työmies muutettiin Hancockiin, alettiin idässä kaivata omaa äänenkannattajaa, jonka perustamispuuhiin ryhdyttiin hyvin ahtaissa oloissa. Antti Lempinen muistelee siitä seuraavaa :

“Eräänä talvisena sunnuntaina v. 1905 kokoontui miehiä, naisia ja lapsiakin ns. ‘Groopen kirkkoon’, jossa ennen oli laulettu vallan jumalaisia lauluja: ‘Jeesus ompe kalliomme erämaan’ ym. Me viritimme ensialuksi täydellä kurkulla: ‘Käy eespäin väki voimakas’ ja muitakin innostavia ‘maailman lasten lauluja.’

Väkeä kokoontui kirkko täyteen... Olihan siinä joukossa pelkästä uteliaisuudestakin tulleita, mutta enemmistö sentään ‘aatteen innostamia.’ Läsnaolevien kasvoista näki, että tulossa oli jotain erikoista, surtta, edesvastuun ja velvollisuuden taakkaa lisäävää. Tupakkavehkeistä tupruteltiin ‘kirkko’ savusta sakeaksi tuossa tuokiassa ja pidettiin pientä tupakkajuttua ennen toimituksen aloittamista.

Lukija ehkä kysyy kummastellen: ‘Mutta miksi herran nimessä kirkkoon kokoonnuttiin “voimakkaan väen eespäin käymistä” koskevia asioita käsittelemään; eikö ollut suomalaista haalia?’ Olipa kyllä, ja ‘eespäin käyvällä väellä’, Saima-Seuralla nimittäin, oli kolmannes suomalaisen haalin omistusoikeudesta, mutta eräs Heisson niminen porvari (Pohjan Tähtien omistaja) käytyreineen lukitsi haalin ovet...

Synnytys kun oli tapahtunut, pantiin toimeen ristiäiset yhteen menoon. ‘Kun kerran on perustettu sosialistilehti, pannaan nimeksi *Sosialisti*’, ehdotti Tainio. Tämän kirjoittaja sanoi, että meidän ensitehtävämme on raivaustyö ja se on suoritettava ennenkuin otamme lehdelle nimen ‘Sosialisti’. Uuden tulokkaan nimeksi on siis pantava ‘Raivaaja’. Pekka Lahti, joka vielä Raivaajan perustamisajankäteen oli harras Matti Kurikan ihailija, ehdotti ‘Tämä Maailma’. Sille naurettiin ja allekirjoittaneen ehdotus hyväksyttiin. Yhteishuudolla: ‘Eläkään Raivaaja, eläkään kansainvälinen sosialismi!’ päättyi ristiäis-hetki.

Toimittajaksi valittiin T. Tainio ja taloudenhoitajaksi V. Haataja. Kun vielä toimitettiin johtokunnan vaali, hajaannuttiin innostunein mielin.”

Muistelmakirjoituksessa Raivaajan perustamisajalta Tainio kertoo:

“Hauskan ja jännittävän romaanin voisi kirjoittaa Fitchburgin suomalaisten keskinäisistä suhteista Raivaajan perustamisajalta. Aiheita olisi enemmän kuin tarpeeksi: — miten sikäläinen suomalainen seurakunta aikoi tappaa työväenyhdistyksen häätämällä sen pois kirkkohaalilta — miten sikäläinen työväki liittyi seurakuntaan, mihin ennestään kuului ainoastaan kymmenkunta Fitchburgin ‘rikkaita’, ja pääsi siellä enemmistöksi ja peruutti entisen häätöpäätöksen —

miten pomot salaisessa kokouksessaan ilman muuta erottivat pois seurakunnasta kaikki työväenyhdistyksen jäsenet ja ystävät — miten tähän laittomuuteen vastattiin, ensin lakimiehen kanssa neuvoteltua asiasta, siten, että Willie Erickson, työväenyhdistyksen näytelmäseuran johtaja, meni ikkunasta sisään, avasi ovet ulkopuolella odottavalle joukolle ja yhdistys juhllisessa kokouksessa, innostuneen mielialan vallitessa otti haltuunsa vanhan kokoushuoneensa, jota perustamassa ja rakentamassa se oli ollut mukana, lukko vaihdettiin ja oltiin kuin ainakin kotona — miten seurakunta yritti samaa menettelyä mutta huonolla tuloksella, sillä työväenyhdistys otti vielä kerran entisellä tavallaan 'haalini' haltuunsa, asian ollessa jo oikeuden käsiteltävänä — miten seurakuntalaiset kerran varastivat vesijohdon hanan työväenyhdistyksen iltaman alkaessa, joten vettä lainehti korkealla lattialla, kunnes saatiin pääjohto kadulta suljettua, lattia kuivattiin ja iltamasta muodostui tavallista reippaampi ja hauskempi, — miten oikeusjuttu haalin omistuksesta päättyi keväällä työväenyhdistyksen tappioksi siten, että se tuomittiin maksamaan 80 senttiä korvausta rikutusta ikkunarudusta, mutta vapautettiin tavallisesta vuokramaksusta, joten puhdas voitto oli joku sata dollaria — miten Heisson vaati Raivaaja-yhtiöltä 10,000 taalaa vahingonkorvausta Pohjan Tähtien tilausluettelon varastamisesta ja toisen kerran uudelleen 10,000 taalaa vahingonkorvausta hänen bisneksensä vahingoittamisesta ja otatti takavarikkoon kaiken Raivaaja-yhtiön varakkaampien jäsenten talot vahingonkorvauksen takuiksi, kun yhtiön säännöt eivät olleet silloin vielä vahvistettu, mutta molemmat vahingonkorvausvaatimukset aiheettomina ja todistamattomina hylättiin... Nämä tapahtumat ja paljon muuta lisäksi, sattuivat kaikki Raivaajan ensimmäisen puolen vuoden kuluessa. Turhiksi osottautuivat kuitenkin kaikki hyökkäykset uutta lehteä ja sen ystäviä kohtaan, ne torjuttiin kaikki loistavasti, jos kohtakin siinä oli työtä ja vaikeuksia vastatulleille siirtolaisille, jotka eivät olleet vielä ehtineet perehtyä maan kieleen ja lakeihin...

Ja mikä ihana kirjapainotaidon mestariteos se Raivaajan näytenumero oli! Kirjasimet olivat eri lajia, yksi yhtäälle, toinen toisaalle, ihankuin olisivat olleet pikku hiprakassa. Ja sittenkään ei niitä riittänyt, vaan täytyi jättää 'tilaa ilmoituksille', vai millä ihmeen juonella ne tyhjästä palstat mahdollisesti selittää. Seuraavalla viikolla täytyi hankkia rahat seuraavaan numeroon ja niin edelleen pitkän aikaa, kunnes tilausrahoja alkoi runsaammin karttua. Mutta nekin menivät yhä

edelleen kirjapainon täydennykseen, joten pulaa kyllä riitti, vaikka menestys olikin odottamattoman suuri esim. Työmiehen alkuvaikeuksiin verraten.”

Häväistiin ja vainottiin nousevaa työväenliikettä idässä samoin kuin keskivaltioissakin. Pimeyden voimat panivat parastaan, mutta Raivaajan ympärillekin kasvoi päättävä tukijajoukko.

* * *

“Nousevi tuhkasta, maan uumenista se, jonka hävittää aioitte tyystin.” Nuo runoilijan sanat muistuvat mieleen, kun edelleen seuraava suomalaisen siirtolaistyöväen luokkavalistuksen halua. Pari vuotta myöhemmin syntyy lännellä uusi työväenlehti — *Toveri* ja sitten *Toveritar* (nykyinen *Naisten Viiri*).

Richard Pesola muistelee Toverin liikkeen alkujajoilta:

“Toverin perustaminen tapahtui ahtaassa taloudellisessa tilanteessa. Kesällä v. 1907, jolloin mainittu perustamispuuha oli pantu alulle astorialaisten toverien toimesta, oli vilkas työaika kaikkialla Amerikassa. Mutta syksyllä tuli ‘paniikki’, ankara taloudellinen pulakausi, jolloin seisoivat suunnaton määrä työpaikkoja ja nekin, jotka olivat käynnissä, kävivät verrattain pienellä työvoimalla. Ja silloin juuri oli Toverin liikkeen päästävä alkuun, saatava lehdelle tilauksia, osakkeita myydyksi, jne. Olikos ihme, että vaikeudet joskus näyttivät aivan ylivoimaisilta. Mutta ne voitettiin sitkeillä ponnistuksilla ja työläisten uhrautuvaisuudella oman asiansa hyväksi.

Kun tämän kirjoittaja tuli Toverin palvelukseen tammikuussa v. 1908, olivat nämä liikkeen vaikeudet juuri suurimmillaan. Ulkopuolinen liikkeen kannatus oli verrattain heikko, joka johtui jo mainitusta ahtaasta taloudellisesta tilanteesta, ja sen tähden täytyivät paikalliset toverit, etupäässä johtokunnan jäsenet, jotka ulottivat liikkeen tulevaisuuteen, ponnistella aivan ylivoimaisesti Toveria eteenpäin viedessään. Silloin syntyi ajatus lähettää ‘ulos maailmalle’ liikkeen asiamies, joka kolkuttelisi toverien mieliä ja rahakukkaroita heltiämään Toverin hyväksi. Tai, oikeammin, yksi sellainen asiamies oli jo lähetettykin, mutta hänestä ei ollut kuulunut mitään sen jälkeen, kun oli saanut Toverin niukoista varoista matkarahat ja Astoriasta lähtenyt. Minua ehdotettiin matkalle ja minä suostuin. Kun liikkeenhoitaja A. J. Forss antoi minulle matkarahat lähimmälle paikkakunnalle menemistä varten, ei liikkeeseen jäänyt montakaan dollaria kassaa. Mutta matkani onnistui alunpitäen melkoisen hyvin,

vaikka sen esteenä oli silloin ahdas aika ja silloin vielä kovin laaja suomalaistenkin työläisten sosialismikauhu. Puhuttiin raittiushaaleilla, osastojen taloilla ja yksityisasunnoissa, sanalla sanoen, missä vain tilaisuuden sain, sosialismista ja Toverin liikkeen asemasta. Varoja tuli aina vähin, joskaan ei runsaasti, ettei jäänyt toivomisen varaa. Monin paikoin, joissa miehet työttömyyden tähden olivat aivan kykenemättömiä Toveria avustamaan, osoittivat naiset, etenkin perhepalvelijat, kiitettävää uhrautuvaisuutta Toverin hyväksi. Sellaisina paikoina mainittakoon Aberdeen ja Seattle.

Toverin liike alunperin oli ollut Lännen suomalaisten pikkuporvariston vihaama. Ja varsinkin alkuaikoina kiihoitti tuon vihan aivan äärimmilleen Fred Karisen Astoriassa kustantama Lännen Uutiset-niminen lehtiriepu. Nämä Toverin viholliset etsivät tilaisuutta saada julkisesti Toverin kimppuun hyökätä. Vihdoin se löytyikin. Aberdeenistä kirjoitti muuan toveri kirjoituksen, jossa syytti erästä liha-kauppiasta pahentuneen lihan myymisestä ja erästä ruokatalon pitäjää sellaisen lihan ruokailijoilleen syöttämisestä . . . He nostivat Riippaa (vastaavaa toimittajaa) ja minua vastaan \$10,000 vahingonkorvausvaatimuksen . . .

Luonnollisesti sai juttu jonkun verran häiriötä aikaan Toverin liikkeessä, joka oli vieläkin huonoissa rahavaroissa, kun täytyi palkata lakimiehet valvomaan asiaamme jne. Mutta eipä se tainnut syyttäjäkään lihottaa, koska toinen (se ruokatalonpitäjä) heistä melkein heti erkani koko jutusta ja lähti Suomeen. Ja jällelle jäänyt syyttäjä sai nyt vasta nahassaan tuntea, mitä merkitsee hyökkäys valveutuneen työväen laitoksia vastaan. Hänelle tuli pakko lopettaa liikkeensä ja luopua vahingonkorvausjuttunsa edelleen ajamisesta. — sen sijaan valveutuneet työläiset olivat heti käsittäneet jutun oikean luonteen, että se oli Lännen suomalaisten pikkuporvarien järjestetty hyökkäys Toverin liikettä vastaan. Jutun synnyttämän huomion kautta saatiin satoja uusia tilauksia Toverille. Samoin korvasivat työläisten vapaaehtoiset lahjoitukset suunnilleen ne kulut, mitkä Toverin liikkeelle olivat sen kautta koituneet. Siten lyötiin takaisin tämä Lännen suomalaisten nappisaksain ensimmäinen hyökkäys Toveria vastaan.”

Naisten lehden perustamispuuha oli vireillä useita vuosia, aina Hibbingin edustajakokouksesta alkaen, mutta vasta heinäk. 11 p:nä, 1911, ilmestyi ensimmäinen numero Toveritarta. Sen jälkeen, kun lukuisat sosialistisen liikkeen naiset — Olga Heinonen (Pennsylvaniasta), Hulda Anderson (Seattlesta), Ida Pasanen (Minnesotas-

Toveri-lehden johtokunta vuodelta 1927. Ylemmässä rivissä vasemmalta oikeaan: John Oravainen, Emeli Parras, Matti Pelto, Vilho Riipinen, Yrjö Tuukkanen. Alemmassa rivissä vasemmalta oikeaan: Kalle Hakola, Nels Latvala, Helmi Mattson, Abraham Pekkala, John Lassila.

ta), Hilda Sikanen (Sandberg), Esther Laukki, H. Vitikainen, Maiju Nurmi ja monet muut — olivat vuosia kirjoittaneet ja puhuneet naisten lehden tarpeellisuudesta, sai puuha virallisen alun Duluthissa, Minn., maalisk. 30 p., 1909, kun naisten kokous hyväksyi 38 äänellä 7 vastaan Mrs. Ida Pasasen esittämän seuraavan päätöslausunnon:

'Me Duluthin suomalaiset sosialistiset naiset tahdomme aatteemme laiveasti ja perusteellisesti tehdä tunnetuksi työläisnaisten keskuudessa. Se on: me tahdomme levittää heille tietoisuutta kaikissa yhteiskunnallisissa kysymyksissä ja yhtenä parhainpana tekijänä siinä pidämme naisten lehden.'

Tällä päätöksellä lausuttiin syntysanat Toverittarelle (nykyiselle Naisten Viirille).

Asia kuitenkin jäi käytännössä toteuttamatta pariksi vuodeksi — vuoteen 1911.

Paljon on naisten lehden avulla kylvetty työväenliikkeen siemeniä naisten ja nuorison mieliin.

Mutta palatkaamme takaisin vuosiin, jolloin uudet ajatukset suomalaisen siirtolaistyöväen mieliin syttyivät — Iibbingin edustajakokouksen edelliseen aikaan.

PIKAPIIRTOJA RINTAMALTA

San Francisco, Calif. — San Franciscon Suomalaisen Keskinäisen Avun Yhdistys n:o 3812 voi katsoa vaiherikkaaseen menneisyyteen. Sen alku juontaa vuoteen 1901 — silloin perustetun Imatra-Liiton haaraosastoon. Se on nähnyt vuoden 1906 maanjäristyksen, joka poltti ja hävitti melkein koko kaupungin ja se on osallistunut siihen toiseen maailmankuuluun "maanjäristykseen", nim. vuoden 1934 satama- ja merimiestyöläisten lakkoon...

Yhdistyksemme historiasta kirjoitti T. Helske Toveri-lehden 10-vuotisjulkaisussa (v. 1917) m.m. seuraavaa:

"Ensimmäiset suomalaiset lienevät asettuneet tänne vakituisesti asumaan noin 40—50 vuotta sitten, ollen he suurimmaksi osaksi merimiehiä, vasta myöhemmin aikoina on tänne asettunut muita ammattilaisia. Alkuaikoina heidän henkisenä harrastuksenaan on ollut seurakunta, sittemmin veljeys- ja raittiusseura.

Vasta v. 1901 perustettiin tänne ensimmäinen työväenyhdistys ja kuului se haaraosastona Imatra-Liittoon. Yhdistys erosi Imatrasta v. 1903 ja liittyi maan sosialistipuolueeseen. Se vietti kovin kituvaa elämää ja oli melkein kuolemaisillaan, kunnes saman vuoden syyskesällä siirtyi tänne joukko innokkaita puoluetovereita Malkosaarelta, heittäen tämän kuolemaisillaan olevan osaston pirteään toimintaan.

Huhtik. 18 p., 1906 on merkkipäivä täkäläisten suomalaisten sosialistien historiassa. Sinä päivänä tärisytti ankara maanjäristys San Franciscoa ja järjestyksestä johtuva tulipalo hävitti suurimman osan kaunista Friscon kaupunkia raunioiksi. Tässä samaisessa mylläkässä hävisi osastonkin irtain omaisuus aina viimeiseen paperilappuun asti.

Suuren tulipalon jälkeen alkaa osaston toiminta toukok. 6 p:nä, jolloin pidetään ensimmäinen kokous Berkeleyyssä.

Kesäkuun alussa siirrettiin toiminta jälleen San Franciscoon.

Syyskesällä ei enää mahduttu toimimaan pienessä hökkelissä, vaan muutettiin kokoukset oikeaan haaliin, 2569 Market St.

Mutta ilomielin silloin kaikki tehtiin, vaikka tosin usein syvästi huokaistiin: 'Oi, jos olisi oma talo.' Vastavalitulta rakennustoimikunnalta ei varsinkaan puuttunut innostusta:

Vihdoin tammikuussa 1908 oli rakennustoimikunta löytänyt sellaisen paikan, johon meidän rahamme riittivät; se on se paikka, jossa komea haalimme nyt sijaitsee; se ostettiin ja maksoimme siitä käteisessä rahassa \$1,800.

Työt uudella haalirakennuksella alettiin kesäkuun lopulla 1908 ja haalimme valmistui marraskuussa. (Haali paloi maaiskuulla 1946) . . .

Suomalaiseen sosialistijärjestöön on San Franciscon S.S. Osasto kuulunut aina järjestön perustamisesta asti, sekä sosialistipuolueeseen vuodesta 1903 saakka, lukuunottamatta aikaa vuosina 1908-1809, jolloin olimme siitä pakoitettut olemaan erossa, kun valtion sosialistipuolue hävitti kaikki kieliosastot ja kaikkien puoluejäsenten oli kulluttava äänestyspiirinsä paikallisosastoon. Niin pian kuin meille annettiin oikeus kuulua suomalaisena osastona sosialistipuolueeseen, liityimme siihen jälleen v. 1910.”

(Helske mainitsee, että Osaston alaosastot ovat: soittokunta, urheilu-, näytelmä- ja lauluseurat.)

“Sosialistisen valistustyön tekemiseen on Osasto menneitten vuosien aikana käyttänyt monenlaisia keinoja. Yhtenä sellaisena on ilmestynyt käsinkirjoitettu nyrkkilehti ‘Virittäjä’.

Olemme pystyneet kehittämään suuren joukon kyvykkäitä näyttelijöitä, soittajia, laulajia ja urheilijoita.

Me jotka olemme olleet mukana toistakymmentä vuotta San Franciscon S.S. Osaston toiminnassa, voimme tyytyväisinä katsoa menneisyyteen ja sanoa: hukkaan ei ole mennyt se työ, jonka eteen olemme toimineet . . . Paljon on kuitenkin vielä perkaamatonta maata tämän talon ympärillä, ja tähän perkaustyöhön me kutsumme teitä, raatajasiskot ja -veljet.”

Yhdistykseen jäsenet Evert Savela ja A. Ruis kirjoittelivat ahkerasti Työmieheen ja julkaisuihin.

* * *

Berkeley, Calif. — Frank Wahander kirjoittaa alkutaipaleelta :

Vuoden 1906 alkupuolella asui Berkeleyssä, San Francisco-lahden itäpuolella, hyvin vähän suomalaisia, ehkä parisenkymmentä perhettä. Asukasluku oli silloin 30,000 vaiheilla. Kaupunkiin kuuluva alue oli suurimmalta osalta asumatointa. Seuduissa, missä nykyään asustaa paljon suomalaisia, näkyi vain viljapeltoja, niittyä ja karjalaitumia.

San Franciscossa — lahden toisella puolella — tapahtunut hirveä maanjäristys huhtikuussa v. 1906, mikä teki suurta tuhoa ja hävitystyötä, aiheutti ihmisten siirtymistä Berkeleyn puolelle. Sadoissa voidaan lukea suomalaistenkin luku, jotka muiden mukana tänne

muuttivat, Siitä pitäen on väkiluku nopeasti kasvanut, ollen se nyt vuonna 1945, noin 105,000 asukasta. Suomalaisia lasketaan olevan 1,300—1,500 vaiheilla.

Noin kolme kuukautta tapahtuneen maanjäristyksen jälkeen oli suomalaisten työväenliikettä edustavien ihmisten luku jo niin suuri, että saattoivat ryhtyä järjestön perustamispuuhiin. Sysäyksen tälle antoi Martin Hendrickson, joka toisten mukana muutti luonnon oikukujen pukkaamana. Aatetoveriensa yhteisestä halusta ja sopimuksesta, kutsuivat he yleiskokouksen, jossa puheitten ja keskustelun jälkeen perustettiin *suomalainen sosialistiosasto*. Tämä tapahtui kesäkuun loppupuolella 1906 (päivämäärää on vaikea sanoa, sillä perustavan kokouksen pöytäkirja ei ole saatavana). Jäsenyyteen yhtyi kolmisenkymmentä henkilöä.

Järjestön luomista auttoi paljon se seikka, että vanhassamaassa kylvetyt ja istutetut työväenaatteen idut olivat juurtuneet osaan sieltä tähän maahan tulleisiin ihmisiin. Se siis oli eduksi järjestöämme perustettaessa. Luokkatietoisuus ja luokkatahto edellytti sen mukaista järjestöä. Ihmiskunnan yleinen hyvinvointi, joka — aikaisena näkökohtana ja yhteiskuntataloudellinen kansanvaltaisuus—socialismi — päämäärän viimeistelynä, merkitsi tälle joukolle vakaumuksellista työväenaatteen suurpiirteistä agitatsioonityötä, myös samalla käytäntöön soveltuvaa työväenluokan etujen mukaista toiminnallisuutta ja uhrautuvaisuutta.

Näin sai järjestöelämä alkunsa. Alkuaikoina jouduttiin Osaston kokouksia pitämään perheasunnoissa; sittemmin vuokrattiin kokoushaali, jossa sekä kokouksia että iltamia pidettiin aina siihen asti, kunnes muutto omaan taloon tapahtui.

Mutta jo seuraavana vuonna käytiin alkuvalmisteluun "oman kodin" perustamiseksi. Tätä tarkoitusta varten perustettiin sosialistiosaston yhteyteen *Toveriyhdistys*. Rakennuspuuhat alettiin v. 1908 ja seuraavana vuonna oli talo jo valmis. Ensimmäistä joukkojen suurjuhlaa vietettiin tuossa aatteen temppelissä kesäk. 12 ja 13 päivinä, 1909. Se oli suurjuhla siinä mielessä, että talo silloin vihittiin palvelemaan niitä pyrkimyksiä, joille Osaston olemassaolo perustui.

Talon rakentaminen kysyi suuria ponnistuksia. Se jätti Osaston harteille suurehkon velkataakan. Vähitellen siitä kuitenkin suoriuduttiin. V. 1933 siitä kokonaan vapauduttiin, sillä silloin maksettiin ja kuoletettiin viimeiset velkakirjat.

Eurekan, Calif., Osaston kirjallisuuskomitea 1913. Kuva otettu haalin edustalla.

Korkeimilla ollessaan oli jäsenmäärä Osastossa 220. Nykyinen jäsenluku on 126.

* * *

Eureka, Calif. — Kulu-
van vuosisadan alkuvuosina
saapui muilta paikkakunnilta ja
Suomesta nuorta, elämänhaluista,
edistysmielistä ja yhteistoimintaa
kaipaavaa väestöä. Paikkakun-
nalla oleva raskas punapuutava-
teollisuus ja pitkät työpäivät ra-

sittivat ja tekivät elämän yksitoikkoiseksi. He kaipasivat virkistävää ja parempaan elämään tähtäävää yhteistoimintaa, mitä silloin Eureka-
kasa oli suomalaisten keskuudessa. Sen lisäksi Suomesta tulleet toivat
tullessaan silloisen suurlakon tuulahduksia.

Nämä olivat ne tekijät siihen, että maalisk. 30 p:nä 1906 perus-
tettiin Eurekan S. S. Osasto viidellätoista jäsenellä ja että seuraavana
vuonna (1907) yhdyttiin perustettuun S. S. Järjestöön.

Osaston alkuvuosien aikana toiminta keskittyi silloisen Sovinto-
raittiusseuran talolle, jonka kanssa Osastolla oli jonkinlainen sopi-
mus yhteistoiminnan jatkamisesta. Mutta vastasyntynyt Osasto, in-
notuneen ja toimintakykyisen jäsenistönsä toiminnalla, kykeni osoit-
tamaan toiminnan paremmuuden, aiheuttaen raittiusseuran toiminnan
heikentymisen. Osaston yhäti kasvava jäsenistö järjesti itselleen ja
paikkakunnan väestön huviksi ja valistamiseksi monenlaisia kulttuu-
rillisia toimintoita. Perustettiin näytelmäseura, voimistelu- ja urhei-
lujoukkue, soittokunta y.m.

Näin toimittiin innostuneesti vuoteen 1908, jolloin Sovinto-rai-
tiusseura rikkoi Osaston kanssa kaikki tehdyt yhteistoiminnan sopi-
mukset, kielsi Osastolta kokoontumis- ja toimintaoikeudet haalillaan.
Siitä oli seurauksena, että Osaston täytyi ruveta katselemaan itselleen
uutta toimintapaikkaa. Talvella samana vuonna ostettiin Star of Vasa
raittiusseuran haali. V. 1909, jolloin varsinainen toiminta aloitettiin
omassa talossa, haalin avajaisnäytäntönä esitettiin "Tukkijoella."

(G. Saari)

* * *

Fort Bragg, Calif. — Varsinainen työväenliikkeen toiminta paikkakunnalla sai alkunsa kesä- tai heinäkuulla 1904. Suomalaisia on sitä ennen asunut paikkakunnalla 30-40 vuotta aikaisemmin. Ennen työväenliikkeen alkamista oli raittiusseura, joka oli ainoa, joka yhdisti suomalaisia ja sellaisenaankin tyydytti jotenkin suomalaisten yhteistoimintaa ja kulttuurillisia pyrkimyksiä. Oli myös ollut jonkun aikaa toiminnassa keskinäinen sairaus- ja hautausapuyhdistys, Kalevan Veljeysseura, joka yhdisti joukon suomalaisia sen asian ympärille.

Jonkinlaisen syvällisemmän sysäyksen alkuunpanevana voimana suomalaiselle työväenliikkeelle lienee ollut v. 1903 käyty metsätöläisten lakkotaistelu, joka oli jonkun verran veriseksikin kehittynyt. Tähän lakkoon ottivat suomalaiset metsä- ja sahatyöläiset osaa lähes sataprosenttisesti. Rikkureita oli suomalaisissa vain pienempi määrä. Llakko hävitettiin yhtiön terrorin ja uniojohtajien petollisuuden takia.

Edellämainitut suomalaiset yhdistykset eivät voineet tyydyttää sellaisia suomalaisia, joilla oli jo yhteiskunnallisia ja poliittisia pyrkimyksiä. Siksi nämä henkilöt perustivat ensimmäisen työväenyhdistyksen kesä- tai heinäkuussa 1904. (Perustavan kokouksen pöytäkirjaa ei ole löytynyt). Se on käyttänyt nimeä "Työväenyhdistys Vesa" ja "Sosialistiosasto Vesa." Se on toiminut Suomen yleisen äänioikeuden rahastamiseksi, ja on ollut jo tänä aikana jonkinlaisessa yhteydessä Amerikan sosialistipuolueen kanssa. Martin Hendricksonin muutettua asumaan paikkakunnalle, toiminta saa hyvän sysäyksen eteenpäin. Martin ankarat sanat saavat väittelyjä aikaan. Muitakin ulkopuolisia puhujia käy paikkakunnalla. Työmies-lehti on alkanut ilmestyä ja sille luvataan jakamatoin kannatus. Osaston jäsenluku on tänä aikana ollut 22.

Ensimmäinen nyrkkilehti ilmestyy, mutta se elää vain vähän aikaa. Osaston yhteyteen perustetaan lainakirjasto, johon kerätään varoja. Kaapo Murros saapuu paikkakunnalle. Sitä pidetään tärkeänä asiana valistustyön alalla, jota se olikin. Valmistautudutaan osallistumaan Hibbingin edustajakokoukseen, kerätään varoja sitä varten. Näytelmätoiminta saa alkunsa. Ensimmäinen näytelmä esitetään lokakuulla 1906. Paikallisten puhujien kehittämiseksi perustetaan puhujaseura.

Hibbingin edustajakokouksessa perustetun Suomalaiseen Sosialistijärjestön alkaessa toimintansa S. S. O. Vesa muuttaa nimensä 1907 Suomalainen Sosialistiosasto, jolloin siitä tulee myös virallinen

Anna Matson, Seattlen suomalaisen työväenliikkeen tienraivaaja ja väsymätön uurastaja.

Amerikan sosialistipuolueen osasto. "Terve sielu terveessä ruumiissa" alkaa kuultua tunnussanana. Niinpä perustettiin voimistelu-seura 1908.

Jo tähän aikaan oli keskustelun alaisena Osaston yhteyteen sairaus- ja hautauspuoleen perustaminen. Yleinen mielipide oli perustamisen kannalla, mutta otti lähes 40 vuotta ennenkuin se tuli käytäntöön. Tähän saakka oli pidetty kokouksia perheasuunnoissa ja ilta-rait-tiusseuran haalilla y.m. haaleissa. Toiminta oli kuitenkin kasvanut niin suureksi että oli välttämättä saatava oma kokoushuone. Niin ostettiin tonttimaata, johon rakennettiin pieni haali, jossa voitiin esittää pienempiä näytelmiäkin. Syntyi ompe-

luseura ja myöskin soitto-kunta. Haalia päätettiin isontaa. Kulttuuri-toiminta vilkastui ja Osaston jäsenmäärä nopeasti kasvoi.

* * *

Seattle, Wash. — Seattle on yksi suomalaisen yhdistystoiminnan vanhimpia keskuspaikkoja. Lydia Kesti kertoo paikkakunnan esiraivausajan toiminnasta:

Ensimmäinen suomalainen työväenyhdistys perustettiin v. 1903 englanninkielisten union haalilla.

Niin kauan kuin ei ollut omaa haalia, toiminta oli pientä ja kuljettiin paikasta toiseen vuokrahaaleissa. Ensimmäisinä sosialistipuhujina olivat T. Tainio, A. B. Mäkelä ja ihannesosialisti Matti Kurikka, jonka moni vielä muistaa. Sitte Kurikka vei aatteensa (Sointulappinsa) Malkosaarelle, jossa se joutui koetukselle — huonolla menestyksellä. Mutta luokkataistelulle perustuvat sosialistiset opit voittivat alaa.

Niinpä Seattlessakin jo 1905 liike oli noussut niin paljon, että ryhdyttiin oman kokouspaikan puuhaan — ostettiin tontti ja rakennettiin haali. Kirjasto perustettiin kaupungin kirjaston yhteyteen suomalaisena osastona, jollaisena se on vieläkin. Sitä on lisätty ja on myös haalilla lainakirjasto.

Ensimmäinen kesäjuhla pidettiin Tähti-raittiusseuran kanssa yh-

dessä, siis yhteinen. Sen jälkeen kuljettiin laivoilla suurina joukkoina yli Washington-järven, pitämässä ulkoilmatilaisuuksia Fortuna ja Wildwood puistoissa. Sittemmin kulkuvälineiden ja muiden vaikeuksien takia, kun meillä kaikilla oli pieniä lapsia, katsottiin parhaaksi perustaa haaraosasto Ballardiin 1911. Siellä myös toiminta oli vilkasta. Oli laulukuoro, ompeluseura ja kaikenlaista muuta toimintaa. Mutta ikävä on sanoa, että tätä ei kestänyt kauaa. Vaikka siihen aikaan kulki hyviä luennoitsijoita ja puhujia, niin toiminta täytyi lopettaa suuntaerimielisyyksien vuoksi. Kehitysmielinen väki muutti takaisin pääosastoon, joka on useita kertoja joutunut muuttamaan toimintapaikkaa. Silti on pidetty monet valistuskurssit, kesäleiriä lapsille, sen yhteydessä on ollut laulukuorot, kirjeenvaihtajakerhot, näytelmiä esitetty ja puhetilaisuuksia järjestetty. Kaikkea kulttuurista työtä on suoritettu.

* * *

Minnesotassa järjestöverkosto oli vuoteen 1906 mennessä kasvanut verrattain laajaksi. Duluthissa perustettiin sosialistinen yhdistys jo v. 1902 suomalaisen kirkon alakerrassa. Alku oli pientä, ainoastaan 7 jäsentä. Mutta jäsenistöä alkoi vuosi vuodelta karttua ja toiminnallisuus lisääntyä.

Minneapolisissa perustettiin yhdistys niinikään 1902 ja on siitä lähtien ollut toiminnassa.

Cloquetissa alkoi työväenyhdistystoiminta samoihin aikoihin, muodostuen joidenkin vuosien kuluessa hyvin voimakkaaksi.

Rauta-alueella ennen Hibbingin edustajakokousta oli sosialistiosasto miltei jokaisessa kylässä. Hibbingissä ja Virginiassa alkuaskeleet otettiin jo vuoden 1902 paikkeilla. Ja sosialistiosastoja sitä seuraavina vuosina syntyi Biwabikiin, Auroraan, Evelethiin, Spartaan ja toisiin kaivoskyliin, joiden kaikkien historiaa on mahdotointa edes yleispiirteissään kertoa, niin mielenkiintoista kuin se olisikin. Alkoipa sosialismin siemen juurtua myöskin länsi-Minnesotan maaseudulla — Menahgassa ja Sebekassa.

Alkutaipaleella suuremmaksi vastukseksi kuin ehkä monilla muilla alueilla, muodostui rauta-alueella kurikkalaisuus, mutta voimakkaalla valistustyöllä se vuosien kuluessa voitettiin.

Jo elok. 11—12 päivinä 1904 pidettiin Duluthissa Amerikan Suomalaisen Työväenliiton vuosikokous, jossa oli edustajia Minnesotasta, Wisconsinista ja Michiganista. Se oli varsinaisesti valmistava

kokous Clevelandin edustajakokoukseen, joka pidettiin saman vuoden lokakuun 3, 4, 5 ja 6 päivinä.

Yleisesti Minnesota alkoi muodostua suomalaisen sosialistisen liikkeen voimakkaimmaksi tukikohdaksi. Esim. Hibbing on paikkakunta, jossa rakennettiin ensimmäinen sosialistien kokoushuone Amerikan suomalaisten keskuudessa, nim. v. 1902.

* * *

Työmiehen liikerakennus ja osa henkilökuntaa.

Superior, Wis. — Superiorin suomalaisen työväenyhdistyksen kokous pidettiin huhtik. 17 p., 1904. Kokoukseen kutsui järjestykseen Jacob Lundeen ja pöytäkirjurina toimi A. O. Sarell (entinen Työmiehen toimittaja).

Perustavassa kokouksessa liittyi yhdistykseen 35 jäsentä — 30 miestä ja 5 naista.

Kokous päätti liittyä aikaisemmin Brooklynissä, N. Y., perustettuun Imatra-liittoon.

Yhdistyksen asioista päätettiin kirjoittaa kahteen lehteen, nim. Työmieheen ja Amerikan Kaikuun - "etusija päätettiin antaa ensin mainitulle lehdelle."

Heinäk. 17 p., 1904 pidetyssä kokouksessa päätettiin yksimielisesti antaa kannatus sosialistipuolelle.

Elok. 24 p:n kokouksessa päätettiin asettaa vakituinen kokousilmoitus Työmieheen.

Yhdistyksessä toimi puhuja- ja valistusseura alkuvuosina hyvin vilkkaasti. Useita yrityksiä tehtiin yhteistoiminnan aikaansaamiseksi paikkakunnalla olevien raittiusseurain kanssa, ja väliaikaista yhteistoimintaa olikin toisinaan.

S. S. Järjestön perustavassa kokouksessa Hibbingissä, Minn., elokuulla 1906, edusti Superiorin osastoa Otto Arlund. (Asiatiedot kokoillut Axel Kantola.)

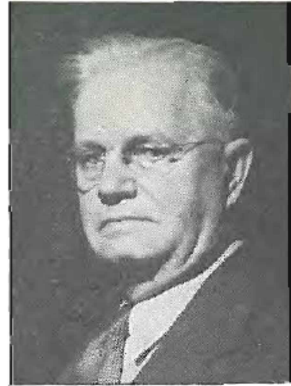
Otto Arlund kertoo:

V. 1902 oli Superiorissa kaksi raittiusseuraa, Wäinön Turva-Veljeysseura ja Suomalainen Kansallis-raittiusseura. Kunnallakin oli oma haali, puolen kadunvälin päässä toisistaan. 1904 tuli paikkakunnalle Matti Kurikka, puhuen työvään yhteenliittymisen tarpeellisuudesta. Hänen kehoituksestaan perustettiin Imatran osasto.

Osa yhdistyksen jäsenistöä oli myös jäsenenä Wäinön Turva-raittiusseurassa. V. 1905 Martin Hendrickson kiersi puhujamatkalla. Koetimme saada raittiushaalia puhetilaisuutta varten, mutta se kieltettiin. Pidimme kokouksen erään kapakan takahuoneessa, jossa Martti puhui. Siitä oli seurauksena, että 13 yhdistyksen jäsentä, jotka olivat tilaisuudessa, potkittiin pois raittiusseurasta. Noihin aikoihin perustettiin paikkakunnalle amerikkalainen sosialistiosasto. Teimme yrityksen erota Imatra-Liitosta ja yhtyä sosialistipuoleeseen. Ensimmäisessä kokouksessa keskustelun ja päätöksen tulos oli, ettei yhdytä. Seuraavassa kokouksessa vaadittiin asia vielä avonaiseksi uudelleen keskustelua varten ja tulos oli, että erotaan Imatrasta ja liitytään sosialistipuoleeseen. Kokoushuoneena pidimme erästä saksalaista haalia. Kannatuksemme iltamatilaisuuksiin oli kohtalaisen hyvä.

Suomalaiset kirkollismieliset yhtyivät koko maata käsittävään n.s. "juudas-ponsi"-liikkeeseen. Laativat kirjelmiä, joissa leimattiin suomalaiset sosialistit "anarkisteiksi", "jumalankieltäjiksi" ja vaikkamiksi, kehoitettiin työnantajia kieltämään työnsaannin mahdollisuus sellaisilta. He ilmoittivat "kansankokouksen" raittiustalolleen, jossa näitä ponsia piti hyväksyttämän. He olivat varustautuneet kaiken

varalta, virkapukuinen poliisi käsketty järjestystä valvomaan. Ennen kokousta he olivat valinneet kaikki virkailijat. Kokouksen alettua vaadimme, että koska tilaisuus on kansankokous, niin oikeudenmukaista on, että kokous valitsee omat virkailijansa. Tästä päästiin niin pitkälle, että äänestettiin ja suurella enemmistöllä päätettiin syrjäyttää edeltäkäs valitut virkailijat ja valittiin uudet. Tämän kirjoittaja sattui joutumaan puheenjohtajaksi. Kun kokous pääsi alkuun, joku käänsi valot pois. Se suututti yleisöä. Joku huusi: "Valot päälle!" Poliisi myös yhtyi valoja vaatimaan. Kun se ei auttanut, ilmoitettiin että haali on vuokrattu ainoastaan kello 10 asti ja vaativat poliisin hajoittamaan kokouksen. Poliisi ei kuitenkaan ottanut huomioon heidän vaatimustaan, vaan

Otto Arlund. Hän oli Superiorin, Wis., sosialistiosaston edustajana Hibbingin edustajakokouksessa. Toiminut monella laisissa luottamustehtävissä 40 vuoden aikana.

sanoi että niin kauan kuin kokous on rauhallinen yleisön puolelta, niin hän ei sitä hajoita. Kun näytti, että rauhallista kokousta ei voida pitää, ilmoitettiin että tullaan kutsumaan toinen kokous, johon yleisöä kehoitettiin saapumaan. Ennen kello kymmentä vielä ehdittiin laulamaan työväenmarssi ja poistuttiin kokouksesta. He eivät toista kokousta kutsuneet. Me tuomitsimme heidän menettelynsä. Kuitenkin saivat he vaikutettua joissakin työpaikoissa, että tunnettuja sosialisteja pantiin pois työstä.

Myöhemmin eräänä raittiusaatteen merkkiäikänä yhdyimme jälleen jäseniksi Wäinön Turva-raittiusseuraan, vaikuttaaksemme siellä työväenaatteen hyväksi. Raittiusseuran toiminta oli kuollutta, ei sitä saatu virkistymään, vaikka isonnettiin haalia ja yritettiin muutenkin virkistää sen toimintaa. Vihdoin jotkut jäsenet ehdottivat, että koska seuran elämästä ei näytä tulevan mitään, ei kykene suorittamaan tavallisia kulunkejakaan, ja kun seuran jäseniä syytettiin juopottelusta, niin mitä tässä narraamme itseämme, lopetetaan koko toiminta. Päätettiin kutsua ylimääräinen kokous, jossa päätetään seuran toiminnan lopettamisesta. Laillinen määrä jäseniä äänesti lopettamisen puolesta. Seuran säännöt määräisivät omaisuuden seuran toiminnan loppuessa luovutettavaksi paikalliselle suomalaiselle työväenaatetta

ajavalle yhdistykselle. Kun työväenyhdistys myöntyi suorittamaan haalin päälle olevat velat, niin myytiin omaisuus Superiorin S. S. Osastolle. Myöhemmin haalin käytyä liian pieneksi, ostettiin talo Tower avenuen ja viidennen kadun kulmasta ja entinen myytiin perustetulle osuusmeijerille.”

Useilla muillakin Wisconsinin paikkakunnilla sosialistinen liike suomalaisten keskuudessa alkoi orastaa. Sellaisista paikkakunnista on erityisesti mainittava Clifford, Racine ja Milwaukee. Viimemainitun paikkakunnan voimilla m.m. järjestettiin koko maata käsittävät myyjäiset v. 1904 Työmiehen taloudellisen aseman tukemiseksi.

Michiganissa esiraivaustyössä olivat mukana — Hancockin ja Ishpemingin rinnalla — Ironwood, Mass City, Trimountain, Calumet, Negaunee ja Crystal Falls.

Ironwood. — Talvella 1902 Martin Hendrickson asettui asumaan Ironwoodiin lyhyeksi ajaksi ja puhui sosialismista. Kuitenkin sen jälkeen kun Matti Kurikka saapui paikkakunnalle maaliskuulla julistamaan Sointula-ihannettaan, tyrehtyi liike alkunsa joksiin aikaa. Marttikin sai Sointula-kuumeen, ryhtyi Aika-lehden (Kurikan äänenkannattajan) asiamieheksi ja lopuksi matkusti Malkosaa-
relle, jossa hän ei kuitenkaan kauaa viihtynyt.

Vasta 1904-1905 päästiin uudelleen alkuun. Silloin syntyi sosialistiosasto ja sen rinnalla itsenäinen naisten yhdistys. Omasta joukosta nousi tunnettu syyttävä herättäjä — Santeri Mäkelä — joka kuitenkin pian joutui siirtymään Työmiehen toimitukseen. Liike kuitenkin alkoi voittaa joukkoja — taantumusvoimien vastaanhangotteluista huolimatta.

Naisyhdistyksen perustamisesta ja sen jälkeisestä toiminnasta J. Kaupilla mainitsee: “Koitto”-naisyhdistyksen pöytäkirja perustavasta kokouksesta elok. 10 p., 1905 kertoo, että kokouksessa yhtyi 12 jäsentä yhdistykseen.

Pöytäkirja osoittaa, että keskusteltiin josko yhdistys tulee toimimaan itsenäisenä, vaiko sosialistiosaston kanssa yhdessä. Päätökseksi tuli, että toimitaan miesten kanssa yhdessä. Sääntökomiteaan valittiin Amalia Mäkelä, Sofia Kuula, Alma Heikkinen, Santeri Mäkelä, Lauri Lappi ja Jalo Aho. Pöytäkirjassa mainitaan huvitoimikunnan valitsemisesta. Myöskin muistiinpanoista käy selville, että mitään omaa kokoushuoneistoa ei vielä ollut.

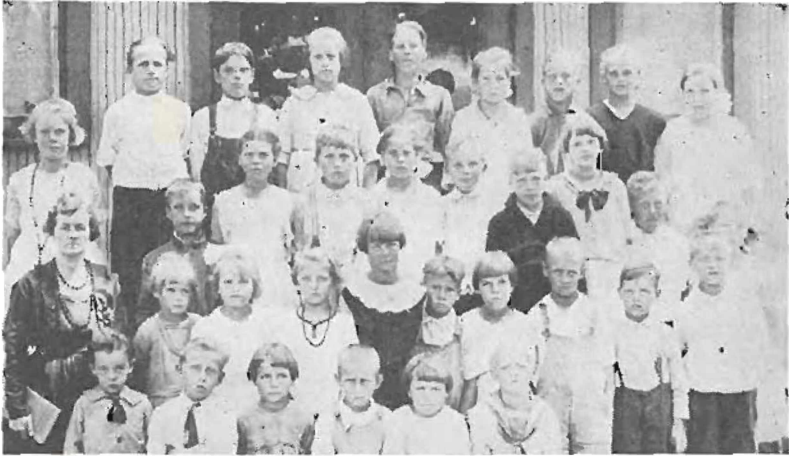
Ironwoodin, Michigan, urheilijoita

“Koiton” ikä oli lyhytaikainen. Sen jäsenet näyttävät yhtyneen sosialistiosastoon.

Vuodesta 1906 lähtien tulee kysymykseen oman kurkihirren nosto. Alkavat haalin synnytykset. Niin 1907 oli Palatsi-haalin rakennusvuosi, kuin myöskin laajan mustalistauksen vuosi. Monet kaivosmiehet, joita epäiltiin sosialisteiksi, saivat lähtöpässiit kaivosyhtiöiltä. Juudaksista ei ollut puutetta Ironwoodissakaan. Mutta työväenliike sittenkin edistyi.

Crystal Fallsissa ensimmäinen S. S. Osasto perustettiin v. 1905, kertoo Amasa-Crystal Fallsin IWO lodgen selostus. Toiminta oli vilkasta ja niin innostuttiin laittamaan haalia. Se oli puolivalmis, kun rajumyrsky sen pirstoi maantasalle. Niin hajosi myös ensimmäinen yhdistys.

Parin vuoden kuluttua kuitenkin alettiin uudelleen. Tämä osasto toimi yhdentoista miehen voimalla koko olemassaolonsa ajan. Naisia

Kesäkouluoppilaat ja opettaja H. Kivi, Crystal Falls, Mich.

ei siihen liittynyt. Seurauksena oli, että se ei jaksanut kauan toimia, vaan nukahti toista vuotta toimittuaan.

Näinä aikoina Crystal Falls tuli kuuluisaksi siitä, että kaupunkiin virkakunta kyyditsi pois kaupungista kolme sosialistipuolueen puhujaa, että he eivät saaneet puhua paikkakunnan työläisille. Siten yritettiin tukahduttaa työväenliike. Yrityksesään he kuitenkin epäonnistuitivat. Työväestö kiihtyi ja niin perustettiin Crystal Fallsiin myöskin englanninkielinen sosialistiosasto sekä Miners Union paikallisosasto.

Suomalainen sosialistiosasto, kolmas järjestyksessä, alkoi toimintansa 1910 — tällä kertaa Miners Union jäsenten tukemana. Toiminta oli vilkasta, mutta käytännöllisen haalin puute oli huutava, joten oli ryhdyttävä puuhaamaan omaa kokoushuonetta. Kesällä 1913 oli onnistuneet haalin avajaisjuhlat. Mutta 1914 hajaannuksen aikana haalin toiminta muuttui IWW:n kannattajien käsiin, kuitenkin Osasto saaden oikeudet takaisin vuoden 1915 lopulla.

Yritettiin kaikin ottaa osaa toimintaan ja jotenkuten onnistuttiin yhteistoiminnassa. Mutta kun tulivat Hooverin nälkävuodet, niin toiminta lamaantui.

Naisten klubitoiminnasta olisi paljonkin sanottavaa, sillä he pienerä

Aleksis Kiven "Seitsemän veljestä" esittäjät, Crystal Fallsissa, Mich.

joukkona, ilman haalia pitivät sisukkaasti toimintaa vireillä, myyden kirjallisuutta ja hankkien lehtitilauksia.

Sun Rise-haali, joka on vielä työläisten käsissä, rakennettiin 1934, silloisen Amasan työväenyhdistyksen toimesta. Nykyään siitä huolehtii Amasa-Crystal Fallsin IWO:n suomalainen osasto.

* * *

Waukegan, Ill. — Yhdistystoiminnan alkua ajoilta kirjoittaa K. Helander S. S. Osaston 10-vuotisjulkaisussa seuraavaa:

... Noin vuoden 1889 vaiheilla rakennettiin tänne rautalankatehdas ja luultavasti vasta sen jälkeen alkoivat suomalaiset runsaamassa määrässä asettua paikkakunnalle.

Suomalaisilla näihin aikoihin ei ollut muita yhteisiä pyrinnoitä kuin seurakunta. Vasta myöhemmin perustettiin raittiusseura, joka toimi seurakunnan holhouksen alaisena. Kun kuitenkin paikkakunnan suomalainen väestö alkoi lisääntyä, sekä Suomesta että tämän maan muilta seuduilta tulleilla siirtolaisilla, jotka jo kotimaassaan olivat saaneet tutustua vapaampaan seuraelämään, eivät he ajanpitkään tyytynneet sellaiseen ahdasmieliseen toimintaan, jota silloinen raittiusseura ja seurakunta heille voivat tarjota. Tämän vuoksi he perustivat toi-

sen raittiusseuran, vähän vapaammilla säännöillä. Mutta tämäkään ei voinut tyydyttää väestön vaatimuksia ja pian he perustivat myöskin nuorisoseuran, jokseenkin samaan malliin kuin oli Suomessa. Nuorisoseura kasvoikin lyhyessä ajassa paikkakunnan suurimmaksi seuraksi.

Sen jälkeen kun itäläiset perustivat Imatra-Liiton, niin täälläkin alkoivat jotkut vapaa-ajattelijat, kurikkalaiset y.m. hommata sille haaraosastoa, joka perustettiin syksyllä 1903...

Loppupuolella vuotta 1904 saapui paikkakunnalle Alex Halonen pitämään luentokursseja, ja ne olivat ensimmäiset mitä täällä on koskaan pidetty... Hän alkoi Imatra-Seurassa esittää, että paikkakunnalle perustettaisiin S. S. Osasto, joka liitettäisiin sosialistipuolueeseen. Esitys kohtasi kovaa vastarintaa seuran jäsenistön taholta, etenkin muutamat teosoofit panivat lujasti vastaan. Jonkun aikaa asiasta väitelyä alkoivat muutamat seuran jäsenet yhtyä Halosen mielipiteeseen ja lopulta saivatkin aikaan kokouksen, jossa sosialistiosaston perustaminen lopullisesti päätettiin. Tämä tapahtui 12 p. maaliskuuta 1905. Perustaessa liittyi osastoon toistakymmentä jäsentä, joista ensimmäisiksi virkailijoiksi valittiin: puheenjohtajaksi J. Maunula, varapuheenjohtajaksi V. Heinonen, pöytäkirjuriksi J. Kyröläinen, varalle Antti Kilkkinen (Kalke), rahastonhoitajaksi J. Hurmi, rahastonkirjuriksi Frank Laurila, kirjeenvaihtajiksi Alex Halonen ja J. Maunula, palvelijaksi E. Kilkkinen, varalle J. Södö, jäsenkirjuriksi J. Södö ja J. Waittinen. Osastolle päätettiin hankkia Illinoisin valtion sosialistipuolueen lupakirja, joka saapui toukokuun 1 p:nä, 1905...

Tällä tavoin oli vasta perustettu osasto alkanut toimintansa, joka kuitenkin oli ensialuksi heikonlaista, sillä voimia ei ollut tarpeeksi...

Ensimmäinen kenttäjuhla pidettiin osaston alotteesta, yhdessä engl. kielisen osaston kanssa samana kesänä...

V. 1906 alkoi toiminta saada vähän rivakkaamman luonteen. Niinpä tammikuulla vietettiin engl. kielisten tovereiden kanssa Pietarin verisunnuntain muistoa... Myöskin alettiin kerätä listoilla avustusta Suomen äänioikeusasian hyväksi. Keräys tuotti \$58.20, joka lähetettiin Suomen sos. dem. puoluehallinnolle.

Helmikuun 25 p:nä kokouksessa tehtiin esitys, että osastolle ruvettaisiin hommamaan kirjastoa. Asia kuitenkin silloin raukesi varojen puutteessa. Kuitenkin oli herätetty kysymys, joka on suurimerkityksellisimpiä osastojen tietopuoliseen kehitykseen nähden."

Osaston yhteyteen pian syntyi voimisteluseura, ompeluseura, lau-

lukuoro, lainakirjasto, agitatsioonikomitea, soittokunta, näytelmäseura ja lopuksi kohosi upea haali, joka edelleenkin on yhdistystoiminnan keskuksena.

* * *

Brooklyn, N. Y. josta jo monasti edellä on mainittu, oli Imatra-Liiton keskus. Mutta samoin kuin Liiton kansalliskiihkoisen ohjelma ei tyydyttänyt valistuneempaa työväestöä muualla, ei se myöskään tyydyttänyt työläisainesta keskuksessakaan. Siitä kirjoittaa Alice Hendrickson:

Aikaisempi siirtolaiväki Amerikassa oli maaseutuväestöä. Mutta viime vuosisadan vaihteessa alkoi tänne "Lännen kultalaan" siirtyä kaupunkilaisväkeä, josta mekin saimme osan. Siirtymiselle antoi vauhtia tsaarihallituksen sortotoimenpiteet, jotka kohdistuivat työväkeä vastaan, kun se alkoi herätä, rakentaa ammattiyhdistyksiä ja omata sosialistisia mielipiteitä.

Aluksi yhdistystoiminta kulki Imatra-Liiton puitteissa, mutta sen ohjelmaan alkoi ilmetä tyytymättömyyttä.

Amerikassa oli ollut toiminnassa Sosialistinen Työväenpuolue, joka kuitenkin hajaantui ja sen tuloksena syntyi Sosialistipuolue. Suomalaiset työläiset, jotka omaksuivat sosialistiset mielipiteet, hakivat yhteyksiä sosialistipuolueen kanssa. Monet Imatra-Liiton yhdistykset

B. F. S. Clubin soittokunta noin 30 vuotta sitten.

yhtyivät Sosialistipuolueeseen, kunnes perustettiin 1906 Suomalainen Sosialistijärjestö, joka liittyi puolueeseen kielijärjestönä.

Brooklyniin perustettiin sosialistisoasto 1905. Perustajina olivat jo mananmajoille siirtyneet Victor Vainio ja Pekka Halko.

Osaston toiminta aluksi oli pientä, jäseniä vähän ja tietoisuus heikkoa, mutta proletaarinen vaisto voimakas, joka antoi sisua vaikeisakin oloissa viedä liikettä eteenpäin.

Silloin ei ollut kokoushuonetta. Kokoukset pidettiin vuokrahuooneissa. Samoin iltamat. Muistamme kun meillä oli kahdeksannella avenuella pitkä ja kapea huone, jota Martin Hendrickson nimitti "kenkäpaksiksi". Iltamat tavallisesti pidettiin Standard-haalissa.

"Kenkäpaksi" oli se kokouspaikka, missä syntysanat annettiin Brooklynin Suomalaiselle Sosialistklubille ja myös sen omistamalle nykyiselle haalille. Oman haalin rakentaminen oli suuri urakka, mutta se kävi vaativaksi ja mahdolliseksi, kun jäsenmäärä kasvoi. Sitäpaitsi se oli välttämätöntä, kun oli halu päästä laajempaan toimintaan ja voittaa joukkojen kannatusta suuremmassa mitassa.

Monen toverin mieleen ehkä vieläkin muistuu kokous, jossa päätettiin alkaa talon rakennuspuuhiin. Taloa ei luonnollisesti voida rahatta rakentaa. Mitäs muuta kuin varojen hankintaan. Valittiin rakennuskomitea, johon tulivat Julius Ranta, Victor Vainio, Mikko Pehkonen, John Lahti ja Eetu Korpilahti. Valmistukset tehtiin talvella 1909 ja kesällä jatkettiin. Ostettiin maa, joka maksoi \$2,500 ja rakennustyöt alettiin Työpäivänä 1909. Rakennushommissa päästiin niin pitkälle, että annettiin muurausurakka, jonka toimitti Jukka Haanpää ja Otto Green. Puutyö tehtiin omilla voimilla, kun jäsenistö oli suuremmalta osalta puutyöntekijöitä. Luonnollisesti he halusivat itse tehdä työn, sillä tulihan klubimme talo kaikille työläisille toiseksi kodiksi, jossa voi vapaata aikaansa viettää ja työskennellä työväenliikkeen ja kulttuurin edistämiseksi. Talon kehyksen, n.k. "freimaus"-työn, johti Julius Ranta, joka vieläkin on joukossamme.

Niin nousi talomme rakennus suomalaisten puutyöläisten sisulla. Mutta eivät myöskään naiset olleet toimettomina. Erikoisesti lattian kiillottamiseen naiset olivat eteviä. Rakennustyöt edistyivät niin joutuin, että talomme avajaisjuhlat vietettiin Vappuna 1910. Avajaisjuhlissa esitettiin näytelmä "Suurpäivien aattona". Ohjaajana toimi Eetu Korpilahti, joka nykyään on Neuvostoliitossa. Kaunis juhlasalimme oli täynnä yleisöä, joka nautti ohjelmasta.

Worcesterin, Mass., S. S. Osaston kenttäjuhla v. 1908.

Worcester, Mass. — Worcester on Massan sydän ja Amerikan vilkkaimpia teollisuuskaupunkeja. Suomalaisia asustaa kaupungissa 2,000-3,000 välillä, joskin viime vuosikymmenen aikana on osa muuttanut "farmikontrille". Suomalainen työväenliike on alkanut Worcesterissa keväällä 1903. Oikeastaan työväenyhdistyksen perustava kokous pidettiin huhtik. 5 päivänä mainittuna vuotena ja vähän myöhemmin yhtyi niihin aikoihin perustettuun Imatra-Liittoon, "Imatra 16:sta" nimellä.

Aluksi vasta syntynyt sai suojaa raittiusseura "Idän Liiton" huoneistolla. Toiminta oli kokolailla pirteä.

Samalla kun Työväenyhdistyksen toiminta alkoi keväällä, niin elokuulla 1903 ilmestyi ensimmäinen numero "Amerikan Työmiestä." Siis Työmies-lehti on Worcesterissa syntynyt! — — Mutta lehden elämä oli huonoa, ehkä voi sanoa kituvaa, koska se jo seuraavana kesänä 1904 nukkuvassa tilassa muutettiin Hancock'iin, Mich. Työmies-lehden muuton jälkeen alkoi yhdistyksen toiminta lamaanua ja helmikuussa 1905 sitä lamaanusta auttoi vielä häätökäskey pois raittiusseuran huoneistolta liian "räikeän" toiminnan takia. Tätä ei nuori yhdistys kestänyt, vaan se kuolla kupsahti kokonaan. Viimeinen pöytäkirja on pidetty huhtik. 9 p:nä, 1905. Siis "Imatra 16:sta" kesti tämän maailman vaivoja ainoastaan 2 vuotta. Mutta joskin yhdistys kuoli, siitä jäi jotain ituja elämään. Ei siis Sosialistinen ajatussuunta kuollut kokonaan. Sen näemme siitä kun jo vuoden kuluttua taas saatiin vuokrata raittiustalo kokouspaikaksi, jossa keskusteltiin yhdistyksen henkiin herättämistä. — — — Kiivaan väittelyn jälkeen annettiin kuolleen maata — ja perustettiin uusi yhdistys, ja päätet-

tiin heti liittyä osastona Amerikan Sosialistipuolueeseen 34 jäsenellä. Tästä se muutamassa viikossa nousi 70:een, ja siinä se sitten pysyikin muutamia vuosia. Siis Sosialistiosasto perustettiin Worcesteriin v. 1906.

Samoin kuin "Imatra 16" sai suojaan "Idän Liitolta", niin sai Sosialistiosastokin. Alussa oltiin kaikessa "rakkaudessa", mutta se ei taaskaan kestänyt kauaa. Muuttaman kuukauden kuluttua ruvettiin häätohommiin. Mutta tällä kertaa ei Osasto odottanut niin pitkälle, vaan lähti itse pois ja vuokrasi haalin toiskielisiltä. Tästä asti alkoi liikkuu ajatuksissa oman kodin saanti, ja talojen katselu ostoa varten.

Mitä osasto oli henkisesti suhteessa vaurastunut? — V. 1908, siis parissa vuodessa, on ohjelmanumeroita annettu 257, etupäässä puheita, runoja ja lauluja, ja joka kuukausi on ilmestynyt käsin kirjoitettu sanomalehti "Pölistäjä". Yleisiä iitamia on pidetty, kenttäjuhlia lukuunottamatta, kaikkiaan 38. Osastossa on toiminut agitatsioonikomitea, ompeluseura, näytelmäseura, lauluseura ja voimisteluseura. Tähän päättyykin kahden ensimmäisen vaikeimman vuoden osaston katsaus. . . ja olemme lopulla vuotta 1908.

* * *

Boston, Mass. — Cambridgen S. S. Osaston nimellä tunnettu yhdistys perustettiin 1904 viidellätoista jäsenellä, joista enemmistö oli Suomi-raittiusseurasta ulospotkituita jäseniä. Nämä henkilöt tulivat mainitusta seurasta ulospotkituksi siitä syystä kun he tahtoivat seuran toimintaa muuttaa hieman vapaammaksi. Mutta tuo vapauden ja yhdenvertaisuuden nouseva aurinko valaisi kultaisella hohdollaan niitä raittiusseurasta ulospotkittuja henkilöitä niin, että se pakotti perustamaan työväenyhdistyksen. Yhdistys perustettiin ja lupakirja sekä toimintaohjeet saatiin Imatra-Liitolta. Mutta heti sen jälkeen kun Suomalainen Sosialistijärjestö perustettiin 1906, yhtyi Bostonin yhdistys uuteen järjestöön.

Kovin ahtaissa oloissa jouduttiin ensin toimimaan. Suurkaupungin laidassa olivat vuokrat kalliita ja muutenkin elämä kaikkine humpukeineen oli puoleensa vetävää. Oltiin pakoitettuja toimimaan kurjissa hökkeleissä. Varsinainen kannattajajoukko vaihteli 20—30 välillä.

V. 1909 sitten heräsi oman kokouspaikan kaipuu, johon riensi satuma avuksi. Oli saatu tietää, että Allstonissa, naapurikaupungissa,

oli myytävänä vanha kirkko. Silloin osasto valitsi komitean ottamaan selvää myyjästä sekä myyntiehdosta, ja niin monien vaikeitten ponnistusten perästä saatiin oma koti, suuri ja komea. Pienillä korjauksilla se saatiin tarkoitustaan vastaavaksi suomalaisen asutuksen keskuksen.

* * *

Gardner, Mass. — Gardnerin työväenyhdistyksen perustaminen ilmeisesti johtui taloudellisista tekijöistä. Gardner on 22,000 asukkaan kylä, pääteollisuutena tuolien ja huonekalujen valmistus.

Suomalaisen siirtolaisväen asutus alkaa 19-vuosisadan loppupuolella. Asutuksen lisääntyessä alkaa huomio kiintyä yhteispyrintöihin. V. 1893 perustettiin raittiusseura "Uusi Kasvi", joka liiaksi ahdasmielisen toimintansa vuoksi hajaantui. Nuorempi jäsenistö perusti uuden seuran nimeltä "Pyrintö". Parin vuoden erossa olemisen jälkeen ne yhtyivät toimimaan uudella nimellä "R. S. Rauhanaarre", jonka haltuun joutui Pine-kadulla sijaitseva Opera Hall, eli yleisemmin tunnettu Suomi-haalin nimellä. Tuon katon alla myös suomalaisen työväenyhdistyksen toiminta sai alkunsa.

V. 1903 pidettiin Gardnerissa Itään perustettujen työväenyhdistysten kokous, jossa perustettiin Imatra-Liitto, joka kuitenkin S. S. Järjestön perustamisen jälkeen jää vain haaveitten unelmaksi, koska sillä ei ollut selvää käsitystä työväen luokkataistelusta.

Ashburnhamin, Mass., yhdistysväkeä takavuosilta.

Sosialistisen liikkeen nousu Suomessa vaikutti myöskin Gardnerin suomalaisten keskuuteen. V. 1905 perustetaan työväenyhdistys, joka yhtyy juuri perustettuun S. S. Järjestöön. Toiminta alkaa vilkastua ja jäsenmäärä lisääntyy. Osa jäsenistä kuuluu edelleen raittiusseuraan. Huomataan että oikeutta haalin käyttöön ei saada ja niin alkaa oman haalin rakentaminen. Uusi haali valmistuu Ash-kadulle 1910, ja rakennuksessa on tilaa myös aikaisemmin perustetulle osuuskaupalle.

Muodostuu suuri urheiluseura "Atlas", joka oli hyvin tunnettu Massan alueella; näytelmäseura toimi vilkkaasti, samoin laulukuoro ja monet muut elimet. Kaikkiin riitti työntekijöitä, sillä jäsenmäärä jatkuvasti lisääntyi.

* * *

Lanesville, Mass. — Jo neljäkymmentä vuotta sitten paikkakunnan aatteellisesti valistuneimmat ja yhteiskunnallisesta asemastaan tietoisimmat työläiset tunsivat halua ja velvoitusta järjestyä riistossaan kehittyvää omistavaa luokkaa vastaan. Tuloksena siitä oli työväenyhdistyksen perustaminen kesäk. 2 p:nä 1906.

Tosin noin kolme vuotta ennen tämän yhdistyksen perustamista oli perustettu eräänlainen työväenseuran nimellä toimiva yhdistys, nimeltä "Kallioseura". Se periaatelausunnossaan hyväksyi ja antoi kannatuksensa kaikelle sellaiselle työväentoiminnalle, jonka päämääränä on hävittää yksityisomistukselle perustuva järjestelmä, ja sen tilalle perustaa ihanne-sosialistinen yhteiskunta. Mutta kun tuo seura oli itsenäinen, eikä kuulunut mihinkään keskusjärjestöön, se hävisi oltuaan toiminnassa yhden vuoden. Siitä huolimatta "Kallioseuraa" voidaan pitää uranuurtajana sosialistisen työväenliikkeen alkamiselle Lanesvillessä.

Nykyisen yhdistyksen perustavassa kokouksessa yhtyi yhdistykseen kymmenen jäsentä. Samassa kokouksessa myös päätettiin, että yhdytään Sosialistipuolueeseen, sillä olihan se silloin ainoa luokkataistelua edustava puolue tässä maassa. Yhdistyksen toiminta alkoi vaurastua sekä vakiintua sitämukaa, kun sosialistinen periaate ja toimintatavat tulivat enempi tunnetuksi. Jäsenmäärä moninkertaistui lyhyen ajan sisällä. Yhdistyksen toimintaa kuitenkin kiusallisesti vaikeutti kokoushuoneen puute. Vuokrahuoneessa toimiminen oli puutteellista ja sitäkään ei tahtonut aina olla saatavissa.

Kaikista rahallisista vaikeuksista huolimatta valmistui yhdistyk-

selle oma talo vuoden 1912 alussa. Talon valmistuttua kohosi innostus yhdistyksessä. Toiminta monipuolistui ja sai erittäin hyvän yleisen kannatuksen. Jäsenmäärä myös kohosi. Korkeimmillaan ollen jäsenmäärä oli 105. Velkataakka talon rakentamisesta oli raskas — lähes \$10,000 oli maksettava ahtaassa taloudellisessa tilanteessa. Mutta kaikesta menestyksellisesti suoriuduttiin.

* * *

Lauri Palonen juoksemassa Bostonin maratoonikilpailussa 4/19/1932.

Norwoodin, Mass., A. S. K. A. J:n lodgen haali.

Norwood, Mass. — Suomalainen asutus Norwoodissa on verrattain nuorta muihin suomalaisten asutuskeskuksiin verrattuna. Silti Norwoodin työväenyhdistys lienee Suomalaisen Työväenjärjestön ensimmäisiä. Se johtuu siitä, että ensimmäiset tänne tulleet suomalaiset olivat Suomen teollisuusseuduilta, Helsingistä, Hämeestä ja Porin seuduilta, joukossa bobrikofilaisia vainoja pakoon lähteneitä.

Epäilemättä uudet tulokkaat olivat jo Suomessa olleet kosketuksessa nousevan työväenliikkeen kanssa. Niinpä he tänne saavuttuaan loma-aikojaan kuluttivat kokoontumalla toverien asunnoilla opiskelutarkoituksissa, keskustellen työväenliikkeen asioista ja ohjelmaa suorittaen. Näissä tilaisuuksissa he näkivät tarpeelliseksi perustaa *”jonnekinlaisen yhdistyksen, jonka tulisi toimia työväenlaajenteen pohjalla”*, sanotaan helmik. 14 p:nä 1904 päivätyissä muistiinpanoissa.

Seurauksena oli, että maalisk. 20 p:nä 1904 perustettiin yhdistys — Imatra n:o 29. Tilaisuudessa 18 läsnäollutta kirjottautui jäseneksi, joista 5 on vielä nykyisin paikkakunnallamme, enemmistö heistä nytkin yhdistyksen jäseninä ja kannattajina.

Imatra-Liitto, johon ensin yhdyttiin, oli vieras ja vastakkainen

jäsenistön edistyksellisille katsomuksille ja pyrkimyksille, sillä jo seuraavassa kokouksessa päätettiin muuttaa Imatran osasto työväenyhdistys *Innoksi*. Hieman myöhemmin "päätettiin olla vastaanotta Imatra-Liiton kiertokirjeisiin, koska toivottiin pian päästävän siitä eroon."

Suomalaisen Työväenjärjestön perustamista kannatettiin yksimielisesti. Työmies-lehteä tuettiin ja Raivaaja sai kaikkein tuntuvoimaa kannatuksen, vaikka Raivaajan perustamista ensin vastustettiin sen perusteella, että Työmies oli vielä avun tarpeessa.

Yhdistyksen jäsenmäärän jatkuvasti kasvaessa kävi oman kodin rakentaminen välttämättömäksi. Innostus ja toimintahalu oli varsin korkealla. Niinpä haali valmistuikin jo v. 1905 ja toiminta alkoi saada moninaiset ja joukkoja kokoavat muodot.

* * *

Quincy, Mass. — O. S—nen kirjoittaa alkutaipaleelta: Suomalaisia alkoi tänne Quincyn kalliioisille kunnalle vakituisiksi asukkaiksi saapua likipitään 60 vuotta sitten, eli viime vuosisadan 80- ja 90-lukujen välillä.

V. 1894 piti olleen paikkakunnalla 250 suomalaista. Nämä tilastot on otettu eräästä suomalaisesta kirkollisesta julkaisusta. Mutta 20 vuotta myöhemmin, ts. v. 1914, jolloin mainittu julkaisu on painettu, oli suomalaisten lukumäärä kasvanut 10 jopa 11 kertaisesti. Silloisten suomalaisten sanottiin olleen raakoja elämäntavoiltaan, mutta mitäpä heiltä muuta voi odottaakaan, sillä eihän heidän sivistyksellinen tasonsa ollut korkea. Olivathan he saaneet jo Suomessa kokea kovia elämän kohtaloita, eikä heitä tämä uusi kotimaakaan lempeällä tavalla kohdellut. Ankaralla työllä oli hankittava täälläkin elämänsä. Kivityöthän olivat päätyöala silloin Quincyssä. Graniittilouhimoihin ja hakkausseteihin oli mentävä ja sieltä leipänsä hankittava.

Useinkin työläiset kilpailivat keskenään työnteossa. Se joka voitti nopeudessa työkumppaninsa, sai paremmin työtä. Vaikka jo silloin kivityöläisillä oli uniot olemassa, ne eivät lainkaan estäneet työläisten kilpailemasta keskenään. Sitäpaitsi antoihan työnantaja paremmalle miehelle vähän yli union määrämän palkan.

V. 1895 Quincyn suomalaiset perustivat lähetyisseurakunnan. Sen jälkeen ilmaantui joukko, joka halusi perustaa raittiusseuran, jota myöskin nimitettiin "Ulriikka-mammaksi". Mutta raittiusseuran joh-

to ei kyennyt omaksumaan edistyksellistä ohjelmaa, vaan pysyi vanhoillisena porvarillisen ohjelman kannattajana ja edustajana.

Siksi syntyikin työväenyhdistys, kun Suomessa alkoivat työväenliikkeen virtaukset saada jalansijaa ja liikkeen innoittamia henkilöitä sieltä siirtyi "rapakon" tälle puolen. Niinpä Quincyn suomalaisten mielissä kehittyi ajatus työväenyhdistyksen perustamisesta. V. 1904 synnytettiin työväenyhdistys mainitsemamme "Ulriikka-mamman" helmassa. Siellä tuo uutukainen koetti kehittää ja kasvattaa itseään, mutta kauaa eivät välit pysyneet hyvinä. "Ulriikka-mamma" potkasi työväenyhdistyksen pois kattonsa alta.

Ensin kuului yhdistys Imatra-Liittoon, siihen saakka kunnes perustettiin S. S. Järjestö v. 1906. Suomalainen sosialistinen liike kun silloin eli nousukaudessa, rakennettiin yhdistykselle oma talo v. 1907, joten se pääsi toimimaan oman kurkkihirren alla, 74 Arthurkadulla. Haalirakennus laillistutettiin työväenyhdistys "Veljen" nimelle. Mutta haalin toiminta ja poliittiselle alalle kuuluva toiminta kulki S. S. Osaston nimellä.

* * *

Jo edellä on mainittu Duluthissa, Minn., pidetystä keskivaltiolaisesta Amerikan Suomalaisen Työväenliiton vuosikokouksesta elokuulla 1904, jossa väiteltiin lujasti siitä, että pysytäänkö pelkkänä suomalaisena järjestönä, vai liitytäänkö sosialistipuolueeseen. Mieli-piteet jakaantuivat jotenkin kahtia, mutta kannatettiin osallistumista lokakuun alkupäivinä samana vuonna kokoontuvaan Clevelandin edustajakokoukseen, jossa myöskin itäläiset yhdistykset tulivat olemaan edustettuna.

Clevelandin kokouksen historiallisena merkityksenä oli se, että kokous kannatti sosialistipuolueeseen yhtymistä ja raivasi tietä S. S. Järjestön syntymiselle. Massan valtiossa m.m. perustettiin hetimiten kokouksen jälkeen puolueeseen liittyneitten työväenyhdistysten keskusliitto yhdistäväksi siteeksi ja puolueeseen yhtyminen jatkui myöskin keskivaltioissa ja yleisesti koko maassa.

HIBBINGISTÄ—CHICAGOON

II

Yleikatsaus jo on osoittanut, että luokkataistelun opit olivat alkaneet poislähtemättömästi juurtua suomalaisen siirtolaistyöväen sydämiin. Niinpä kun Amerikan suomalaisten sosialistiosastojen edustajakokous alkoi Hibbingissä, Minn., elok. 1 p:nä 1906, hyvin edustettuna olivat keskivaltiot ja edustajia oli länneestä ja idästä.

Edustajina tuossa historiallisessa kokouksessa, joka laski perustan maata käsittävälle yhdistysjärjestölle, olivat seuraavat henkilöt: John Fallström, Negaunee, Mich.; G. R. Tossavainen, Lead City, So. Dak.; Gust Anttila, Trimountain, Mich.; Albert Mainio, Virginia, Minn.; Kusti Korhonen, Mass City, Mich.; Albin Vauhkonen, Ishpeming, Mich.; John Dahl, Clifford, Wis.; Frank Laine, Racine, Wis.; O. V. Jacobson, Chisholm, Minn.; Viljo Wilson, Eveleth, Minn.; Otto Arlund, Superior, Wis.; Olga Heinonen, Monessen, Pa.; H. Airaksinen, Philadelphia, Pa.; Hulda Anderson, Seattle, Wash.; Antti Pitkänen, Chicago, Ill.; Matti Harju, Diamondville, Wyo.; Martin Hendrickson, Berkeley, Calif.; J. Kokko, Minneapolis, Minn.; Onni Lahti, Clinton, Ind.; J. Hill, Biwabik, Minn.; Kalle Holmi, Nashwauk, Minn.; Kasper Luoma-Aho, Sparta, Minn.; Peter Raymond, Butte, Mont.; V. S. Holmsten, Hancock, Mich.; Alex Halonen, Hancock, Mich.; Anton Järvinen, Menahga, Minn.; A. Närhi, Hibbing, Minn.; Eemeli Parras, Hibbing, Minn.; O. Mattson, Hibbing, Minn.; J. Rauhala, Hibbing, Minn.; Kaapo Murros, Hancock, Mich.; Toivo Salonen, Hancock, Mich., Reino Salo, Cloquet, Minn.; Ida Pasanen, Cloquet, Minn.; Wilho Boman, Milwaukee, Wis.; J. Maunus, Milwaukee, Wis.; Oscar Mäki, Calumet, Mich. ja Wilho Leikas, Calumet Mich. Pari päivää myöhästyneinä saapuivat: M. Siiri, Maynard, Mass.; Moses Hahl, Quincy, Mass. ja V. Loukola, Fitchburg, Mass.

Edustajakokouksen kokoontuessa oli Suomesta saapunut tietoja kapinasta Viaporin linnoituksessa y.m. sen yhteydessä olevista merkittävistä asioista. Tiedot kiinnostivat mieliä ja ne suomennettiin kokoukselle aamulehdestä. Niiden johdosta hyväksyttiin seuraava julkilausuma:

“Me Amerikan Suomalaisen sosialistiliikkeen edustajakokouksen jäsenet, kokouksessamme Hibbingissä, Minn., elokuun 1 päivänä 1906 teemme Venäjän ja Suomen vapaustaistelun johdosta tiettäväksi seuraavaa:

“1. Me pidämme kaikkia sellaisia hallituksia ja järjestelmiä, jotka eivät ole kansan tahdon mukaisia, eivätkä kansan vapaasti muodostamia, laittomina ja kansan vapauskäsitteille vastakkaisina. Me myös hyväksymme näiden takia syntyneet vapaustaistelut ynnä ne keinot, joita kansan luonnollinen oikeudentunne synnyttää. Kansan oikeus- ja vapauskäsitteille vastakkaisten olojen kumoamiseksi.

“2. Eritoten me hyväksymme Venäjän ja Suomen kansankerrosten ynnä sotaväen tähän astisen taistelun oikeutetuksi ja edellämainittujen perusteiden kanssa sopusointuisiksi.

“3. Me täten kaikella meille mahdollisella tavalla kannatamme edellämainittua taistelua ja myötätuntoisina seuraamme sen taistelua ynnä taistelijain kohtaloita.”

Ja sen lisäksi Suomen sos.-dem. puolueen hallinnolle päätettiin lähettää seuraavan sisältöinen sähkösanoma:

“Sosialistien puoluehallinto, Helsinki, Finland. Suomalaiset sosialistit edustajakokouksessaan tervehtivät kotimaan tovereita. Pyhän vapauden puolesta liehukoon punainen lippu. — Sosialistien edustajat.”

Julkilausuman ja sähkösanoman hyväksyminen osoitti millaisella innostuksella seurattiin Suomen köyhälistön nousua, miten se valtasi parhaan paikan Amerikan suomalaisen työväenliikkeen miesten ja naisten sydämissä.

Ammattiunioniliikkeen käsittely. Amerikan työväenliikettä koskevassa osassa jo kerroimme kaksoisunionismin historiasta, jonka huippukohtana oli IWW:n muodostuminen kilpailevaksi unioniliikkeeksi American Federation of Laborille. Yhä edelleen oli American Federation of Labor kulkenut taantumuksen suuntaan, kun sitä vastoin uusi unionijärjestö, erikoisesti sen osana oleva Lännen Kaivosmiesten Liitto, oli käynyt katkeria lakkotaisteluita, ja sen huomatuimmat johtajat Haywood, Moyer ja Pettibone istuivat koston uhreina Idahan vankilassa. Tältä pohjalta suomalaistenkin sosialistien kokouksessa kaksoisunionismi muodostui varsin vakavaksi riitakysymykseksi. Kaapo Murros oli noin paria viikkoa ennen kokouksen alkamista julaissut pitkäkhön alustuksen, jossa hän asettui jyrkästi

tuomitsemaan A. F. of L:n kelpaamattomana taloudellisena järjestönä ja lujasti kannattamaan Industrial Workers of the Worldia.

Toisaalta ilmeni ammattiunioniliikkeen aliarvioimistakin, Alex Halonen m.m. julisti, että "lakkojen kautta ei mitään voiteta." Jotkut sanoivat "hyväksyvänsä union, joka toimii sosialismin periaatteiden mukaisesti." ja osa oli A. F. of L:n unioissa työskentelyn kannalla. "niiden kääntämiseksi sosialistisiksi järjestöiksi."

Yleisesti keskustelu totesi miten vähän vielä tunnettiin unioniliikettä ja sen perusolemusta.

Pitkien väittelyjen ja sen jälkeen kun ponsiehdotukset useita kertoja oli lähetetty takaisin ponsikomitealle, hyväksyttiin seuraava kompromissiesitys:

"Amerikan suomalaiset sosialistiosastot edustajakokouksessaan lausuvat täyden kannatuksensa työväen ammatilliselle järjestömuodolle; katsoen erikoisesti Amerikan oloihin kokous päättää:

"1. Että ne Amerikassa toimivat ammattikunnat, jotka hapuilevat porvariston kannatusta tarkoituksilleen ja kieltävät luokkataistelun, ovat työväestön eduille vastakkaisia;

"2. että ammattikuntaliike, joka on perustettu luokkataistelun pohjalle ja toimii sosialistista kasvatustyötä silmällä pitäen, on sosialistisen työväen kannatuksen arvoinen."

Niin keskustelu kuin myöskin hyväksytty päätöslausunto kuvaa sosialistisen liikkeen johtavaa ajatusta unioniliikkeeseen suhtautumisesta tuona ajankohtana.

Uskontokysymys oli toinen mieliä kiinnostava asia kokouksessa. Eikä ihmeikään, sillä käviväthän kirkot armointia kamppailua sosialistisen liikkeen tukahduttamiseksi, taantumukselliset johtajat käyttäen uskontoa välikappaleena kaiken edistysmielisen ajatuksen alaslyömiseksi. Kysymyksestä oli kolme alustusta.

Käytännöllisen puolen ratkaisuksi päätettiin seuraavaa:

"Kirkollisista uskonnoista agitaattorien tulee tehdä selvää historiallisten ja tieteellisten tosiasiain valossa ja osoittaa niiden luokkaluonne."

Maatalouskysymys tuli esille myöskin kypsymättömässä muodossa — varsinaisesti polemiikkina maahuijareita vastaan, joita suomalaisten keskuudessa siihen aikaan oli paljon. Johtavassa alustuksessa asetuttiin maalle siirtymistä vastustamaan. Samoin myöskin suuri enemmistö puheenvuorojen käyttäjistä piti sitä "toivottomana

parannuskeinona.” Uhoedettiin, että pakkolaki ajaa suomalaistakin väestöä maaseudulle toimeentulon etsintään.

Mutta tämän yhteydessä on kiinnitettävä huomiota siihen taustaan, jolta kysymys kokouksessa tuli esille.

Vuosia olivat rautatieyhtiöt, joilla vielä oli suunnattomat määrät metsistä puhtaaksi raikatuita hakkiomaita hallussaan, harjoittaneet propagandaa maalle siirtymisen puolesta — saadakseen omistamansa maat myydyiksi. Samoin tekivät myös varsinaiset maayhtiöt. Kaikilla niillä oli asiamieslauma työssä, suomalaiset siinä hyvin edustettuna, H. J. Jasbergistä, kuparisaarelaisesta maa-asioitsijasta erinäisiin sanomalehtitoimittajiin asti. He kuvailivat mustin värein kaupunkilaiselämän varjopuolia — työttömyyttä, turvattomuutta ja työpaikkojen vaarallisuutta — ja toiselta puolen ruusunhohteisin värein maalaiselämää. “Onnellinen on se, joka saa työskennellä omalla maallaan”, oli yleisenä houkutusuhdahtuksena tältä taholta.

V. 1906 mennessä oli jo tuosta “ihanuudesta” saatu kokea tarpeeksi, joten ei ollut mikään ihme, että työtätekevien asiaa edustavassa kokouksessa kysymys tuli esille polemiikkiluontoisena, niin alustuksessa kuin myöskin keskustelussa.

Kysymyksestä ei hyväksytty minkäänlaista päätöslauselmaa, vaan tyydyttiin päätökseen, että “keskustelu pidettäköön sille vastauksena.”

Osuustoimintakysymys tuli kokouksessa esille K. Järvisen alustuksena, jossa esitettiin :

“1. Että puolueagitaattorit luennoissaan tekevät selvää osuustoiminnan merkityksestä, kuin myös levittävät sitä asiaa valaisevaa kirjallisuutta ;

“2. Että sosialistiosastot, missä suinkin mahdollista, panevat alulle osuuskauppojen syntymistä, taikka ryhtyvät kannattamaan jo ennestään sille pohjalle perustettuja, kuin myös kasvattavat jäseniään ymmärtämään osuuskauppojen hyödyllisyyttä ja levittävät kirjallisuutta.”

Kysymyksestä sukeutui pitkä keskustelu, jossa mielipiteet kävivät ristiin. Keskustelun jälkeen kuitenkin ilman äänestystä hyväksyttiin siitä seuraava oikeaan suuntaan tähtäävä ponsi :

“Me kannatamme osuustoimintaa siinä tapauksessa, missä se on mahdollista ja edullista, sekä nojautuu köyhälistön itsetietoisien luokkataistelun tuntumiseen.”

Menettelytapakysymyksestä ja suhteesta sosialistipuolueeseen, jo-

hon liittyi myös kysymys suomalaisen sisäisen toiminnan uudelleen järjestämisestä sosialistipuolueen kielijärjestöksi, keskusteltiin pitkästi ja monipuolisesti. Sen tuloksena päätettiin:

1) Että yleinen koko maata käsittävä kielenkääntötoimisto on asetettava toimimaan puolueasioita koskevat päätökset;

“2) Että tätä toimistoa valvomaan sekä suomalaisten yhteisiä asioita hoitamaan (toimittamaan agitatsioonilehtisiä y.m.) asetetaan yleinen komitea, johon kustakin valtiosta, missä yksikin suomalainen sosialistiosasto on, valitaan yksi jäsen; lisäjäseniä saapi kukin valtio valita yhden kutakin 5 suomalaista sosialistiosastoa kohti; komitea ratkaisee asiat kirjeenvaihdon kautta;

“3) Että sitäpaitsi kielenkääntäjäviraston yhteyteen asetetaan viisihenkinen toimeenpaneva komitea, joka muodostuu Wisconsinin, Illinoisin ja Indianan valtioista valituista yleisen komitean jäsenistä, tämän takia annetaan Illinoisin valtion osastoille oikeus valita kaksi jäsentä yleiseen komiteaan, vaikka sen osastojen luku ei nousekaan vaadittuun määrään. Kielenkääntäjä on komitean sihteeri, mutta vailla päätösoikeutta.”

Täten syntyi S. S. Järjestö, jonka johdonmukainen perillinen on nykyinen Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestö, International Workers Orderin suomalainen osasto.

Nuorisokysymykseen, nuorison kasvattamiseksi käsitämään työväenliikettä, kiinnitettiin vakavaa huomiota. Asia tuli esille Ida Paasasen alustuksena. Kesäkouluja pidettiin sopivana, mutta ennenkaikkea katsottiin oppikirjojen saantia tärkeäksi, sanotaan päätöksessä.

Agitatsioonityöhön luonnollisestikin kiinnitettiin laajaa huomiota. Sen käytännölliseksi järjestämiseksi päätettiin:

“Koko maata käsittävä agitatsioonityö pidetään sosialistiosastojen järjestettyä asianmukaisimpana. Koko maa jaetaan sen vuoksi kolmeen agitatsioonipiiriin, joissa kussakin on toimeenpaneva komitea yleisen koko maata käsittävän komitean jäsenistöstä muodostettuna.

“Länsipiiriin kuuluvat valtiot Mississippijoen länsipuolella, lukuunottamatta Black Hillsin seutuja, keskipiiriin kuuluvat valtiot Mississippijoesta Ohion länsirajaan sekä Black Hillsin seudut ja itäpiiriin itävaltiot Ohion alkaen.

“Piirikomiteain valinta länsi- ja itäpiirissä jää toimeenpanevan komitean alkuunpantavaksi kummassakin piirissä, asianomaisten

osastojen mielipiteitten mukaan. Keskiپییرissä on toimeenpaneva komitea myös پییرikomiteana.”

Sen lisäksi päätettiin toimeenpanna agitatsioonikursseja eri agitatsioonipiireissä niin usein kuin voimat riittävät ja toimeenpanevan komitean päätösten mukaan.

Ensimmäiseksi kielenkääntäjäsihteeriksi valittiin Wm. Wilen.

Historiallinen kokous päättyi Työväen Marssiin ja eläköönhuutoon sosialismille.

CHICAGO — JÄRJESTÖN KESKUS

Koska edustajakokous hyväksyi järjestön keskuspaikaksi Chicago, sopinee luoda pikakatsaus paikkaan, josta uuden järjestön toimintaa alettiin ohjata. Annettakoon siinä puheenvuoro paikkakunnan miehelle — Evert Savelalle. Hän kertoo :

“Suomalaisten lukumäärä tässä meidän kuuluisassa kosmopoliittisessa kaupungissamme ei liene koskaan kohonnut viiteenkään tuhanteen. Kuitenkin on meidän järjestöllämme täällä ollut tärkeä asema, varsinkin alkuaikoina. Olihan täällä ainakin parikymmentä vuotta järjestömme virallinen keskus, vaikka sen politiikkaa todellisuudessa johdettiin lehtien toimituksista.

Syrjälä kyllä aikoinaan vaatikin keskusjohdon muuttamista Fitchburgiin, koska täällä ei hänen mielestään ollut johtoon pystyviä voimia. Tällä keskuksella kuitenkin oli monivaiheinen ja kenties kiinnostavakin historiansa, mutta sellaista tuskin koskaan tullaan kirjoittamaan. Tässäkin katsauksessa tyydymme vain paikallisosastomme toiminnan summittaiseen kerrontaan.

Oli meillä täällä aikaisemmin kaksikin sosialistiosastoa, mutta tila ei salli n:ro 2 toiminnan kerrontaan. Osasto n:ro 1 on monasti muovautunut muotoaan, nimeään ja vieläpä luonnettaankin hajaannuksien vaiheissa. Tällä kertaa se on Suomalaisen Keskinäisen Avun osasto, numero 3864, I.W.O.

Tämä siirtolaisjärjestömme on kaikissa vaiheissaan ollut suomalais-kansallista liikettä, vaikka se aikoinaan on kuulunut maan sosialistipuolueeseen virallisena osana, vieläpä hetken kommunistipuolueeseenkin. Lopulta kuitenkin on tultu huomaamaan, että vieraskielinen järjestö ei ole pätevä kumouksellisen puolueen kiinteänä osana. Luultavasti olemme nyt selvemmillä vesillä, kun kuulumme Keskinäi-

sen Avun Järjestöön ja jäsenemme voivat kuulua mihin edistysmiehiseen puolueeseen tahansa, tai olla kuulumatta. Kuitenkaan emme kadu menneitä toimintojamme, paitsi virheitämme.

Joskin olemme vain vähän kyenneet tekemään uudessa kotimaassamme poliittista työtä, olemme kunnostautuneet aikoinamme joissakin työtaisteluuissa ja enimmäkseen tehneet valistustyötä kulttuurin, kuten näytelmien, laulun ja soiton aloilla. Olemme harjoittaneet urheilua, voimistelua ja muita jalostavia toimintoja.

Tämä Chicagomme on kuitenkin aina, parhainakin aikoina, kärsinyt väestömme muuttelvaisuudesta enemmän kuin mitkään toiset suomalaisseudet. Tuhansittain on täällä käynyt ja hetkisen asunutkin kansalaisiamme, mutta verrattain vähän on jäänyt vakinaisiksi asujiksi.

Toisinaan tänne ilmestyi äkkiä paljon hyviä toimintavoimia ja me paikalliset vallan riemastuimme. Mutta miten kävi monasti, kun alettiin esim. harjoitella jotakin suurnäytelmää? Pääosan esittäjä poistuiinkin paikkakunnalta muutamaa päivää ennen esitystä! Emme kuitenkaan voi sanoa, ettei meillä olisi koskaan ollut pysyviä voimia täällä.

Vaikka osastomme on käynyt monien pahojen kriisien, hajaanuksien ja riitojen lävitse, niin muistamme sen toimintakaudella paljon hyvää, huvittavaa ja kasvattavaakin toimintaa. Onneksemme meillä on ollut vuosien varrella silti paljon hyviä kykyjä, näytelmien, soiton ja laulun aloilla. Mainitkaamme muutamia: Hilja ja Kusti Frilund, Eetu Korpilahti, August Elo, I. Maunus, Ted Uurtamo, Hanna Koskinen, Rosa Knut, Evert Heino, Vennu ja Eimi Vuolas, Emil Leino y.m. Oo . . . heitähän olisi legiona, jos tila sallisi ja muisti kantaisi. Mutta nämäkin jo riittävät muistuttamaan, mitä meillä sentään on ollut. Ja onhan meillä ollut eteviä laulun ja soiton johtajia-kin: Toivo Anderson, Airo, Löven, Moilanen, Rosa Lemberg, Kusti Tuhkanen ja vielä muitakin, jotka ovat sattuneet unohtumaan. Mutta kun me, kaikkine lahjoinemmekin olemme kuolevaisia, niin monet noista kunnan tovereista ovat jo maanpöyvässä.

Mutta onhan meillä täällä Imperial Haalilla vielä nytkin hyviä tekijöitä näyttämöalalla: Hanna Kivi ja Otto Laine y.m. vähemmän tunnettuja. Mitä meillä todellisuudessa on kikkimistä! Molemmat mainitut toverit ovat vielä hiljattain, joitakin vuosia sitten, löytäneet tiensä järjestöömme rappeutuneen IWW:n riveistä.

Nykyisistä poliittisista toimitsijoistamme emme mainitse nimel-

tään muita kuin Risto Palmin ja Svante Henricksonin. Heidät siksi, että he myöskin ovat lählöisin sos.-demien ja IWW:n riveistä. He ovat kyvykkäitä ja aktiivisia. Palm on kunnostautunut viimevuosina unionissaan ja Henrickson alueellamme ja osastossamme.

Sellaisia kirkkaita muistoja meillä on täältä Chicagosta, vaikka Amerikan suomalaiset meitä kaiken aikaa ovat kuin yhteisestä kiusaapäätöksestä kurittaneet, pitämällä kaupunkiamme kestikievarinaan, vaikka esim. räätäleille, jotka Chicagoa ovat pahimmin karkkoilleet, olisi täällä ollut enemmän työtä kuin siellä Friscossa, jonne heillä oli aina sellainen hätä.”

Se Chicagon yhdistystoiminnasta.

Maantieteellisesti Chicago oli sopiva järjestön keskuspaikaksi ja ennenkaikkea siksi, että siellä oli puolueen keskus, jonka osana järjestömmä alkoi toimia. Sitäpaitsi oli lähellä Waukegan, toinen voimakas yhdistystoiminnan keskus ja lisäksi useita toisia pienempiä paikkakuntia, joissa oli virkeää toimintaa. Järjestön johdon vastuunalaaiseen tehtävään niistä valittiin kypsyeimpiä voimia.

JÄRJESTYMISEN JA TAISTELUJEN VUOSIA

Edessä olivat järjestymisen ja taistelujen vuodet. Edellä jo viittasimme Moyer-Haywood-Pettibone juttuun. Heidä vastaan kaivosyhtiöt olivat punoneet mitä katalimman tekosyytteen. Idahon valtion entinen kuvernööri Steunenberg oli surmattu pommilla kotonaan, Caldwellissa, joulukuulla 1905. Sen johdosta alettiin punoa tekosyytettä Lännen Kaivosmiesten Liiton johtajia vastaan. Heidät vangittiin Denverissä ja yöllä kuljetettiin erikoisjunalla laittomasti yli rajan Idahoon ja ryhdyttiin syyttämään henkilön murhasta, jota ainakaan Haywood ei ollut milloinkaan nähnyt eikä koskaan käynyt paikkakunnalla, missä murha tapahtui. Oikeudenkäynti heitä vastaan alkoi toukok. 9 p:nä, 1907.

Oikeusjuttu herätti tavatonta huomiota kautta maan. Vastalausekokouksia pidettiin kaikkialla samanaikaisesti kun taantumus hioi peistään uniojohtajien telottamiseksi. Suomalaiset sosialistit ja unionistit luonnollisesti osallistuivat vastalausekokouksiin, vieläpä itsekin järjestivät niitä, kuten esimerkiksi Hancockissa.

Epäilemättä voidaan sanoa, että työväen voimakas protestiliike pelasti L. K. L:n johtajat.

Samanaikaisesti lakkotaistelut koskivat hyvin läheisesti suomalaistakin työväestöä. Rocklandin lakko Michiganissa oli pääasiallisesti suomalaisten työläisten taistelua. Goldfieldin kaivostyöläisten lakossa Nevadassa oli joukko suomalaisia. Ja sitten kesällä samana vuotena puhkesi pohjois-Minnesotan raudankaivajien lakko, jossa suomalaiset kaivosmiehet olivat perusjuokkona. Sitä ennen Duluthin ja Two Harborsin tokkatyöläiset, joista myös suuri osa oli suomalaisia, olivat olleet lakossa.

Taistelujen kokemukset luonnollisestikin avasivat työväen silmiä ja opettivat luokkakysymyksiä kädestä pitäen.

Minnesotan lakon häviötä seurasi juudasponsikausi, jolloin suomalainen taantumusporvaristo riehui villinä kaivosyhtiöiden asialla, järjestäen omien maamiestensä mustalistausta ja juudasponsikokouksia, joissa vannottiin kuolemaa työväenliikkeelle ja sen lehdille.

Kokemukset kuitenkin terästivät ja innoittivat. Järjestöllemme saadut kokemukset opettivat luokkakysymyksiä. Joissakin kaivostyöläisissä mustalistaus kylläkin aiheutti sen, että aktiivisten voimien oli lähdeittävä etsimään työvoimansa ostajaa muualta, tai painuttava korpeen — raivaamaan sitä viljelykselle, elämänsä ylläpitämiseksi — mutta yleisesti taistelulla oli herättävä vaikutus. Osastoihin virtasi uutta voimaa ja uusia osastoja syntyi, lehtien tilaajamäärä lisääntyi ja kulttuurityö laajeni. Uudisviljelijöiksi siirtyneet mustalistatut entiset kaivosmiehet ja heidän vaimonsa eivät unohtaneet luokkakysymystä. Yksi ja toinen uudisviljelysseutu liittyi järjestöverkostoon. Palo, Markham, Embarras, Florenton, Angora, Cherry ja kymmenet muut uudisasutusseudut perustivat sosialistiosastot.

Sosialistipuolueen konventsioni, joka kokoontui toukokuussa 1908 Chicagossa, hyväksyi luokkataisteluun perustuvan ohjelman ja sen pohjalla lähti vaalitaisteluun. Se oli Sosialistipuolueen kunniakkainta aikaa.

Puolueen presidenttiehdokkaaksi asetettiin järjestyneiden työläisten suosima ja kunnioittama Eugene V. Debs. Taloudellisten järjestöjen organiseraajana ja yleisesti työväen taistelujen johtajana oli Debsin nimi tunnettu ja rakastettu kautta mantereen työväen keskuudessa. Vaalitaistelua varten puolue sai järjestetyksi erikoisjunan, joka tuli tunnetuksi "Punaisena junana". Se lähti kiertämään ympäri maata puhujineen, käyden myöskin Kuparisaarella, suomalaisen asu-

tuksen keskuksessa. Vaikutus oli suuri. Sen vaikutusta suomalaiseen väestöön kuvailee Hilja Frilund seuraavasti:

“Hancockin suomalainen sosialistiosasto, yhdessä englanninkielisen osaston ja valistuneimpien unionistien avustamana ryhtyi Punaisen junan ja oman presidenttiehdokkaamme vastaanottotilaisuuden järjestämiseen. Tässä meitä auttoi *Työmies*-lehtemme ja englanninkielinen *Appeal to Reason*. Molemmat lehdet kuukausimääriä mainosivat ja selostivat Punaisen junan matkan tärkeyttä. Me olimme tulevaisuuden ihanissa unelmissa ja intomielin järjestimme puhetilaisuutta. Vaikkakaan sosialistien lukumäärä ei ollut kovin suuri, tiesimme tämän tilaisuuden vetävän sankat joukot mukaan. Siksi yritimme saada Opera-taloa tilaisuuteen, mutta täytyi tyytyä Germania-haaliin.

Joka paikassa nousivat taantumuksen voimat Punaisen junan matkaa vastaan. Eikä suinkaan Hancock tässä taistelussa takapajulle jäänyt. Kaikki mustatvoimat yhtyivät ja tekivät kaikkensa, ettei se ‘Anti-Kristus’ punaisella junalla olisi päässyt Hancockin pyhien rauhaa häiritsemään. Mutta kun junan tuloa ei voitu estää, alettiin punakauhun lietsonnalla ja terrorilla ihmisten peloitteleminen. Uhkauksia liikkui ilmassa. Työstä eroittaminen oli se nuija, jota heilutettiin. Heikompiin sovellettiin rukoukset. Ja kun muistetaan, että Hancockissa oli edellisenä kesänä ollut edellä mainitsemamme punalippujuttu, jossa monien vaatteet rytäkässä oli revitty, niin heikompiin uhkailut vaikuttivat. Mutta etujoukkoa se ei lannistanut. Tieto asiamme oikeuteen antoi meille voimaa ja intoa.

Valkeni sitten syysk. 22 p., 1908. Jännitettyinä odotettiin Punaisen junan tuloa. Paljon ennen määräaikaa oli asema tulvillaan odotavia. Siinä oli nuorta, vanhaa, rikasta ja köyhää. Kaikilla sama ajatus: nähdä Punainen juna ja punainen matkustaja. Joukko seisoo hiljaisena. Et kuule äänestä puhetta, et liikehtimisen melskettä. Vakavina seisotaan ja odotetaan jotain ihmeellistä.

Kun juna kaukaa alkoi häämöittää, jouduimme hurmauksen valtaan. Kaikki tuossa junassa oli erikoista. Ei minkään junan vihellys ole kuulunut niin soinnukkaalta, niin paljon lupaavalta kuin tämä meidän Punaisen junan vihellys. Se oli kuin soittoa, ylistyslaulua presidenttiehdokkaallemme ja puolueellemme...

Junan porhaltaessa asemalle, laukesivat unelmiemme ukset ja löysimme itsemme todellisuudesta. Rajulla riemulla päästi joukko

ilmoille hurraa-huudot. 'Eläköön Debs', kaikui voimalla, jonka mainingit kantautuivat yli kaupungin.

Debsiä emme kuitenkaan nähneet. A. M. Simons tuli junan portaille tuoden Debsin terveiset. Hän ei voinut hyvin ja halusi säästää voimiaan illaksi puhetilaisuutta varten.

Illalla pidettyyn katukulkueeseen ei Debs myöskään osallistunut. Simons siinäkin edusti Debsiä. Amerikan lippua kantaen me marssimme pitkin pimeään kaupungin katuja. Eihän se joukko suuri ollut, vähäisen kolmattasataa. Mutta iltapimeässä, tulisoihuttujen valaisemana, tämä innostunut ja päättäväisyyttä uhkuva joukko vaikutti voimakkaalta ja suurelta. Jokainen kulkueeseen osallistunut tiesi tekevänsä sen uhmalla, työpaikkansa menettämisen uhalla. Kuten tavallista, oli katuvierustoilla seisovien lukumäärä suurempi kuin marssijoiden. Saimme siinä osaksemme jos millaisia huudahduksia. Naiset varsinkin kuuluivat kunniansa. Ja poliisimestari apulaisineen hääri kuin 'hullu-Heikki.' Mutta mitään häiriötä he eivät onnistuneet saamaan.

Haalille päästyä oli se jo tupaten täysi. Yksinpä käytävätkin olivat täynnä. Ilta oli lautovan kuuma ja tukahduttava. Saadakseen enemmän ilmaa haaliin, avattiin näyttämön perällä oleva kaksoisovi. Avauksen mukana työntyi näyttämölle suuri lauma lapsia, jotka tietysti uteliaisuudesta olivat sinne kerääntyneet. Pelokkaana kuin variksen pojat he toinen toiseensa turvautuvat. Hymyilemättä ei kukaan voinut olla heitä katsellessa.

Komitea on juuri pohtimassa mitä tehdä lasten kanssa, kun yhtäkkiä ilmestyy parven keskelle pitkä, hoikka, lempeästi hymyilevä mies ja laskee molemmat kätensä lapsiparven päiden päälle. Se oli ihana näky. Syvä liikituksen tunne valtasi yleisön. 'Hyvä paimen', kuiskailivat ihmiset keskenään. Ja tosiaan, se oli elävä jäljennös 'hyvä paimen'-maalauksesta. Sydämmellisempää, lämpoisempää ilmettä ei mikään taiteilija ole voinut hyvän paimenen kasvoille antaa kuin mitä olivat Debsin kasvat, hänen siinä seistessä kädet leveällä, käsien lempeästi taputellussa lasten päitä. 'Heitä vartenhan me tulevaisuutta rakennamme', sanoi hän — ja niin jäi tämä monikirjava lapsijoukko Debsin kuuntelijoiksi. Koko puheen aikana ei kuulunut heidän joukostaan yhtään häiritsevää äännähdystä.

Kun yleisö viimein pääsi liikituksen valtauksesta, nousi se seisomaan ja innostuksen hurmalla tervehti Debsiä. Aploodeista ei tahtonut tulla loppua, Debs alkaa puhua. Hän on puhujana voittamaton.

Persoonallisesti kiintoisa, magneettinen. Puhuessaan hän liikkuu kuin joustavin näyttelijä. Taipuisana seuraa ääni jokaista eri vivahdusta sanoissa. Se lupaa, uhmaa, rauhoittaa, tuomitsee — ja herkkien käsien liikkeet kannustavat jokaista sanontaa. Koskaan ei Hancockissa oltu sellaista puhetta kuultu työn ja pääoman välisestä taistelusta. Niin yksinkertainen ja selvä — ja kuitenkin niin tinkimätöin. Suuremoinen oli tilaisuus — ja kuolematoin on se muisto, jonka hän kuuli-joilleen jätti . . .”

Sosialistipuolueen äänimäärää vaaleissa lähenteli puolta miljoonaa — tarkemmin sanoen se oli 444,379.

Suomalainen järjestö kävi ponnekkaasti agitatsioni- ja kasvatus-työhön. Martin Hendrickson kiersi yleisenä organiseeraajana, ”ripittäen” jäsenistöä toimintaan ja ruoskien porvareita lujasti. Keskipiirin organiseeraajana kierteli Eemeli Parras, idässä Sanna Kallio (Kannasto) ja Moses Hahl, lännellä J. R. Tossavainen. Myöskin Hilda Sikanen (Sandberg) teki pitkän puhujamatkan. Lyhyempiä puhujamatkoja myöskin tekivät Työmiehen toimittajat Santeri Mäkelä, Leo Laukki ja Aku Rissanen y.m. Varsinaisten julkaisujen lisäksi alettiin jo kustantaa kirjallisuuttakin, kuten ”Neljä orpoa”, joka kertomuksen muodossa esittää Coloradon lakkotaistelujen historiaa. Pienempiä kirjasia ja lentolehtisiä painettiin paljon. John Kolu ja Axel Ohm toimivat Lännen Kaivosmiehiliiton puhujina.

Myöskin järjestöllä oli jo oma oppilaitos — Työväen-Opisto — tyydyttämässä kasvavaa tiedonjanoa. Tämän kirjoittaja muistaa miten suurella harrastuksella tuon oppilaitoksen aikaansaamista pohdittiin Aurorassa, Minn., 1907 pidetyssä aluekokouksessa ja mikä innostus yleisesti vallitsi, kun unelma toteutui.

Opistolle virtasi opinhaluista nuorta väkeä yli maan, oppilasmäärä kohoten korkeimmilleen 1911-1912 lukukaudella. N.k. tietoa-aineiden opettajana ensimmäisellä ja toisella lukukaudella toimi Leo Laukki. Seuraavina vuosina näiden aineiden opetusta ja myös opettajia lisättiin. Ainakin kolmena lukukautena niiden opettajina toimivat Yrjö Sirola ja Aku Rissanen.

Siitä huolimatta, että tulevan opportunistisen suunnan taholta Opistoa jo oli alettu syytellä ”väärin oppien” levittämisestä, hyväksyi järjestön edustajakokous, joka pidettiin Hancockissa elok. 23-30 päivinä, 1909, sen järjestön laitokseksi. Silloin näes jo Morris Hilquistin teoreettinen teos ”Sosialismi teoriana ja käytännössä” osoitti melko selvää opportunistin suuntausta puolueessa. Mutta paljon sel-

vemmin se alkoi esiintyä milwaukeelaisena "kunnallissosialismina", jonka mukaan kaupungin vesilaitoksen tai raitiotievaunulaitoksen kunnallinen omistus jo oli "sosialismia", teoriana ollen että kapitalismi voidaan hävittää pienin erin — kapitalistisen järjestelmän selän takana. Suomenkielelläkin julkaistiin sitä edustava Carl D. Thompsonin kirjoittamaa "Sosialismin rakentava ohjelma", joka muodostui varsinaisesti opportunistisen suunnan aapiseksi, ainakin osalle.

Niinpä Hancockin kokouksessa 1909 radikaalinen ja opportunistinen suuntaus oli selvästi havaittavissa. Mutta sitä ennen mainittakoon, että kokous, jossa oli edustus 26:sta valtiosta, hyväkyi yksimielisesti julkilausuman niiden syytösten johdosta, joita taantumusvoimien taholta järjestöä vastaan oli heitetty. Se kuului:

"Siitä alkaen kun sosialistinen liike heräsi tšekäläisen suomalaisen väestön keskuudessa, on sitä vastaan erityisesti noussut meille hyvin tunnettu suomalainen ryhmä, joka edustaa, lievästi sanoen, editysvastaista vanhoillisuutta. Me viittaamme niihin, tämän ryhmän johdolla pidettyjen, epävapaaalla tavalla johdettujen kansalaiskokousten ponsiin, joita julaistiin sekä suomen- että englanninkielisissä lehdissä, suomalaisia sosialisteja vastaan, joissa häikäilemättä leimataan suomalaiseen sosialistijärjestöön kuuluvat henkilöt m. m. anarkisteiksi, jumalankieltäjiksi ja vapaarakkauden harjoittajiksi. Vaikka me lievänä asianhaarana otammekin huomioon näiden kokousten toimeenpanijain ja johtajain yhteiskunnallisen kasvatuksen puutteellisuuden ja uskonnollisen suvaitsemattomuuden ja tunnemme heidän keinojensa riittämättömyyden sosialismin edistyksen katkaisemisessa, on meillä syytä sanomalehdistön kautta, suomalaisen sosialistijärjestön puolesta, yleisölle lyhyesti selittää kantaamme edellä mainittuja syytöksiä vastaan:

"Me käsitämme täydellisesti anarkistien oppien ja tekojen turmiollisuuden työväenluokan kannalta. Anarkistiset opit ovat individualismista johdettujen väitteiden huippuunsa kehitettyjä johtopäätelmiä, joissa kielletään kaikki ne ehdot, joiden perusteella — ja ainoastaan niiden perusteella — voi sosialistinen yhteiskuntajärjestelmä olla olemassa ja lähes kaikki ne ehdot, joiden pohjalla menestyksellistä sosialistista taistelua kapitalismia vastaan voidaan käydä. Toiselta puolelta me kyllä käsitämme sen, että rajatonta kurjuutta työväenluokan keskuudessa synnyttävä kapitalismi johtaa epätoivoon vaivuttamiaan ihmisiä anarkismiin, synnyttäen sen kautta yhteiskunnallista sekasortoa ja vastusta sosialismin edistykselle. Enemmän kuin min-

kään muun yhteiskunnallisessa taistelussa esiintyvän suunnan tai puolueen edustajilla, on Sosialistipuolueella ja siiheen kuuluvalla suomalaisella sosialistijärjestölläkin syytä kieltää anarkistiset harrastukset keskuudessaan. Mutta ei selvää ja itsetietoista anarkismia ole koskaan havaittu vähässäkään määrässä ilmenneen suom. sos. järjestön keskuudessa. Siksi emme voi sitä tukea, vaikkakin jotkut, synnyinmaassamme vallitsevasta Venäjän tyranniudesta katkerasti kärsimään joutuneet henkilöt (kockilaiset, toim. muist.) jonkun aikaa tyrkyttivät järjestöllemme enemmän anarkismin kuin sosialismin kanssa sopusoinnussa olevia valtiollisia ja yhteiskunnallisia näkökantoja. Juuri siinä tuli selvästi näkyviin suom. sos. järjestön uskollisuus kansainvälisen sosialismin periaatteille. Se ei hetkeäkään epäillyt asettuessaan noita mainittuja, sosialismille vieraita aatteita vastaan, jotka siitä syystä ehdottomasti raukesivatkin.

“Mitä tulee niihin eri paikkakunnalla sattuneisiin tapahtumiin, joissa punaisen lipun kantaminen sosialistien juhlissa ja kulkueissa on synnyttänyt anarkismikauhua, olemme sitä mieltä, että kaikissa noissa tapauksissa ovat paikalliset poliisiviranomaiset törkeästi loukanneet tämän maan peruslakien ja amerikalaisen hallintojärjestelmän peruskäsitteitä, joiden mukaan kaikkien ihmisten tärkeimpiä oikeuksia ovat: elämä, vapaus ja onnellisuuden etsiminen, sillä me pidämme punaisen lipun kaikkien ihmisten vapauden, veljeyden ja tasa-arvoisuuteen tunnusmerkkinä, ja katsomme olevamme oikeutetut sitä käyttämään juhliessamme rauhallisissa tarkoituksissa.

“2. Syytös järjestömme uskonnollis-vihollisesta kannasta, ei itse uskonnollistenkaan ihmisten piireissä ole mikään varmasti perusteltu asia. Uskonnollisen kiihkoilun vallassa toimivat eri uskokunnat heittelevät joskus syytöksiä toinen toistaan vastaan ‘oikean jumalan’ häväisemisestä ja pilkkaamisesta. Mutta meidän järjestömme ei poliittisena puolueena ole uskonnon sisäiseen olemukseen nähden asettanut mitään määritelmää. Sen ohjelmassa on: uskonto on kunkin yksityinen asia. Niitä, joita sanotaan jumalankieltäjiksi, tavataan nykyisin kaikissa puolueissa ja järjestöissä, eivätkä suurimmat vapaaajattelijat ole olleet sosialisteja.

“Pyydämme tämän yhteydessä myöskin huomauttaa, että sosialismi nojaa periaatteisiin, joiden pohjalla järjestyneet sosialistipuolueet pyrkivät yhteiskunnalliseen järjestelmään, jossa nykyaikaisen kapitalismin synnyttämät siveettömyysilmiöt, joita nykyään yhtenään puhkeaa kaikissa ihmisryhmissä, häviävät, joten syytökset siitä, että

järjestömme suosii vapaarakkautta ja siveettömyyttä on aiheeton ja ilkeämielisessä tarkoituksessa tehty.”

Hyväksyessään julkilausuman, kokous jätti sen kielenkääntökomitealle käännettäväksi englanninkielelle ja lähetettäväksi kaikkiin niihin lehtiin, joissa suomalaisten taantumusvoimien tekemiä syytöksiä suomalaisia sosialisteja vastaan oli julkaistu.

Suuntaerimieliyydet, joihin edellä viittasimme, puhkesivat esille varsinaisesti suhderytymyksinä. Puolueen englanninkieliseen jäsenistön keskuudessa ilmeni suunta, joka kielsi kaikkien välillisten parannusten hyödyllisyyden. Tuon suunnan kannattajia kutsuttiin ”poliittisiksi impossibilisteiksi”. Se syntyi äärimmäiseksi vastakohdaksi ”kunnallissosialismin” suuntaa vastaan. Suomalaisten keskuudessa ”impossibilismi” ei saanut kannattajia juuri nimeksikään, joitakin harvoja yksilöjä lukuunottamatta. Siitä ei sen vuoksi kokouksessa syntynyt juuri minkäänlaista riitakysymystä. Mutta sen sijaan varsinainen suuntaerimielisyyden syntyi uniokysymyksestä, jossa Hibbingin edustajakokous oli asettunut IWW:tä suosivalle kannalle. Sen jälkeen kuitenkin IWW oli hajaantunut kolmeen osaan, jotka kaikki olivat sotajalalla toisiaan vastaan. Itse pääjärjestössä monet johtavista aineksista olivat alkaneet pitää poliittista toimintaa vain sivuseikkana ja industrialistista unionismia kaikkena kaikessa: yleislakkoa aseena, jonka eteen kannattaa heittää kaikki muut toimet sivuun.

Alustuksessaan uniokysymyksestä silloinen Työmiehen vastaava toimittaja John Välimäki, jolla oli ollut käytännöllistä kokemusta uniotoiminnassa, esitti hyvin johdonmukaisen ja ajankohtaisen esityksen:

”Minä ehdotan, että me ensiksi: tunnustamme industriaalisen periaatteen kuten ennenkin. Toiseksi: kieltäydymme käytännöllisesti liittymästä heihin niin kauan kun IWW, Western Federation of Miners ja muut ennen IWW:n yhteydessä olleet unionit pysyvät erossa toisistaan. Kolmanneksi: vaadimme sosialistipuoluetta lainaamaan enempi huomiota industrialiselle unionismille. Neljänneksi: kehoitamme kaikkia työläisiä liittymään niihin unioniin, joihin kullakin teollisuuden alalla voi helpommin liittyä. Viidenneksi: kehoitamme jokaisesta työläisestä tutkimaan ja selvittämään industrialista unionismia ja jokaisessa tilaisuudessa toimimaan siten, että kaikki erossa olevat työläisunionit saadaan liittymään yhteen, yhteisen vihollisen kukistamiseksi.”

Esitys ei kuitenkaan tyydyttänyt opportunistin tielle lähteneitä

aineksia, joilla kokouksessa oli ylivoima, varsinaisena johtajana esiintyen J. F. Syrjälä, Raivaajan vastaava toimittaja.

Päätös uniokysymyksestä kuitenkin saatiin yksimielisesti hyväksytyksi, mutta sen eteen liitetty "selitys" synnytti kiivaan väittelyn ja myöskin vastalauseen, joka oli Frank Aaltosen, John Kiviniemen, I. O. Peuralan, Hilda Sikasen (Sandbergin) ja John Korven allekirjoittama. Protestilausunnossa sanottiin: "On epäviisasta, että edustajakokous tuomitsee (selostuksessa) yhden taloudellisen järjestäytymis-yrityksen, vaikka edustajakokous laatimansa selityksen lopussa sanoo, että: *'Meidän, työväen poliittista puoluetta edustavana järjestönä, ei tule pyrkiä määräämään ammattijärjestöjen toimintaa.'*"

Yksimielisesti hyväksytty päätöslausunto kuului:

"1. Sosialistipuolue (eli Am. suom. järjestö) velvoittaa ammattijärjestöissä toimivia jäseniänsä vaikuttamaan voitavansa samaan ammatti- ja samaan teollisuusalaan kuuluvien itsenäisten, kuin myöskin eri liittoihin kuuluvien järjestöjen ja liittojen yhteenliittymiseksi ja solidarisemman sekä vaikuttavimman yhteistoiminnan aikaansaamiseksi taloudellisen toiminnan alalla, katsomatta kunkin järjestön eli liiton valtiollista ajatuskantaa.

"2. Sosialistipuolue velvoittaa paikallis- ja valtiojärjestöjään pyytämään ja kehoittamaan kullakin paikkakunnalla toimivia ammattijärjestöjä ottamaan sosialistipuolueen kanssa osaa kaupungin, kunnan ja valtion vaaleja varten valmistettavan ohjelman ja vaatimusten laatimiseen.

"Samoin on ammattijärjestöissä olevien sosialistipuolueen jäsenten velvollisuus vaikuttaa järjestöissään valtiollisen toiminnan aikaansaamista, kehoittamalla järjestöään ottamaan sosialistipuolueen kanssa osaa vaaliohjelman ja yleisten vaatimusten laatimisen sekä vaalirahaston kartuttamiseen."

Maatalouskysymyksestä kokoukselle olivat esittäneet aluksia T. Hiltunen, Leo Laukki, A. Rissanen ja And. Kylmänen. Keskustelussa ei kuitenkaan syntynyt mitään yhtenäistä, joten päätettiin että lähetetään puolueelle adressi, jossa kehoitetaan "erityisen agraariohjelman sisällyttämistä sosialistipuolueen ohjelmaan."

YHDEKSÄN PÄIVÄÄ KOKOUSTA

Kun kesäkuun 1 päivänä 1912 kokoontuttiin Työväen-Opistolle (Smithvilleen, Minn.) järjestön kolmanteen edustajakokoukseen, olivat rivit suuresti kasvaneet. New Yorkin yhdistyksessä esim. ilmoitettiin olevan 344 jäsentä, Duluthin yhdistyksessä 231, Fitchburgin Saimassa 222, Chicagon n:ro 1 yhdistyksessä 217 ja Quincyssä 200 täysin maksanutta jäsentä. Suhteellisesti samalla tavalla oli jäsenmäärä kasvanut muissakin yhdistyksissä.

Työjärjestys sisälsi kokonaisen sarjan kysymyksiä: Työväen-Opisto, järjestön sihteerin kertomus, järjestön edustus Sosialistipuolueen konventionissa, piirijärjestökysymys, agitationi yleensä, nuorisoliike, lasten valistustyö, suomalaisten osanotto vieraskielisten valistustyöhön, muutoksia ja lisäyksiä sääntöihin, verotuskysymys, haalit ja keskinäinen avustus, S. S. Järjestön kustannusliikkeiden yhdistäminen, lehtien arvostelu, järjestön kontrolli lehtien yli, maatalouskysymys, osuustoiminta, kieltolakikysymys, orjakontrahdit, suhtautuminen taloudellisiin järjestöihin, Butten rettelöt (kaivosmiesten uniossa sattuneet rettelöt), äitiysvakuutus, Suomi-asia, Etorin ja Giovanitin oikeusjuttu, naisten neuvottelukokoukset ja tulevat edustajakokoukset.

Ei siis ollut ihme, että kokouksessa istuttiin yhdeksän päivää ja että lisäksi jouduttiin pitämään iltaistuntoja.

Suureksi kysymykseksi paisui, tai paremminkin sanoen paisutettiin, Työväen-Opiston opetusohjelma, opportunistiseen suuntaan kallistuvien edustajien taholta, joiden johdossa oli jälleen J. F. Syrjälä.

Kansainvälisessä sosialistisessa liikkeessä oli alkanut ilmetä uusia virtauksia. Kautskilainen kanta, erikoisesti valtiokysymyksessä, osoitti entisen "paavin" kulkeutumista revisionismiin tielle ja joutui sen johdosta arvostelun alaiseksi. Suomenkielilläkin ilmestyi, Yrjö Sirolan suomentamana, Anton Pannekoekin ja Kautskyn välinen väittely valtiokysymyksestä ja taktiikasta, nimellä "Joukkoliike ja vallankumous." Sopii mainita, että Lenin lausuu väittelystä: "Marxismia on tässä väittelyssä Kautskya vastaan edustanut nimenomaan Pannekoek." Mutta Syrjälälle ja kumppaneille Työväen-Opistolla ei olisi saanut oppilasta tutustuttaa työväenliikkeen uusiin virtauksiin, vaan

sokeasti seurattava Kautskya, Hilquitia ja milwaukeelaisen "kunnallissosialismin" suuntausta. Siitä riita opetustohjelmaan nähden johtui.

Ja yhtä kiihkeänä, kuin vuoden 1909 kokouksessa Hancockissa, oli jälleen suhde uniokysymykseen. Lisää vettä myllyyn antoi vielä se, että Lännen Kaivosmiesten Liiton johdossa oli tapahtunut mer-

Leo Laukki

Aku Rissanen

Yrjö Sirola

Työväen-Opiston entisiä opettajia.

kittäväää rappeutumista, entisestä taistelukurssista luopumista. Sen tuloksena Amalgamated kupariyhtiö Butlessa kykeni eroittamaan työstä joukon unionmiehiä, sosialististen mielipiteittänsä vuoksi, ilman että moyerilainen johto olisi ryhtynyt minkäänlaisiin vastatoimenpiteisiin. Epäilemättä voidaan sanoa, että sen tuloksena Butten suomalainen sosialistiosasto esitti edustajakokoukselle:

"Koska Industrial Workers of the World niminen ammatillinen liitto on paremmin kuin entiset perustettu luokkataistelun pohjalle ja niin sanotulle industrialiselle järjestysperiaatteelle, ja on siten työväestön etuja vastaava ja nykyajan vaatimusten mukainen, suositamme mainittua liittoa kaikkialla ja erittäinkin sellaisilla paikkakunnilla, joissa ei vielä ole työväestö ammatillisesti järjestynyt."

Tässä yhteydessä sopii myöskin mainita, että edellä mainitsemastamme hajaannuksesta huolimatta IWW oli käynyt länsivaltioissa

puhevapaustaistelua, joka kiinnosti koko maan työläisten mieliä. Samoin se oli johtanut kutomotyöläisten taistelua Lawrenceassa, Mass. ja järjestänyt Lännän puutarvatyöläisiä — yleisesti käynyt kunniakkaita taisteluja työväen oikeuksien puolustamiseksi ja olosuhteiden parantamiseksi — sitävastoin kuin A. F. of Laborin johtomiehet olivat yhä tiukemmin luokkasovittelun kannalla ja yhteistoinnassa Civic Federationin (suurpääoman järjestön) kanssa.

Suhtautumisesta taloudellisiin järjestöihin edustajakokous yhtyi Sosialistipuolueen Indianapolisin konventionin päätökseen, joka sisällöltään oli varsinaisesti A. F. of Laboria puolustava.

Mielenkiintoista ehkä nyt on lukea osuustoiminnasta hyväksytty päätöslauselma, jonka pohjalla lähdettiin rakentamaan osuustoimintaliikettä. Se kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

“1) Kokous hyväksyy osuustoiminnan yhtenä tärkeänä välikiepana sosialistisessa luokkataistelussa, mikäli se kohottaa työväenluokan yhteispyrkimystä käytännöllisesti taloudellisella alalla ja mikäli siinä työväenluokka valistuu ko-operatiivisesti hallitsemaan itse itsensä.

“2) Kokous hyväksyy kansainvälisen sosialistikongressin päätöksen ja että Amerikassakin kehoitetaan sosialisteja toimimaan osuustoiminnassa, mikäli se on mahdollista olosuhteita silmällä pitäen.

“3) Samalla kokous velvoittaa järjestön jäsenet toimimaan osuustoiminnassa siten, että niiden vuosivoitosta luovutetaan varoja myöskin paikkakunnan s. s. osastojen käytettäväksi osuustoiminnallista ja sosialistista valistustyötä varten.”

Hyväksytty ohjelma innoitti työläisiä ja farmareita lähtemään osuustoimintaliikkeen rakentamisen taivalle — ja tulokset seuraavien vuosien aikana olivat nähtävänä osuustoimintaverkoston voimakkaana laajentumisena.

Nuorisoliikkeen muodostamista ja lasten valistustyön tehostamista koskevat päätökset olivat suurmerkityksellisiä. Niiden perustalta syntyivät elinvoimaiset nuoriso-osastot yhdistysten yhteyteen. Lasten valistustyöstä kokous päätti:

“Lasten valistustyöhön nähden velvoittaa edustajakokous osastoja entistä enemmän järjestämään sunnuntai- ja kesäkouluja, joissa sopivassa muodossa, leikkien ja ruumiinharjoitusten ohella tehdään luokkatietoisuuteen perustuvaa lasten kasvatustyötä. Edustajakokous

suosittelee havainnollista opetustapaa, ja vaatii toimeenpanevaa komiteaa ryhtymään toimenpiteisiin tarkoitustaan vastaavien oppikirjojen aikaansaamiseksi."

* * *

Tältä ajankohdalta, jolloin taisteltiin periaatekysymyksistä, mutta myöskin rakennettiin, on mainittava että järjestöme lehtilaitokset kustansivat suuret määrät niin kauno- kuin tietokirjallisuutta. Ryhtyipä Työmies kustannusyhtiö sellaiseenkin suuremmoiseen tehtävään kuin lähimain tuhannen sivua käsittävän suomalais-englantilaisen sanakirjan kustantamiseen. Sanakirjatyötä alkoi suorittaa Severi Alanne. Uraa uurtavana työnä hänen suoritti tunnollisesti ja ansiokkaasti, vaikka se vaatikin aikaa ja varoja, kuten oli luonnollista. Kaikkiaan kulutettiin va-

roja tuohon suuryritykseen \$38,000. Ja tämän yhteydessä on mainittava, että sanakirjain työhön järjestöme on kuluttanut \$54,000 — etupäässä Työmies. Amerikan suomalainen pikkuporvaristo on aina rakastanut puhua sivistystoiminnastaan, mutta mikään sen laitoksista ei ole kyennyt tällaisiin tehtäviin. (Sivumennen voidaan mainita, että Suomessa hiljattain ilmestyneessä Rafael Engelbergin teoksessa "Suomi ja Amerikan suomalaiset" tällainenkin työ vaitiololla sivuutetaan, ilmeisestikin sen vuoksi, että se oli työväenliikkeen ansiota.)

Kulttuuririntamalla toiminta yli mantereen kukoisti. Tuskinpa oli suomalaista asutusseutua missä näyttämöt eivät olleet vilkkaassa toiminnassa, vetäen joukkoja yhdistysjärjestön piiriin.

Järjestön alkaessa toimintansa vuoden 1907 alussa kuului järjestöön 53 osastoa ja jäsenmäärä oli noin 2,000. Mutta vuoden 1913 lopussa ja 1914 alussa jäsenmäärä oli keskimäärin 13,000 ja osastoja oli 261.

John Wiita, Amerikan suomalaisen työväenliikkeen vanhankaartin miehiä; toiminut Toverin, Työmiehen ja Eteenpäin toimittajana sekä lukuisissa muissa luottamustoimissa.

VUODEN 1914 HAJAANNUS

Suuntaerimielisyydet kuitenkin jatkuivat järjestön elinjuuria jäytävänä. Tosin Kuparisaarella heinäk. 12 p., 1913, puhjennut kaivosmiesten lakko jossakin määrin niitä tyynnytti, mutta vain väliaikaisesti.

Kuparinkaivajien lakko muodostui äärimmäisen kärjistyneeksi ja paljon uhreja kysyväksi työn ja pääoman väliseksi taisteluksi, joka koski läheisesti koko suomalaista työväestöä Amerikassa, sillä suurimpana kansallisuutena lakkolaisista olivat suomalaiset. Kaivosyhtiöt järjestivät kaikki taantumuksen voimat Lännen Kaivosmiesten Liiton lakkoa vastaan. Lakkoolueelle haalitut pyssyhurtat pitivät yllä jatkuvaa terroria, tehden hyökkäyksiä lakkolaisten asuntoihin, union konttoreihin ja lakkovahtien kimppuun. Eipä jätetty rauhaan Työmiehen lehtiliikettäkään. Monet kerrat hurtat hyökkäsivät sinnekin. Vangittiin liikkeenhoitaja Nummivuori, lehden toimittajia ja muita työläisiä. Kaivosyhtiöiden toimesta järjestettiin surkeankuuluisa Citizens Alliance apuvälineeksi lakon murskaamisessa. Muiden suorittamiensa murhien lisäksi hurtat eivät antaneet rauhaa edes lakkolaisten lapsillekaan. Jouluaatto-iltana kun lapsille oli järjestetty Calumetissa Italian haalille illanvietto, jossa heille jaettiin makeisia ja joululahjoja, joku hurtista, noista ihmishahmossa esiintyvistä pedoista, tunkeutui haaliin ja ovelta huusi, että "tuli on irti." Lapsijokuossa syntyi pakokauhu. He ryntäsivät alas rappusia (haali oli toisessa kerroksessa), mutta kun eivät saaneet ulko-ovea auki, sortuivat oven eteen kasaan, alimmaiset tukehtuen. Tragediassa menetti 83 lasta henkensä — terrorin uhrina.

Kupariyhtiöt onnistuivat nälällä ja terrorilla murtamaan lakon syystalvella 1914. Lakkolaisia ja suomalaista työväkeä yleisesti katkeroitti se, että A. F. of L., johon Lännen Kaivosmiesten Liitto kuului, ei pannut juuri rikkaa ristiin lakon avustamiseksi. Jos mikään, niin se joudutti suuntaerimielisyyksien uudelleen puhkeamista Suomalaiseen Järjestön keskuudessa, johtaen vuoden 1914 hajaannukseen.

Vuoden 1914 hajaannuksesta kirjoittaa Richard Pesola "Työmies 20-vuotta" julkaisussa :

“Ne (suuntaerimielisyydet) kehittyivät ja laajentuivat ja Työmies joutui niiden temmellyskentäksi. Tulee muistaa, että tällöin oli S. S. järjestön painopiste keskivaltioissa, josta se myöhemmin muuttui itään. Sen kun muistaa, niin silloin on helppo käsittää se seikka, miksi vuoden 1914 S. S. J:n hajaannukseen johtaneet suuntataistelut käytiin etupäässä Työmiehen ympärillä.

Raivaaja on joskus koettanut vetää itselleen tunnustusta siitä, että se muka pelasti Työmiehen ja S. S. J:n johdon joutumasta noissa suuntataisteluissa syndikalistien käsiin. Tosiasia on se, että tämäkin Raivaajan ja sen johtajasakin pelastustyö oli enempi karhunpalvelus S. S. Järjestölle kuin mitään muuta. Työmiehen ja järjestön enemmistön virhe oli siinä, että Raivaaja ensinkään päästettiin sorkkimaan Työmiehen asioissa, vaikka ne olivatkin samalla järjestön yhteisiä asioita. Tosiasiallisesti ei silloin vielä ollenkaan ollut kysymyksessä syndikalismi, vaan jonkunlainen radikalismi, joka vaati uudistuksia sosialistipuolueessa. Eikä se ollut ominaista ainoastaan S. S. Järjestössä, vaan sitä enempi itsessään emäjärjestössä. Vasta kun v. 1912 opportunistit löivät alas kaikki radikaalien vaatimukset Indianapolisin konventionissa ja laativat kuuluisat sabotaashi-pykälät puolueen sääntöihin, nousivat syndikalistit pinnalle. Ilman tuota opportunistin voittoa Indianapolisin konventionissa tuskin koskaan syndikalistiset katsomukset olisivat päässeet vaikutusvaltaan n.s. radikaalisen siiven keskuudessa.

S. S. Järjestön suuntataistelussa eivät syndikalistit olleet radikaalien puolella johdossa niin kauan, kuin tuo taistelu keskittyi S. S. Järjestöön ja Työmiehen ympärille. Valtavin osa radikaaleista oli valtiollisen toiminnan tunnustajia. Tuntuupa nyt jälestä ajatellen varmalta, että jos Työmiehen vastaavan toimittajan vaaleissa silloin, kun Alanne ja Wiita olivat ehdokkaina, olisi viimeksimainittu tullut valituksi, joka oli radikaalien ehdokas, ei esim. Sosialistin (nykyisen Industrialistin) perustamisesta olisi tullut mitään ja Työmies siitä huolimatta olisi pystynyt poliittisen toiminnan tunnustajien käsissä. Mutta itäläisten opportunistien painostuksesta asia ratkaistiin toisin ja se merkitsi sitä, että valtiollisen toiminnan tunnustajien voimat jaettiin, josta oli seurauksena se, että radikaalien keskuudessa ne jäivät liian heikoiksi pitääkseen puoliaan yksinomaisen taloudellisen toiminnan tukijain pyrkimyksiä vastaan. Kun syndikalistit sitten nousivat johtoon radikaalien keskuudessa, voivat he pitää mukanaan kokonaan toisilla tunnuksilla vallotetut joukot, vaikkapa huomattavim-

mat n.s. poliittiset radikaalit jättivätkin liikkeen, palaten S. S. Järjestöön, johon olivat jääneet suurimmat työläisjoukot ja niiden mukana suuri määrä radikaalien tunnuksia omaavia aineksia, jotka jo silloin käsittivät eristäytymispolitiikan turmiollisuuden.”

Varsinainen hajaannus tapahtui kesällä 1914 pidetyssä Työmies kustannusyhtiön vuosikokouksessa, josta radikaalien edustajaryhmä käveli ulos ja perusti oman lehtensä Duluthiin. Hajaannusta seurasi raateleva ryhmäsota, jossa kummaltakaan puolen ei sanoja säästetty. Se luonnollisestikin oli tuhoisaa suomalaiselle työväenliikkeelle kautta maan. Kaikkiaan 38 osastoa erosi tai joutui eroon järjestöstä.

Hieman toista vuotta radikaalinen ryhmä pysyi kokonaisena, mutta miltei ensimmäisestä päivästä alkaen alkoi sen keskuudessa suunta-riitä poliittisen toiminnan kannattajien (polittisten radikaalien) ja pelkän taloudellisen toiminnan kannattajien (iww-läisten) kesken sillä seurauksella, että poliittisen toiminnan kannattajat potkittiin pois lehden (Sosialistin) toimituksesta ja poliittisen toiminnan vastustajat ottivat heidän paikkansa. Myöskin Työväen-Opisto jäi iww-läisten haltuun.

Toisaalta Työmiehen vastaavaksi toimittajaksi tuli Moses Hahl, joka oli enemmän Nietchenin ja hänen yli-ihmisen kasvattamisoppinsa ja uuden ”herra-moraalinsa” ihailija kuin sosialisti. Siitä hän kirjoitteli jo hyvin aikaisin julkaisuihimme lempiaiheena, eikä siitä koskaan vapautunut. Mutta yleinen joukkojen radikalisoituminen ennenpitkää sysäsi hänet syrjään ja lehti palautui nopeasti luokkataistelun kannalle.

Mutta palatkaamme hieman ajassa taaksepäin. Kesäkuussa 1914 uusiutuivat rettelöt Butten uniassa. Kytynyt kapinallisuus Lännen Kaivosmiesten Liiton johtoa vastaan räjähti ilmieliekkiiin. Kesäk. 13 p:nä, kaivosmiesten union päivänä, tapahtui, ilmeisestikin itsevirtauksellisesti, union jäsenten kapina johtoa vastaan. Asiain kulku oli lyhyesti seuraava:

Väliaikainen komitea oli ollut harkitsemassa, että tulisiko union jäsenten näyttää korttinsa aamusin, jollainen tapa oli käytännössä kaivoksilla. Kaivosmiehet kokoontuivat Auditoriumiin kuulemaan komitean raporttia, jossa suositeltiin kysymyksessä yleisäänestystä ja jonka kokous hyväksyi.

Toimitetussa äänestyksessä 6,348 äänesti korttien näyttämistä vastaan ja 243 korttien näyttämisen puolesta. Äänestyksellä union johdon kanta hylättiin.

Heti sen jälkeen kun se oli tapahtunut Moyer saapui Butteen. Mutta sen sijaan että hän olisi tullut jäsenten luokse union haalille, hän meni hotelliin vahvan vartioston ympäröimänä. Hän järjesti kokouksen, mutta ehdolla että sinne pääsevät ainoastaan Lännen Kaivosmiesten Liiton täysinmaksaneet jäsenet. Kun sitten kokouksen kesäk. 23 p:nä oli määrä alkaa, oli union haalin edustalle kokoontunut suunnatoin ihmispaljous. Rappusten alapäässä (kokoushuone oli toisessa kerroksessa) oli vartija, joka oli asetettu tarkastamaan sisäänpyrkivien kortit. Hän kuitenkin peloissaan jätti paikkansa ja juoksi kokoushuoneeseen. Rappusissa haaliin pyrkimässä oli Bruno-niminen mainari, oletetusti yhtiön agentti, kun joku ylhäältä ampui laukauksen, joka sattui miestä kasvoihin. Sen jälkeen haalista ammuttiin akkunoista väkijoukkoon. Noy-niminen henkilö sai surmansa ja kaksi haavottui.

Silloin nähtiin miesten väkijoukosta juoksevan kotiinsa noutamaan aseita ja suuttumuksen tuloksena tapahtui union haalin räjäytämisen dynamiitilla.

Entisen Lännen Kaivosmiesten Liiton paikan otti Mine Workers Union, jonka johto oli iww:läinen. Uusi unio kuitenkin muodostui lyhytaikaiseksi, ja Butten työväenliikkeessä, niin poliittisessa kuin taloudellisessakin, seurasi takatalvi — myöskin suomalaisten keskuudessa.

Kaksoisunionismi oli antanut vakavan takaiskun.

Tyynenmeren rannikolla oli pitkän aikaa käyty tuimaa sanasotaa puutavaratyöläisten järjestämisestä. Sekä A. F. of L:ään kuuluvalla Shingle Weaverilla (myöhemmin Timber Workersilla) että IWW:llä oli paikallisunioita. Ne mustasivat toisiaan sen kuin ehtivät. Suomalaisten keskuudessa tuota riitaa kuvaavat silloiset Toveri-lehden palstat. Huippuunsa riita kohosi S. S. Järjestön länsipiirin ylimääräisessä edustajakokouksessa, joka pidettiin keväällä 1914 Astoriassa, Ore. Osa edustajista kiihkoili IWW:n puolesta ja toiset puolustivat A. F. of L:n unioon järjestymistä.

Entinen minnesotalainen kaivosmies vuoden 1907 lakon ajoilta, Joonas Hannula, mainitsi hyvin osuvasti puheenvuorossaan sekä Shingle Weaverien että IWW:n vaikeuttavan työläisten järjestymistä toistensa mustaamisella. "Tietämättömät työläiset joutuvat epävarmalle kannalle kaikkeen järjestymiseen nähden tuollaisella mustaamisella."

A. F. of L:n unioon järjestymisen johtavina puhemiehinä kokouk-

nessa olivat Santeri Nuorteva ja Eemeli Parras ja heitä vastassa John Wiita ja Fred Jaakkola.

Sanomattakin on selvää, että suuntaerimielisyydet taloudellisiin järjestöihin suhtautumisessa vaikuttivat hyvin epäedullisesti yhdystysjärjestömme sisäiseen elämään länsivaltioissa.

SODAN OLOISSA

Maailmansodan puhkeamisen seurauksena 1914 oli Toisen Internationalen, kansainvälisen sosialistiliiton, hajaantuminen. Saksan, Itävallan, Englannin, Ranskan, Venäjän ja Italian enemmistö-sosialistit yhtyivät kannattamaan hallituksiaan imperialistisessa sodassa, se merkiten Internationalen luhistumista. Vain verrattain pienet vähemmistöryhmät jäivät uskollisiksi sosialismille ja kansainvälisyydelle.

Yhdysvalloissa sen sijaan sosialistipuolue otti sotavastaisen kannan St. Louisissa pidetyssä konventionissa, huhtikuun alkupäivinä 1917, siis juuri samoina päivinä kun sota julistettiin Saksan ja Yhdysvaltain välillä. S. S. Järjestöä tuossa konventionissa edusti Santeri Nuorteva.

Sosialistipuolueen päätöslausunto kuitenkin meni kuuroille korville. Suurien toiveiden sijasta se kohtasikin työväenliikkeen perusjoukot ja yleensä työväenluokan sotakuumeen vallassa.

Sodan seurauksena kongressi hyväksyi "vakoilulain", muka vakoilijain ja vihollispropagandan ehkäisemiseksi, mutta jota jotenkin yksinomaaisesti käytettiin sosialistien ahdistamiseksi. Sosialistisia lehtiä pidätettiin. Toisilta riistettiin toisenluokan postioikeudet, toisten annettiin ilmestyä tiukan sensuurin alaisina. Suomalaisiakin lehtiä ja julkaisuja toimitettiin hyvin vaikeissa oloissa. Kaikki sotaa koskevat kirjoitukset oli käännettävä englanninkielelle ja käänös oli aina alistettava postimestarin tarkastettavaksi.

Sen lisäksi vakoilulain nojalla vangittiin ja asetettiin syyteeseen tuhansia sosialisteja ja iww-läisiä ja satoja tuomittiin vankilangaistuksiin. Vankilaan tuomittiin m.m. johtavat sosialistit, Eugene V. Debs, Kate R. O'Hare, Adolph Germer, William Kruse, Victor L. Berger, Louis Engdahl, Irwin Tucker jne.; suomalaisista sosialis-

teista tuomittiin kahdeksi vuodeksi vankilaan Toverin toimittaja Wm. Reivo ja liikkeenhoitaja Antti Partan.

Buttessa joutui mitä raakamaisimman murhan uhriksi Frank Little, IWW:n organiseeraaja. Yöllä autokuormallinen miehiä saapui Littlen asunnolle, kiskoivat hänet vuoteeltaan ja kulettivat kadulle, kiinnittivät narun hänen kaulaansa ja vetivät perässään pitkin katu rautatieasemalle, jossa hänet hirtettiin. Jeromessa, Ariz. sullottiin 70 kaivosmiestä karjavaunuihin ja lähetettiin Californian puolelle, jossa heitä ei kuitenkaan otettu vastaan, vaan lähetettiin takaisin Arizonaan. Bisbeessä, Ariz., kaivosyhtiöiden hurtat ja liikemiehet yöllä tunkeutuivat työläisten asuntoihin ja kun saatiin koolle toistatuhatta miestä, heidät lastattiin karja- ja rahtivaunuihin ja lähetettiin Hermanasin erämaahan. Siellä heidät purettiin vaunuista ja jätettiin sinne ilman ruokaa ja vettä. Haywood ja joukko muita iww-läisiä vangittiin Chicagossa ja yli maan. Raakoja luokkatuomioita langetettiin jotenkin summassa. Sacramenton oikeusjutussa tuomittiin pitkiin vankilarangaistuksiin 39, Wichitan jutussa 31 ja Chicagossa 93. Chicagon jutussa tuomittiin suomalaisiakin, nimittäin Fred Jaakkola, Leo Laukki, William Tanner ja Frank Westerlund.

Että kaikkea tällaista voi tapahtua johtui siitä, että n.k. itsenäiset uniot, rautatieläisten veljesjärjestöt ja A. F. of L, kannattivat sotaa.

Merkille pantavaa tältä kaudelta on se, että sen jälkeen kun Haywood joutui lähtemään maanpakolaisuuteen — siirtymään Neuvostoliittoon — ja monet toiset IWW:n entiset toimitsijat viruivat vankilassa, niin IWW alkoi nopeasti kulkea rappeutumisen suuntaan. Ja on myöskin mainittava, että IWW:n 166 jutun vaiheissa Industrialisti, joka ensin oli kivenkovaan vakuuttanut, että Venäjän vallankumous tapahtui IWW:n teorioiden mukaan, äkkiä alkoi parjata neuvostovaltaa — kilpaa porvarilehtien kanssa.

Sotaolojen puristuksesta huolimatta, vaikka emäjärjestössä — sosialistipuolueessa — oli alkanut tapahtua hajaannusta, suomalainen järjestö pysyi eheänä ja sen jäsenmäärä vuosien 1915 ja 1919 välisenä aikana lisääntyi ja lehtien tilaajamäärä kohosi.

VENÄJÄN VALLANKUMOUKSEN VAIKUTUS

Ensi kertaa maailman historiassa köyhälistö anasti käsiinsä suuren maan hallituksen ja kumouksen lainet nousivat sen jälkeen korkealle monissa Euroopan maissa, myöskin Suomessa.

Imperialistisen sodan välikappaleiksi antautuneet "sosialistit" eivät tietenkään pitäneet tapausta muuna kuin "anarkiana" ja pian ohimenevänä tapahtumana. Sellaisten joukkoon kuului myös Kautsky, jonka jo edellä havaitsimme kulkeutuneen opportunistin tielle. Hän yritti kiihkeästi hämätä kansainvälisen työväen mieliä, koska Venäjän vallankumous ei ollut tapahtunut hänen parlamenttaaristen kaavojensa mukaisesti.

Paljon oli Yhdysvalloissakin sellaisia sosialisteja, jotka edelleen luottivat Kautskyyn. Mutta yleisesti vasemmistolainen aines sosialistipuolueessa tervehti Venäjän työväen vallankumousta tiennäyttäjänä sosialismiin. Niinpä esim. Eugene V. Debs kirjoitti:

"Maailma on ällistynyt, hämmästynyt, pyhästi innostunut Venäjän suunnattoman historiallisen saavutuksen johdosta.

Venäjän vallankumouksella ei ole edeltäjänsä tai vertaistaan historiassa. Juhlallisena loistossaan se seisoo yksinään. Katsokaa sen ylevää majesteettillisuutta, ottakaa vaariin sen pyhä henki, ja yhtykää sen vaikuttavaan, innoittavaan kehotukseen kaikkien maiden sorretuille nousemaan voimakkaina, heittämään kahleet päältään ja julistamaan maailmalle vapauden sanomaa!

*Venäjä! Venäjä! Sinun pelkkä sanasi saa veremme liikehti-
mään, sydämemme pulppuamaan ja sielumme värähtämään! Sinä
olet todellakin ihmeitten maa, ja sinun yksinkertaiset talonpoikasi ja
raatajasi ovat maailman voitokkaita vapauttajia!*

*Venäjä, läpipääsemättömän pimeyden maa, muuttuneena sala-
mannopeudella elävän valon maaksi!*

*Venäjä, ruumillistetun vapauden jumalatar, antamassa uhmaavia
taistelukehoituksia koko maailman itsevaltiudelle!*

*Ajatelkaa niitä vuosikausia, jolloin Venäjä vaikeroitsi raadannas-
saan, niitä veri- ja kymelvirtoja, joita virtasi sen sorron ja karko-*

tuksen pitkässä yössä, ja niitä kalliita uhreja, joita sen tyttäret ja pojat uhrasivat vapauden pyhällä alttarilla!

Ja nyt se nousee orjuudestaan, seisoo pystyssä majesteettillisessa voitokkuudessaan, ja huokuu rauhan ja rakkauden siunausta maailmalle.

Venäjän sydän näinä sen loistavan ylönousemisen hetkinä on orjuudesta vapautetun ihmisyyden sydän; sen voitokkaan vallankumouksen sielu on uudestisyntyneen maailman sielu.

Venäjä, joka oli kaikista julmimmin sorrettu, mitä katkerimmin vainottu, mitä raakamaisimmin poljettu maa maailmassa, seisoo nyt juhlallisena myötätunnossaan ja rakkaudessaan, avuliaisuudessaan ja jalomielisyydessään kaikkien maitten sorrettuja ja poljettuja kohtaan.

Todellakin viimeiset ovat nyt ensimmäisiä, ja maailman eniten riistetyt ja hävyttömästi sorretut ovat muuttuneet maailman vallankumoukselliseksi pelastajiksi ja jaloimmiksi vapauttajiksi.

Venäjä, voitokkaana talonpoikiensa, raatajiensa ja sotilaittensa nousussa — sen tavallisen kansan, todellisen kansan, ainoan kansan voitokkuudessa — hehkuu sammumattomalla innolla maailmanlaajan veljeyden henkeä.

Venäjän vallankumouksellista uudelleenmuodostumista ei tahraa pienimmässäkään määrässä kansallinen itsekkäisyys. Bolshevikit eivät vaatineet mitään itselleen, he vaativat samalla päättäväsyydellä koko maailman köyhälistölle, ja jos historia tulee näyttämään heidän asiansa menetetyksi, niin se on oleva ikuinen häpeä niille, joiden puolesta nämä sankarit tarjosivat elämänsä ja jotka antoivat heidän kukistua myötätunnon ja kannatuksen puutteessa.

Mutta vallankumous ei kukistu, ei voi kukistua. Mahdollisesti se ei voi täydellisesti toteuttaa itseään ilman taantumusta, mutta se valtava muutos, mikä on taisteltu, tulee pysymään . . .

Maailman kaikki taantumusvoimat, kaikki sen hallitsijasuvut ja itsevaltiaat, kaikki kuningaskunnat ja ruhtinaskunnat, kaikki monarkiat ja imperialistit, kaikki hallitsevat, riistävät luokat ja heidän poliitikoitsijansa, pappinsa, professorinsa ja kaikenlaiset loiseläjänsä — kaikki nämä ovat liittoutuneet avoimesti tai salaisesti Venäjän vallankumousta vastaan ja ovat keskenään salaliitossa Venäjän voitokkaan köyhälistön kukistamiseksi ja äskensyntyneen kansanvalkan tuhoamiseksi.

Mutta olkoonpa vallankumouksen kohtalo mikä hyvänsä, sen

liekehtivä sielu on kuolematoin ja leviää maailmaan valoa, vapautta ja rakkautta tuottavana."

Ylläolevassa Debs puhui Amerikan työväenluokan valvutuneimpien osien syvimpiä tunteita. Todellakin lokakuun vallankumous oli Venäjän proletariaatin kevään tuloa ja ennusti kevättä myöskin maiden maiden köyhälistölle.

Kansainvälisen luokkataistelun rintama tuli Suomenkin työväenluokan aseina puolustettavaksi. Sillä ei kuitenkaan ollut niitä opetuksia ja voimia kuin oli Venäjän köyhälistöllä ja siksi Suomen työväki kärsi tappion, jota seurasi voitostaan juopuneen porvariston harjoittaman koston ja mustan taantumuksen kausi.

Omassa maassamme Europan tapahtumat nostivat taantumusporvariston uuteen raivoon taistelevaa työväenliikettä vastaan. Ensimmäinen se ilmeni lakkoliikkeiden väkivaltaisena murskaamisena, sellaisena kuin mitä m. m. terästyöläiset saivat kokea, ja lopuksi yleisesti tunnettuna palmerilaisena punajähtynä, jossa noin viitisentuhatta ulkomaalaista vangittiin yhtäaikaan tapahtuneen hyökkäysretken kautta — mukana paljon suomalaisiakin. Molempien kommunististen puolueiden jäseniä ja johtajia tuomittiin pitkäaikaisiin vankilarangaistuksiin.

Aluksi toimitettiin vangitsemisia ja tarkastuksia pienemmässä mittakaavassa — ikäänkuin kokeeksi yleisen mielipiteen valtasuonesta. Joulupäivänä 1919 lähti New Yorkin satamasta "vapaan Amerikan" ensimmäinen karkoitettujen laiva "Buford", joka yleisemmin tuli tunnetuksi "Sovietti-arkin" nimellä. Siinä oli 249 karkoitettua, jotka hallituksen kyydillä olivat matkalla Neuvostoliittoon.

Yleisen hurmauksen vallassa porvarilehdistö julisti, että "Amerikka on pelastettu" punaisilta. "Kuten Noan arkin purjehtiminen merkitsi ihmisrodun säilyttämistä, samoin sovietti-arkin purjehtiminen merkitsee taetta Amerikan säilymisestä", huudahti new-yorkilainen "Evening Mail." Boston "Transcript" selitti "epämieluisen lastia" kuljettavan "Sovietti-arkin" matkan olevan "samanlaisesta käännäntekevästä merkityksestä kuin Columbuksen matka." Vain harvat lehdet lausuvat epäilyksensä karkoitusten tuottamasta oletetusta hyödystä.

Oikeusviraston taholta annettiin hallituksen salapoliiseille yksityiskohtaiset ohjeet, miten hyökkäys kautta maan oli toimeenpantava. Ohje alkoi seuraavalla tavalla:

"Meidän toimintamme on kohdistettava niitä radikaalisia järjes-

töjä vastaan, jotka tunnetaan Kommunistipuolueen ja Kommunisti-
sen Työväenpuolueen nimillä ja joita lyhyesti kutsutaan kommunisti-
teiksi.

“Hyökkäykset tulee toimittaa kaikkialla samaan aikaan, kello 8:30
illalla. Kommunistien kokouspaikat samoin kuin heidän virkailijansa
ja kaikkien muidenkin vangittavien henkilöiden nimet ja osoitteet
lähetetään teille tämän mukana eri listalla...”

Taantumukseen voittokulku näytti esteettömältä. Mutta todelli-
suudessa tapahtui päinvastaista. Se herätti työväestöä vastatoimenpi-
teisiin. Kun porvaristo meni hurmiossaan niinkin pitkälle, että New
Yorkin valtion lainlaatijakunnasta eroitettiin viisi sosialistista jäsentä
ja hyökkäys alkoi kohdistua jo porvarillisradikaalisiakin järjestöjä
kohtaan, niin sosialistipuoluekin joutui toimimaan.

Niin tämän maan, kuin Venäjän ja Suomen tapahtumilla oli radi-
kalisoinva vaikutus myöskin järjestömme jäsenistöön. Niinpä esim.
Raivaajan alueella joukot alkoivat nousta vaatimaan muutosta leh-
tensä toimituspolitiikassa — ennenkaikeka myötämielistä suhtautu-
mista Venäjän vallankumoukseen.

Ohion alueen S. S. osaston neuvottelukokous, joka pidettiin Cle-
velandissa helmik. 26 p:nä 1919, päätti yksimielisesti:

*“Raivaajan toimitus ei ole suhtautunut nykyisiin vallankumous-
taisteluihin niinkuin sosialistisen lehden tulisi, vaan on ollut revisio-
nistisella kannalla.*

*“Raivaajan päätoimittajalle F. J. Syrjälälle annettakoon vakava
muistutus, vaan jos siitä ei ole apua, niin vaadimme hänet erotetta-
vaksi toimestaan.”*

Saman sisältöisiä olivat New Yorkin, New Hampshiren-Vermontin
ja Massan alueiden päätökset Raivaajan sisältöön nähden. Tä-
män yhteydessä sopii mainita, että Massan alueen kokouksessa Fitch-
burgin osaston alustusta, jossa hyväksyttiin Raivaajan kanta, kannatti
ainoastaan Lanesvillen ja Rockportin edustaja. New Yorkin alueen
pääöksessä myöskin muistutettiin, että Raivaaja ei ole kylliksi Suo-
men valkoporvarien toimintaa paljastanut.

Mutta Raivaajan vastaava toimittaja F. J. Syrjälä vastasi jouk-
kojen kapinallisuuteen Itäpiirin edustajakokouksessa, joka pidettiin
Fitchburgissa helmik. 22-27 päivinä 1919:

“Minä olen ollut Kautskyn uskollinen seuraaja. Hänen teoksiaan
olen lukenut niin perinpohjin, että muutamia niistä olen osannut mil-
tei ulkomuistilta lukea. Hänen henkensä ja hänen käsityksensä ovat

imeytyneet minuun niin täydellisesti, että ne ovat veressä ja vaistossa. Ja kun minä tämän vuoden alussa aloin käsittää, että se suunta ja se tie, mitä Venäjän vallankumous noudattaa, tuomitsee 'kautskylaisen marxilaisuuden' pahimmaksi harhaan johtajaksi mitä työväenliikkeessä ilmenee, niin minä otin uudelleen Kautskyn teokset esille, joissa yhteiskunnallisen vallankumouksen edellytyksiä, muotoja ja todennäköisiä ensimmäisiä seurauksia tutkitaan, luin niitä yhä uudelleen ja uudelleen, luin entistä suuremmalla hartaudella ja vakuutin itselleni, että Kautskyn tutkimukset pitävät paikkansa ja se menettelytapa mitä Venäjällä vallankumouksen teoreetikot suosittelevat noudatettavaksi on eräissä suhteissa väärä.

"Kuten sanottu, tämä kautskylainen kaava ja sitä tukevat sangen laajat perustelut vaikuttavat minuun niin suuressa määrässä, että ne ovat veressä ja vaistossa.

"Tämän kaavan kannalta lähtee minun arvosteluni Venäjän vallankumouksikysymyksessä."

Siis kun Venäjän vallankumous ei noudattanut kautskylaisia kaavoja, niin se oli tuomittava. Siinä Syrjälän vastaus joukoille.

Edustajakokouksen hyväksymällä päätöslauselmalla yritettiin Raivaajan toimituspolitiikkaa muuttaa, mutta Syrjälä jäi paikalleen. Hyväksytyssä päätöksessä m.m. sanottiin:

"Ulkomaiden työväenliikkeisiin ja työväestön vallankumouksellisiin tapahtumiin on suhtauduttava suosiollisesti, annettava niistä niin selvä ja oikea kuva kuin nykyisissä poikkeuksellisissa oloissa saadut tiedot myöten antavat, mutta vältettävä niiden toimintakeinojen määrittelyä ja arvostelua niinkauan kuin nykyinen kaostila vallitsee."

Se oli joukkojen, lehden omistajien, antama ohje toimitukselle. Mutta miten siihen suhtauduttiin?

Vuolaana vyöryi ennustuksien väkevä virta kautskylaisuuden nimeen. Hullutusta oli Raivaajan mielestä Venäjän työväen touhu. Numeroilla ja Kautskyn y.m. profeettain väitteillä "todisteltiin", että Venäjän työväen suunnitelmilla ei ole menestymisen mahdollisuutta.

Yhtä revisionistista oli Raivaajan suhtautuminen myös Suomen tapahtumiin. Vasemmistososialistit kaikissa maissa, mutta erikoisesti Suomessa ja Yhdysvalloissa, joutuivat Raivaajan systemaattisen parjauksen alaisiksi.

JÄRJESTÖN EROAMINEN SOSIALISTIPUOLUEESTA

Sosialistipuolueessa tapahtui hajaannus v. 1919. Periaate-erimielisyyksien vuoksi kansalliskomitea eroitti seitsemän kielijärjestöä ja kaksi valtiojärjestöä puolueesta — Michiganin ja Massachusettsin. Tilanne kehittyi kaausmaiseksi ja sen vuoksi kansalliskomitea lopuksi päätti kutsua puolueen konventsionin kesäkuulla. S. S. Järjestön edustajaksi tuohon konventsioniin valittiin Yrjö Halonen. Järjestölle laatimassaan raportissa hän kertoo konventsionin menosta:

“S. S. Järjestön valtuuttamana otti allekirjoittanut osaa sosialistipuolueen kansalliskonventsioniin Chicagossa. Samaan aikaan oli istunnoissa kaksi muutakin konventsionia, jotka olivat lohjenneet sosialistipuolueesta. Yksi oli kommunistisen puolueen, jonka ryhmän lienevät muodostaneet etupäässä erotettujen kielijärjestöjen edustajat, venäläiset etupäässä. Toinen oli n.s. uuden kansallistoimeenpanevan komitean kutsua noudattaneitten edustajien konventsioni, joka myöhemmin omaksui nimekseen ‘Communist Labor Party’. Tämän ryhmän lience pää-asiaassa muodostanut erotettujen valtiojärjestöjen ja nykyiseen puoluejohtoon tyytymättömien ainesten edustajat . . .

Konventsionin ensimmäinen päivä osoitti selvästi erimielisyyksiä vallitsevan tuntuvassa määrässä. ‘Sähköä’ oli ilmassa. Tilanne kärjistyi huippuunsa sen johdosta, että konventsionisaliin ei laskettu ketään muita kuin ne edustajat, jotka olivat puoluesihtööri Germeriltä saaneet erikoisen ‘valkean kortin’. Useitten valtiojärjestöjen edustajia ei laskettu sisälle, vaikka heillä oli valtakirja, sillä perusteella, että toimeenpaneva komitea on asettanut kysymyksenalaiseksi heidän edustusoikeutensa. Tämä luonnollisesti synnytti näissä edustajissa katkeruuden tunteen. Sitä lisäsi vielä se, että kokouspaikalla oli poliiseja, jotka m.m. ‘suojelivat’ kokousta muilta kuin ‘valkoisen kortin’ omaajilta.

Lopputuloksena oli se, että ne edustajat, joiden valtakirjat oli asetettu kysymyksenalaiseksi, menivät heti edustamaan n.s. uuden kansallistoimeenpanevan komitean koollekutsumaan konventsioniin. Heihin yhtyi sen lisäksi useita sosialistipuolueen konventsionin jo hyväksytyjäkin edustajia. Ja kun myöhemmällä valtakirjain tarkas-

tuskomitea ja konvensioni myönsi edustajapaikkoja erinäisille kysymyksenalaiseksi asetetuille edustajille, niin nämä eivät enää tulleet konvensioniin . . .

Erottamisasian johdosta käyty keskustelu muutoin osoitti selvästi konvensionin äärimäisen oikeistolaisuuteen. Erikoisesti konvensionin johdossa olevat wisconsinilaiset 'kunnostautuivat'. Muutta mutkitta väitettiin puolueesta eroon joutuneitten olevan roistoja, anarkisteja, vakoilijoita, y.m. Ilman erittelyä yritettiin 'todistaa' vasemmistolaisuuden sinänsä, kokonaisuudessaan olevan vain sellaista ainesta, joka keinolla millä tahansa yrittää hajottaa puolueen. Mentiinpä niin pitkälle, että lopulta itse oikeistolaisetkin pelästyivät sanojaan, muistaessaan, että on niitä joukkoja muuallakin kuin konvensionipaikalla . . .

Internationali-kysymyksen yhteydessä paljastui selvästi, miten tähänastisen puolueen johdon piirissä on vallalla pikkuporvarillinen mieliala. Oikeistolaisten johtomiesten puheenvuoroista näki salaisesti peitettyä halua ryhtyä 'sovintoon' sekä scheidemannilaisten että menshevikien kanssa . . ."

Sosialistipuolueen hajoaminen siis oli tosiasiana.

Tällaisessa tilanteessa kokoontui järjestömme edustajakokous lokak. 25 p., 1919.

Osastojen alustukset jo osoittivat, että myöskin järjestömme kokouksessa tulee olemaan "sähköä" ilmassa. Raivaaja oli pitänyt huolta siitä, että ainakin jostakin tulee "muistutuksia" Työmiehen ja Toverin sisältöä vastaan. Toisaalta kuitenkin joukot puhuivat voimakkaasti alustustensa kautta Raivaajan revisionistista kantaa vastaan. Mutta pääkysymykseksi muodostui sosialistipuolueesta eroaminen ja itsenäisen järjestön muodostaminen, jonka edustajakokouksen suuri enemmistö hyväksyi, mutta jota Raivaaja kannattajineen lujasti vastusti.

Keski- ja länsipiirin edustajat kokouksessa äänestivät päätöksen puolesta, jonka mukaan järjestö muodostetaan itsenäiseksi järjestöksi. Sen periaatteellisesta puolesta päätettiin:

"1. Että tämä järjestö tunnustaa jo perustetun Kolmannen Internationalen siksi johon kaikkien maitten sosialistipuolueitten on yhdyttävä, rakentamaan kansainvälistä työväenliikettä sen perustalle, sekä sen esittämien marxilaisen sosialismin opillisten tulkintain mukaan, käsittäen, että kunkin maan työväenliike itse määrää omat menettelytapansa vallitsevia oloja vastaavaksi.

2. Että järjestö väittää luokkataistelun yhteiskunnassa olevan perusolemukseltaan valtiollisen, tarkoittaen valtiollisen vallan valloittamista.

3. Että järjestö hyväksyy köyhälistöpuolueitten osanoton parlamentaariseen toimintaan ja kannattaa uudistuksia, jos ne palvelevat köyhälistön luokkataisteluvoimien kasvattamista, eivätkä sekoitu pikkuporvarilliseen reformipolitiikkaan.

4. Että järjestö pitää — työväen muun itsenäisen taistelun ohella — teollista järjestymistä välttämättömänä, selittäen teollisen kehityksen pakosta rappeuttavan ammattiliitot, raivaten siten tilaa kehittyville, uusille teollisuusunioille, joista muodostuu työväenluokan valtiollisen taistelun tuki; järjestö kehoittaa työläisiä yhdistymään sekä taloudellisella että valtiollisella alalla, toteuttamaan työväestön todellisen kansanvallan, kapitalistisia riistäjiä tukevan valekansanvallan tilalle.”

F. J. Syrjälän johdolla 16 Itäpiirin edustajaa esitti oman lausuntonsa, jossa vastustettiin välien rikkomista sosialistipuolueen rippaiden kanssa.

Yleisäänestyksessä kuitenkin edustajakokouksen vähemmistön esitys voitti. Sen johdosta syntyi järjestössä kaaos. Useita Osastoja erosi järjestöstä ja toisia erosi sosialistipuolueesta, jääden itsenäisiksi osastoiksi järjestöön.

Tilanne muodostui niin vakavaksi, että jouduttiin kutsumaan uusi edustajakokous jo seuraavana vuotena. Se kokoontui Waukeganissa, Ill., jouluk. 25 p., 1920. Tärkeimpinä ratkaistavana olevina kysymyksinä olivat: 1) Järjestön suhde Internationale-kysymykseen; 2) Järjestön suhde Sosialistipuolueeseen; 3) Ohjelma- ja sääntökysymys; 4) Sanomalehtien arvostelu.

S. S. Järjestön edustajana sosialistipuolueen konventionissa, joka pidettiin New Yorkissa toukokuun alkupuolella, oli ollut Severi Alanne. Hän antoi raportin, jossa hän sanoi m.m. seuraavaa:

“Kysymys puolueen periaatteista oli epäilemättä tärkein konventionin ratkaistavaksi joutuneista kysymyksistä. Sen jälkeen kun puolueesta oli viime kesän aikana joko erotettu, tai joutunut eroon, noin neljä viidettä osaa jäsenistöstä, oli odotettavissa siirtymistä periaatteellisessa suhteessa joko oikeaan tai vasempaan: oikeaan, jos puolueeseen jäänyt johtava aines halusi rehellisesti tuoda käsityksensä ilmi periaatejulistuksessa ja uskoi niiden takaavan puolueelle menestystä; vasempaan, jos se halusi koettaa saada takaisin puolueeseen niitä

aineksia, jotka jyrkempien mielipiteittensä takia olivat joutuneet siitä eroon.

Ilman epäilyä on sanottava, että puolue äsken päättyneessä konventsionissa hyväksymässään periaatejulistuksessa siirtyi huomattavasti entisestään oikealle. Bergerin vähää ennen konventsionia julkaisemia neuvoja noudattaen, se luopui 'vallankumouksellisten sanontatapojen' käyttämisestä ja hyväksyi periaatejulistuksen, jossa kaikki asetetaan rauhallisen kehityksen pohjalle...

Konventsionissa esiintynyt vasemmistoryhmä oli, ikävä kyllä, veraten heikko ja hajanainen. Useat siihen lukeutuvista nähtävästi halusivat vain yleensä panna vastalauseensa enemmistön liian suurta opportunistisuutta vastaan ja tavottelivat jonkinlaista epämääräistä jyrkkyyttä ja vallankumouksellisuutta...

Äsken päättynyt konventsioni osotti selvästi, että Amerikan sosialistipuolueen nykyinen sisäinen asema on kaikkea muuta kuin kehuttava. Jäseniä ei ole vielä täyttä neljäkymmentäkään tuhatta ja niistäkin muodostavat kielijärjestöjen jäsenet lähes puolet, suomalainen järjestö yksinään lähes kolmannen osan... Puolueella on nykyään vankempaa jalansijaa ainoastaan neljässä valtiossa, nimittäin New Yorkissa, Wisconsinissa, Illinoisissa ja Pennsylvaniassa... New Yorkin ja Wisconsinin valtioissa on äärimmäiseen opportunistiin yhä enemmän vajoava politikoitsija-aines puolueen kontrollissa..."

Osatot ja aluekokoukset olivat lähettäneet suuren määrän alustuksia Internationale-kysymyksestä ja suhteesta sosialistipuolueeseen. Ylivoimaisesti suuntaus oli vasempaan. Superiorin, Wis osaston päätöksessä ehkä sanottiin kaikkein selvemmin jäsenistön yleinen mielipide: *"Sosialistipuolueen yhteydessä kulkeminen haittaa sitä työtä, jota varten S. S. Järjestö on olemassa — suomalaisten työläisten valistamiseksi ja järjestämiseksi."*

Pitkän keskustelun jälkeen kysymys eroamisesta sosialistipuolueesta jätettiin edustajakokouksessa ponsivaliokunnalle. Se ei kuitenkaan päässyt yksimielisyyteen asiasta, vaan tuotiin kokoukselle enemmistön ja vähemmistön ponnet. Vaadittiin nimihuutoäänestystä enemmistön ja vähemmistön ponsien välillä. Seuraavat edustajat: Miller, Vuorela, Juvonen, Aho, Hyrske, Hannula, Alanne, Hill, Varpunen, Oravainen, Sulkanen ja Halonen äänestivät enemmistön ponsiluonnoksen puolesta ja tuli se kokouksen lopulliseksi päätökseksi. Enemmistön ponsi kuuluu:

“S. S. Järjestön edustajakokous, virallisesti ja täysivaltaisesti edustaen S. S. Järjestön osastoja ja niiden jäsenistöä, päättää aluekokouksien kautta antamien määräyksien ja valtuuksien perusteella S. S. Järjestön suhteista Yhdysvaltain sosialistipuolueeseen seuraavaa :

1. S. S. Järjestön toiminnan perustana on marxilaisen sosialistisen valistustyön tekeminen Amerikan suomenkielisen työväestön keskuudessa.

2. Tämän valistustyön luonteen mukaisesti S. S. Järjestö yhtyi amerikkalaista työväenliikettä edustaneeseen Yhdysvaltain Sosialistipuolueeseen. Viime aikoina kuitenkin kävi S. S. Järjestön jäsenistölle yhä selvemmäksi se, että Yhdysvaltain Sosialistipuolue ei edustanut marxilaisen sosialismin mukaista valistustyötä, vaan pikkuporvarillista, reformistista maailmankatsomusta, ollen tämän Yhdysvaltain Sosialistipuolueen epämarxilaisen ja opportunistisen kannan seurauksena m.m. se, että Kolmas Internationale antoi puolueelle tuomionsa.

3. Kun S. S. Järjestön kiinteä edelleen yhdessäolo Sosialistipuolueen kanssa olisi pakoittanut S. S. Järjestön valistustyön marxilaisesta sosialismista vieraille perusteille ja sen lisäksi olisi avustanut aineellisesti Sosialistipuolueenkin tämänkaltaista meille vierasta työtä, niin johdonmukaisena seurauksena oli se, että jäsenistö osastojensa ja aluekokouksiensa kautta alkoi vaatia S. S. Järjestön eroamista Yhdysvaltain Sosialistipuolueesta.

4. Tämän vuoksi edustajakokous, toimien S. S. Järjestön jäsenistön ilmaiseman tahdon mukaisesti, päättää että S. S. Järjestö heti katkaisee kaikki suhteensa Yhdysvaltain Sosialistipuolueeseen.

5. Edustajakokous velvottaa S. S. Järjestön toimeenpanevan komitean kiireellisesti toimittamaan järjestön osastoille tiedon edustajakokouksen ohjelmasta, säännöistä ja päätöksistä sekä edustajakokouksen hyväksymän selostuksen Yhdysvaltain Sosialistipuolueesta. Niitten osastojen, jotka kieltäytyvät noudattamasta edustajakokouksen päätöksiä, on siitä tehtävä virallinen ilmoitus S. S. Järjestön toimeenpanevalle komitealle viimeistään maaliskuun 1 päivään 1921 mennessä.”

Vastalauseen päätöstä vastaan esittivät itäläiset edustajat V. Annala, A. Torppa ja Hj. Tissari.

Raivaajan toimituspolitiikka tuomittiin. Päätöslausunnossa sanottiin: “... S. S. Järjestön edustajakokous lausuu mitä ankarimman tuomionsa Raivaajan nykyiselle toimitusjohdolle ja vaatii Rai-

vaajan kustannusyhtiön johtokunnan viipymättä erottamaan lehden nykyisen vastaavan toimittajan Yrjö Mäkelän sekä entisen vastaavan F. J. Syrjälän ja pitämään huolta siitä, että lehden toimitukseen hankitaan marxilaisen sosialismin kannalla tinkimättä olevat ja järjestön päätöksiä noudattamaan alistuvat toimittajat, niin että Raivaajan harjottama vahingollinen ja järjestöämme hajottava vaikutus kerta kaikkiaan lakkaa.”

Työmiehen ja Toverittaren sisällölle edustajakokous antoi tunnustuksen. Toverin toimitusta arvosteltiin J. Välimäen ajalta opporunistisuudesta ja persoonarakittelusta vasemmistoaineiksia vastaan.

Oikeistolaisien taholta oli ahkerasti levitetty kaikenlaisia valheita, vääristelyjä ja ilkeämielisiä viittailuja miljoonan markan keräyksen ja lähetyksen suhteen Suomen sosialistisen liikkeen avustamiseksi. Edellinen S. S. Järjestön edustajakokous oli määrännyt rahat lähetettäväksi Suomen vasemmisto-sosialisteille. Tässä kokouksessa järjestön sihteeri esitti rahalähetyksestä seuraavan kuitin:

“KUITTI. — Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen puoluetoimikunta tunnustaa täten vastaanottaneensa Amerikan S. S. Järjestön toimeenpanevalta komitealta n.s. miljoonarahaston YKSI MILJOONAA Smk (1,000,000), josta tämä kuittauksena annetaan.

“Helsingissä, marraskuun 10 päivänä 1920.

“Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen puoluetoimikunta.”
(Leima ja allekirjoitukset.)

Tiedotus synnytti riemumyrskyn. Huudettiin kolmikertainen eläkönhuuto Suomen Sosialistiselle Työväenpuolueelle.

Järjestö jäi joiksikin vuosiksi itsenäiseksi, mutta sitten liittyi Workers Party (kommunistipuolueen) osaksi.

* * *

Oli selvää, että Raivaajan ympärille pesiytynyt opporunistinen aines valmistautui uhmaamaan kaikkia järjestön edustajakokouksen päätöksiä ja kaappaamaan lehden joukoilta.

Niinpä, kun Raivaajan yhtiökokous kevättalvella 1921 pidettiin, oli sitä varten valmistauduttu mitä perinpohjaisimmin. S. S. osaston valitsemilta, laillisilta edustajilta mielivaltaisesti kiellettiin edustajaoikeuksia, heiltä estettiin puhe- ja esitysoikeudet ja vieläpä käytettiin poliisejakin heitä vastaan, kun he yrittivät käyttää laillisia oikeuksiaan.

Sosialistipuolue oli Raivaajassa valtaa pitävällä johdolla se keppihevonen, jolla se ratsasti. Kuten edellä mainittiin, päätti S. S. Jär-

Eteenpäin lehden nykyinen henkilökunta.

jestön edustajakokous suurella äänen enemmistöllä erota Sosialistipuolueesta, joka oli täydellisesti vajonnut reformistis-pikkuporvarilliseen suohon. Monet Osastot olivat Raivaajan yhtiökokoukseen mennessä ehtineet panna täytäntöön tuon päätöksen ja siihen muodollisuuteen nojaten, että Sosialistipuolueeseen kuulumattomat osastot eivät muka voi Raivaajan osuuksia omistaa, kiellettiin Sosialistipuolueesta eronneiden osastojen edustajilta edustusoikeus. Sellaisin menetelmän Raivaaja kaapattiin joukoilta, joten idän vasemmistolainen aines jäi ilman lehteä.

Suuttumuksen myrsky nousi korkealle. Joukot halusivat nopeasti uuden lehden perustamista, mutta järjestön johto, joka silloin oli Romanin ja Askelin käsissä, ei käyttänyt joukkojen mielialaa uuden lehden perustamisen hyväksi, vaan sen sijaan kuunteli lakimiesten neuvoja ja ohjeita, joilla vain hämmennettiin joukkojen mielialaa.

Oma-alotteisesti ryhtyivät idän työläiset lisääntyvällä vauhdilla levittämään Työmiestä, siksi kunnes uusi lehti saadaan perustetuksi.

Uuden lehden perustava kokous lopuksi pidettiin New Yorkissa huhtik. 30 p., 1921, ja niin toukok. 24 p. samana vuonna ilmestyi Eteenpäin ensimmäinen numero New Yorkissa. Siitä asti on Eteenpäin ilmestynyt ja suorittanut valistustyötä Idän suomalaisen väestön keskuudessa. Monet olivat lehden perustamisvaikeudet, sen jälkeiset muuttokustannukset, Lillbacka-jutut jne., lisäksi vaikeuksia. Sisua ja asiaan luottamusta on tarvittu kaikkien niiden voittamiseksi. Mutta

Matti Wiitala, Eteenpäin ja Työmiehen entinen päätoimittaja. Kuoli jouluk. 15 p., 1944. Wiitala oli kuollessaan ainoastaan 44 vuoden ikäinen.

Richard Pesola, työskenteli Toverin, Työmiehen ja Eteenpäin toimituksissa; vastaavana kahdessa viimeainituksessa. Kuoli hiljattain.

K. E. Heikkinen, työskennellyt Työkansan, Toverin, Työmiehen ja Eteenpäin toimittajana; nykyisin Eteenpäin päätoimittajana.

Eteenpäin ympärillä oleva luokkatietoinen joukko on ollut periksiantamatointia.

Eteenpäin on kaiken aikaa ollut taistelevan työväestön periksiantamaton äänenkannattaja ja sellaisena osallistunut aktiivisesti jokaiseen Amerikan työväestön taloudelliseen ja poliittiseen taisteluun. Ja kun fasismi alkoi nostaa päätään, oli Eteenpäin alusta lähtien, samoin kuin Naisten Viiri ja veljeslehtemme Työmies, matkassa sitä vastaan taistelussa. Pieni ei Eteenpäin osuus ollut niiden kahden ambulanssin lähettämisessä, jotka Espanjan lojalistihallitus sai, ja Eteenpäin toimittaja Hjalmar Sankari ja liikkeenhoitaja Aarne Mynttinen olivat niiden suomalaisten taistelijoiden joukossa, jotka jäivät Espanjan multiin fasistivastaisen sodan ensimmäisessä vaiheessa Europassa.

Eri ajankohdissa ovat seuraavat henkilöt kuuluneet Eteenpäin toimituskuntaan: Elias Sulkanen, Wainö Wessman Toivo Rantanen, Onni Saari, K. E. Heikkinen, Victor Berg, Richard Pesola, Aaro Hyske, Wm. Lahtinen, Aarne Halonen, Leo Mattson, Hjalmar Sankari, Matti Wiitala, Tatu Heino, John Wiita, Carl Päiviö, Toivo Wuorela, Wainö Pelto, U. Mäki, Wm. Janhonen, Aarre Linnala,

Fanny Pesonen, Kalle Rissanen, Onni Kaartinen, Rudy Kaartinen. Helen Kruth, A. N. Koskela ja Helmi Mattson.

Näistä ovat vastaavina toimittajina toimineet: Elias Sulkanen, Richard Pesola, Matti Wiitala, John Wiita ja K. E. Heikkinen.

Liikkeenhoitajina ovat eri ajankohdissa toimineet: Walter Nurmi, Wm. Marttila, Bernhard Wirkkula, Fahle Burman, Aarne Mynttinen, Hugo Paasikivi, K. E. Heikkinen, Oscar Luttio, Toivo Wuorela ja Richard Björkbacka.

* * *

Olemme edellä pääpiirteissään todenneet miten opportunistiset ja luokkataistelusta kiinnipitävät katsomukset kristalloituivat kahdeksi eri suunnaksi Amerikan suomalaisessa työväenliikkeessä, miten niiden välillä käytiin monia vuosia jatkuvaa teoreettista taistelua, joka kiertämättömästi lopuksi muodostui myöskin organisatooriseksi taisteluksi ja hajaannukseksi — yhdenmukaisesti oman maamme ja kansainvälisen työväenliikkeen kanssa.

Mutta suuntaerimielisyydet eivät vielä loppuneet tähän. Puolueessa, jonka osaksi järjestöimme liittyi, oli sen perustamisesta lähtien vallalla ryhmäkuntaisuus, joka C. E. Ruthenbergin, puolueen johtajan, kuoleman jälkeen kiihtyi. Puolueen johtoon pääsi ryhmäkuntalainen Jay Lovestone, joka taitavasti kykeni peittämään oikeistolaisuutensa, kunnes se paljastui tulevaa maailman talouskriisiä koskevassa arvioinnissa. Hän nimittäin kielsi, että kansainvälinen talouskriisi kykenisi saamaan kouristuksiinsa myöskin Yhdysvallat — kapitalismin voimakkaimman maan. Kysymyksestä syntyi kiihkeä taistelu, jossa Lovestone paljastui pikkuporvarilliseksi politikoitsijaksi, jollaisena hänet heitettiin yli laidan.

Siitä huolimatta, että puolueen uudelleen järjestelyssä kielijärjestöt puolueen sisällä lakkautettiin ja järjestöimme vuoden 1927 alussa muodostui itsenäiseksi Suomalaiseksi Työväenjärjestöksi, taistelu koski syvästi meidänkin järjestöä. Entisistä ryhmäsiteistä huolimatta opportunistisiin kallistuvat ainekset löysivät lopuksi itsensä samalta linjalta. Hajaannukseksi tämä taistelu ensin muodostui Eteenpäin ympärillä. Ryhmäkuntaisen juonittelun seurauksena ensimmäisenä joutui Eteenpäin toimituksesta poistumaan Elias Sulkanen ja sen jälkeen samoista syistä johtokunta joutui eroittamaan toimituksesta Aaro Hyrskeen ja Aarne Halosen. Mitään suurempia joukkoja eivät erotetut saaneet mukaansa, vaikka he koettivat aikaansaada "nousuja" Eteenpäitä vastaan.

Mutta paljon vakavamman luonteen tapahtumat saivat keskivaltioissa, jossa osuustoimintaliikkeen ympärille oli vuosien varrella keskittynyt opportunistinen bloki johtoon. Sulkasen läheisinä hengenheimolaisina keskivaltioissa toimivat yhdistysjärjestömme voimilla rakennetun Keskusosuuskunnan ja laajan osuustoimintaverkoston johdossa Severi Alanne, Yrjö Halonen, Henry Koski, Eskel Rönn y.m. He olivat päässeet näihin luottamustehtäviin sen vuoksi, että heitä pidettiin varmoina työväenliikkeen miehinä. Mutta koettelemuksen hetkellä he paljastuivatkin pikkuporvarillisiksi opportunisteiksi, jotka käänsivät selkensä luokkataisteluliikkeelle, rikkoivat suhteet järjestömme kanssa ja lähtivät armottomaan taisteluun kaikkea luokkataisteluliikettä vastaan.

HAJAANNUS OSUUSTOIMINTARINTAMALLA

Lähimain parikymmentä vuotta oli keskivaltioiden yhdistysjäsenistö keskittänyt miltei kaiken energiansa osuustoimintaliikkeen rakentamiseen, voidakseen sen avulla edistää työväen luokkaliikettä. Silloin osuustoiminnallisessa agitatsioonissa asetettiin pääpaino luokkatietoisuuden kasvattamiseen ja käsitettiin osuustoimintaliike osaksi yleisestä työväenliikkeestä. Niinpä esim. Severi Alanne, Keskusosuuskunnan neuvontaosaston hoitaja, kirjottamassaan "Osuustoimintoppaassa" asetti kysymyksen seuraavasti:

"Jos kuluttajain osuustoimintaliikkeessä ei otettaisi huomioon mitään muuta kuin aineelliset päämäärät, niin se muuttuisi pian luonteeltaan kokonaan kauppahenkiseksi ja olisi valmis antamaan tukensa ja kannatuksensa vallitsevalle kapitalistiselle järjestelmälle. Sillä ei tällöin olisi mitään suurempaa sisäistä kasvuvoimaa, koska siltä puuttuisi yhteiskunnallista ihannetta ja se olisi kokonaan vain itsestä aineellisten etujen tavoittelua..."

Ja edelleen suhteesta työväenliikkeeseen:

"Niin pian kuin osuustoimintaliike on päässyt tietoiseksi siitä, että se olemukseltaan on kapitalismivastaista, alkaa se myöskin käsitää velvollisuudekseen suhtautua muihin työväenluokan muotoihin myötätuntoisesti ja pyrkiä kiinteään yhteistoimintaan niiden kans-

sa... Jos osuustoimintaväki on yhteiskunnallisissa kysymyksissä valistumatonta ja vanhoillista (sillä vanhoillisuus johtuu pääasiallisesti juuri valistumattomuudesta), on odotettavissa että se suhtautuu joko kylmäkiskoisesti tai suorastaan vihamielisestikin määrättyihin työväenliikkeen ilmiöihin. Suomen luokkasodan aikana esim.vanhoillisten ainesten kontroleeraamat osuuskaupat autoivat aktiivisesti porvaristoa sen aseellisessa taistelussa työväenluokkaa vastaan...”

Hän puolustaa neuvostohallituksen suhtautumista osuustoimintaliikkeeseen ja osuustoimintajärjestöihin.

Ja myöskin silloinen Alanne varoitti osuustoimintaliikkeen merkityksen yliarvioinnista:

“Kuluttajain osuustoimintaliikkeessäkin on ilmennyt ja yhä ilmenee pyrkimyksiä samanlaiseen yksipuolisuuteen kuin mitä muillakin työväenliikkeen aloilla on havaittavissa. Jotkut osuustoimintaliikkeen teoreetikot pyrkivät väittämään, että kapitalistinen järjestelmä voidaan kukistaa ja uusi ko-operatiivinen järjestelmä rakentaa sen tilalle *yksinomaan kuluttajajärjestöjen avulla* ja kuluttajain osuustoimintaliikkeen kautta. Tällaista yksipuolisuutta on kaikin mokomin vältettävä. Yhteiskunnassa toimivat voimat ovat vaikutukseltaan niin laajat ja moninaiset, että on varsin inhimmillistä, jos jossakin liikkeessä täydellä vakaumuksella ja innolla toimivat henkilöt eksyvätkin yliarvioimaan oman liikkeensä merkitystä eivätkä pysty näkemään yhteiskunnallisia voimia koko laajuudessaan. Osuustoimintamiehen ei pitäisi ummistaa silmiään siltä tosiseikalta, että kapitalistisen järjestelmän sisäiset ristiriidat ovat niin suuret, että ennenkun osuustoimintaliike voi päästä päämääräänsä rauhallisen kehityksen tietä, nämä ristiriidat voivat kärjistyä ja todenmukaisesti kaikkialla tulevat kärjistymään sellaiseen pisteeseen, jossa ratkaisu voi tapahtua vain valankumoustietä...”

Yksipuolista oman liikkeen yliarvioimista on vältettävä ja kaikkiin jyrkimpiinkin työväen luokkaliikkeen ilmiöihin on suhtauduttava ymmärryksellä ja myötätunnolla. On muistettava, että kaikilla niillä on yhteiskunnalliset syynsä ja että ne kaikki ovat osaltaan tekijöinä työväenluokan suuressa vapautustaistelussa...”

Samaa ajatusta Yrjö Halonen tulkitsi seuraavasti:

“Osuustoimintareformistit tulkitsevat Rochdalen uranuurtajien toimenpiteet luokkasovittelun merkeissä ja vetoavat niihin kirjaimellisesti. Eivät ota ollenkaan huomioon silloisia oloja, enempää kuin nykyisiääkään. Kapitalismi on kehittynyt imperialistiselle asteelleen. Yk-

sityiskauppiat eivät ole enää sellainen ryhmä kuin Rochdalen kaupan perustamisen aikana. Niiden asemasta meillä on pankkipääoman kontroleeraamat trustiutummat niin vähittäiskaupan kuin teollisuudenkin alalla. Siksi työväenluokankin taistelukeinojen on täytynyt muuttua siitä, mitä ne olivat kapitalismin lapsuusaikoina. Tällöin on ennenkaikkea huomattavaa se, että entinen paikallinen taistelu pikku-kauppiaita vastaan on muuttunut jättiläismäiseksi *luokkataisteluksi*, jossa yhdellä puolen on lujasti keskittynyt kapitalismi ja toisella puolen työväenluokka, jonka on keskitettävä voimiaan unionistisen, osuustoiminnallisen ja poliittisen järjestyksen kautta." (Vappujulkaisussa 1926.)

Se oli ohjelma, mikä innoitti joukkoja työskentelemään osuustoiminnan rakentamiseksi, antoi sen sisäisen voiman, jonka avulla liike suomalaisten keskuudessa nousi niin laajaksi, että se ennen hajaannusta käsitti noin 17,000 jäsentä.

Mutta vähä kerrallaan alkoivat kauppavaistot voittaa periaatteet. Osuustoiminnan merkitystä alettiin yliarvioida ja lopuksi se oli kaikki kaikessa, jos kohta vielä silloin tällöin huulipalvelusta tehtiinkin luokkataistelun opeille.

Aatteellisen rappeutumisen tuloksena ei voinut olla mikään muu kuin hajaannus, kärjistyvän luokkataistelun tilanteessa, jossa työläiset alkaneen talouskriisin kouristuksissa olivat odottaneet rakentamaltaan osuustoimintaliikkeeltä taistelun ohjelman seuraamista. Osuustoimintaliike olisi esim. voinut käydä hintasotaa porvariston hintakiskontaa vastaan ja siten edustaa työväen luokkaetuja. Se olisi voinut avustaa työläisten järjestymistä työttömien liikkeeseen, farmarien järjestämistä pakkomyyntien vastustamiseen jne., kuten teki yhdistysjärjestömmme.

Sitävastoin nämä uudet osuustoimintareformistit liittoutuivat pikkuporvariston kanssa, jota vastaan taistelussa osuustoimintaliikettä oli rakennettu.

Erottuaan suurella melulla työväen luokkaliikkeestä opportunistien tielle lähteneille alanteille, halosille ja rönneille tuli kova kiire toht. Warbassen ohjelman hyväksymiseen, ohjelman joka ei milloinkaan ole edes tunnustanut luokkien olemassaoloa. Ja saadakseen porvaristolta anteeksi entisen toimintansa työväenliikkeen riveissä, sovittaakseen entiset "syntinsä", he alkoivat esiintyä taistelevan työväenliikkeen parjaajina. Sitä on jatkunut tähän päivään saakka. Lyhyesti sanoen, he luisuivat osuustoimintaliikkeen äärimmäiseen oikeistoon.

Osuustoimintahajaannus muodostui ankarimmaksi iskuksi suomalaiselle työväenliikkeelle, mitä se on historiansa varrella saanut kokea. Erikoisesti keskivaltioiden yhdistysrintama — yhdistykset, naisten klubit ja nuorisoliike — siitä tavattomasti kärsi. Mutta hajaannus ei kyennyt hävittämään luokkatunnetta suomalaisten työläisten ja farmarien rinnoista. Vähinerin yhdistystoiminta alkoi uudelleen nousta. Siitä kertovat seuraavat sivut.

CHICAGOSTA—NEW YORKIIN

III

Noin kaksi ja puoli vuotta sen jälkeen kun järjestömme oli muodostunut itsenäiseksi kulttuuri- ja valistusjärjestöksi, muutettiin sen keskusvirasto Chicagosta New Yorkiin, se tapahtuen kesällä 1929, eli aikana jolloin järjestöstä oli erotettu hajoitustoiminnan vuoksi sellaiset henkilöt kuin Henry Askeli, Aaro Hysrke, Aarne Halonen, Elis Sulkanen ja Vilho Boman (myöhemmin erotettiin Yrjö Halonen, Severi Alanne, Henry Koski y.m.).

Erikoisesti maaliskuun loppupuolella 1929 pidetyssä edustajakouksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että "Suomen valkohallitus on järjestänyt yhteyksiä Amerikan suomalaisten keskuuteen tarkoituksella saada täällä olevista suomalaisista työläisaineksista kannattajia niille pyrkimyksille, jotka tälle hallitukselle ovat tärkeitä sen ollessa imperialististen suurvaltojen 'puskurivaltiona' etupäässä Neuvostoliittoa vastaan." Varsinaisesti Suomen konsulilaitokset muodostuivat valkopropagandan keskuksiksi ja kaikenlaisia "taiteilijoita" ja "esitelmöitsijöitä" oli alkanut kierrellä suomalaisen työläisaineksen keskuudessa. Oli siis ajankohtaista kiinnittää siihen vakavaa huomiota, sillä ilmeistä oli, että sen vaikutus oli varsin huomattava. Järjestömme vetosi suomalaiseen työläisainekseen Amerikassa, että "sen ei olisi unohdettava niitä tekoja, joita Suomen valkohallitus on kohdistanut Suomen urheata, taistelevaa työväenluokkaa vastaan vuonna 1918 ja sen jälkeen."

Valistustyöstä kokous päätti, että "järjestömme keskuudessa on käytävä tarmokkaaseen valistus- ja agitatsioonityöhön erittäinkin niil-

lä seuduilla, joissa pessimistisyys luokkataisteluun ja luokkamme voimiin nähden pyrkii saamaan vaikutusvaltaa tälle ajankohdalle ominaisten yhteiskunnallis-taloudellisten olosuhteiden vaikutuksesta ja riistäjäluokan etuja palvelevien monenkaltaisten pimitystyöntekijän vaikutuksesta.”

Silloin näes vielä elettiin kapitalismin väliaikaisen vakiintumisen kautta, joka kuitenkin oli pian päättyvä muistettavaan taloudelliseen romahdukseen — ennenkuulumattoman syvään talouskriisiin — jolloin taistelevan työväenliikkeen eteen astuivat uudet probleemit — työtätekevien järjestäminen työttömien liikkeeseen, pakkomyyntien estämiseen jne.

Osaltaan yhdistysjärjestömmä suoritti tätä tehtävää kunniakkaasti. Vieläpä monien uniointtenkin syntysanojen lukijoita ovat yhdistysjäsenemme olleet, puhumattakaan siitä, että yhdistyksissämme on kouluuntunut joukko kykeneviä toimitsijoita maamme unioliikkeen ja poliittisen toiminnan aloille. Lista heistä olisi varsin pitkä.

Mutta tehkäämme lyhyt yleiskatsaus kautta maan yhdistystemme toimintaan. Alamme jälleen länneltä.

* * *

Berkeley, Calif. — Kuten työväenliikkeen historia osoittaa, esiintyy siinä, samoin kuin kaikissa yhteiskunnallisissa virtauksissa, ajottain n.k. murrosaikoja, kirjoittaa F. Wahander. Kun yhteiskunnallinen tilanne ja olosuhteet, joissa kulloinkin eletään, ärtyisyyttä yhteiskuntaelämän suhteita, kärjistäen ristiriitoja ihmisten välisiin pyrkimyksiin, heidän ajattelutapaansa ja katsomuksiinsa, aikaansaaden jyrkkiä mielipiteen eroavaisuuksia, silloin ylettyy niiden vaikutus sisäiseen järjestölliseen joukkoelämääänkin. Tällöin kauas tulevaisuuteen kohdistuvat aatevirtauksetkin joutuvat niiden kanssa läheisiin kosketuksiin.

Näin on tapahtunut meidänkin järjestöelämälle. Se on kokenut useampia sellaisia. Mutta kiusalliset vastukset ja järjestöelämän hermoja heikentävät vaikeudet läpikäytyään on päättäväisyys kasvanut ja toiminta varmentunut. Sen asenne poliittisiin ja yhteiskuntataloudellisiin kysymyksiin nähden vastaa ajan tarpeita ja tulevaisuuden näköaloja. Näihin seikkoihin luovan työn alistaen onkin järjestöelämä Berkeleyssä kauan ollut eheää ja solidaarista.

Jo ennen talon — Toverituvan — valmistumista näytteli kulttuuriharrastukset huomattavaa osaa sosialistiosaston järjestöelämäs-

Berkeley, Calif., sekakuoro. Johtaja, Fred Forsman, istuu keskellä.

sä. Soittokunnan perusti maalari Hull (Hyppönen); ensimmäistä laulukuoroa johti sen perustaja, John Paananen. Näitä kumpaakin taitteen haaraa ovat sittemmin johtaneet sellaiset (varsinkin Lännen) kuuluisuudet kuin Oskar Suojanen, Kalle Rautio, Julius Liimatainen (Lee) ja nykyinen johtaja Fred Forsman. Väliaikaisina johtajina ovat olleet Pyylampi, Kaapo Järvi ja joitain toisiakin.

Soittokuntaa ei ole enään vuosiin ollut olemassa, mutta laulukuoro on vielä yhtä hyvässä kunnossa kuin milloinkaan ennen. Ansio siitä lankeaa sen johtajalle, Fred Forsmanille.

Näytelmätaiteen alalla on Berkeley aina ollut esikuvana muille paikkakunnille, tällä hetkellä lukeutuen ensimmäiselle tilalle koko maassa. Toistakymmentä vuotta on näyttämön ja yleensä kulttuurillisen työn johtajana ollut monipuolisia taiteellisia kykyjä omaava Pekka Hyrkäs. Sekakuoron johtajana Fred Forsman ja näytelmäseuran johtajana Hyrkäs ovat tehneet mitä ansiokkainta työtä.

Suomalaisten eri ryhmien keskinäinen sovinnollisuus oli aikoinaan suhteellisen hyvä. Yhdistyneenä (paitsi "Kehitysseura") viettivät ne Delaware-juhlia, yhdistyneenä ottivat osaa "Suomi-päivän" viettoon maailmannäyttelyn aikana San Franciscossa. Vuosia sopivat järjestömme ja Kehitysseura yksissä pitämään avustusiltamia lakkoistielujen hyväksi ja muutenkin yhdessä toimimaan lakkojen voittamiseksi siellä ja täällä. Yhteisiä Vappujuhlia pidettiin joinakin vuosina sosialistiosaston, kehitysseuran ja osastomme kesken. Tämä

Berkeley, Calif., osaston näyttämön henkilökuntaa ja varustushenkilöitä. Johtaja, Pekka Hyrkäs istuu keskellä, vaimonsa Lydia oik. vieressä.

kaikki oli ikäänkuin poikkeuksellista yleensä ryhmien välisiin suhteisiin kautta maan katsottuna. Suuntariitojen vanhat arvet ja kiussallinen kaikkia ryhmiä koskeva ennakkoluuloisuus ja "oikeuskokisuus" pidättivät kuitenkin sopusuhtaisten välien edelleen kehittymistä. Yhtenäisyyden pohja osottautui hiekkaiseksi, vähäininkin tuuliaispää sitä heti huojutti. Kun Suomi-Neuvostoliiton sodan aiheuttama sähkömyrsky siihen iski, särkyi ja luhistui entisten suuntariitojen raunioille rakennettu yhtenäisyys perinpohjin.

Hallitsevaan luokkaan oleellisesti kiteytynyt viha ja kauhu Neuvostoliittoa kohtaan, Hitlerin röyhkeä sodan alkaminen, maailman porvariston poliittinen sekasorto ja avuttomuus, loihdivat esiin hysteeriseen propagandan Neuvostoliittoa vastaan, sulattaen tuohon vihansulattimoon tämän maan kaikki suomalaiset ryhmittymät — paitsi omaa järjestöämme. Sokeasti liittyivät ne kaikki yhdessä järjestöämme alaslyömään ja sen jäseniä kohtaan kiukkua osoittamaan — vain sen vuoksi, että järjestömme maailman suuria tapahtumia katsoi elämän realisuuteen perustuvalta kannalta. Nämä vaikeat ajat ja vaikeudet järjestöelämässä voitettiin taidolla, harkitulla esiintymisellä — ja ennenkaikkea asiamme oikeudellisuuteen luottamalla. "Järjestömme runko ei taittunut, vaikka tuuli latvoja vähän heiluttelikin."

Toivoa paremmasta ryhmien välisestä sovinnollisuudesta ei saisi kadottaa miclestämme eikä tunnostamme. Luottaa voidaan siihen, et-

Tämä Berkeleyn suomalais-amerikkalainen lodge on syntyperää Berkeleyn emälodgesta n:ro 3835, siis myös sen tuleva perillinen. "Kasteensa" se sai lokak. 5 p., 1945. Tälle lapselleen toivoo emäjärjestö uljasta elämän alkua, nuoruuden reippautta ja myöhemmiä miehekkyyden otteita.

tä yhteiskunnalliset tapahtumat ja tilanneselostukset maailmassa tulevat lopulla tekemään ja aiheuttamaan muutoksia myös ihmisten mielialassa — niidenkin, jotka sokeasti johtajiensa soiton mukaan tanssivat. Tällaista muutosta on paljon havaittavissa.

Työväenluokan etuja ajavana järjestönä on yhdistys toiminnallisesti aina ollut kiintynyt auttamaan ja avustamaan työväen pyrkimyksiä — erikoisesti järjestyneiden työläisten taisteluja. Näistä seikoista puhuu toimintamme kaunista ja cittämätöntä kieltä kautta sen olemassaolon. Mainitsemisen arvoista ja erinomaisen esimerkin siitä antaa osanottomme Lännen satamatyöläisten lakkotaisteluun 1934, mikä jäänee tulevien sukupolvienkin muistelmien aiheeksi. Tuota lakkoa auttaakseen valitsi yhdistys crikoiskomiteat keräämään rahavaroja ja ruokatarpeita taistelun tuoksinnassa; muodostettiin keittokomitea ja valmiiksi keitetyn ruoan vienti jne. Kun taistelu kärjistyi ja sai yleislakon muodon, kävi "isännistö" hermostuneeksi ja kostonhimoiseksi. Se puski vihansa kaikkia kohtaan, jotka tavalla tai toisella olivat lakkoa avustamasa. Niinpä kosto osui haaliammekin kohtaan. Roskajoukon tehtäviä suorittavat huligaanivoimat säälimättä särkivät kaiken kaluston, soittelivat kirveillä kolme pianoa palasiksi ja hakkasivat seinät, rappuset — kaikki, mihin vain silmä iski —

Berkeley, Calif. Naisten Clubin johto- ja toimihenkilöitä. Istumassa, vasem. oikealle: Sofia Lyytinen, Aona Hill (rabast. toit.), Mary Immonen (pöytäkirj.), Sanni Repo, Ingrid Sahlman, Rosa Koski ja Agatha Aalto. Seisomassa, vasem. oikealle: Maiju Leino, Hilja Kemp, Martha Kauppila, Ellen Ilvander ja Hanna Wahander.

sotilasvirkaileijain katsellessa päältä. Yhdistyksen usean jäsenen koiteihin heiteltiin tiilikiviä akkunoista sisälle. Niitä oli kääritty papeeriin, jossa oli kirjoitus, eli määräys, lähteä heti pois paikkakunnalta.

Eikä ainoastaan omaisuus joutunut tuhon alaiseksi. Myöskin ihmisiä runneltiin. Jotkut haalimme rappusilla olleet henkilöt saivat aimo kolauksia ja kuhmuja ruumiiseensa. Mutta vielä pahemmin kolhittiin yksilöitä, joiden osuus oli herättänyt erikoishuomiota ja kiukua omistavan luokan silmissä.

Tuo terrori ei kuitenkaan voinut lamauttaa jäsenistömme mieli-alaa, eikä yhdistyksen toimintaa. Toimintakurssi oli korkealla; säännöllisesti pidettiin kokouksia, ensin perheissä, myöhemmin puolittain korjatussa haalissa. Taitelliset harrastukset täytyi keskeyttää, mutta ulospäin työskentely oli sitä rivakkaampaa. Otti joitakin kuukausia ennenkuin haali saatiin kuntoon. Mutta kuntoon joukot sen laittoivat — ja siinä se vielä seisoo yhtä upeana kuin ennenkin.

Yhdistyksemme pyrkimyksiä tukemassa on aina ja jatkuvasti ollut uskollisuudestaan työväenliikettä kohtaan tunnettu naistenklubi. Kautta vuosikymmenien se on ollut aulis ja uhrautuvainen työtätekevien yhteisille eduille, niiden puolesta rohkeasti esiintynyt ja taistellut. Tosimielessä voidaankin huudahtaa: Eläköön naistenklubi!

San Francisco, Calif., IWO:n sekakuoro, v. 1945.

San Francisco, Calif. — Nykyisin yhdistyksemme ei ole erikoisen suuri. Mutta sillä on mahdollisuuksia kasvaa, jos on kylliksi toimintatarmaa. Esimerkkinä mahdollisuuksista on se, että kuluvan vuoden aikana on saatu useampia uusia jäseniä yhdistykseen.

Yhdistyksellä on mahtava kuoro toiminnassa Väinö Visasen johdolla. Siihen kuuluu 29 laulajaa. Konsertteja on annettu usein ja sen lisäksi on kuoro rikastuttanut muiden tilaisuuksien ohjelmaa. Kuoro on toiminut väsymättä miltei kaksikymmentä vuotta. Ennen Visasen johtoa kuoroa johti useita vuosia Nora North (Nuotio). Molemmat ovat tämän maan syntyisiä ja eteviä musiikkialalla. Sitä ennen ovat johtaneet kuoroa Sigrid Mankonen ja Vili Helenius.

Näytelmiä viimeaikoina ei ole esitetty usein. Mainittakoon kuitenkin "Tukkijoella" ja "Espanjan Kärpänen", joita esitettiin talvella 1944-45. Näytelmiä johtivat Albin Saari ja Venla Heino.

V. 1944 oli jäsenistön keskuudessa lukuisia laivatelakatyöläisiä ja he järjestivät n.s. "Shipyard Workers" iltaman. Yleisö oli runsaslukuinen, joukossa amerikkalaisiakin. Sadan dollarin tulot lahjoitettiin Punaselle Ristille.

Berkeleyn yhdistys on silloin tällöin esittänyt sekä näytelmiä että konsertteja Friscon haalilla.

Ja voisimmeko unhoittaa "Tofferin orkesteria", joka on vuosikymmeniä rikastuttanut ohjelmia soitollaan ja tanssimusiikillaan. Johtajana on toiminut Wester Tofferi, joka itse soittaa saksofonia, joskus heiluttaen sitä tahtipuikkonaan.

Kuoro- ja näytelmätoiminnan lisäksi on ollut arvokkaita ohjelmatilaisuuksia. Mutta enemmän kuin kulttuurielämää on ollut seuraelämää — tansseja, kahviansia, kemuja jne.

Delaware-juhlien toimikunta. Ylärivissä: Tavi Helske, Geo. Benton, Wester Tofferi, A. Halmine, Carl L. Sunila, Lyytikäinen, Eino Hautala. Alarivissä: Mary Randa, Katri Johnson, Maria Wilson, Rauha Crano, Minnie Jonsson, Lempi Viisanen, Maria Griffenfeld.

Yhdistys on ahkerasti edistänyt omassa nimessään sota-aikaista avustusta — Punaiselle Ristille, Community Chestille ja Russian War Relief järjestölle. Olemme myös osallistuneet Suomen avustukseen. Kun vuoden 1945 lopulla saatiin aikaan kansallinen Suomi-avustuserjestö, United Finnish Relief, teemme voitavamme siinä.

Yhdistyksen jäsenet ovat olleet toimeliaita myöskin itsenäisessä sukkakerhossa, joka on toiminut joka torstai-ilta Minnie Jonssonin asunnolla viime kolmen vuoden ajan. Kerhoon on tavallisesti kerääntynyt 20-30 henkilöä, mukaan luettuna myös mieshenkilöt, jotka eivät kylläkään kallistu neuloihin ja lankoihin, vaan pelailevat korttia, juovat kahvia ja siten avustavat rahallisesti kerhon kassaa. Laura Kaup, yksi innokkaimmista kerhon jäsenistä, on kunnostautunut erikoisesti kutomalla ja neulomalla kaikenlaisia käsitöitä — kutoen 500 kappaletta arvokkaita esineitä.

Sodan aikana myöskin myimme sotabondeja tuhansien dollarien edestä. Niinikään osallistuimme yhteiseen sotabondien myyntikomiteaan, johon kuuluivat yhdistys, veljeysseura, sisarseura, Runeberg-osasto, Star of Finland ja lähetysseura. Luterilainen kirkko ei siihen osallistunut uskonnollisista syistä. Komitean puheenjohtajana toimi E. O. Risu veljeysseurasta. Yhdistyksen sotabondien komiteaan kuului Irma Mattila, Edla Johnson ja Minnie Jonsson.

Californian aluekomitean jäsenet. Istumassa, vasem. oikealle: Aune Koski, Minnie Jonsson, Hilja Kemp ja Sanni Repo. Seisomassa, vasem. oikealle: Frank Wahander (aluekom. kirjuri), Ted Latvala (aluesihtööri), Gust Mänty ja Albin Leino. — Kuvan ottoon eivät voineet saapua seuraavat aluekom. jäsenet: Elma Munckton, Walter Harju ja Ensi Wirta.

Työväenlehdistöä, varsinkin Työmiestä ja Daily Peoples Worldia, olemme tukeneet. Erityisesti kannattaa mainita Iienrietta Polk (Pulkkinen) tässä työssä. Hän on vuosia toiminut kirjallisuus- ja sanomalehtiasioitsijana, täyttänyt osuutemme Työmiehen levityksessä ja yleensä painostanut lehtien ja kirjallisuuden tarpeellisuutta. Samalla hän on osallistunut kaikkiin yhdistystoiminnoihin tunnontarkasti.

Erikoisesti kunnostautunut yhdistyksen työssä on Minnie Jonsson, joka on monta vuotta toiminut organiseeraajana ja puheenjohtajana, lavastanut näytelmiä ja yleisesti toiminut kulttuuri- ja valistusrintamalla.

Tämän maan syntyisten suhteen haluaisimme mainita, että Aune Koski on toiminut jäsenkirjurina ja Ensi Wirta puheenjohtajana viime vuoden aikana.

Vuosien 1934-40 väliseltä ajalta kannattaa mainita kolme merkkitapausta. Ensiksi, maailmannäyttelyssä pidetty Suomi-päivä 1939 muodostui suuremμοiseksi. Siellä esiintyi toistasataa henkilöä käsitävä yhdistynyt laulukuoro ja soittokunta B. Lee'n johdolla. Myöskin kansallistansseja esitettiin ja useita puheita pidettiin. Kansallistansseja johti Lempi Finnilä (Jokinen).

V. 1938 järjestettiin Delaware-juhlat yhdistyksen aloitteesta. Se

olikin ensimmäinen yhteistoiminta Friscon suomalaisten keskuudessa, joka sai laajat joukot liikkeelle. Siihen osallistui paikallinen veljeys- ja sisarseura, luterilainen kirkko ja lähetykseura. Ohjelmaa esitettiin kaikkien seurojen taholta ja yhteisymmärrys oli hyvä. Veljeysseuran haalilla oli suuri ohjelmatilaisuus ja Berkeleyn puolella ulkoilmajuhla ja illalla iltama koulurakennuksessa. Toivomuksena oli rakentaa yhteisymmärrystä suomalaisen väestön keskuudessa.

Toukok. 9 p., 1934 puhkesi satamatyöläisten lakko Friscon satamassa Harry Bridgesin johdolla. Se aiheutti yleislakon. Satamatyöläisten lakon pääpyrkimyksenä oli palkankorotus ja oman paikanvälitystoimiston aikaansaaminen. Heinäk. 5 p. muodostui "veri torstaksi", jolloin kaksi työläistä murhattiin. Yleislakko alkoi heinäk. 16 p. Kaikki teollisuus pysähtyi paitsi kaas-, sähkö-, puhelin-, vesi- ja sanomalehtipalvelus.

Kaupungin ja valtion virkakoneisto toi kaupunkiin 7,000 kansalliskaartilaisista, tankeilla ja tykeillä varustettuna. Oli myös erikoispoliiseja, muka järjestystä ylläpitämässä.

Yleislakon toisena päivänä vigilantti-joukot kulkivat paikasta toiseen tuhoamassa työläisten kokouspaikkoja, pieksämässä lakon kannattajia ja 300 ihmistä vangittiin. Ne särkeivät kommunistipuolueen päämajan ja Western Workerin kirjapainon. Suomalaisella haalillaakin vigilantit ja poliisit kävivät, mutta ihme ja kumma että jättivät sen tuhoamatta, vaikka myöhemmin ottivat haalin vahtimestarin, John Metsärannan kiinni, veivät poliisiasemalle ja siellä pieksivät. Häntä pidätettiin seitsemän päivää putkassa, muka rauhan häiritsemisestä ja kokoontumisesta kadunkulmassa, vaikka hänet haalilta otettiin kiinni kun oli ovea lukitsemassa.

Terrorista huolimatta satamatyöläiset voittivat lakkonsa.

Yhdistys ja veljeysseura järjestivät yhteisiä lakkoavustustilaisuuksia ja satamatyöläisten vaimot olivat rannassa ruoka-annoksia laittamassa lakkolaisille. Kaupungin pienemmät ruokatavarakaupat lahjoittivat ruokatavaraa lakon avustamiseksi, joten yleinen mielipide oli lakkolaisten puolella.

Yhdistyksen jäsenet osallistuivat rakennustyöläisten lakkoon ja v. 1919 räätälien lakkoon. Samoin yhdistyksemme, yhdessä veljeysseuran kanssa, avusti Mooneyn ja Billingsin oikeustaistelua. Suomen miljoonan markan keräys paikkakunnalla onnistui hyvin 1919-20. Samoin Suomen punaorpojen avustus 1923. (Ensi Wirta ja Minnie Jonsson)

Fort Braggin, Calif., ASKAJ:n haali, "Toveritupa".

Fort Bragg, Calif. — Aikaisempina vuosina työsuhteet paikkakunnalla olivat sellaiset, että työtä oli saatavissa, joten nuorta, einvoimaista ja toimintahaluista joukkoa saapui runsaasti. Sosialistiosaston kasvua kuvaa se, että eräässäkin kokouksessa osastoon yhtyi 24 jäsentä.

Kulttuuritoiminta olikin vilkasta. Elokuulla 1912 perustettiin Toveriklubi, koska sosialistiosasto poliittisena järjestönä ei voinut omistaa kiinteää omaisuutta. Se laillistutettiin ja se ryhtyi keräämään varoja haalin rakentamista ja suomalaisen väestön kulttuurista kehittämistä varten. Niin alkoi vilkas toiminta S. S. Osaston johdolla varojen hankkimiseksi rakennustoimintaa varten. Kaikki eri alaosastot, kuten soittokunta, näytelmäseura, huvitoimikunta, lauluseura ja erikoinen varainhankintakomitea olivat liikkellä. Päätös oli, että kun haali rakennetaan, niin siitä pitää tulla yksi länsirannikon huomattavimpia työläisten kokoushuoneita.

Rakennustoimet aloitettiin tammikuulla 1914 ja haali valmistui toukokuulla 1914. Avajaisjuhlat vietettiin toukok. 30-31 päivinä. Nimeksi haalille annettiin "Toveritupa" (Comrades Hall). S. S. Osaston jäsenmäärä näihin aikoihin oli 140-150 vaiheilla. Tuo pikkukaupungin mahtava haali tuli maksamaan noin \$8,500. Mutta sen rakentamiseen on uhrattu suuri määrä vapaata työvoimaa. Se on suureksi osaksi rakennettu talkootyöllä, joten sen arvo kirjoissa on \$15,000.

Huhtikuulla 1917 perustettiin nuorisoliitto, joka oli toiminnassa seitsemän vuotta. Sen toiminta oli suuresta arvosta suomalaissyntyisen nuorison kasvattamiseksi ja nuoriso myös oli arvokkaana apuna rahan hankinnassa, kuten muistiinpanot toteavat.

Haalin rakennushommasta oli koitunut suuri velkataakka ja velkoja täytyi ryhtyä maksamaan. Niinpä pantiin toimeen kilpailuja rahan hankinnassa metsämiesten ja kaupunkilaisten välillä. Eräässä tällaisessa kilpailussa, iltamatilaisuudessa, "eväskorista" maksettiin yli kaksisataa dollaria. Suuria juhlia tavallisesti vietettiin joulun ja heinäk. 4 p:n aikana, jolloin kaikki olivat tilaisuudessa juhlimaan. Silloin ei vain ravittu ruunista, vaan oli runsaasti henkistäkin ravintoa.

Se oli toiminnan ja suuren innostuksen aikaa. Esitettiin suuria näytelmiä ja monipuolista ohjelmaa. Näin suurena ja vilkkaana toiminta pysyi lähimain kymmenen vuotta.

Näihin aikoihin alkaa IWW:n vaikutus tuntua täälläkin. S. S. Osaston jäsenissä oli ainakin yksi, osaston kirjuri, joka levitti IWW:n kirjallisuutta. Se tuli puutavarayhtiön tietoon. Yhtiö antoi kaupungin virkakunnalle määräyksen, että ellei Toverituvalla lopeteta IWW:n propagandaa, niin he tulevat sulkemaan haalin. Tuo ukaasi näkyy säilyttäneen haalin johtokuntaa siinä määrin, että Osasto teki päätöksen IWW:n propagandan lopettamiseksi haalilla. Päätös ei johtanut suurempaan rettelöön kuin, että kirjallisuuden levittäjä erosi Osastosta.

Samanaikaisesti kun S. S. Osasto toimi poliittis-kulttuurillisella vainiolla koko tarmollaan, sen jäsenet olivat aina valmiita auttamaan taloudellisten järjestöjen rakentamista. Silloin kun IWW lähetti kymmeniä järjestäjiä tälle alueelle järjestämään metsä- ja sahatyöläisiä, monet Osaston jäsenet yhtyivät IWW:n jäseniksi. Muiden mukana silloin vielä hyvin nuori Oscar Erickson oli IWW:n järjestäjänä ja joutui sen takia vangituksi kriminaali-syndikalistilain alaiseena. Hänen asiansa oli kahdesti oikeudessa, mutta ei saatu sellaista lautakuntaa, joka olisi tuominnut tuon nuoren pojan. Myöhemmin he kyllä löysivät Imperial-laaksossa sellaisen lautakunnan, joka hänet monien muiden maanviljelystyöläisten järjestäjien kanssa tuomitsi, joutuen palvelemaan San Quentin vankilassa kolme vuotta. Muita vangitsemisia ei täällä pantu toimeen, vaikka monia karkoitettiin ja joskus pieksettiinkin. Tällaiset terroriteot täällä, kuten yleensä, pantiin toimeen silloisen American Legionan toimesta, joka oli aina val-

mis sellaiseen toimintaan saatuaan käskyn puutavaraparooneilta.

Yhdistyksemme jäsenet olivat alkuunpanemassa nyt jo hyvin järjestettyä CIO:n kalastajain uniota täällä. Samoin paikkakunnalle perustetussa CIO:n metsämiesten uniossa, sen alkuunpääsemisessä, oli Toveri-klubin jäsenillä huomattava osansa. Ikävä kyllä, että tuo järjestö ei täällä ottanut elääkseen. Lyhyesti sanoen, yhdistys ja Toveri-klubi ovat olleet kaiken työväen järjestämisen ja kulttuurisen toiminnan keskuksena. Ja sellaisena sitä on pidetty puutavarayhtiön konttorissakin.

Nostettiin ankara punakauhun lietsonta. Monet yhdistyksen toimihenkilöt, jotka olivat saha- ja metsätöissä, kutsuttiin yhtiön konttoriin tutkinnoille. Ne eivät kuitenkaan tuottaneet toivottuja tuloksia yhtiölle. Toverit jatkoivat edelleen toimintaansa. Kunnia heille siitä. Mentiinpä niinkin pitkälle työläisten järjestymisen vastustamisessa, että "varastettiin" useita laatikoita dynamittia ja se "löydettiin" yhtiön omistaman rautatietunnelin seudulta. Sillä ei kuitenkaan saatu ketään ansaan, sillä silloinen sheriffi oli haluton etsimään "varasta" työläisten joukosta, tietäessään että se olisi löydettävissä jostakin muualta.

Yhtiön presidentti oli kerran sanonut, että "nurmi kasvaa Fort Braggin kaduilla, ennenkuin yhtiö tunnustaa union." Nyt kuitenkin on olemassa unio. Se kuuluu A, F. of L:ään ja äänestettiin suurella äänten enemmistöllä metsä- ja sahatyöläisten edustajaksi. Kaiketiikin unio joutuu kokeilemaan, että pitääkö yhtiön entisen presidentin lausunto paikkansa.

Yhdistyksen toiminta alkoi kärsiä sen vuoksi, että toimintavoimia siirtyi pois paikkakunnalta suurempiin keskuksiin. Vieläpä sai Karjalakin useita toimitsijoita täältä. Näytelmäseuran toiminta kuitenkin kyettiin pitämään joltisessakin viireessä. Se sai uutta virkistystä kun saatiin Felix Hyske näytelmäseuran johtajaksi. Silloin taas saatiin kaikki näytelmävoimat liikkeelle ja avara Toverituvan katsomo täyttyi yleisöstä. Mutta sitä kesti vain vuodenväivät.

Näiden vilkkaiden toimintavuosien aikana on kerätty kymmeniätuhansia dollareita ei ainoastaan oman talon velkain maksuksi, mutta myöskin poliittisten ja taloudellisten taistelujen avustamiseksi. On avustettu nuorisokursseja, pioneerien kesäleirejä, englanninkielisiä työväenlehtiä, Mooneyn vapaustaistelua ja monia muita yleisiä työväen taisteluja.

Tuo suomalaisen työväenliikkeen kunniakas muistomerkki, Tove-

ritupa, seisoo vielä yhtä mahtavana kuin 32 vuotta sitten, ja on ollut jo täysin velattomana useita vuosia. Sen nimikilpi on muuttunut; se on nyt: IWO Hall.

Pitkä olisi nimiluettelo niistä miehistä ja naisista, jotka ansaitsivat nimensä historian lehdille toiminnastaan Fort Braggin työväenliikkeen poliittisen ja kulttuurillisen työn vainiolla, henkilöistä, jotka ovat uhranneet aikaansa, kykyjään, voimiaan ja varojaan paremman ja onnellisemman yhteiskunnallisen elämän rakentamiseksi. Kunnioitamme niiden toverien muistoa, jotka ovat tuonelan tuville muuttaneet ja kunnia niille tovereille, jotka vielä 40 vuoden kuluttua ovat taistelurintamalla toimintakykyisenä ja seisovat vartiopaikallaan.

* * *

Los Angeles, Calif. — Karl Hellman kertoo: Enimmäkseen suomalaiset täällä ovat ammattilaisia: rakennustyöläisiä, nikkarereita, räätäleitä, maalareita jne. Suuri osa kansalaisiamme on myös perhepalvelijoina, varsinkin viimeisen pulakauden aikana. Huono työnsaannin mahdollisuus ajoi tänne maailman filmikeskukseen suomalaisia pariskuntia kaivosseuduilta, metsäkämpiltä, merimiehiä, nikkarereita, räätälejä, automekaniikkoja y.m., joten tuskin löytyi ammattialaa tai muuta työalaa, joista ei olisi tullut perhepalvelijoita. Miehet palvelivat potlareina, autoajureina, tai muina sen alan yrittelijöinä; naiset palvelivat enimmäkseen keittäjinä, sisäkköinä jne.

Olisi paljon hauskoja juttuja näistä jäykkäniskaisista känsäkouraisista palvelija-alokkaista, heidän ensimmäisistä yrityksistään tällä nöyräniskaisuutta vaativalla alalla, joka suomalaisen hitaaseen ja kärkeään luonteeseen on hiukan pois linjalta.

Taloudellinen tilanne noihin aikoihin ympäri maatamme oli sellainen, että näiltä eri paikkakunnilta saapuneilla ihmisillä oli toivoa palvelusalalla saada paremmat ja helpommat työolot.

Heidän joukossaan oli edistysmielisiä aineksia, jotka mukaan liittyttyään toivat tullessaan vilkkautta yhdistystoimintaan.

V. 1930 kävi yhdistyksemme näytelmäseura koko länsirannikkoa käsittävällä turneematalla, joka tietääksemme on ollut ainoa koko rannikkoa käsittävä turneematka, mitä minkään yhdistyksen toimesta on tehty. Ohjelmisto esitettiin neljällätoista paikkakunnalla, johtajana toimien Anni Hellman.

Palvelija-pariskuntien lisääntyessä kun meillä ei ollut vapaapäivinä mitään erikoista keskustaa, missä viettää aikansa ja tavata toi-

siaan, niin heräsi kysymys palvelijakodin perustamisesta. Tätä asiaa pohdittiin ja niin asia kehittyi siihen pisteeseen, että kutsuttiin koolle asiaan innostuneita ja alettiin merkitä toverilainoja. Niitä ilmeni aivan tarpeeksi. Valittiin komitea hankkimaan huoneistoa. Se löydettiin ja niin sitä ryhdyttiin järjestelemään sääntöjä, y.m. asiaan kuuluvia seikkoja. Silloin perustettu palvelijainkoti toimii edelleenkin — nyt jo 12 vuotta. Nykyisin ollaan vakavaraisella pohjalla ja toiminta käy edistyksellisessä hengessä. Paljon on palvelijainkodin kautta avustettu edistysmielistä liikettäme. Kaikki puhujat, jotka täällä ovat käyneet, ovat saaneet tilaisuuden siellä puhua ja pitää kokouksia. Talon ovet ovat aina olleet avoinna toiminnallemme.

Yhdistyksemme on ollut vilkkaassa toiminnassa ja on avustettu kaikkia edistyksellisiä pyrkimyksiä. On esitetty näytelmiä mikäli näissä oloissa on mahdollista ja kuoro on ollut toiminnassa. Kulttuurisen puolen toimitsijoista on ollut puutetta niinkuin muuallakin. Amerikan syntyistä aineesta olemme saaneet joukkoomme viime aikoina — poliittisesti luokkatietoista ja kouluutuksen saanutta. Heidän puheitaan ja selviä luokkakäsitteitä olemme tilaisuudessa käyttämään iltamatilaisuuksissamme, se rikastuttaen niitä ja muodostaen ne asiallisiksi.

Yhdistyksemme on koko sen olemassaolonsa ajan näytellyt johtavaa osaa edistysmielisellä ohjelmallaan. Los Angelesissa, lukuunottamatta lyhyttä aikaa, jolloin osa jäsenistöä erehtyi suuntamyllerrysten aikana perustamaan eri seuran, jota nimitettiin kehitysseuraksi, mutta todellisuudessa muodostui jarrutusseuraksi edistykselliselle toiminnalle. Nämä toverit kuitenkin myöhemmin huomasivat erehdyksensä ja tulivat takaisin uudelleen perustettuun työväenyhdistykseen.

Nykyisin toimintamahdollisuutemme ovat, voisipa miltei sanoa, paremmat kuin ennen, lukuunottamatta näytelmällistä puolta. Siinä on otettava huomioon vanheneva joukkomme, ja erinomaiset elokuvat, jotka vievät meiltä halun näytelmätoiminnan jatkamiselle.

Nuorempi amerikkalaissyntyinen joukko, joka on matkassamme, kohdistaa toimintansa enempi amerikkalaisiin toimintoihin, ja niinhän se tulee ollakin.

Siis matkassa on Los Angelesin yhdistys ollut järjestöme yhteisessä perheessä, toiminut usein vaikeissakin oloissa. Mutta tietoisena asiamme oikeudesta ja päämäärämme saavuttamisen varmuudesta olemme vieneet asiaa eteenpäin osaltamme, ja edelleen toimimme niin kauan kuin olemme siihen fyysillisesti kykeneviä.

Eureka, Calif. — Vuosien 1909-1915 välinen aika oli Eureka suomalaisen työväenliikkeen huippuaikaa. Suomalainen väestö lisääntyi nopeasti paikkakunnalle puutavarateollisuuden kehityksen mukana. Haalitoiminta oli vilkasta. Oli alaansa kuuluvat soitto-kunnan ja näytelmäseuran palkkaa nauttivat johtajat. Haali oli tilaisuuksissa täynnä väkeä ja kesän aikana ulkoilmajuhlat olivat väkiriikkaita. Toiminta oli tuloksia tuottavaa ja innostavaa aina vuoteen 1915, jolloin tässäkin Osastossa tuli repeämä. Silloin meillä oli 105 jäsentä.

V. 1915 alkoivat pohjois-Californian puutavaratyöläiset järjestyä IWW:hen. Huomattava määrä suomalaistakin työväestöä yhtyi mainittuun teollisuusunioon. Heistä myös muodostui suuri enemmistö sosialistiosaston jäsenistöä. Tämä synnytti niin katkeran erimielisyyden, että valtion sosialistipuolueen valtiokomitea kuoletti Osaston lupakirjan.

Repeämä olisi voitu välttää, jos kummaltakin puolen olisi asioita harkitsevasti käsitelty. Mutta tutkijakomitea, jonka suomalaiset valtiokomitean jäsenet saivat tänne lähetetyksi, sen sijaan että se olisi asiallisesti ja tasapuolisesti menetellyt, tutki ja tuomitsi vain radikaaleja. Sen jälkeen se lähetti tutkimuspöytäkirjan ja mielensä mukaisen raportin valtiokomitealle ilman, että sitä olisi annettu Osaston tarkastaa, vaikka se oli kokouksen päätös, jossa asiaa tutkittiin. Myöhemmin valtiokomitealta tuli virallinen tieto, että Eureka suomalaisen sosialistiosaston lupakirja on kuoletettu syystä, että Osasto "omaa iww-läisiä menettelytapoja." Samalla se antoi lupakirjan sille vähemmistölle, joka seurasi sosialistipuolueen virallista kantaa. Puolueesta erotetun Osaston jäsenistö jäi edelleen toimintaan A-kadun haalilla Finnish Comrade Ass'n nimellä, joka laillisesti omisti haalin.

Näin Eureka suomalaisen työväestö hajosi kahteen vastakkaiseen ryhmään, josta seurauksena oli ryhmätappelu. Radikaaliselle ryhmälle, joka jäi toimimaan haalille, tuli kaikenlaiset vastukset toiminnan eteenpäin viemisessä. Uusi sosialistiosasto teki voitavansa sen toiminnan tukahduttamiseksi. Velkamiehet alkoivat ahdistaa, sillä velkojina olivat suurelta osalta uuden osaston jäsenet tai heidän kannattajansa. Sivumennen mainittakoon, että kun radikaalinen ryhmä meni haalille pitämään kokoustaan, niin ihmeekseen se havaitsi, että

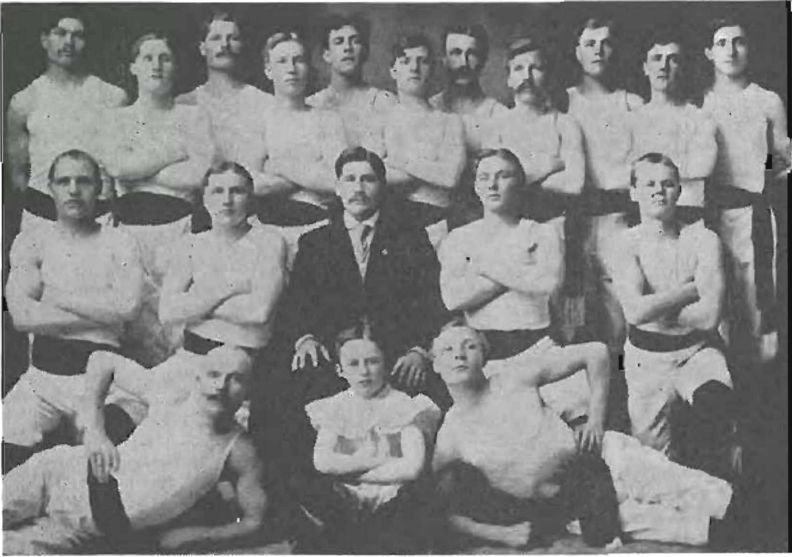
Eurekan, Calif.. yhdistyksen laulukuoro v. 1925.

haalista oli viety piano ja kaikki tuolit. Se oli tapahtunut viranomais-
ten toimesta uuden osaston jäsenten saatavien pantiksi.

Paikallinen yleisö suurelta osalta oli IWW:n vastustajia, vaikka myöhemmin, 1918-20 välisenä aikana, enemmistö oli teollisuusunionismin kannattajia. Kun radikaalinen ryhmä huomasi, että sille tulee liian raskaaksi velkaisen haalin ylläpitäminen, se tarjoutui antamaan haalin uudelle Osastolle velkoja vastaan "ennenkuin se annetaan mennä veloista porvareille, että talo tulisi säilymään työväestöllä ja siinä tehtävässä, johon se on tarkoitettu." Uusi Osasto otti haalin vastaan velkoineen päivineen ja radikaalinen ryhmä siirtyi toimimaan paikallisen IWW:n lokaalin mukana.

Ensimmäinen maailmansota oli menossa ja kaikenlaiset poikkeuslait olivat esteenä, joten sosialistiosasto ei myöskään saanut kaikkea sen jäsenistöä mukaansa haalille. Se oli haalittua joukkoa osoittamaan kuinka suuri jäsenistö heillä on uutta Osastoa perustettaessa. Tuo jäsenistö jäi pois kun tuli tosi eteen ja ryhmätappelu oli loppunut. Osaston toiminta ei voinut kohota enää hajaannuksen edelliselle tasolle. Siihen oli vaikuttamassa sekin, että hajaannuksessa eroitettiin puolueesta noin 65 vanhan Osaston jäseniä, joiden mukana menivät parhaat ja kyvykkäimmät kulttuurivoimat ja muut toimitsijat.

Elettiin tällaisissa epäsäännöllisissä oloissa ja poikkeuslakien alaisena siihen saakka, kun sosialistipuolueen taantumuksellisuus alkoi vaikuttaa niin, että S. S. Järjestö erosi ja järjesti toimintansa Wor-

Eurekan, Calif., sosialistiosaston voimisteluseura v. 1910.

kers Partyn yhteyteen, johon Eurekan Osastokin yhtyi. Myöskin IWW:n taantuminen ja rappeutuminen alkoi samoihin aikoihin. Sitä vielä lisäsi se, että IWW kieltäytyi yhtymästä silloiseen Punaiseen Taloudelliseen Kansainväliseen. Joitakin IWW:n jäseniä yhtyi takaisin paikalliseen Workers Partyn osastoon, sillä sen toiminta ja periaate oli lähimpänä sitä, mitä he kaipasivat. Mutta suurin osa IWW:n jäsenistä jäi kaikesta sivuun. Myöhemmin osasta tuli veljysseuran jäseniä ja toisista täydellisesti kaikkea järjestötoimintaa vastustavia yksilöitä.

Entisten iww-läisten palaaminen yhdistykseemme virkisti jonkun verran toimintaa ja kannatusta, joten toiminta oli koko vilkasta ja jäsenistökin lisääntyi siihen asti, kun 1929 alkoi yleinen talouspula. Samoin kuin yleisesti suomalaista väestöä, poistui yhdistykseemme jäsenistöäkin paikkakunnalta, joten jäsenmäärä aleni 25:een. Toiminta heikkeni. Ne jotka jäivät paikkakunnalle, olivat vuosia työttöminä ja rahattomina. Se vaikutti toimintaankin ankarasti. Kuitenkin sitä ennen oli onnistuttu maksamaan kaikki haalin velat ja niillä oli toimintapaikka, vaikka ei ollutkaan suuria tuloja.

Sen jälkeen kun teollinen elämä alkoi elpyä, virkistyi myöskin yhdistyksen toiminta aina vuoteen 1935, jolloin kesäkuussa alkoi epäonnistunut puutavaratyöläisten lakko, jossa yhdistyksemmekin joutui virkavallan huomion kohteeksi. Hurttajoukko hyökkäsi haalillemme, särkein lukot ja ovet. Useita yhdistyksemme jäseniä ja sille myötämielisiä vangittiin ja hurtat tappoivat kolme lakkokahakassa. Myöhemmin kaikki vangitut vapautettiin. Siitä kiitos International Labor Defenselle ja sen puolustuslakimiehelle.

Haalillemme aiheutettu vahinko kaupungin puolesta täydellisesti korjattiin. Sieltä ryöstetyt esineet tuotiin takaisin sen jälkeen kun paikallisissa sanomalehdissä oli ensin haalimme näyttämövälineet: puukot, pyssyt, kirveet, nuijat y.m. "murhavälineet" komeasti valokuvattuna julaisu hirveitten selostuksien kera.

Tämä samainen lakkotaistelu vaikutti ankarasti paikkakunnan suomalaisen väestön moraaliiin. Lakko alettiin huonosti järjestettyinä. Uniossa ei ollut kuin noin 50% jäseniä koko alueen puutavaratyöläisistä, joten olisi pitänyt olla selvää ettei sellaisella jäsenmäärällä kyetä taivuttamaan voimakkaita yhtiöitä. Se oli etupäässä silloisen uniojäsenistön virhe. Seurauksena oli, että suuri enemmistö suomalaisistakin jäi rikkureiksi. Lakko hävittiin ja suomalainenkin väestö jakaantui entistään jyrkempiin vastakkaisiin ryhmiin, josta on saatu kärsiä näihin asti. Minkäänlaisen yhteistoiminnan aikaansaamisesta ei ole ollut puhettakaan. Erimielisyyttä edelleen kiihoitti Suomen-Neuvostoliiton "talvisota."

Tällaisessa tilanteessa elettiin siihen saakka kun Suomalainen Työväenjärjestö yhtyi International Workers Orderiin heinäkuun alussa 1941, ja johon Eureka paikallinen yhdistyskin yhtyi heti alusta. Sen jälkeen on yhdistyksen toiminta jonkun verran elpynyt, jos kohta sitä nykyään vaivaa sodan alussa pois siirtynyt toimintamien puute ja yleensä jäsenistön vanhentuminen, sillä nuorisoo on siirtynyt suurempiin toimintakeskuksiin parempien ansiomahdollisuuksien houkuttelemana. — (Gust Saari ja Nestor Williams, komitea)

* * *

Vappu-tilaisuus 1945 Redwood Valleysä, Calif.

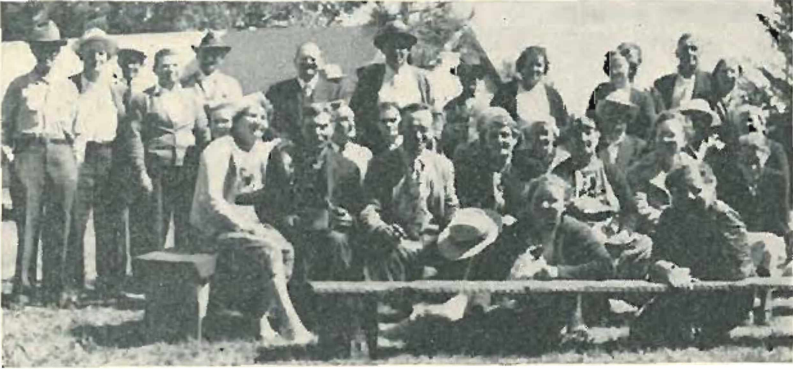
Redwood Valley, Calif. — Yksi harvinaisimpia suomalaisen asutuksen alkua on Redwood Valley. Kesäkuusa 1912 tänne saapui 20 Butten kaivostyöläisperhettä ja 5 perhettä Red Lodgesta, Montanasta. He perustivat maayhtymäkorporatsionin. Ostivat maata n.s. Russian-joen kummaltakin puolen noin 1,580 eekkeriä. Sen hinta oli \$55,650. He rakensivat suuren asuinrakennuksen ja myöskin pienempiä asuntoja. Samoin pystytettiin isot karja- ja rehurakennukset. Siihen he panivat pienet säästönsä ja lisäksi otettiin raskas kiinnityslaina. Nimeksi tälle yhtymälle annettiin "Finnish Colony". Korkeimillaan ollessa tämän "kolonian" väkiluku oli 81 henkeä.

Metsästä alettiin hakata halkoja. Metsämaata olikin runsaasti. Tasaaisella maalla kasvatettiin viljaa ja heinää. Nautakarjaa ja sikoja kasvatettiin. Myöskin humalaviljelystä harjoitettiin.

Kymmenen vuotta yritettiin. Oltiin toivorikkaita. Osa jäsenistä kävi väliaikoina teollisuudessa, entisillä työmaillaan lisävaroja hankkimassa. Toiset hoitivat silläaikaan taloutta.

Ylivoimaiseksi kuitenkin tuli yritys tällä tavoin eteenpäin viedä. Tuotteilla oli silloin perin halvat hinnat, eikä heistä kukaan ollut amerikkalaisen maanviljelyksen erikoistuntijoita. Suomen salomaila nuoruudessaan monet kylläkin olivat maanviljelystössissä olleet, mutta se ei riittänyt kokemukseksi tämän maan oloihin.

Osan tästä suuresta maatilasta he myöhemmin jakoivat jäsenilleen yksityisomaisuudeksi. Mutta seitsemän perhettä jäi edelleen hoitamaan yhdessä "koloniaa". He ottivat maksaakseen jälellä olevan \$25,000 velan. Jonkun vuoden ponnistuksen jälkeen he kuitenkin luo-

Suomen avustustilaisuus T. Kotilan pihalla Redwood Valleysa, Calif.

puivat yhtymästä ja "Finnish Colony" jäi pankille. Pankki sen myöhemmin möi "toiskieliselle" perheelle. Ikäänkuin muistona seisoo tämä entinen "Finnish Colony" suomalaisasutuksen keskellä, herättäen muistoja entisestä yhteisestä yrityksestä. Paljon sisältyykin tähän muistoon mielenkiintoista entisistä kokemuksista.

Useita perheitä entisistä "kolonialaisista" vieläkin viljelee heille jaetuita maita. Toisia on muuttanut muille paikkakunnille. Tuonen elonkorjaajakin on käynyt noutamassa useita uranuurtajia. Mutta onpa useita uusiakin tulokkaita tänne osunut ja ostaneet maapalasen. Terveellinen ja leppoisa ilmanala houkuttelee kansalaisiamme tänne kotejaan rakentamaan. Paikkakunnalla onkin 93 henkilöä, jotka puhuvat suomea, siihen tosin sisältyen useita toisessa polvessa olevia suomalaisia.

Toinen maailmansota nosti hedelmien hinnat korkealle, joten viinirypäleiden viljeleminen (joka on täällä pääelinkeino) on ollut tuottoisaa, merkiten paikkakunnalle kukoistusaikaa.

Kulttuuritoimintaa suomalaisten kesken ei ole ollut ennenkuin vuodesta 1938 lähtien. Silloin helmikuulla perustettiin Suomalaisen Työväenjärjestön yhdistys 17 jäsenellä ja 1941 elokuussa perustettiin nykyinen IWO:n lodge, joka onkin ollut elinvoimainen toiminnassaan. Se on osallistunut kaikkiin sen osalle tuleviin toimintoihin. Californian aluekomitea on tänne vuosittain järjestänyt hyvin onnistuneet kevätjuhlat, johon paikallinen lodgimme on ottanut osaa sen järjestelyyn ja työhön. — (G. Fräki)

Astoria, Ore. — M. F. muistelee Astorian toiminnasta seuraavaa :

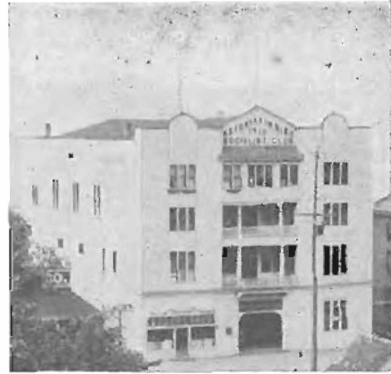
Kun tulin tänne Suomesta keväällä 1907, oli täällä hiljattain perustettu suomalainen sosialistiosasto. Aikaisemmin oli ollut toiminnassa raittiusseura. Kaiketi-kin sen toiminta oli ollut verrattain suurta koska sillä oli iso haali, jota sosialistiosasto vuokrasi suurempia iltamatilaisuuksia varten. Osastolla oli pienempi haali, jossa se piti kokouksia ja pienempiä iltamatilaisuuksiakin.

Koska samat ihmiset, jotka perustivat sosialistiosaston, olivat olleet rakentamassa raittiusseuran haalia, nousi kysymys siitä, jos haali luovutettaisiin Osastolle. Siitä pidettiin kansankokouksia, mutta haali jäi raittiusseuralle. Sen jälkeen Osasto alkoi suunnitella oman talon rakentamista. Se rakennettiin sellainen, että siitä sanottiin yhteen-aikaan, että se oli komein ja suurin haali, mitä Amerikan suomalaiset ovat rakentaneet. Kun se paloi 1923, oli se raskas isku Astorian suomalaiselle työväen toiminnalle. Suomalaisella sisulla kuitenkin jatkettiin kulttuuritoimintaa. Alettiin jälleen vuokrata samaa raittiushaalia, joka oli ollut tyhjänä sen ajan kuin toimittiin Osaston haaliilla. Siellä sitä alettiin esittää näytelmiä ja pitää iltamia kunnes v. 1931 sen vuokraamisoikeus Osastolta kiellettiin.

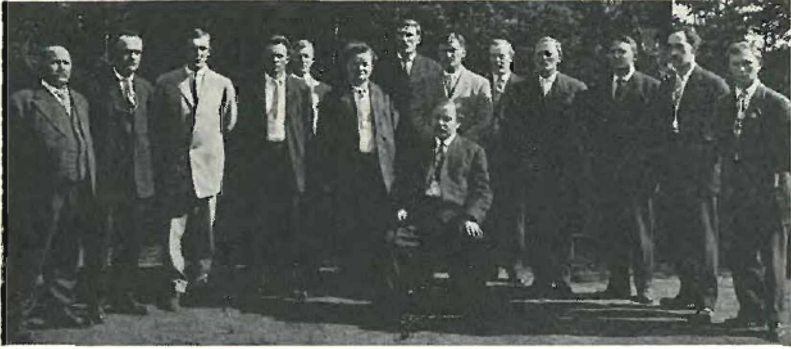
Taasen tuli eteen kysymys, että mistä saadaan huone edes kokouksien pitämistä varten?

Samoihin aikoihin perustettiin Youngs Bay Co-op maitoliike. Rakennuksen yhteydessä oli pieni haali, jossa alettiin pitää kokouksia ja iltamiakin. Mutta se oli liian pieni kulttuuritoiminnalle ja kun maitoliikkeen yhteyteen perustettiin ruokatavarakauppa, niin huone tarvittiin sitä varten. Jälleen tuli eteemme haalin rakentaminen. Se nousikin muutamassa viikossa yhteistyön tuloksena — joukkotyönä. Miehet rakensivat ja naiset laittoivat ruokaa ja kahvia vuorottain.

Yksipuolisia olisivat nämä muistiinpanot, ellei toisi esille niitä vastuksia, joita on saatu kokea porvariston ja heidän kannattajiensa

Astorian työväenyhdistyksen entinen haali, joka paloi 1923.

Astorian, Ore., yhdistyksen mieskuoro.

taholta. Youngs Bay maitoliike on saanut raskaimmat iskut osakseen. Sitä yritettiin hävittää pommittamallaakin sen ensimmäisenä liikevuotena. Marrask. 30 p:n iltana 1931 oli laitettu hyvänlaiset panokset dynamiittia lämmityshuoneeseen ja liikerakennuksen seinän viereen, ne kun olivat erillään toisistaan. Lämmityshuoneessa oleva panos räjähti, hajotti huoneen ja heitti höyrypannun pois paikoiltaan. Mutta onneksi koko länsipään asukkaille, toinen panos ei räjähtänyt, vaikka se oli yhdistetty toiseen, kun lanka oli vioittunut. Se havaittiin vasta seuraavana päivänä, kun alettiin puhdistaa tuhoutuneen lämmityshuoneen roskaa. Mutta maitoa ei jätetty yhtään päivää jakamatta. Liikettä oli kuitenkin monta kuukautta vahdittava yönajat, siksi kunnes saatiin vakuutus, joka sitä suojeli pommisankareilta. Siinä ovat vieläkin Youngs Bay maitoliike ja Columbia-haali Astorian ja lähiseudun edistysmielisten suomalaisten toiminta- ja kokouspaikkana.

Toveri-lehden alkua ajoilta on mainittava, että lehti oli sijoitettuna pitkän aikaa vuokrahuoneeseen. Mutta työväenliikkeen vastustajat olivat päättäneet lopettaa Toverin olemasaolon siten, ettei enää uusittu vuokrasopimusta, vaan annettiin häätökäskey. Määrätyn ajan sisällä oli liike muutettava pois huoneistosta. Koko kaupungissa ei löytynyt sellaista liikehuoneen omistajaa, joka olisi vuokrannut huoneen Toverin liikkeelle. Muistan hyvin, kun meitä 12 henkeä käsittävä joukko (heidän piti olla maan kansalaisia), kokoontui eräänä iltana keskustelemaan, että mitä voimme tehdä lehtemme pelastamiseksi. Paikkakunnalla oli nuori lakimies, joka oli meille suosiollinen. Hänet

käskimme kokoukseen antamaan lainopillisia neuvoja. Hän kehoitti meitä perustamaan yhdistyksen, joka ostaisi myytävänä olevan talon, jota ei myyty Toverille. Samana iltana perustimme "Pacific Development Society" nimisen yhdistyksen lailliseksi yhdistykseksi ja niin seuraavana aamuna talon ostoon. Myyjä ei tiennyt mihin tarkoitukseen talo ostettiin. Sitten vasta kun kaikki oli saatu lailliseen kuntoon, ilmoitettiin yleisölle, että on tiedossa koti Toverille.

Kannattaa vielä mainita kalakannuttimotyöläisten union perustamisesta, joka tehtiin niiden suomalaisten aloitteesta, jotka ovat jatkuvasti olleet järjestötoiminnassa mukana. Se tapahtui 1934 kesäkalastuksen alussa. Kun kalastajat lakkoutuivat, vaatiem parempaa hintaa kalasta kuin mitä kannuttimoyhtiöt tarjosivat, seurasimme jännityksellä kalastuksen alkamispäivänä, että lähtekö ketään joelle? Mieli-hyvällä panimme merkille, ettei yhtään kalastusalusta lähtenyt Astorian satamasta. Tiesimme kyllä ettei kaikki kalastajat Astoriassakaan olleet lakon kannalla, mutta kun he olivat vähemmistönä, niin eivät uskaltaneet joelle mennä. Mutta yläjoella kalastettiin ja sieltä tuotiin kaloja Astorian kannuttimoihin, joten kannuttimotyöläiset käskettiin työhön.

Meillä ei siihen mennessä ollut milloinkaan ollut uniota. Tosin me olimme useina vuosina vaatineet lisää palkkaa ja aina sitä saaneetkin. Silloin kun kalaa oli paljon kannuttimoissa tehtiin vaatimus, että jos palkkaa ei koroteta, niin kalat eivät mene kannuihin. Eihän siinä muu auttanut kuin myöntä työläisten vaatimuksiin. Se kyllä tapahtui useinkin eri aikoina eri työpaikoilla, mutta toiset ottivat esimerkkiä ja tekivät samoin vaatimuksia paremmasta palkasta, joten kaikissa kannuttimoissa maksettiin jotenkin samanlaista palkkaa, etenkin kannuntäyttäjille. Se oli suurimmalta osalta naisten työtä — urakka-työtä.

Kannuttimo, johon naiset käskettiin työhön, on vieläkin suurin Astoriassa. Naiset menivät työpaikalle, mutta alkoivat keskenään jutella, että onko työhön alkaminen oikein, kun miehemme ovat lakossa? Niin päätettiin ettei aleta työhön ennenkuin kuulemme, mitä toisten kannuttimojen työläiset tekevät. Lähdettiin siitä ottamaan selkoa ja päätettiin kokoontua perheasunnossa. Kaikin lähdettiin viemään sanaa eri suunnille, käskemään kannuttimotyöläisiä kokoukseen. Heitä kokoontuikin niin paljon, että eivät sopineet perheasuntoon. Päätettiin lähteä kysymään haalia. Se saatiin ja niin pidettiin ensimmäinen kokous. Innostavaa oli mukana olo, kun oli niin paljon työläisiä saatu

koolle muutaman tunnin ajalla. Me suomalaisen työväenyhdistyksen jäsenet olimme kokouksen virkailijoina ja kokouksen yleisö käsitti vain naisia. Monta kokousta pidettiin ennenkuin kannuttimoissa työskentelevät miehet saatiin mukaan. Kalastajia ja union virkailijoita oli kylläkin mukana.

Tällainen oli Astoriassa kannuttimotyöläisten union alku. Se tapahtui suomalaisten aloitteesta. Pitkän aikaa pidettiin kokoukset suomenkielellä, syystä kun meitä oli enemmistö sellaisia, jotka emme voineet käyttää puheenvuoroja englanninkielellä. Nyt on uniossa iso jäsenmäärä ja union tunnuksena on, että kaikki sen alan työläisten on kuuluttava unioon.

Paljon on saatu aikaan parannuksia union kautta, vaikka se onkin vaatinut monet sisäisetkin taistelut uniossa. Naisilta on saatu poistetuksi urakkatyö, puolitoista aikaa maksetaan yliajalta ja työstä sunnuntaina. Työnantaja varaa univormut, saappaat ja käsineet, jotka työssä tarvitaan ja onpa viime vuosina saatu kahviakin yhtiön puolesta, 10 minuutin lepoaika joka kahden tunnin päästä sekä monia parannuksia työoloihin.

Tuntuu joskus, että voimme olla ylpeitä siitä, että kohtalo asetti meidät Suomesta tulleet naiset niinkin suuren ja voimakkaan järjestön alullepanijoiksi. Se muistuttaa ettei se touhuaminen yhdistysjärjestömme mukana ole aivan turhaa ollut.

Osuustoiminnallista valistustyötä harjoitti Astoriasta alkunsa saanut "Lännen osuustoimintaliitto", jonka johdossa pitkän aikaa olivat A. N. Koskela ja A. Piippo. Paikallisen valistustyön ohella liitto toimi ympäristöllä, pitäen vakituisia kokouksia y.m. toimintaa, jonka johtajana etupäässä Toverin toimittaja, A. N. Koskela oli.

Kulttuuritoiminta Astoriassa on ollut verrattain suurta. Pitkän aikaa meillä oli palkkaantuvat näytelmäseuran johtajat, kun piti valmistaa kaksi koko illan näytelmää joka kuukausi, välillä pienempiä näytelmiä ja muuta ohjelmaa. Näytelmäseuran johtajina ovat toimineet seuraavat henkilöt: Annie Mörk, Lauri Lemberg, Rosa Lemberg, Karl Nissinen, Ero Boman, Yrjö Siro, Felix Hyske, Nels Latvala, Henry Päätalo ja Arthur Lindholm. Sittenmin meillä oli soittokunta ja tanssiorkesteri. Laulukuoroja ovat johtaneet Karl Lowen, Jukka Mäkirinne, Karl Rautio ja Kellosalmi. Vielä oli voimisteluseura miehille ja naisille. Niitä johtivat Oscar Männistö ja Antti Nikula. Yhteen aikaan meillä oli mieskuoro, naiskuoro ja sekakuoro.

Joka ilta oli monenlaisia harjoituksia. Naisilla oli ompeluseura, joka piti kokouksiaan päivällä, kun iltoja ei ollut vapaana.

Epäilemättä voidaan sanoa, että Astorian s.s. haali oli kaikkien suomalaisten kulttuuritoiminnan keskus.

Paljon on tuonaikaisesta joukostamme poistunut luonnon määräyksestä haudan hiljaisuuteen, osa on jäänyt syrjään väsymyksestä ja on sellaisiakin, jotka ovat alkaneet toimia meitä vastaan. Ei ole ihmettelemistä, jos ihmiset jäävät pois toiminnasta vanhuuden ja väsymyksen takia, mutta sitä on vaikeampi ymmärtää, että ihmiset, jotka ovat innokkaastikin nuorena toimineet, siirtyvät työväenliikkeen vastustajien leiriin. Mutta elämän ja kehityksen kulku on monimutkaista. Kaikesta huolimatta työväenliike kulkee eteenpäin.

* * *

Ilwaco, Wash. — Paikkakunnan suomalainen asutus on alkanut noin 80 vuotta sitten. Ensimmäinen suomalainen tuli paikkakunnalle Astoriasta, Ore., intiaani-kanootilla. Hänen nimensä oli Heikki Shapman, kansan keskuudessa paremmin tunnettu Pikku-Heikin nimellä. Vähän myöhemmin tänne tuli Seaborg-niminen suomalainen joka perusti lohikannuttimon v. 1873. Hänen sanottiin omistaneen puolenmiljoonan omaisuuden kukoistuksensa aikana. Kun Washington muuttui territorista valtioksi, oli Seaborg ensimmäinen valtion senaattori. Hänellä oli myöskin kannuttimo Grays Harborissa. Seaborgin esityksestä nimi "Aberdeen" hyväksyttiin kaupungin nimeksi, joka vieläkin kantaa tuota nimeä.

Ilwaco on saanut nimensä intiaanien kielestä. Täällä on asustanut runsaasti näitä Amerikan alkuasukkaita. Columbia-joki on ollut kuuluisa Chinock-lohesta. Lahdelmat ovat olleet täynnä vesilintuja ja metsänriistaa pitääkseen intiaanit ravinnossa.

Seaborgin kannuttimo veti suomalaisia kalastajia paikkakunnalle. Ensiaikoina oli miltei ainoana elinkeinona kalastus ja vieläkin se on pääelinkeino. Mutta myöhemmin on kehittynyt karpaloviljelys ja oisterin kasvatukselle on suotuisa paikka laaja Willapa-lahti, jossa on matalat vedet.

Ensimmäisenä yhteispyrintönä suomalaisilla oli raittiusseura "Columbia", joka perustettiin 1895. Samana vuonna raittiusseuralle rakennettiin haali, joka vieläkin tunnetaan Columbia-haalin nimellä, vaikka seuraa ei ole vuosiin ollut olemassa. Pienestä suomalaisasu-

tuksesta huolimatta täällä on monta eri uskonlahkoa ja yhtä monta seurakuntaa, mutta kellään ei ole omaa kirkkoa.

Työväenliike täällä alkoi saada huomiota 1906 ja 1907. Ensimmäisenä työväen puhujana kävi Martin Hendrickson ja seuraavana Hilda Sikanen (Sandberg). Toveri-lehti kun perustettiin Astoriassa, niin se antoi lisää sytykettä hiillockseen. Seurauksena oli sosialistiosaston syntyminen, J. Rauhala toimien sen kättilönä. Uusi tulokas näki päivänvalon elok. 28 p., 1908. Se osoitti heti elinvoimaisuutta. Perustavassa kokouksessa yhtyi 22 jäsentä ja seuraavissa kokouksissa aina saatiin uusia jäseniä. Kävi mahdottomaksi pitää enää kokouksia perheasuunnoissa.

Monta matkaa saivat Osaston edustajat käydä raittiusseuran kokouksissa ennenkuin saatiin vuokrasopimus. Raittiushaalilla toimittiin parisen vuotta vuokralaisena. Raittiusseuran toiminta heikkeni ja jäsenluku laski olemattomiin sitä mukaa kuin sosialistiosasto kasvoi. Päätettiin ostaa Columbia-haali kuolevalta raittiusseuralta elinvoimaiselle yhdistykselle. Kulttuuritoimintamme olikin korkealla siihen aikaan. Haali ostettiin, mutta kaupassa tapahtui jokin teknillinen virhe, joten vanhoillismielisille, jotka pitivät "sosialisti"-sanaa yhtä kauheana kuin nykyisin "kommunisti"-sanaa, jäi tilaisuus oikeuslaitoksen kautta kumota kauppa ja kieltää sosialistiosastolta haalin käyttö.

Jonkun aikaa vuokrattiin erästä toista haalia, mutta sekin oli epäkäytännöllinen, kun ei ollut näyttämöä, eikä saanut pitää yleisiä tansseja. Tähän aikaan suomalainen asutus oli suurin Ilwaccon historiassa. Työmaat vetivät puoleensa nuorta työvoimaa, jota jatkuvasti virtasi Suomesta ja itävaltioista. Takalistolla avattiin uusia karpalomaita viljelykselle. Siellä tarvittiin paljon työvoimaa. Ja liittohallitus teetti pohjoista aallonmurtajaa Columbian jokisuulle. Siinä oli miltei kokonaan suomalainen työvoima, sikäli kun lihasvoiman käyttö oli kyseessä.

Tuumasta toimeen ja niin 1915 rakennettiin Työntempeli. Siihen aikaan oli Osaston jäsenluku korkeimmillaan, noin 60 vaiheilla. Esitettiin isoja näytelmiä, soitettiin, voimisteltiin ja pidettiin jyrlyiltamia sen tai tämän asian rahastamiseksi. Harva oli se ilta, että haali olisi ollut pimeänä. Tahtoipa tulla yhteentörmäyksiä eri toimikunnille haalin käytöstä.

Syttyi ensimmäinen maailmansota. Se vei suomalaiset Ilwacosta. Pohjoisen aallonmurtajan työt lakkasivat, ennenkuin se kunnollisesti valmistuikaan. Karpalomaan avaukset keskeytyivät ja suoma-

laiset siirtyivät muille paikkakunnille. Jällelle jäivät vain ammattikalastajat. Haali jäi velkoineen pienen joukon harteille. Tuntuipa monasti ylivoimaiselta sen ylläpitäminen, mutta se saatiin pidetyksi työväenasian palveluksessa vuoteen 1932 asti. Karjala-kuumeen aikana jäsenmäärä jonkun verran nousi yhdistyksessä, mutta kun kuume oli ohi, niin oltiin entisessä tilanteessa. Jällellä oli vain kanta-joukko. Silloin katsottiin edullisemmaksi myydä haali veljeysseuralle \$2,000 hinnasta. Silloin oli tunnettu hooverilainen aika kireimmillään, joten muutakaan valoisempaa keinoa ei ollut.

Haalin myynnin jälkeen kulttuuritoiminta on ollut pientä. Siihen on ollut vaikuttamassa pieni suomalaisten lukumäärä.

Suuntariidat ja hajaannukset on läpikäyty Ilwacossa, samoin kuin muillakin paikkakunnilla. Kaikesta huolimatta yhdistys — Amerikan Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestö — jolla nimellä se nyt tunnetaan, on toiminnassa. — (Otto Wiitala)

* * *

Kelso, Longview ja Kalama ovat nimiä, jotka piirtyvät suomalaisen työläs- ja farmariväen yhteistoiminnan kautta työväenjärjestön historian lehdille. Nämä nimet säilyvät amerikkalaisissa historiallisissa muistoissa, joita on koottu "Vihreän Washingtonin" 50-vuotisjuhlien aikana. Kelso ja Kalama ovat Cowlitz kauntin vanhimmat kaupungit.

Kelson ensimmäinen valkoinen asukas asettui v. 1843 nykyiseen pohjois-Kelsoon.

Kalamalla on satavuotinen historia, vaikka tämä Columbia-joen eräässä mutkassa oleva kaupunki ei ole päässyt paljon kasvamaan, vaan on edelleen sellainen "yhden hevosen kaupunki."

Kalama-nimi sointuu suomalaisen korvaan tutulta. Liittäen nimeen yhden kirjaimen, tulee siitä *kalamaa*. Sen ymmärtää suomalainen tarkoittavan kaloja! Suomalaiset kertovat historian nimen näin. Siihen aikaan kun jokirannikkoa ei vielä oltu padottu, olivat Columbia-joen tulvat jokavuotisia. Tulva toi keväisin rannalle kaloja siinä määrin, että niitä jäi veden pois virrattua makaamaan kuolleina kuivalle maalle. Siinä oli se "kalamaa." Muunkieliset kertovat nimestä toisenlaisen historian. Vakuuttavat nimen olevan intiaanien kieltä, kuten monien muiden paikkojen nimet lännen vuoristoissa.

Sama tuo, millä nimellä paikka on saanut asutuksensa. Kalaman

kaupunki on aikoinaan näytellyt tärkeää osaa liikepaikkana. Sen rannasta on ollut lauttakulku yli Columbia-joen Oregonin puolelle, mutta siltojen rakentaminen lopetti tämän kulkutien. Kalamassa on edelleen lastauspaikka, johon laivat pysähtyvät.

Suomalaisia alkoi siirtyä Kalamam seuduille vuoden 1908 ajoilla. Eivät he jääneet rannikolle, vaan rakensivat farmikoteja vuoriston kylkeen, mäkimaille.

Cloverdale, johon suomalaisten farmiseutu muodostui, on muutamia mailleja Kalamasta. Suomalaiset siirtyivät tänne kaupungeista ja kaivoskylistä, ryhtyen mansikkaviljelykseen ja kanojen kasvatukseen. Nuo mäkirinteillä olevat peltotilkut ovat tuottaneet runsaasti näitä punaposkisista herkkumarjoja, mansikoita, suomalaisten ahkeruudella ja taitavalla hoidolla.

Suomalaiset kaipaavat yhteistoimintaa. Näissä hiljaisissa oloissa seura-elämän tarve oli tuntuva. Seudulle oli siirtynyt edistysmielisiä ihmisiä, joiden harrastus oli päästä myös aatteelliseen yhteyteen muun maailman kanssa. Niinpä kutsuttiin joukkokokous, jossa päätettiin perustaa sosialistiosasto. Se perustettiin kesäkuun 6 päivänä 1919. Kokouksessa oli puhujana John Välimäki, joka silloin oli Toverin toimittajana.

Osaston kokoukset alkuaan pidettiin perheissä. Cloverdalessa oli olemassa Community-haali, johon toiminta siirrettiin. Haalissa ei ollut näyttämöä. Kun näytelmien esitys oli yleistä, haluttiin täälläkin osallistua tähän kulttuurityöhön. Saatiin haaliin näyttämö ja tarvittavia välineitä. Esiinnyttiin lavalla, muun toiminnan ohella.

Sosialistiosastosta siirryttiin Suomalaisen Työväenjärjestön toimintaan. Näissä järjestöissä toimivien, ahkerien työihmisten aloitteesta on paljon yhteistoiminnan jälkeä näkyvissä, ja ollut hyödyn tuottajana seudun väestölle.

Työväenyhdistysväen taholta ovat alkunsa saaneet paikkakunnan osuusliikkeet, joilla on suuri merkitys seudun elinkeinoelämässä. kuten mansikkain, kananmunien y.m. tuotteiden markkinoimisessa.

Yhteistoiminnan ajatus ei tosin tullut sattumalta, vaan farmarien todellisesta tarpeesta. Ben Sauvola vieläkin humoristisesti kertoo mansikkain myyntiä ensi vuosina, sen ollessa yksityistä yrittelyä. Hänkin, mansikkain kasvattajana oli onnistunut saamaan hyvän sadon. Marjat piti saada aikanaan kuluttajille, kun nämä herkkumarjat eivät siedä säilytystä kauan. Hän valjasti aikaisin aamulla hevosen ja teki

kuormansa valmiiksi, viedäkseen marjat Kalamaan. Uskoi saavansa helposti marjansa myydyksi, kun oli aikanaan liikkeellä.

Mutta päästyään kaupunkiin, olivat siellä kaikki muutkin mansikkaviljelijät kuormineen.

Mitä nyt tehdään raskaalla työllä saadulle tuotteelle? Minne ne voisi nopeasti myydä? Hevosella kuormien kuletuks oli hidasta. Markkinoimispaikat liian kaukana.

Mietittiin ja harmiteltiin! Sillä kertaa pelasti tilanteen Oregon Packing Co., mutta yhteistoiminnan ajatus sai alkunsa tästä yhteisestä pulmasta. Osuustoiminnallisia liikkeitä on paikkakunnalla useita, kuten marjain kannuttimo, osuuskauppa y.m.

Niiden kannatusjoukkona ja toiminnan tehostajana on kaiken aikaa ollut seudun työväenyhdistysjärjestön edistysmieliset farmarit.

Kesäiseen aikaan oli farmiseudulla kiire mansikkain viljelyksessä ja poiminnassa. Kun sato oli saatu talteen ja myydyksi, pidettiin sen jälkeen mansikkajuhlat! Tämä juhliminen alkoi edistysmielisten taholta ja muodostui paikkakunnan suuriksi kesäjuhliksi. Siellä syötiin komeita kermakakkuja suurilla mansikoilla suurustettuna. Monilta paikkakunnilta riensi väkeä näihin mansikkajuhliin. Sittenkin kun järjestötoiminnan "elonkorjuujuhlat" jätettiin pois, ottivat sen Kalaman kaupungin liikemiehet ja viettävät sitä amerikkalaisilla tavoilla "kuningattarineen" y.m.

Cloverdalen haali on ollut vilkkaan toiminnan keskustana. Siellä, paitsi paikallista toimintaa, on pidetty osuustoiminnalliset kesäkurssit. Aluejuhlia ja kokouksia on ollut haalissa, kun se on sopivalla paikalla, kuten "kirkko keskellä kylää", tulla joka puolelta. Eipä liene sellaista yhteistoiminnan muotoa, jota ei tässä haalissa olisi yritetty.

Nuorison erikoista toimintaa ei ollut tällä seudulla, vaan nuoret toimivat yhdessä vanhempien kanssa. Siihen aikaan kun tällä alueella oli nuorison kesäleirejä Woodlandissa ja Winlockissa, osallistuivat paikkakunnan nuoret niihin.

Vainoaikoina haali oli käytettävissä I. L. D:llä (Kansainvälisellä Työväen puolustusliitolla). Cloverdalen haalia on pidetty hyvässä kunnossa. Sinne Nels Latvala maalasi kauniit näyttämökuliisit, kuten muihinkin tämän ympäristön suomalaisten haaleihin.

Monia vierailuja ja näyttämöesityksiä oli Cloverdalessa vuosien varrella toisten paikkakuntien kulttuurivoimien toimesta.

Toveri-lehden ollessa Lännen työväestön aatteellisena tienviittana, oli lehdellä hyvä kannatus ja ahkerat lukijat. Sittenkin Työmies on

haluttu lehti niille, jotka vuosikymmeniä ovat uurastaneet, edistyksen polkua auki pitäen.

Yhteiskunnalliset suurtapahtumat ovat vierittäneet maininkejaan myös näille perukoille. Omalaatuisen iskun toiminnalle antoi Suomen talvisota. Myöskin toinen maailmansota ylipäänsä toi herpaannuksen työläisten pyrinnoihin. Talvisodan aikoina Työmies joutui erikoisen hyökkäyksen kohteeksi. Kalama-puistossakin taantumukselliset suomalaiset pitivät kokouksen, jossa sidottiin kuristusnuoraa Työmiehen ympärille.

Vuosiksi jäi Cloverdalen haali sen aineksen kontrolliin, joka ei suvainnut työläisten ja farmarien edistysmielistä toimintaa. Haali on enimmäkseen tyhjänä, paitsi jos joku paikkakunnan vanha asukas joutuu tuonen viikatemiehen haltuun, niin hänen viimeinen matkansa alkaa tältä tutulta haalilta. Tai jos joku nuori pari on suosittu, heille tuttavat avioliiton alkamisen kunniaksi järjestävät hääpaartit haaliin.

Puhaltavatko enää edistysmielisen toiminnan tuulet missään muodossa tällä haalilla, sen tulevaisuus voi näyttää . . .

Kelson, Longviewn ja Mt. Solon toiminnan keskuksena oli aikoinaan Mt. Solon haali. Se rakennettiin yksinäiselle mäen törmälle, noin 7-8 mailia Kelso-Longviewn kaupungeista. Haali avattiin elokuussa 1921, Leo Leinon ollessa juhlapuhujana.

Alkuaan haali palveli tarkoitustaan hyvin, kun ympäristöllä oli metsätyöt vilkkaassa käynnissä. Mutta sittemmin harmiteltiin sen sopimatonta paikkaa, kun se jäi kuin ukkovanhus metsään. Siellä korkealla törmällä se katseli Columbia-joelle ja kuunteli metsäeläinten ääniä. Joskus sinne järjestettiin jotain toimintaa ja huohottaen kiiverttiin ylös korkeita rappusia, kunnes päästiin verrattain mukavaan haaliin.

Longviewn kaupungin alue oli vielä niihin aikoihin karjan laitumena. Suomalaisen farmarien eläimiä kuljeskeli näillä main, missä nyt on kaunis, hyvin järjestetty teollisuuskaupunki.

Tämän kaupungin rakennus kävi ehta amerikkalaisella vauhdilla. Muutamassa kuukaudessa oli kaupunki valmiina ja oletettiin sen nopeasti kehittyvän suurmaailman kaupunkien veroiseksi. Mutta Longview ei ole niin huimaavasti kasvanut; kuitenkin hiljalleen se levittää aluettaan siellä, missä ennen "huuhkajat huutelivat."

Vuosia oli Mt. Solon haali verrattain tarpeettomana mäen törmällä. Eräänä ajankohtana se oli Ore.-Wash. aluekomitean huolena.

Oravaisen Jussi, joka oli leikkisä savolainen, toi komitean esityksiin huumoria. Hän kokouksessa selitti, että haali pitäisi "nostaa" sieltä metsästä Columbia-joen yli ja tuoda Astoriaan, jossa haalin palon jälkeen tarvittiin kokoushuonetta.

Aina ei toki Mt. Solon haali yksinäisyyttään huokaillut. Välistä tuli Longview-Kelson ympärille ihmisiä, jotka yrittivät haalissa toimia. Dakotan kuivilta alueilta katoajan seurauksena siirtyi uusia voimia näille perukoille. Niin taasen haalissa järjestettiin illanviettoja, esitettiin myös näytelmiä.

Niinkin suuria näytelmiä kuin Juhani Tervapään (Hella Vuolijoen) näytelmät "Niskavuoren naiset" ja "Niskavuoren leipä" esitettiin Mt. Solossa niihin aikoihin kun Pentti Raunio piti näytelmäkursseja.

Seudun suomalaisten edistysmieliselle toiminnalle tuli äkkinäinen pysähdys v. 1940. Aikaisempi yhteisrintama, mikä täälläkin syntyi Delaware-juhlien aikana, halkesi liitoksistaan Suomen "talvisodan" aikana.

Mt. Solon haaliin, tuonne pilvien tasalle, oli vaikeaa kiivetä innostuneimpienkaan, mitä sitten toiminnassa lamaantuneiden. Vastustajat tekivät kaikkensa, levittivät Lännen Suomettaressa vihamielisiä juttuja haalitoiminnasta.

IWO:n lodgessa otettiin esille Mt. Solo-haalin kohtalo. Haalissa oli sen tyhjänä ollessa aina tehty ilkitöitä. Näyttämön kauniit silkkiset verhot oli varastettu, vesijohdot särjetty ja ikkunoita rikottu. Ei kannattanut korjauttaa, eikä palkata haalin vartijaa.

Joukolla keskusteltiin haalin myynnistä. Ne farmarit, jotka olivat olleet haalia rakentamassa ja sen hyväksi vuosi vuodelta toimineet, tunsivat enimmänsä vastenmielisyyttä sen hävittämiseen. Vaikeaa siitä oli myöhemmin tulleidenkin luopua, mutta tilanne pakotti siihen. Pois myytiin aikansa edistysmielistä väestöä palvellut haali. Eräs "toiskielinen" sen purki laudoiksi ja kuljetti aineet pois. Haalin kuulisit, piano ja loput rahat odottavat parempia aikoja...

Kelson-Longviewn ja ympäristön suomalaiset muistelevat toimintaa rakkaaksi tulleessa Mt. Solon metsähaalissa. Kelson ja Longviewn kaupunkiin on siirtynyt edistysmielisen suomalaisen väestön toiminta näiltä ympäristöiltä. Sen johdossa on nykyään IWO:n lodgi, joka pitää yllä edistyksen soihtua näiden edesmenneiden toiminnoiden perijänä.

Luonnollisista syistä myös toiminta on siirtynyt lännen vuoristo-

kylissä uusiin käsiin. Monet uranuurtajat ovat löytäneet lepokam-
mion haudan povessa.

Toiminnan aikaisempina vuosina olivat täällä tuttuja nimet: Felix
Hyrskke ja Nels Latvala, kulttuurialalla. Ja kukapa ei lännellä tun-
tenut farmarien keskuudessa toimivia edistyksen soihdun kantajia,
kuten Matti Lakko, Elias Huttunen, Victor Hänninen, Otto Pauno-
nen y.m. Nämä nimeltä mainitut ovat poistuneet elämän näyttämöltä,
suoritettuaan hyvin osansa niissä tehtävissä, mitä tässä muistelmä-
kirjoituksessa yritän mieliin palauttaa.

Tämä on pieni piirros Amerikan suomalaisen työväenliikkeen
historiasta, kehityksen kulkiessa yhä eteenpäin! (H. D. M.)

* * *

Seattle, Wash. — Vaikkakin Seattle on saanut kokea kaik-
kien niiden monien hajaannusten seuraukset, joiden lävitse suomalai-
nen työväenliike yleisesti on kulkenut, toiminta on silti ollut aina vi-
reessä ja on se ollut monipuolista. Kaikkea kulttuurista työtä on
suoritettu kautta vuosien alkutaipaleelta lähtien.

Kun järjestömmme täällä länsivaltioissa osallistui kaikella tarmol-
laan Delaware-juhlien järjestelyyn edistyksen ja kansanvallan hen-
gessä, oli Seattle siinä mukana — vieläpä yhtenä sen voimakkaimmis-

Seattlen, Wash., suomalaisten Delaware-kuoro 1938.

Seattlen, Wash., näyttelijät esittämässä näytelmää "Vuoriston Poika", Astorian yhdistyksen näyttämöllä.

ta keskuksista. Silloinen Washingtonin valtion kuvernööri m.m. nimitti kolme järjestöme aktiivista jäsentä, nimittäin Taimi Hyvösen (Mrs. Oiva Halosen), Jean Granholmin (Mrs. Art Hardingin) ja silloisen aluesihteerin August Heinon valtion edustajiksi osallistumaan Chesterissä, Pa., pidettäviin Delaware-juhliin.

Seattlen yhdistys oli myös osallisena Washington Commonwealth Federationin, edistysmielisen poliittisen järjestön, joka päätti toimintansa v. 1944 syksyllä, työn avustamisessa kun valtion demokraattipuolue sen ansiosta hyväksyi edistysmielisen ohjelman ja valtion äänestäjät valitsivat WFC:n kannattamat virkailijat — harvoja poikkeuksia lukuunottamatta — virkoihin vuoden 1944 vaaleissa. Mainittu järjestö oli toiminnassa lähes kymmenen vuotta. Washingtonin valtion edistysmieliset suomalaiset olivat edustettuna tuossa järjestössä Suomalaisen Työväenjärjestön kautta — vuosien 1937-40 ajalla toimineen aluesihteerin August Heinon ollessa WFC:n valtio- ja toimeenpanevassa komiteassa sen toiminnan päättymiseen saakka.

Ja tämän yhteydessä sopii mainita, että Oregon-Washingtonin alue oli hyvin edustettuna kansainvälisessä prikaatissa Espanjassa, taistelussa Francoa vastaan, vuosina 1936-39. Espanjan demokratian puolesta olivat taistelemassa: Toivo Mäki, Carl Syvänen, Paul Wirta ja Oiva Halonen.

Toivo Mäki lähti vapaaehtoisena Espanjaan keväällä 1937 (haa-

Seattlen, Wash., IWO:n suomalaisen osaston toimihenkilöitä.

vottuen vaikeasti Ebro-joen suuressa perääntymisliikkeessä); Syvänen lähti Astoriasta alkuvuodesta 1937, ollen ensimmäinen Pohjoislännen amerikkalaisista vapaaehtoisista saapumaan Espanjaan; Wirta lähti Aberdeenistä 1937 ja Oiva Halonen Seattlestä kesällä 1937, toimien erikoisessa konekivääriosastossa. Oiva toimii nykyisin Oregon-Washingtonin alueen FAMAS:n sihteerinä.

* * *

Aberdeen, Wash. — Tämän Chehalis-joen suussa, Tyyneenmeren rannalla, sijaitsevan satamakaupungin, puutavarateollisuuden ja lohenkalastuksen huomattavan keskuksen, nimi liittyy läheisesti suomalaisen työväenliikkeen historiaan, sen alkua ajoista lähtien. Erikoisesti ympäristön puutavarateollisuudessa on aina työskennellyt runsaasti suomalaisia viime vuosisadan loppuvuosista lähtien, ollen yhdistystoiminnan tukijajoukkona.

Mitä armottomimman hyökkäyksen kohteeksi joutui Aberdeenin suomalainen työväenyhdistys muistettavan Suomi-hulinan aikana, 1939, jolloin punakauhun lietsonta kaupungissa kohotettiin huippuunsa, työväen järjestymistoiminnan tukahduttamiseksi.

Kuten niin monasti ennenkin, oli yhdistys järjestänyt tanssit lautantai-illaksi haalilleen (jouluk. 2 p:nä). Noin tuntia ennen tanssien alkamista alkoi hulikaanisakkia kertyä haalin edustalle. Ensin jou-

August Heino

kosta heiteltiin tiilenpäitä ja kiivää ikkunoiden lävitse. Sen jälkeen kiihoitettu hulikaanisakki ryntäsi ovelle, särki ovet ja alkoi tuhotyönsä haalin sisällä. Se repi haalista lattiaa ja seinät, särki kaikki tuolit, tuhosi näyttämön ja pianon, seinillä olevat kuvat ja koristeet, kaiken mihin silmä iski. Radio ja puhelinlaite heitettiin kadulle laitettuun rovioon, jossa kuvat ja paperit y.m. arvoesineet poltettiin. Vesilaitte rikottiin ja vesi alkoi tulvia haalin lattialla. Myöskin haali yritettiin sytyttää tuleen, mutta se epäonnistui.

Suomalaisen Työväenjärjestön aluekomitean sihteeri

August. Heino antoi lehdille tapahtumasta seuraavansisältöisen lausunnon:

“Suomalainen Työväenjärjestö haluaa antaa tämän seudun väestölle tietää totuuden tansseista, jotka aiottiin pitää Workers Hallilla, 713 East First, Aberdeenissa, lauantai-iltana, jouluk. 2 p:nä. Nämä tanssit oli suunniteltu neljä viikkoa aikaisemmin kuin suomalainen veljeyssseura ilmoitti aikovansa viettää Suomen itsenäisyyden päivää Randall-kadun haalissa. Workers Hallin tilaisuus olisi ollut tavanmukainen tämän järjestön tanssitilaisuus. Heti sen jälkeen kun kuultiin, että pikettilinjat muodostetaan siksi illaksi ja annettiin lausunto, että nämä tanssit on järjestetty tarkoituksella pitää joukot poissa Randall-kadun haalilta, Suomalainen Järjestö, joka omistaa Workers Hallin, peruutti tanssit estääkseen huhujen jatkumisen, että haluaisimme pitää joukot poissa Randall-kadun haalilta.

“Tosiseikasta huolimatta, että tanssit peruutettiin, vigilanttijoukko suoritti epäoikeutetun ja laittoman teon tuhoamalla kaiken mahdollisen Workers Hallilla. Suomalaisen Järjestön jäsenet ovat varmoja siitä, että heidän omaan kansallisuuteensa kuuluvat ihmiset, po-

Aberdeenin haali sen jälkeen kun hulikaanjoukko joulukuun alussa 1939 oli tuhotyönsä suorittanut.

liittisistä katsomuksistaan tai yhteyksistään huolimatta, eivät turvau-
du sellaiseen laittomuuteen ja omaisuuden tuhoamiseen. Yrityksenä
on synnyttä sisäinen taistelu suomalaisen väestön keskuudessa.
Suomalainen Järjestö on vakuutettu siitä, että paikkakunnan suoma-
laisella väestöllä ei ole minkäänlaista osuutta tähän tuhotoyöhön.

“Workers Hall on suunnitelmallisesti leimattu kommunistien haa-
liksi. Haalin omistaa ja sitä käyttää Suomalainen Järjestö. Suunni-
tellut tanssit leimattiin kommunistien tansseiksi. Se on valhetta. Ti-
laisuus oli aiottu tavanmukaiseksi järjestön tilaisuudeksi.

“On selvää, että pormestarin tai poliisipäällikön taholta ei yritetty
pitää yllä lakia ja järjestystä tässä kaupungissa, sillä he tiesivät kol-
me päivää etukäteen sanomalehdistä ja radiosta, että tällaista oli
tekeillä.

“Suomalainen Järjestö vetoaa kaikkiin työläisiin ja veljesjärjes-
töihin, edistysmielisiin ryhmiin ja yleisöön, yhdistämään voimat
saattaakseen oikeuden eteen tästä teosta vastuunalaiset henkilöt ja et-
tä perinpohjainen tutkimus toimitetaan jotta voidaan vangita ja tuo-

mita heidän omistamansa Workers Hallin tuhoon vastuunalaiset henkilöt.”

Ei ollut mikään sattuma, että seuraavana päivänä haalin tuhon jälkeen vangittiin kadulta CIO:hon kuuluvan International Woodworkers of American liikeasioitsija Denee Dyer ja satamatyöläinen George Perkins, kun he keskustelivat haalilla tapahtuneesta hävitystyöstä. Se ilmaisi, mistä todellisuudessa oli kysymys — puutavarapöyhöjen ja muiden työnantajien hyökkäyksestä työväen järjestymistä vastaan.

* * *

Duluth, Minn. — Vuoden 1914 hajaannus järjestössämme iski Duluthia ankarammin kuin ehkä mitään muuta paikkakuntaa koko maassa. Sosialistiosaston toiminta tosin ensin siirtyi radikaaliselle ryhmälle, joka tunnusti poliittisen toiminnan välttämättömyyden, mutta vähän paremman kuin vuoden kuluttua ylivoiman saivat poliittisen toiminnan vastustajat — IWW:n kannattajat.

Kesällä 1914 perustettu ”Sosialisti” muutettiin ”Teollisuustyöläiseksi” ja sen jälkeen ”Industrialistiksi”, jolla nimellä se edelleenkin ilmestyy. Vuosia kului ennenkuin vähitellen alkoi selviytymistä iww-läisyyden harhoista. Varsinaisesti se tapahtui vasta sen jälkeen kun IWW:n rappeutumisilmiöt alkoivat yhä enemmän ja enemmän tulla päivänvaloon ja toiselta puolen kansainväliset tapahtumat alkoivat osoittaa tietä.

Suomalaisen Työväenjärjestön yhdistys vietti kituvaa elämää aina siihen saakka kun yhdyttiin International Workers Orderin suomalaisen jaoston osastoksi. Yhtyminen tähän keskinäisen avun järjestöön antoi virikettä ja uutta elämää toiminnalle. Jäsenmäärä alkoi vähitellen kasvaa ja kasvun vauhti lisääntyä, joten tänään Duluthin IWO:n lodgi on jäsenmäärältään suurin koko keskivaltioissa. Myöskin kaikki toiminta on virkistynyt siitä huolimatta, että on jouduttu toimimaan vuokrahuoneistoissa, joissa ei ole ollut tarvittavia kulttuurivälineitä, näyttämöitä y.m.

Suureksi avuksi toiminnallemme on ollut se, että olemme niin lähellä Työmiehen ilmestymispaikkaa, josta aina on saatu kaikenlaisen ohjelman esittäjiä milloin vain on tarvittu. Sen yhdistysjäsenistömme on palkinnut ansiokkaasti Työmiehen levittämisellä. Suuret osuudet on täytetty ja ylitetty.

Minn.-Wis. alueen opintokurssit Duluthissa, Minn. 1935. Johtajina C. Päiviö ja Matti Wick

Katsomme luottamuksella tulevaisuuteen, että joukkomme tulee edelleenkin kasvamaan ja toimintamme kulkemaan eteenpäin.

Duluth ja Superior muodostavatkin Järvienpään alueella järjestötoimintamme keskuksen ja Minnesotan rauta-alueella sen muodostavat Virginia-Eveleth.

* * *

Cherry, Minn. — Tämä on yksi niistä pohjois-Minnesotan maaseutukylistä, joka syntyi vuoden 1907 raudankaivajien lakon jälkeen. Kaivosyhtiöiden käytäntöönottaman mustalistauksen seurauksena valvutuneimmat suomalaiset kaivosmiehet leimattiin "epämie-luisiksi työläisiksi", joille ei annettu työtä. Siksi oli pakko lähteä korpeen, sieltä hankkimaan leipänsä. Cherry onkin kasvanut laajaksi kyläksi, jossa suurin osa on suomalaista väestöä.

Sosialistiosasto tänne perustettiin keväällä 1912. Ensin se toimi itsenäisenä, mutta pian yhtyi järjestöverkostoon.

Syksyllä 1913 rakennettiin haali, jossa useita vuosia toimittiin vilkkaasti. Hyvä kirjasto perustettiin Osaston yhteyteen.

Vuoden 1914 hajaannus teki hieman haittaa, jäsenmäärä väheni, mutta pian se nousi taasen 40:een. Sosialistiosasto muutettiin työväenyhdistykseksi 1921. Yhdistyksen yhteyteen perustettiin voimiste-luseura ja torvisoittokunta, jotka kumpikin olivat Mesaba-alueen

Kesäkouluoppilaita New York Millsissä, Minn. 1928

parhaita. Myöskin näytelmäseura toimi ahkerasti. Esitettiin joskus suurempiakin näytelmiä haalintäyteiselle yleisölle.

Toiminta oli hieman lamassa 1929-30, mutta alkoi pian vilkastua entiselleen. Oli verrattain voimakas naistenklubi, nuoris-osasto, farmarien järjestö ja lauluseura, kaikki toimien samojen seinien sisällä. Miltci viikon jokainen ilta piti olla jossakin kokouksessa tai harjoituksissa.

Näihin aikoihin osallistuttiin ympäristön kaupungeissa järjestettyihin protestikokouksiin, lakkovahdeiksi ja missä vain työväenjoukkoja yhteen kerääntyi, sinne riensivät Cherryn farmarit. Vuosia pyysi toiminta vilkkaana.

Mutta 1939 vaiheilla useita toimivia jäseniä muutti tuonelan maajoille ja toisia siirtyi muille paikkakunnille. Se aiheutti toiminnan herpaantumisen ja yhdistys lakkasi olemasta. Vähän myöhemmin kuitenkin perustettiin IWO:n lodgi, jonka toiminta on ollut säännöllistä, joskaan ei erikoisen vilkasta.

Kesätoiminta keskittyy pääasiassa ihanaan Mesaba-parkkiin, joka onkin koko rauta-alueen keskus.

* * *

Sokerisaari, Mich. — Olisihan se väärin, jos tämä pieni Sokerisaari jäisi mainitsematta. Täälläkin on vuosikymmenet toimitu. V. 1920 perustettiin tänne ensimmäinen työväenyhdistys, joka liitettiin S. T. Järjestöön. Yhdistys toimi niissä tehtävissä ja niissä puitteissa kuin järjestömme toiminta edellytti. Joidenkin vuosien kuluttua kuitenkin jouduttiin toiminta lakkauttamaan, ehkä suurimmalta osalta pitkien matkojen ja huonojen teiden vuoksi.

Suomalaiset farmarit täällä ovat enimmäkseen teollisuuskeskuk-

Lasten ososto juhlaratsissa Ylä-Michiganin aluejuhlilla 1932, Negaunessa, Mich.

sista tulleita ja sellaisia, jotka aina jonkunlaiseen työläisten järjestöön ovat kuuluneet. V. 1927 perustettiin Farmers Klubi, joka alkoi toimintansa melko vilkkaana. Osallistuttiin kunnallispolitiikkaan, tarkoituksena ollen korjata paikallisia oloja. Siinä onnistuttiinkin melko hyvin. Näihin aikoihin rakennettiin Farmers-haali eikä jäänyt unhoon työväenlehtien levitys, lakkoavustukset tai muu sellainen toiminta. Sitten v. 1928 jäsenistö yksimielisesti päätti muuttaa klubin nimen työväenyhdistykseksi ja liittyä S. T. Järjestöön. Ajottain toiminta on ollut vilkasta, on järjestetty lasten kesäleirejä ja oppikursseja vanhemmille. Myöskin kulttuuri-toimintaa on harrastettu, esitety näytelmiä j.n.e. Kesä- ja aluejuhlia on järjestetty.

V. 1941 yhdyttiin Järjestön mukana IWO:n yhteyteen. Nyt yhdistyksemme tunnetaan nimellä Finnish American Lodge No. 3841.

Naistenklubi toimi useita vuosia erittäin vilkkaasti ja ansaitsi pitkänkin selostuksen.

Nuoristoliittoa ei myöskään sovi unhoittaa. Aikoinaan täällä

Sokerisaaren, Mich., nuorisoliittolaisia 1927

Ylä-Michiganin aluejuhlien voimistelijat marssimassa 1932 Negauneen STY:n haalin ohitse. Marssijain kapteenina Dick Heikkinen

Katukulkueeseen osallistuvaa yhdistysväkeä Ishpemingissä, Mich. 1932 S. T. Järjestön aluejuhlissa.

Ylä-Michiganin aluejuhlien voimistelijat. Johtajana Unto Immonen. Paik- kana Ishpemingin juhlakenttä.

Joukko Delaware-juhlien tanssijoita. Kuva otettu Turin Lakella-Delaware-juhliissa, Green, Mich.

oli suomalaista nuorisoa ja heillä oli omat järjestönsä. Siellä kylvettiin innostuksen siemen ja niin useita Saaren nuoria näkee työväenliikkeen etunensä siellä missä heitä on.

Työväenliike edistyy. Nimet voivat vaihtua, mutta pyrkimys ja päämäärä on sama: paremman elämän saavuttaminen koko kansalle eikä vain harvoille. — (E.H.)

* * *

Detroit, Mich. — Työväenyhdistyksen perustaminen on sivistyshistoriallinen asia. Sitä se oli myöskin Detroitissa, maailman-kuulussa autokaupungissa.

Niin pian kuin kansalaisianime oli pysähtynyt vakinaisesti astumaan kaupunkiin niin paljon, että he katsoivat työväenyhdistyksen perustamisen mahdolliseksi, tekivät he tuon sivistyshistoriallisen teon. Heinäk. 15 p., 1906, pidettiin kokous, jossa päätettiin perustaa yhdistys ja samalla keskusteltiin sosialistipuolueeseen liittymisestä. Mitä monta osanottajaa tuossa kokouksessa oli, sitä ei pöytäkirjassa mainita. Vaatimaton muistiinpano tilaisuudesta kertoo:

1. "Kokouksen puheenjohtajaksi valittiin yksimielisesti toveri K. Korhonen ja kirjuriksi allekirjoittanut.
2. Keskusteltiin jos oli yhteistoiminnan aikaansaamiseksi keskuudessamme työväenyhdistyksen perustaminen tarpeen. Alustavien

Detroitin työväenyhdistyksen laulukuoro Helmi Vilenin johdolla.

puheiden ja pitemmän keskustelun jälkeen katsottiin yhdistyksen perustaminen välttämättömäksi.

3. Maan sosialistipuolueeseen yhtymisestä keskusteltiin ja päätettiin yhtyä.

4. Hakemuspaperien allekirjottajaksi valittiin kokouksen kirjuri ja Hulda Toivonen organiseraajana.

5. Rahavarojen väliaikaiseksi hoitajaksi ja pöytäkirjan tarkastajaksi valittiin E. Ljungberg ja K. Julin.

6. Yleisenä toivomuksena lausuttiin, että asianomaiset toimisivat mahdollisimman nopeasti lupakirjan saamiseksi. Kokouksen puolesta. — Kustaa Ahlqvist.”

Siten laskettiin Detroitin suomalaiselle sosialistiosastolle perustus. Elokuun lopulla saatiin lupakirja ja syysk. 2 p. pidettiin ensimmäinen virallinen kokous. Ensimmäisinä virkailijoina ovat toimineet: järjestäjänä Hulda Toivonen, rahastonkirjurina Hulda Lehtinen, esittelijänä K. Ahlqvist, kirjurina Mida Voutilainen ja varalta Juslin.

Ensimmäiseltä vuodelta ei ole paljon kerrottavaa. Tärkeimpiä päätöksiä ovat: Suomalaiseen Sosialistijärjestöön yhtyminen, ompeluseuran perustaminen alaosastoksi, huvitoimikunnan muodostaminen, joka on järjestänyt yhden perheiltaman, yhden yleisen iltaman ja joulujuhlan.

Kirjaston hankkimiselle on kiinnitetty huomiota heti alusta läh-

Detroitin työväenyhdistyksen soittokunta 1921, Antti Palenin johdolla.

tien. Mutta suuri ei kirjasto ensimmäisenä vuotena ollut, sillä se käsitti vain 10 työväen laulukirjaa. Ulkopuolisia puhujia ei paikkakunnalla ensimmäisenä vuotena käynyt.

Rahallinen yleistulos: \$44.55; kassassa rahaa \$12.75. Jäseniä vuoden lopussa 17.

Seuraavana vuonna (1907) perustetaan jo puhujaseura ja "Nyrkki", käsin kirjoitettu lehti, alkaa ilmestyä. Kirjallisuuden levittäjä on vuoden loppuun mennessä myynyt kirjallisuutta \$25 arvosta. Osakkeita on ostettu Raivaajasta 3, Työmiehestä 1 ja Työväen-Opiston osakkeita 3. Lännen Kaivosmiesten lakkoa on avustettu rahallisesti. Osasto on hieman vaurastunut, mutta suomalaisten vähälukuisuuden vuoksi pysyttelee jäsenmäärä edelleen pienenä. Kirjuri W. J. Puranen tekee **jo** esityksen Osaston toiminnan lakkauttamisesta, mutta enemmistö jäsenistä on sitä vastaan ja Osasto jää jatkamaan toimintaansa.

Vuosi 1912 on voimakkaan nousun vuosi. Uusia jäseniä yhtyy Osastoon jokaisessa kokouksessa niin, että vuoden lopussa on jo 208 jäsentä. Siitä lähtien aina vuoteen 1920 on Osasto nousukaudessa.

Mutta sitten vuoden 1914 ryhmätaistelu ja hajaannus iski Detroitia samalla tavalla kuin muitakin paikkakuntia. Syysk. 20 p., 1914 pidetyssä kiihkeässä kokouksessa 81 äänellä 46 vastaan erotettiin

osastosta 16 jäsentä, jotka lukeutuivat n.s. radikaaliseen ryhmään.

Osaston oli, jos mieli toimintaansa eteenpäin viedä, saatava suu-rempi ja ajanmukaisempi huoneisto. Vuokrattiin Duffield haali. Vuokraa pidettiin liian korkeana, mutta päätettiin koettaa kun ei muutakaan vaihtoehtoa näyttänyt olevan. Vuokrasta kuitenkin selviinnyttiin melkoisen hyvin ja Osaston toiminta alkoi vilkastua, kun huoneisto oli käytettävissä neljänä iltana viikossa — \$1,400 vuokrasta vuodessa.

Ajatus oman toimintahuoneiston rakentamisesta oli herännyt jo niin aikaisin kun 1911, mutta suuntaerimielisyyksien vuoksi se siirtyi. Muunmuassa tonttien omistuksesta syntyi oikeusjuttu radikaalisen ryhmän kanssa. Osasto voittaen jutun. Tonttimaa kuitenkin epäkäytännöllisyyden vuoksi nähtiin viisaammaksi myydä; samoin myöskin myöhemmin ostettu tonttimaa. Kolmas tonttimaa ostettiin 14 kadun varrelta, jonne lopuksi haali rakennettiin. Suomalainen arkkitehti J. Kasurin laati piirustukset. Haalin harjahirren nostajaiset juhliittiin elok. 26 p., 1923. Se muodostui Detroitin suomalaisen työväen keskuksiksi moniksi vuosiksi. Mutta sitten tuli huonoja työaikoja. Suomalaisia muutti paljon pois kaupungista ja kaiken päälliseksi tuli ankara talouskriisi, joka yleisesti tunnetaan hooverilaisena aikana. Suomalainen Edistysyhdistys menetti kymmenen vuoden vaivalla ja uhrauksilla rakentamansa talon kiinteistövelasta. Yhdistys möi talon uniolle, joka maksoi pankkiin velan. Nykyään se omistaa Tool & Die työläisten C.I.O. unio. Siis edelleen neljännen toista kadun haali palvelee työläisten asiaa.

Detroitin yhdistyksen jäsenmäärä oli korkeimmillaan v. 1920,

Kesäkoululaisia voimisteluharjoituksissa Loon Lakella (Detroitissa). Johtajana Helen Hendrickson.

jolloin se ylitti kuudensadan merkin. Silloin yhdistystämme täydellä syyllä voitiin sanoa manttaaliyhdistykseksi, kuten oli entisinä aikoina tapa puhella niistä yhdistyksistä, joiden jäsenmäärä oli viidessä- ja kuudessasadassa.

Sosialistipuolueessa tapahtunut hajaannus, jossa Detroitin S. S. Osastokin Michiganin valtiojärjestön kanssa joutui pois puolueesta, merkitsi vaiherikasta ajankohtaa niinhyvin Osaston toiminnassa kuin koko järjestöllekin. Vuosi 1919 oli Detroitin S. S. Osastolle, samoin kuin Michiganin sosialistipuolucelle, historiallinen merkkivuosi. Valtiojärjestöön, samoin kuin kaikkiin Detroitin osastoihin, tuli uusia jäseniä tulvimalla. Kaupungin keskuskomiteassa oli toistasataa edustajaa, edustaen noin 3,000 jäsentä. S. S. Osastolla oli 6-8 edustajaa keskuskomiteassa. Oikeus olisi ollut valita enemmänkin, mutta kieli- vaikeuksien vuoksi ei sinne voitu enempää lähettää.

Mutta sitä seurasi sosialistipuolueen sisäinen taistelu. Michiganin valtiojärjestö ja seitsemän kielijärjestöä erotettiin puolueesta. Heinäkuussa pidettiin Michiganin valtion ylimääräinen sosialistipuolueen konventsioni, jossa suomalaiset yksin edustivat uudelleen puolueeseen yhtymispolitiikkaa. (S. S. Osasto ei saanut edustajaa, koska olimme huonoja suunsoittajia.) Tässä konventionissa tapahtui käännekohta valtion sosialistipuolueessa; tämän jälkeen ei valtiossa ole ollut sosialistipuolueella jalansijaa. Se tosin vieläkin on olemassa, mutta jäseniä on vain joitakin kymmeniä. Kaikki silloiset jäsenet jättivät sosialistipuolueen.

Tässä tilanteessa joutui Osastomme tienhaaraan. Oli valittava toinen tai toinen. S. S. Järjestön edustajakokous oli määrätty alkuvaksi lokak. 25 p. S. S. Järjestössäkin menivät mielipiteet kahtia. Raivaaja asettui sosialistipuolueen kannalle. Pekka Juvonen esitti syysk. 17 p:n kokouksessa, että Osastomme yhtyisi S. S. Järjestöön itsenäisenä — sosialistipuolueesta riippumattomana. Ehdotusta kannatettiin sekä vastustettiin. Kannattajat pitivät tärkeänä Järjestöön liittymistä siksi, että edustajakokous oli lähellä ja että siellä Osastomme tulee olemaan ratkaisevana tekijänä. Myöskin painostettiin sitä, että jos pysytellään ulkona Järjestöstä, niin meillä ei ole tilaisuutta vaikuttaa Järjestön agitatsionityöhön, vaan annamme raivaajalaisille vallan määrätä millaista agitatsionia Järjestön lehdissä on tehtävä. Arvio osui oikeaan, sillä Detroitin kaksi edustajaa kokouksessa antoi enemmistön vasemmistolaisille.

Mainittakoon tässä vielä yhteistoiminnasta IWW:n jäsenten ja S. S. Osaston välillä. Kuusi vuotta oli kulunut siitä kun tämä aines erosi ja toisia erotettiin Osastosta ja he muodostivat n.s. Marxian klubin. Sen jälkeen kun Kolmas Taloudellinen Kansainvälinen lähetti heille yhtymiskutsun, syntyi IWW:n leirissä hajaannus. Marxian klubi erotti jäsenyydestään kolme henkilöä, mutta se merkitsi miltei tuon klubin kuolemaa, sillä noin 30 jäsentä jätti klubin.

Marxian klubin eroitetut ja eronneet jäsenet yhtyivät Osastoomme, sillä siellä he löysivät ihmisiä, jotka olivat heidän kanssaan samalla kannalla Kolmanteen Kansainväliseen nähden. Se elvytti Osaston toimintaa huomattavasti ja Marxian klubi jäi joidenkin harvojen korttipeliseuraksi, jossa sen jälkeen ei mitään sen opettavampaa ole harrastettu.

Osastomme kasvattamista puhujista mainittakoon: Matti Pirhonen, Niilo Filpus, Herman Kanto, Hilda Kauppinen, Matti Wick, Pekka Juvonen ja Elli Filpus.

Uutisten kirjottaminen on aina pidetty tärkeänä tehtävänä yhdistyselämässä. Ahkerimpia uutisten kirjottajia viimeisen 10-15 vuoden aikana ovat olleet nimimerkki "Finne" (Ed. Hagman), nimimerkki "I" (I. Santti) ja Matti Pirhonen. Naistovereista mainittakoon Mrs. Tom Korkiamäki ja Mrs. F. Feldt. Nuoremman polven kirjenvaihtajista sopii mainita Mrs. Jacob Laitinen ja Elvi Bjorkvist. Yhdistyksen ulkopuolelta on kirjoittanut Eteenpäihin artikkeleita Aku Rissanen.

Ja kukapa detroitilainen ei tuntisi Alfred Töyrylää, lehtien ja kirjallisuuden uskollista levittäjää. Hän se on väsymättömästi vuodesta vuoteen, jalkavaivojaan säästämättä, huolehtinut lehti- ja kirjallisuusasioista. Kunnia hänelle siitä.

Detroitin suomalaisten maaosuuskunta on, sanoisiko yhdistyksen ulkopuolinen sivuliike, sillä maaosuuskunta saa kiittää yhdistystä homman alkuunpanosta. Loon Lake tunnetaan monilla paikkakunnilla Detroitin ulkopuolellakin työtätekevien kesähuvipaikkana.

Ja oli täällä osuuskauppahommakin jonkun aikaa vireillä. Osuuskauppa perustettiin joidenkin yhdistyksen jäsenten aloitteesta, toimien pienoiskoossa vähän aikaa. Kauppa kuitenkin syntyi pihtisynnytyksen kautta ja se kuoli jo pienenä paitaressuna, melkein kenenkään huomaamatta.

Poikatalo Detroitissa on ollut suomalaisten työläisten perustama ruokatalo. Se on ollut toiminnassa vuodesta 1916 lähtien. Siellä on

Näytelmä "Bajadeeri" Detroitin, Mich., työväenyhdistyksen näyttämöllä.

pohdittu niin työväenkysymyksiä kuin muitakin elämän ongelmia.

Yhdistyksemme virallinen yhtyminen IWO:n alaosastoksi tapahtui jouluk. 31 p., 1941. Jäsenmäärä yhtymisaikana oli ainoastaan jonkunverran yli 100. V. 1945 jäsenmäärä oli noin 200 paikkeilla.

— (M. Pirhonen)

Lasten luokkavalistukseen Detroitin yhdistys on kiinnittänyt vakavaa huomiota. Jacob Laitinen kertoo miten jo elok. 18 p., 1918, pidetyssä kokouksessa Duffield-haalissa otettiin keskusteltavaksi lasten sunnuntaikoulun alkaminen. Osasto päätti luovuttaa \$100 koulun avustamiseksi ja valittiin komitea asiaa eteenpäin viemään. Komiteaan tulivat M. Pirhonen, Ida Väisänen, Edla Junnola, Martha Kinnunen ja Matt Junnola. Myöhemmin siihen valittiin lisää jäseniä.

Varsinainen koulun toiminta alkoi syysk. 18 p., 1918. Opettajina toimivat K. Tuomela, H. Päätalo ja Chas. Mäki. Päätalon siirryttäen radikaalien (IWW:n) joukkoon hänen tilalleen tuli Hilja Frilund. Oppilaita oli alussa 20, mutta joukko kasvoi. Toukokuun lopulla 1919 heitä oli yli viisikymmentä. Opetuskielenä oli suomenkieli. Lapsille opetettiin suomenkielen aakkosia, selostettiin yhteiskunnallisia kysymyksiä, luokkasuhteita työväenluokan ja omistavan luokan välillä, opetettiin ohjelman esittäjiä, runonlausuntaa, laulua, soittoa ja lapsille sopivien näytelmien esittämistä. Monet yhdistyksen ulkopuoleltakin toivat lapsiaan sunnuntaikouluun ja myöhemmin itsekin yhtyivät Osaton jäseniksi.

Väliaikaisesti lasten koulu jouduttiin lopettamaan yhdistyksen huoneiston ahtauden vuoksi, mutta alettiin uudelleen kun yhdistykselle saatiin oma talo. Tuo tärkeä tehtävä luovutettiin naistenklubin valvottavaksi. Luotettiin naisten toimintakykyyn, jossa ei erehdyttykään. Ihanneliiton ohjaajaksi lupautui enuemmin toiminut ahkera ohjaaja Mary Solin ja hänelle avuksi Fanny Ojanpää, sekä myöhemmällä voimistelun ohjaajaksi nuoremasta polvesta Hellen Hendrickson. Järjestettiin iltamia koulutalon rakentamiseksi Loon Lakelle, joka muodostuikin tarpeelliseksi kesäkoulutoiminnan takia. Rahastettiin ja rakennettiin yhdessä maaosuuskunnan kanssa koulutalo, joka vieläkin sitä nimeä kantaa.

Lisäksi vanhemmasta polvesta on ohjaajana toiminut Aino Komulainen ja nuoremasta polvesta Maiju Koivisto.

Kun sitten 1930 Suomalaisen Järjestön päätökset edellyttivät, että aletaan pitää lasten kouluja englanninkielellä, niin paikallisen lasten järjestön nimi muuttui Suomalaiseksi Pioneeri-järjestöksi.

Lasten koulua viimeisen kerran pidettiin v. 1937.

Lopuksi toivomus lasten vanhemmille, äideille, isille ja entisille sunnuntaikoulun oppilaille, pioneereille ja vähävaraisen väestön lasten kasvatustyön tärkeyden ymmärtäville ihmisille. Se 18-vuotisen työn vako, jonka vanhempi väki veti työnsarkaan, vaati paljon innostusta, uhrautuvaisuutta, hyvää tahtoa ja toimintatarmoa työväenluokan asian puolesta.

**Detroitin yhdistyksen voimistelu-urheiluseura 1924-1925,
Leo Snellin johdolla.**

Kulttuuritoiminnasta kertoo E. Mäkelä: Soittokunta perustettiin 1913 Jussi Virtasen johdolla. Mutta "lapsi" alkoi vasta voimistua 1919 paikkeilla. Parhaimmassa kukoistuksessaan se oli vuosina 1924-25. Eräässäkin kuvassa nähdään 25 soittajaa. Tunnetuimpia vakituisia johtajia on ollut: Antti Palen, Aug. Plum, Julius Liimatainen. Waldemar Eglund, Lauri Koski ja Frank Vilen. Sivutoimenaan johtajina ovat toimineet Julius Widstrom, Walstrom ja Jussi Koski. Viimemainittu oli oikea työmuurahainen, joka ei koskaan jättänyt yhdistystä pulaan. Johtajat ovat poikkeuksetta olleet myös kuoron johtajina. Ainoastaan laulukuoroa ovat johtaneet Kusti Toivonen, Doyle (ehkä ensimmäinen), Helmi Vilen ja nykyään Hilja Jay.

Yhdistyksemme näytelmäseura on ollut yksi tunnetuimpia Amerikan suomalaisten keskuudessa. Vaikka näytelmiä esitettiin ennemminkin, niin näytelmäseura perustettiin vasta 1912. Siitä asti se on toiminut keskeytymättä, ollen edelleenkin toiminnassa.

Näyttämöhengen virittäjinä mainittakoon Herman Kanto, Kusti Toivonen, J. Hämäläinen ja Eetu Korpilahti. Tunnetuita vakinaisia johtajia on ollut: Venne Vuolas, Heikki Pääatalo, Eero Boman, Julius Kallio, Felix Hyske, Alaric Sandelin, Anni Harju ja Aarre Linnala. Samoin on mainittava ei-vakinaisina ohjaajina Hulda Myllynen, Jallu Hamari, Fanny Ojanpää, Sulo Sandroos, Vieno Korhonen ja Elmer Mäkelä.

Voimistelu- ja urheiluseura on syntynyt muiden alaseurojen mukana. Ensimmäiset urheilukilpailut olivat jo 1910. Ensikerran seura jo kuoli 1911. Useamminkin kerran se on herätetty henkiin. Parhaimmillaan se oli uuden haalin avaamisen aikana. Sinne oli hankittu uudenaikaiset välineet, joilla pojat ja tytöt tekivät temppujaan. Rivissä silloin nähtiin 60—70 miestä ja naista. Johtajina ovat toimineet Henry Raikas, Chas. Heimo, Valle Tamminen, Richard Roine, Eino Väre, Mary Salin, Linda Halonen, y.m.

* * *

Grand Rapids, Mich. — Suomalainen sosialistiosasto perustettiin tänne huhtikuussa 1911. Jäsenmäärä oli niin suuri, että saatiin lupakirja. Sitten v. 1914 alkoi tänne saapua enemmän suomalaisia, ensin Kuparisaarelta kaivoslakon loputtua. Osasto sai heistä uutta elämää. Toiminta alkoi vilkastua ja jäsenmäärä lisääntyi. Muistaakseni 1915 vuokrattiin Osastolle ensimmäinen haali, jossa toimittiin jonkun aikaa.

Mutta suomalaisuus ei tahtonut ottaa pysyäkseen paikkakunnalla, syynä ollen huonot työmahdollisuudet, kun lukuisat huonekalutehtaat olivat käynnissä hyvin rajoitetulla työvoimalla ja toiset kokonaan pysähdyksissä. Osa Kuparisaarelta tulleista joutui jatkamaan matkaansa muihin kyliin.

Kuitenkin 1916, kun yleinen tilanne parani paikallisissa tehtaissa sodan vaikutuksesta ja ehkä muutenkin huonekalumarkkinoilla, ja kun sen lisäksi 1917-20 alkoi autoteollisuutta tulla kyläämme, niin suomalaisia alkoi saapua aina enemmän ja asettua paikkakunnalle. Jäsenmäärä ja kulttuuritoiminta lisääntyi. Yhä enemmän harjoitettiin näytelmiä ja pidettiin ohjelmaitamia. Kaikin niihin riennettiin. Hajaannukset, joita tapahtui aikaisemmin 1914, eivät vaikuttaneet toimintaamme häiritsevästi, sillä vain muutama henkilö erosi Osastostamme.

Mutta meidänkin Osasto joutui kulkemaan vuoden 1920 puhdistuksen lävitse, joten tännekin syntyi vasemmisto ja oikeisto. Vähemmistö lähti Raivaajan mukaan, vallaten kuitenkin sen vähäisen omaisuuden mitä oli kokoontunut kirjaston, urheilutarpeitten y.m. muodossa.

Tällöin paikallinen toimintamme jonkun verran lamaantui. Mutta niin pian kun edistyksen voimat saivat asiat yleisesti kuntoon, niin meidänkin yhdistyksen toiminta elpyi. Uusia suomalaisia saapui kyläämme ja heitä yhtyi yhdistykseen.

Niin vuodesta 1921 alkaen aina vuoteen 1938 oli Grand Rapidsin edistyksen voimien toiminta korkealla tasolla. Vv. 1933-35 Grand Rapids oli Ohion ala-alueen yhdistysten ja naistenklubien keskuksena. Täältä oltiin kiitettävästi yhteyksissä laajaan ympäristöömme, aina Tawas Cityyn, Lake Cityyn ja Kalevaan asti. Mutta Karjala-kuume vei paljon parasta toimintajoukkoa niin täältä kuin muistakin kylistä.

Yhdistyksemme toiminta heikkeni hyvin hiljaiseksi 1939-40 vaiheilla. Sitten Carl Päivijön täällä käydessä 1942 lopulla päätettiin perustaa Grand Rapidsiin suomalainen IWO:n lodgi. Perustavassa kokouksessa oli saapuvilla juuri tarvittava määrä henkilöitä, joten lupakirja saatiin. Siitä saakka on toimintaa ylläpidetty. Suurta se ei vielä ole ollut, mutta kasvun toiveita on olemassa, kunhan innostusta riittää ja me oikein ymmärrämme IWO:n tärkeyden. — (Wm. Merrillä)

* * *

Cleveland, O. — Suomalaisen työväenliikkeen kehittyminen Clevelandiin, Erie-järven eteläisellä rannalla sijaitsevaan suureen teollisuuskaupunkiin, joka pitkän aikaa säilytti itsellään Amerikan "kuudennen kaupungin" kunniakasta nimeä, tapahtui rinnakkaisesti sosialistisen liikkeen vakiintumisen kanssa. Vuosisadan vaihteesta lähtien oli suomalaista työväestöä kcskittynyt lukuisasti kaikkiin Erie-järven rannalla olleisiin satamakaupunkeihin, mutta varsinkin Ashtabulaan, Conneauttiin, Fairport Harboriin ja Clevelandiin, sekä vähälukuisemmin Buffaloon ja Erieen. Kaikissa noissa kaupungeissa tarvittiin voimakkaita käsivarsia, lapiomaan rautamalmia nostokaukaloihin, silloin kun ei vielä ollut keksitty koneellista malmin käsittelyn menetelmää. Mutta nousevan kapitalismin kaudella tarvittiin myös kaikkia muita ammattilaisia, kuten rakennustyömiehiä, tehdastyöläisiä ja käsityöläisiä; myöskin suuri joukko suomalaisia naisia oli etsimässä kotipalvelustyötä ja Clevelandin rikkaat ja keskivarakkaat porvarit kilvassa halusivat saada suomalaisia palvelijoita. He olivat ahkeria tekemään työtä, kello kuudesta aamulla kello kahdeksaan tai yhdeksään illalla, saaden palkakseen \$2.50 ja \$3.00 viikolta; vielä niin myöhään kuin 1915 vaiheilla, oli \$4 ja \$5 korkeimpia naisten viikkopalkkoja. Tehdastyöläisten tuntipalkat vaihtelivat 17 ja 25 sentin vaiheilla, paitsi erikois-ammateissa ollen palkat jonkun verran korkeammat. Vasta ensimmäisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen kohosivat rakennustyöläisten palkat \$1.25:een tunnilta sekä räätälien ja parhaimpien tehdastyöläisten palkat dollarin vaiheille.

Työvoiman riisto oli siis kyllin häikäilemätöntä kaikilla aloilla ja maaperä oli suopea sosialististen aatteiden levittämiselle. Cleveland olikin yksi niitä harvoja suomalaisten suurimpia keskuksia, missä ei ollut voimakasta suomalaista kirkkokuntaa, eikä myöskään omaa

kirkkoa, ja siksi siellä ei ollut sellaista taantumuksellisten voimain pe-
säkettä, kuin oli kolmessa muussa rannikkokaupungissa, Fairportissa,
Ashtabulassa ja Conneautissa.

Heti kun Imatra-liiton seuroista muodostettiin sosialisti-osastoja,
jotka muodostivat Suom. Sosialistijärjestön, yhtyi myöskin Cleve-
landin osasto siihen. IWW:n hajaannuksen tapahduttua, menivät
osaston voimat joksikin kahtia, mutta sen jälkeen kasvoi Sosialisti-
puolueeseen jääneen osaston (N:o 1) jäsenmäärä suuremmaksi ja
sen toiminta oli huipussaan kun tuli uusi hajaannus, Sp:sta erkaantu-
misen kautta. Niihin aikoihin jäsenmäärä oli noin 450.

Poliittisen taistelun kehittyessä kuumimmilleen, taistelussa Rai-
vaajalehden kautskylaista revisionismia vastaan, oli Ohion alue ikään-
kuin "tulilinjalla", lännen ja keskilännen vasemmistolaisuuden, sekä
itäläisen oikeistolaisuuden välillä. Sillä tällaisena rajat vielä suurin
piirtein olivat vedetyt v. 1919 edustajakokouksen aikana. Ja silloin
Raivaajan masina todella pommitti Ohion alueen osastoja, ja eten-
kin sen alueen johtavinta keskusta Clevelandia, tarkoituksella saada
Ohion alueesta muodostettua "linnäke keskivaltiolaista vouhotusta
vastaan", kuten edesmennyt F. J. Syrjälä oli eräälle toverille Det-
roitissa suunnitelmiaan ilmaissut. Ja vastavallankumouksen apostoli
Moses Hahl lähetettiin Ohion alueelle vastoin aluekomitean protes-
tia — Itäpiirin puhujana — palauttamaan eksyneet "lampaat" pai-
menensa FJS:n omaan karsinaan. Mutta Venäjän köyhälistön val-
lankumouksen mainingit olivat liian voimakkaat, yhdessä Suomen si-
sällissodan kokemuksen kanssa. Niitä ei voitu kahlita millään Rai-
vaajan johtajain ovelilla tempuilla. Samaan aikaan tapahtui mielipi-
teiden muutos Idän suurissa osastoissa, ja kun mentiin v. 1920 rat-
kaisevaan SSJ:n edustajakokoukseen, niin silloin eivät Syrjälä ja
Hahl enää omilla kustannuksillaan kehänneet kokoukseen saapua,
kun heillä ei ollut joukkoja takana, jotka heidät olisivat valinneet.

Mutta taistelu ei päättynyt Sp:sta erkaantumiseen, sillä raivaaja-
lainen vähemmistö — noin yksi viidesosa — ei alistunut järjestöku-
riin, vaan synnytti järjestössämme hajaannuksen, erkaantumalla sii-
tä. Oikeistolainen ryhmä onnistui myös Clevelandissa pääsemään suu-
ren haaliomaisuuden kontrolliin, jonka se kuitenkin myöhemmin men-
netti. Se osasto joka jäi edelleen kuulumaan Suomalaiseen Työväen
Järjestöön, katsoi itsensä oikeaksi entisen sosialistisen toiminnan
jatkaajaksi järjestömme puitteissa, koska jo ennen STJ:n kokousta
oli päätetty erkaantua Sosialistipuolueesta.

Hajaannuksen jälkeen vasemmistolainen osasto siirtyi toimimaan Rumanian-haalille, W. 58 kadulle useiden vuosien ajaksi, muodostaen sinne vilkkaan kulttuuri- ja seuratoiminnan, poliittisen toimintansa ohella. Vasta sen jälkeen kun suuri joukko parhaita toimintavoimia siirtyi Neuvosto-Karjalaan, eikä ollut sopivaa toimintakeskusta, herpaantui kulttuuripyriinnot. Mutta se ei suinkaan tarkoittanut toiminnan lamaantumista, sillä toiminnan muodot vaan muuttuivat. Pitkien työttömyysvuosien aikana oli Clevelandin suomalaisella työväellä erittäin voimakas työttömien liikkeen toiminta. Ei ollut sellaista suurempaa työttömien kokousta tai paraadia, tai edustajain lähettämistä kaupungin, valtion tai liittovaltioiden hallituksen luokse, missä suomalaiset eivät olisi olleet edustettuina. Samaan aikaan kun raivaajalaiset ja muut taantumukselliset saboteerasivat työttömien toimintaa, olivat suomalaiset työttömien neuvoston jäsenet hankkimassa työttömyysapua kaikille työttömille, katsomatta sitä mihin ryhmään tai lahkoon kukin kuului.

Sellaisessa toiminnassa on karaistunut se toimiva jäsenistö, joka nytkin on järjestöme jäsenyydessä, International Workers Orderin osaston kautta. Viimeiset kymmenkunta vuotta on osasto toiminut vuokrahuoneistossa, Franklin Ave. ja 25th St. kulmassa, kaupungin länsipuolella. Vuosikymmenien ajan on järjestöme Ohion aluekomitean kotipaikka ollut Clevelandissa, mistä se viime vuosien aikana siirrettiin Detroitiin, oltuaan lyhyemmän ajan Warrenissa.

Clevelandin osaston kulttuuritoimintaa oli auttamassa monet tunnetut johtajat, kuten näyttämötoiminnassa Kalle Holm, Ina Moilanen, Vennu Wuolas, Niilo Terho, Anna Langley, y.m.; laulukoron johtajana oli pitkät ajat Tobias Malm; soittokunnan johtajina: Martinkainen, Wiitala, y.m. — (Muistellut T. N. Vuorela)

* * *

Warren, O. — Suomalaisia tiedetään olleen tällä ympäristöllä jo noin 70 vuotta sitten. Elinkeinona siihen aikaan olivat tukki-työt ja halkojen hakkuu.

Hiljattain kuoli Salomon Kujala, joka oli tullut Warreniin 55 vuotta sitten. Hänen perheensä oli viides suomalainen perhe.

Tehdasteollisuutta ei silloin vielä ollut nimeksikään, ainoastaan pieni harkkorautavalimo, johon suomalaisetkin pääsivät raudan kantamiseen. Vasta 1911-12 alettiin rakentaa terästehdasta (Trumbull

Steel), joka nyt tunnetaan Republic Steelin nimellä. Terästehdas alkoi tuotantonsa 1913, jolloin suomalaisia alkoi saapua paikkakunnalle, n.s. "peltimylläreitä".

Warrenin väkiluku oli silloin 13,000; nyt se on 55,000-60,000.

Sosialistiosasto perustettiin vuoden 1912 lopulla. Syksyllä 1913 ostettiin vanha hevostalli, jossa vielä ostettaessakin oli kaksi hevosta. Pienessä rakennuksessa oli kaksi kerrosta, joista katsottiin voitavan muodostaa pieni haali. Se toteutettiin 1915.

Rakennus kuitenkin osottautui liian pieneksi ja kun tontti oli iso, niin päätettiin rakentaa suurempi haali. Kuitenkin kun se oli juuri valmistumassa, niin valtion tarkastajat naulasivat ovet kiinni. Suunnitelma oli mennyt myttyyn — tiedettävästi kirkollisten ansiosta.

Vuoden 1914 hajaannus tuotti hieman häiriötä, mutta Osasto oli hyvässä kasvun vireessä. Jonkun aikaa vuokrahaalissa toimittua päätettiin rakentaa ajanmukainen työväentalo. Se toteutettiin 1919. Toimintaintoa riitti ja yleisöä oli haali täysi joka tilaisuudessa. Oli suuri soittokunta ja näytelmäseura. Kulttuuritoiminta oli voimakasta.

Mutta 1920-21 hajaannus vei haalin mennessään. Käytiin kärkejä, mutta haali jäi oikeistolaisten käsiin, jonka he kuitenkin menettivät pankkiirille myöhemmin. Vasemmistolaiset toimivat vuokrahaalissa. Toiminta oli vilkasta. Väkeä oli kaikkeen toimintaan. Huononajan vuoksi siirtyi Karjalaan paljon jäseniä, mutta siitä huolimatta riitti toimintavoimia. Kuitenkin 1932-33 lakko suuressa terästehtaassa kuristi toimintavoimat. Aktiivisimmat jäsenet mustalistattiin — suomalaisten taantumusvoimien kynnet taasen ollen pelissä. Yhtiön konttoriin vietiin sellaistenkin nimiä, jotka eivät ikinä ole tuossa tehtaassa olleet työssä.

Yhdistyksemme liittyi IWO:n jäsenyyteen 1941. Se tunnetaan nyt nimellä Finnish American IWO Lodge 3853. — (E. M.)

Ylläolevan lisäksi John Jämsen, joka 1925-28 välisenä aikana toimi Ohion alueen sihteerinä (nykyisin Baltimoren, Md., asukas), muistelee:

Muistan erään hauskan ja mielenkiintoisen työkokouksen Warrenissa. Se oli talvella 1920-21, jolloin oikeiston ja vasemmiston välinen selvittely kohosi huippuunsa. Kokous alettiin täsmälleen kello 7 illalla ja edellisen kokoukseen pöytäkirja vasta hyväksyttiin kello 11:35. Haali oli aivan täynnä yleisöä. Tämä oli juuri sitä aikaa, kun vaaka alkoi kääntyä vasemmistolaisten puolelle. Pöytäkirjassa oli sellainen kohta, jota oikeisto ei olisi hyväksynyt ja kun he jo tiesivät

jäävänsä vähemmistöksi, alkoivat he saboteerata kokousta. Meidän vasemmiston mies sattui olemaan puheenjohtajana, mutta kun hän rupesi jotakin sanomaan, niin oikeisto alkoi lyödä jalkoja lattiaan ja huutamaan sen kun jaksoi. Puheenjohtaja kuunteli rauhallisesti niin kauan kun huuto kesti ja sitten taas jatkoi muutamana sanan siitä niihin oli jäänyt. Jälleen alkoi huuto ja puheenjohtaja rauhallisesti odotti. Tätä kesti yli neljä ja puoli tuntia, kunnes he väsyivät ja yksitellen poistuivat kokouksesta. Huudon aikana oli puolellemme hyväksytty parikymmentä uutta jäsentä.

Irtonaisia kengänkorkoja löytyi aamulla tuolien alta oikeistolaisen puolelta. Kokous oli niin kuuma, että puheenjohtajalla täytyi olla suojelijat.

Myöhemmin meidät vasemmistolaiset ajettiin ulos haalista este-tuomion avulla, vaikka olimme enemmistönä.

* * *

Daisytown ja Coal Center, Pa. — Tšekäläinen järjestömme osasto perustettiin 1907 tai 1908 ja on siitä asti ollut toiminnassa jatkuvasti. Hajaannusten vuoksi se on joutunut monasti vaikeisiin tilanteisiin, mutta aina suuri enemmistö on kulkenut oikean kansanvallan suuntaan.

Nyt olemme Amerikan Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestön (IWO:n) mukana niillä voimilla, mitä meillä täällä on.

Järjestömme on pitkällä toimintakaudellaan ollut meille suuresta merkityksestä. Olemme hiilikaivostyöläisiä ja joutuneet monet lakko- taistelut käymään. Monet tunnustukset olemme saaneet toisiin kansallisuuksiin kuuluvilta työläisiltä siitä, että olemme olleet etupäässä aina eri tapahtumien sattuessa. Mutta siitä kiitos järjestöllemme, että se on opastanut ja ohjannut meitä oikein kaikissa kysymyksissä.

Toivomme järjestömme 40-vuotispäivänä jäsenistölle edelleen eteenpäin menoa ja antamaan menneelle ja tulevalle työlle se kunnia, mikä sille kuuluu. Järjestömme on ollut valon soihtu tämän maan suomalaisten keskuudessa. — Jack Hill

* * *

Hartford, Conn. — S. S. Osasto perustettiin paikkakunnalla marraskuussa 1907. Joukko ei ollut suuri, ainoastaan 13, jotka Marxin oppien innostamana ja työttömyyden raskaana painaessa perustivat sosialistiosaston. Kunniapaikalle painettakoon perustavien jäsenten nimet, jotka ovat: Joonas ja Lucina Topelius, Pekka Karvonen, Kreuts, John ja Alma Lankki, A. Kokko, Helmi Puustinen, Alto, Alti Karvonen, P. Hiipakka, Turpela ja Ida Mietinen. Useita heistä on kuollut ja toiset muuttaneet muille paikkakunnille. Lucina Topelius on ainoa senaikaisista jäsenistä paikkakunnalla ja vieläkin toiminnassa, vaikka terveys onkin heikentynyt.

Hartfordin suomalainen asukasluku on ollut aina hyvin pieni. Muutamissa kymmenissä sen on laskettu aina pysyneen. Vanheman polven suomalaiset eivät ole täällä viihtyneet, kun eivät ole löytäneet heille sopivaa työtä. Täällä nimittäin on suuria konetehtaita ja se ei näytä olevan suomalaisten ammattiala. Konctyöalalla vaaditaan kolmen vuoden oppiaika pienellä palkalla.

Ensimmäisen maailmansodan aikana täällä oli suomalaisia väliaikaisesti noin parisataa, työskennellen rakennusaloilla. Toisen maailmansodan aikana oli tilanne samanlainen. Tässä maassa syntyneitä suomalaisia on asettunut jonkunverran työskentelemään pysyväisesti konetehtaisiin, joten suomalainen heimo näyttää nuoremman polven mukana lisääntyvän ja jäävän pysyväisesti täällä asumaan.

Helmik. 13 p., 1921, S. S. Osasto kokouksessaan päätti erota sosialistipuolueesta. Jäsenistä 14 äänesti eroamisen puolesta ja 3 vastaan. Yksimielisesti päätettiin pysyä Suomalaisessa Työväenjärjestössä. Siitä lähtien yhdistys on toiminut kaikissa tilanteissa sen johdon alaisena.

Maalisk. 13 p., 1921, yhdistys kokouksessaan yksimielisesti painosti Eteenpäin-lehden perustamista. Edelleen kokouksessa muistutettiin Massan aluetoimikuntaa, että sen on valvottava, että uuden lehden toimitus tulee valituksi luotettavista luokkataistelijoista, jotka omaavat selvän marxilaisen periaatteen.

Uhrautuvalla innolla yhdistyksen jäsenistö avusti Suomen työväenliikettä 1918 luokkasodan aikana ja sen jälkeenkin. Suomen vasemmistoliikkeen avustuksen ohella on myös avustettu Suomen työväen urheiluliittoa. Moniin tämän maan ja Canadankin avustuskamppailuihin on osallistuttu.

Suuri ei ole joukko ollut, mutta innostusta ja toimintatarmoa on jatkuvasti riittänyt.

Yksimielisesti yhdistys kannatti Suomalaisen Työväenjärjestön yhtymistä International Workers Orderiin. Yhtymisen jälkeen yhdistyksemme tunnetaan nimellä IWO Lodge "Soihtu" No. 3874. Lodgin jäsenluku oli tämän historiallisen vuoden alussa 23, eli kymmenen jäsentä enemmän kuin perustavassa kokouksessa. Toverikunta kun tarkastaa vuosikymmenien toimintaa, niin hyvillä mielin se yhtyy Abraham Lincolnin sanoihin, että "kun mies on oikealla tiellä, niin hän ei koskaan eksy." Taistelun tie on ainoa oikea tie. — (H.A.)

* * *

Brooklyn, Conn. ja ympäristö.— Kun puhutaan suomalaisten toiminnasta, täytyy ottaa huomioon koko itäpohjoinen osa Connecticutin valtiosta.

Vaikka tämä alue on taloudellisestikin katsoen verrattain edullinen — lähellä suuria teollisuuskeskuksia ja New York-New Haven rautatieverkoston keskellä eikä maanlaatuakaan ole huonoimpaa — niin silti tämä alue ehkä voidaan lukea nuorimpien joukkoon, mitä suomalaisiin asutuksiin tulee. Ainoastaan joitakin suomalaisia ja suomenruotsalaisia asui siellä ja täällä varhaisempina aikoina.

Suomalaisen asutuksen varsinaisena alkuna voidaan pitää ensimmäisen maailmansodan aikaa, jolloin kansalaisiamme alkoi suuremmassa mitassa asettua farmareiksi. Sodan jälkivuodet muodostuivat oikein muuttokuumeeksi. Entiset asukkaat, jänkit, kyntelivät peltojaan härkä- ja hevosvaljakoilla, elivät päivästä toiseen, kuten sanotaan. Monelta heistä pellot puskituivat ja asunnot rappeutuivat. Kun sota toi paljon ulkopuolista työtä, niin nuoriväki meni teollisuuskeskuksiin palkkatöihin ja vanhemmat seurasivat perässä. Niin farmit jäivät autioiksi. Näitä farmeja sitten suomalaiset alkoivat ostaa ja korjata sekä rakentamaan uusia.

Elinkeinoksi alkuaikoina harjoitettiin etupäässä karjafarmausta. Myöhemmin siirryttiin kanafarmaukseen, joka onkin kehittynyt suurtuotannoksi ja pääelinkeinoksi. Kanafarmaus nousi aivan kuin taikavoimalla. Kaikki tuotteet, pientä määrää lukuunottamatta, myydään New Yorkin, Providencen, Bostonin ja Hartfordin markettiin.

Yhteispyrinnöitä on ollut monenlaisia — henkisiä, poliittisia ja

taloudellisia. Ensimmäisinä kaiketi ovat olleet uskonnolliset harrastukset ja S. S. Osasto. Ne ensin toimivat pääasiallisesti Canterburyssa, jossa vieläkin on entinen haali, missä nykyään toimivat raivaajalaiset. Se on ollut taantumuksen ja mannerheimiläisyyden pesäpaikka. Kirkollisia on virallisestikin neljää lajia. Kenelläkään ei ole omaa kirkkoa ja ovat keskenään riiteleviä, kuten toisetkin.

V. 1923 kesällä perustettiin osuustoiminnallinen yhdistys, Finnish Farmers Co-operative, Inc., joka yleisesti tunnettiin suomalaisten keskuudessa osuusseuran nimellä. Siihen yhtyivät myös 1920 hajaannuksessa S. S. Osastosta poisjääneet jäsenet. Ensi vuosina osuusseuran toiminta oli erittäin ripeää. Toimittiin haalilla ja järjestettiin ulkoilmajuhlia. Ensimmäiset tämän alueen suuret kesäjuhlat pidettiin 1926. Sen aikaiset osuusseuran jäsenet jotenkin kaikki olivat Eteenpäin lukijoita ja kannattajia. Raivaajaan ei otettu seuralta edes maksullista ilmoitusta. Osuusseura edistyi myös kaupallisesti. Sillä oli oma liikerakennus Plainfieldissä. Se oli suuresta merkityksestä kanafarmareille, sillä yksityiset liikkeet eivät silloin antaneet edes seläistakaan palvelusta kuin nykyisin.

Kun sitten taantumuksen aalto vyöryi osuustoimintaliikkeessä, niin sen pyörteisiin joutui Plainfieldinkin osuusseura. Osuusliike kaapattiin sen rakentajilta ja hävitettiin. Vasemmistolaiset kuitenkin perustivat oman osuusliikkeensä, joka tunnetaan vieläkin ostorenkana nimellä, sillä alkuaikoinna se toimi ostorenkana. Nyt se on laillistuttu nimelle The Dayville Farmers Co-operative Association, Inc. Liikkeellä on väestön keskuudessa hyvä maine ja se on toiminut koko ajan ilman minkäänlaisia rettelöitä. Sitten on vielä Danielsonissa, Conn., Fitchburgissa sijaitsevan United Farmersin Co-op sivuliike.

Brooklynin, Conn. Suomalainen Työväenyhdistys (nykyinen IWO:n lodge No. 3854) perustettiin huhtikuussa 1927. Perustavia jäseniä on vielä kaksi mukana, tämän kirjoittaja ja Mrs. Armo Kau-ranen.

Noin vuosi myöhemmin järjestettiin IWW:n kannatusrengas, sillä sen mielisiä farmareja oli melko paljon. S. S. Osasto rakensi haalin Canterburyyn, joten heillä oli oma toimintapaikka, vaikka huonokin. IWW:n kannattajat ja raivaajalaiset alkoivat toimia samalla haalilla ja tekivät lujan yhteisrintaman työväenyhdistystä vastaan. Ainoastaan joidenkin väsymättömien toiminnan tuloksena voidaan pitää sitä, että yhdistyksemme säilyi.

Riita kuitenkin tuli lopuksi raivaajalaisille ja iww-läisille. Viime-

**Eteenpäin-lehden asiemiehiä 1930
Connecticutin-Rhode Islandin ala-
alueella.**

ta tilaisuuksia. Ja kun new-yorkilaiset vierailivat näytelmällä "Maantien varrella", niin kaikki ihmiset eivät sopineet haaliin. Siitä kaiketi johtui, että meitä alettiin boikottaa. Sitten Suomen "talvisodan" aikana 1939 meiltä kiellettiin haalin käyttö. Alkoi hurja kiihoitus meitä vastaan, jossa etunenässä olivat tunnetut paikkakunnan renegaatit. Mutta se loppui lyhyeen.

IWW:n kannattajat joutuivat myymään haalinsa, jonka nyt omistaa yksityinen. Sitä vuokrataan nyt kaikille — meillekin. — (A. Silta)

* * *

Fitchburg, Mass. — Selailin tuossa tallettamiani papereita. Siellä on sanomalehtileikkeitä, runoja, lauluja ja tuossapa on Raivaaja punaisin otsikoin, Venäjän vallankumousnumero, tuossa meidän nykyinen sanomalehtemme Eteenpäin ensimmäinen numero, Säkeniä ja yhtä ja toista muistelmää 35-vuotiselta taipaleelta. Onpa siellä säilynyt jäsenkorttinkin liikkeen mukana oloajalta. Tuossa on ensimmäinen, joka on annettu 1910 yhtyessäni S. S. O. Saimaan muutokortilla Oulun työväen nuorisoliitosta. Muistan miten meitä nuoria jonotti jäsenkirjurin pöydän ääressä saadaksemme vuoron, että nimenme kirjoitetaan sen liikkeen mukaan, johon synnynnäisesti jo tunsimme kuuluvamme.

Osaston toiminta kohosi nopeasti. Kulttuuriset toimintahaarat, laulu-, näytelmä- ja voimistelu-urheiluseurat vetivät aina suurempia joukkoja mukaan. Hyvin lyhyttä aikaa lukuunottamatta olen tuolla ajalla jatkuvasti kuulunut lauluseuroihin. Alkuajoilta muistan seurojen johtajia, joista erikoisesti pidimme, Airolan, Jalkasen ja Palenin, joka viimemainittu vieläkin nähdään mukanamme ja toiminnassa, silloin kun häntä tarvitaan. Monia muita kyvykkäitä lauluseurojen

johtajia on ollut myöhemmin. Muistan Jauhaisen, Wirtasen, Mäkirinteen ja monia muita. Miten mielenkiintoista olikaan, kun järjestettiin suuria laulukilpailuja, joissa satoihin nouseva laulajien joukko kajautteli työväenlauluja. Ne olivat virkistäviä matkoja.

Suurta oli se työ mitä tehtiin laitoksiemme ylösrakentamisessa ja toimintakuntoon saattamisessa. Nuoret, terveet naiset ja miehet raivasivat valtavat kesäpuistot. Muistelen miten merkkasimme kuinka monta kiveä kukin vieritimme pois raivaamaltamme kentältä, Saiman järven ympärille.

Muistuu tuossa vielä mieleeni eräs seikka, kun juhlittiin Raivaajan talon avajaisia. Toisten mukana olin monta päivää puhdistamassa tuota taloa, sillä rakennus oli kovin rappeutuneessa kunnossa. Noilla juhlilla puhui myös F. J. Syrjälä. Hän julisti puheessaan, että tämän talon peruskiviinkin pitää tulla piirretyksi työväenliikkeen periaatejulistus. Se oli suurta puhetta suurilla juhlilla. Mitenkähän tuon asian kanssa on tänään?

Noilla samoilla juhlilla meitä myöhemmin illalla meni talon ulkopaviljongille, jossa päivällä soittokunta mahtavasti puhalsi kaiken päivää. Ilta oli kirkas ja tähtiä oli jo taivaalla. Muudan tovereistamme osoitti erästä kirkasta tähteä ja kysyi, että mikäs se tuo tähti onkaan? Joku joukosta vastasi, että "se on Pohjantähti. Mutta nyt se pian sammuu, sillä Raivaaja tulee pian sen tilalle." Niin se Pohjantähti (paikkakunnan suomalainen porvarilehti) pian sammuihin.

Tuolta ajalta on jäänyt mieleen monta hupaisaa hetkeä, olihan se nuoruuden aikaa. Mutta samalla oltiin innostuneesti mukana edistämässä sitä liikettä, jonka uskottiin viitoittavan tietä työväenluokan vapauteen.

Silloinen maailman tilanne kulki sotien kautta suuriin muutoksiin. Maailmankatsomukset heilahtelivat oikeaan ja vasempaan. Muistan miten Santeri Nuorteva antoi meille ensimmäisiä isällisiä neuvoja ja koetti selostaa niitä, ja kun valitimme, että ne tuntuvat hämäriltä, niin hän vastasi tavalliseen tapansa hyväntuulisena, että "kyllä se aika ne selvittää kun vain seuraatte aikaa" ja hän varoitti paikoilleen jäämisestä. Miten lieneekään, mutta pahimmista kompastuksista on vielä selvitty.

Myöhemmät vuodet suomalaisen työväenliikkeen mukana kantoivat niin kulttuurisen kuin opiskelutoiminnan edistämässä suuria tuloksia.

Varsin merkille pantavaa oli se, että naiset huomattavimmin osal-

listuivat opiskeluihin kurssien ja muun opiskelun kautta. Mielenkiinnolla seurasimme kursseja Holmes Parkissa 1930, ohjaajana ollen Kalle Heino. Kurseille osallistui 14 naista kahden viikon ajan. Matti Wiitala kävi myös pari kolme luentoa pitämässä samoilla kursseilla. Myöhemmin järjestettiin Fitchburgissa samansuuntaiset kurssit, joihin osallistujien luku oli 50. Sitten v. 1934 järjestetyillä kursseilla oli myöskin nuoria mukana 26. Ohjaajana toimi Carl Päiviö. Wiitala ja Richard Pesola kävivät jonkun kerran luennoimassa.

Näihin aikoihin olivat myös näyttämöt ja laulukoorot hyvässä toimintavireessä. — (Sandra Mäki)

* * *

Gardner, Mass. — Sen jälkeen kun 1910 valmistui uusi haali Ash-kadulle ja päästiin toimimaan tilavassa huoneistossa, jäsenmäärä kasvoi niin, että se 1917 lähentelee neljäsataa. Vallitsevana oli marxilainen suunta. Mutta vallankumouksien aika muuttaa tilanteen.

Jäsenistön suuri enemmistö asettuu tukemaan Venäjän vallankumousta, jota sosialistipuolueen taantumus ei salli. Siltä taholta alkoi agitatsioni Venäjän vallankumouksen epäonnistumisesta, aiheuttaen sisäistä kuohuntaa. Hajaannusvuotena 1920 luetaan kokouksessa Fitchburgissa laadittu julistus, jossa ilmoitetaan että joka äänestää sitä vastaan, joutuu ulos Osastosta ja sosialistipuolueesta. Niin 48 jäsentä joutui ulos. He kokoontuivat oitis perustamaan uutta Osastoa. Uuden Osaston nimeksi hyväksyttiin *Gardner Finnish Workers Club*, joka sitten 1926 yhtyi Suomalaiseen Työväenjärjestöön.

Voimistelijat Massan aluejuhlilla 1934 Holmes Parkissa.

Uuden Englannin nuorisoklubien juhlarassi aluejuhlilla 1934.

Uusi yhdistys alkoi toimintansa Casino-haalissa. Jäsenmäärä kehosi 270:een. Urheilua ja juhlapaikkaa varten ostettiin keväällä 1922 kaunis kenttä, johon alettiin tanssihaalin rakentaminen. Se valmistui samana kesänä ja siitä tuli Massan alueen keskeisin juhla-, tanssi- ja urheilupaikka — Holmes-puisto — joka sitten 1942, vähää ennen Massan alueen kesäjuhlia, joutui raivoisan vihan ja koston kohteeksi. Tuon kautta itävaltioiden kuuluisaksi tulleen Holmes-puiston haali syytetään tuleen tihutyöntekijäin toimesta.

Gardnerin osuuskauppa teki vararikon ja samoin Ash-kadun haali joutui vararikkoon, kun sen jäsenistö luopui luokkataistelun

Yhdistynyt laulukoro Massan aluejuhlilla 1936. Johtaja Jauhiainen.

kannasta. Saman katon alla missä Gardnerin Osaston jäsenet aikoi-
naan tavailivat sosialismin aakkosia, tavaillaan nyt "kansanvallan lii-
ton" aakkosia. Miten niitä on opittu, sen tulivat tietämään heidän
haaliltaan ulosajetut jäsenet Suomen "talvisodan" aikana.

Suomalaisen järjestön yhtyessä International Workers Orderin
suomalaiseksi jaostoksi, Gardnerin klubista tuli Suomalaisen Keski-
näisen Avun Järjestön osasto. Vaikkakin pienempänä joukkona kuin
ennen, jatkamme 40-vuotisella taipaleella oppimiemme työväenkysy-
mysten edistämistä. — (O.M.)

* * *

Quincy, Mass. — Jo edellisessä osassa Quincyn historiaa
mainitsimme, että poliittinen toiminta ennen hajaannusta suoritettiin
S. S. Osaston kautta, mutta haali laillistutettiin Työväenyhdistys Vel-
jen nimellä. Haaliyhdistyksellä ei ollut jäsenmaksua maksavia jäse-
niä ja siksi yleisenä käsityksenä olikin, että kaikki S. S. Osaston jä-
senet olivat yhtä oikeutettuja T. Y. Veljen jäseniä. Mutta saimme
nähdä ettei asia niin ollutkaan. Haaliyhdistyksen jäsenkortteja oli
jaettu vain sellaisille jäsenille, joita pidettiin varmimpina raivaaja-
laisen suunnan kannattajina. Silloin näet jo alkoivat poliittiset erimie-
lisyydet kehittyä jäsenistön keskuudessa.

Niin saimme S. S. Osastoon kuuluvina jäseninä 1920 nähdä
omaisuuskaappauksen, joka tapahtui ovelissa laillisissa puitteissa. Il-
moitettiin pidettäväksi T. Y. Veljen kokous ja siuna päästettiin vain
sellaiset henkilöt, joilla oli T. Y. Veljen jäsenkortti ja muut S. S.
Osaston jäsenet saivat kauniisti pysyä ulkona. Siellä omaisuuskysy-
mys ratkaistiin — fitchburgilaisen johdon tahdon mukaisesti.

Erimielisyydet kehittyivät niin pitkälle, että Quincyn S. S. Osas-
to erosi Suomalaisesta Järjestöstä. Siksi ne jäsenet, jotka halusivat
edelleen kuulua S. S. Järjestön jäsenyyteen, pitivät kokouksen P.
Nenosen johdolla helmik. 8 p., 1921, päättäen jatkaa toimintaansa
S. S. Järjestön alaisuudessa. Heti ensimmäisessä kokouksessa yhtyi 75
jäseneksi.

Sen jälkeen toiminta tuon 24 vuoden ajan on kulkenut monien
vaikeuksien lävitse. Nykyään toimimme IWO:n yhteydessä — Suo-
malaisen Keskinäisen Avun Järjestön lodgina 3803.

Mainitsemisen arvoista on, että joukossamme on henkilö, joka on

kantanut täysin maksettua S. S. Osaston ja järjestömmä jäsenkorttia vuodesta 1904 lähtien. Hän on veteraani John W. Kujanpää. On toisiakin pitkäaikaisia jäseniä, jotka alkavat jo harmaantua tehtävien-sä työsaralla.

Lopuksi Quincyn yleisestä historiasta sanottakoon, että kaupunkimme on ensimmäisiä tämän maan valkoisen väestön asuinpaikoista. Quincyyn on rakennettu ensimmäinen rautatie tässä maassa. Paikkakunnan kivilouhimoista on louhittu East Bostonissa sijaitsevan Bunkerhill-patsaan kivet. John Hancock, joka oli yksi huomatuimmista maamme vallankumouksen johtajista taistelussa Englannin yliheruutta vastaan ja ensimmäinen Itsenäisyyden Julistuksen allekirjottajista, sekä ensimmäinen Massachusettsin valtion kuvernööri, oli syntynyt Quincyssä. Samoin Quincyssä ovat syntyneet maamme toinen ja kuudes presidentti. — (O. S—nen)

Lisäksi on mainittava, että Quincyssä on suuri laivatelakka, jossa on paljon suomalaisia töissä.

* * *

Norwood, Mass. — V. 1911 jouduttiin tosiasiain eteen, että 1905 rakennettua haalia oli laajennettava. Se toteutettiin 1912, tälläkin kertaa jäsenistön ja kannattajien pienillä säästöillä, sillä pankki kieltäytyi antamasta lupaamansa lainaa, kun se sai kuulla että lainan pyytjä on työväenyhdistys.

Luotto oli hyvä ja sellaisena se on jatkunut tähän päivään asti. Ympäristön suomalaiset ovat käsittäneet työväenyhdistyksen merkityksen ja pitäneet "Innon" taloa yhteisenä kotinaan. Tämän jakamattoman toveriluoton avulla on "Innon" talo kestänyt rajutkin hyökkäykset ja ahtaat ajat, ollen tänäänkin edistysmielisten työläisten keskuksena.

Opiskelu- ja kulttuurityö alkoi yhdistyksen perustamisen jälkeen jotenkin kaikissa muodoissa. Uuden talon valmistuttua ne saivat aivan erikoista vauhtia. Usein oli pulaa kokoontumis- ja harjoituspaikoista. Näyttämötyö oli korkeassa vireessä ja esiintyi edukseen, saaden ulkopuolisenkin-tunnustuksen. Fyysillinen kulttuuri oli aikoinaan myös joukkomitassa käynnissä, puhumattakaan "tähti"-jäsenistä, jotka kohosivat mestareiksi. Soittokunta "Sävel" ja laulukuo-ro täydensivät edellisiä esittämällä arvokasta ohjelmaa iltamissa.

Ohjelmakokouksia pidettiin kaksi kertaa kuukaudessa. Opiskelu- ja keskustelukerhot olivat toiminnassa ja lainakirjastoa käytettiin ahkerasti. Nuorten kasvatustyöhön kiinnitettiin huomiota. Sunnuntai-koulut toimivat säännöllisesti monta vuotta, lisäksi kesäkurssit, joihin osanotto oli verrattain suuri. Monta kaunista muistoa on niiltä ajoilta, jolloin Ihanneliitto järjesti ohjelmatilaisuuksia.

Siinä löytyykin selitys siihen, että lähipitäen kaikki suomalaiset kuuluivat jäsenenä yhdistykseen. Jäsenmäärä oli korkeimmillaan 1918, jolloin se ylitti 300 merkin. Maininnan ansaitsee myös se, että 1922 paikkakunnalla oli ainoastaan 18 suomalaista, joille ei tullut Eteenpäin-lehteä.

Varsinaisesti suuntataistelut alkoivat 1913. N.s. radikaalinen suunta sai alussa joltistakin kannatusta. Vasta sen jälkeen kun päästiin selville, että pohjalla ovat syndikalistiset pyrkimykset, jäi iww-läisyys muutamana mekastajan nimiin. Selvyyden vuoksi lisättäköön, että teollisuusunionismia ei vastustettu, sillä olivathan suomalaiset yleisesti teollisuustyöläisiä. Samoin 1919 alkanut suuntataistelu läpäisti ilman hajaannusta. Vain 3 jäsentä ilmoitti eroavansa Suomalaisen Järjestön hajaannuksessa 1921.

Palmerilainen vaino ja sitä seuranneet routavuodet kuitenkin alkoivat peloittaa osaa jäsenistöä, johtaen eroamisiin. Sitten erään lakkotaistelun päättyessä työläisten häviöllä muutti melkoinen määrä yhdistyksen jäseniä pois pikkakunnalta. Siinä todelliset syyt yhdistyksen jäsenmäärän laskuun.

Norwoodin, Mass., näytelmäseuran jäseniä.

Yhdistyksemme edelleenkin nauttii suomalaisen väestön enemmistön kannatusta. Suhteenme unionisteihin ovat aina olleet hyvät. Amerikan Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestön osastona yhdistyksemme jatkaa sitä kunniaakasta työtä, jota olemme yrittäneet edistää järjestöemme 40-vuotisen olemasaolon ajan. — (E. Ross)

* * *

Lanesville, Mass. — Vuosi 1917 oli ratkaisevaa aikaa jäsenistöemme poliittisessa suunnassa. Maailman historian suurtapahtuma — Venäjän vallankumous — säteili valoaan ympäri maailmaa. Luokkataistelulle uskolliset työläiset, ollen tyytymättömiä ja osa katkeroituneita sosialistipuolueen revisionistiseen kantaan, saivat uusia katsomuksia ja tervettä luokkataistelutarmaa. Jäsenistössämme syntyi suuri tiedonjano, johtaen siihen että tarmokkaimmat jäsenet perustivat luku- ja opiskeluryhmän. Heistä muodostui nykyinen ydinjoukko.

Myönnettävää on, että sen jälkeen kun Raivaaja alkoi armottoman hyökkäyksensä luokkataistelun kannalla olevaa ainesta vastaan ja sitä oli tukemassa sosialistipuolueen valtakoneisto, niin pieni osa eksyi pois taistelulinjalta. Siihen oli syynä luokkakaksymysten tuntemattomuus.

Sitten marraskuulla 1918 tuli hävitti osittain kokoushuoneemme, mutta lyhyen ajan kuluttua saimme talomme jälleen toimintakuntoon. Mutta väliaikainenkin toimintapaikan puute vaikutti häiritsevästi. Raivaajan helmaan siirtyi 13 jäsentä. Heti seuraavina päivinä ja viikkoina oli kaupungin poliisilaitos häiritsemässä toimintaamme, hajoittaen iltamatilaisuuksiamme sekä monilla muilla mielivaltaisilla teoilla vaikeuttaen toimintaa. Se ei kuitenkaan saanut murtumaa aikaan.

Raivaajan vuosikokous kuitenkin löi kaikki varjoon. Siellä edustajamme saivat kuulla, ettei heillä ole edustus-

Uno I. Santti.

oikeutta, vaikka edustajilla oli lähes \$500 osakepaperit taskussaan. Jos aioit jotakin sanoa, niin sait poliisilta heiton kadulle.

Kaikkia Uuden Englannin valtioita käsittävä kivityöläisten lakko, joka alkoi huhtik. 1 p:nä 1922, koski myöskin "Kiipinniemeä." Se muodostui ankaraksi kamppailuksi palkankorotuksen ja unioiden säilyttämisen puolesta. Yhtiöt yrittivät nälkiinnyttämällä saada työlliset palkanalennuksiin ja avointyöpajan hyväksymiseen, mutta lopuksi joutuivat hyväksymään kompromissisovinnon. Kivityöläiset kuuluivat neljään eri ammattiryhmään, joilla kullakin oli omat unioninsa ja kävivät ensin taistelua oman ryhmänsä puitteissa. Taistelun kokemus kuitenkin alkoi monella eri tavalla osoittaa yhteisrintaman tarvetta. Sikäli kun taistelu jatkui, se kävi välttämättömäksi. Lanseivillen yhdistyksen kunniaksi on laskettava, että se esiintyi yhteisrintaman rakentamisen alkuunpanijana. Luokkatietoisimpana aineksena yhdistysjäsenistö sai työskentelyn kautta syntymään yhteisrintaman unioiden välillä, taaten työläisille osittaisen voiton työtaistelussa, jossa yhtiöt yrittivät viekkauksella ja väkivallalla murtaa lakon.

Marraskuun lopulla 1928 kohtasi yhdistystä kova isku. Tuli hävitettiin haalimme miltei perustuksiin asti. Toista vuotta jouduttiin olemaan ilman kokouspaikkaa, mutta yhteisponnistuksin saatiin uusi huoneisto ja toimintaa on sen seinien suojissa jatkettu.

Nykyään yhdistyksemme toimii IWO:n lodgina 3811.

* * *

Pohjois-Jersey. — Suomalainen asutus täällä New Jerseyssä on noin 40 vuotta vanha. Viimeisen 30 vuoden aikana se on jatkuvasti kasvanut. Esim. Teaneckin "borough" on viimeisen viiden toista vuoden aikana noussut väkiluvussa 24,000:een. Suurin osa suomalaisista on rakennustyöläisiä yhdellä tai toisella alalla.

Teaneckin suomalainen työväenyhdistys perustettiin tammik. 18 p., 1931. Perustavassa kokouksessa yhtyi 14 jäsentä. Yhdistyksessä on jäseniä monilta pieniltä lähiseudun paikkakunnilta, kuten Bogotasta, Cresskillistä, Hackensackista, Romseystä, ja tietystikin Teaneckistä.

Bergenfieldissä, Englewoodissa ja Bogotassa on ollut aikoinaan suomalaiset sosialistiosastot, mutta niistä on jäljellä ainoastaan Bogotan osasto. Noista kuolleista Osastoista jo käy selville, että entiset sosialistiosastot eivät tyydyttäneet edistysmielisiä suomalaisia työläi-

siä. Tästä johtui, että Teaneckiin perustettiin 1931 suomalainen työväenyhdistys. Useat perustavista jäsenistä olivat entisiä S. S. Osaston jäseniä.

Toimintamme läpi vuosien on ollut pääasiassa valistus- ja kulttuuritoimintaa, lehtien levittämistä, kirjallisuuden myyntiä ja yhteistoimintaa toisten järjestöjen kanssa erinäisten kysymysten hyväksi. Espanjan sisällissodan aikana olimme New Jersey suomalaisten keskuudessa suurimpana tekijänä varojen keräämisessä Espanjan tasavaltalaisille.

Delaware-juhlien aikana olimme yhteistoiminnassa toisten järjestöjen kanssa ja osallisena suurjuhlassa. Tuo aika oli sitä yhteistoiminnan aikaa, jolloin yhteistoiminta oli mahdollista useiden toisten suomalaisten ryhmien kanssa.

Suomen ja Neuvostoliiton välisen sodan aikana 1939 jouduimme ankaran painostuksen ja boikotin alaiseksi, josta toiminta hieman kärsi, mutta jäsenmenetyksiä ei kuitenkaan ollut.

Yhdyttyämme 1941 International Workers Orderin suomalaiseksi osastoksi pääsimme tilaisuuteen tarjota jäsenillemme taloudellisia etuja, joka tekee jäsenhankinnan helpommaksi ja epäilemättä tulee takaamaan tulevaisuuden toiminnallemme. — (Carl Kallio)

* * *

Brooklyn, N. Y. — Yhdistyksemme talo rakennettiin aikana (1910), jolloin suomalainen työväenliike oli nousukaudessa ja yhdistykseen tulvi uusia jäseniä. Toiminta oli silloin vilkasta. Näytelmäseuralla oli palkatut johtajat ja innostuneet näyttelijät, jotka vaivojaan säästämättä kulkivat harjoituksissa. Samoin oli lauluseurat ja niillä palkatut johtajat. Muistan ajan kun lauluseura oli niinkin suuri, että oli 40-50 laulajaa. W. Eklund oli silloin meillä ensimmäistä kertaa johtajana. Soittokunnassa oli kerran konsertissa 62 soittajaa. Siinä oli ääntä ja nähtävää. Sen lisäksi oli n.s. vekarasoittokunta, joka oli koottu pienistä pojanpalleroista, mutta hyvän johtajan opettamana sieltä tuli mainiot äänet. Ja voimistelu- ja urheiluseura oli ensiluokkainen.

Alunperin perustettiin Kaleva-voimisteluseura 1903. Se oli ensin itsenäinen, mutta jäsenistön painostuksesta yhtyi Osaston yhteyteen syksyllä 1908. Erimielisyyksien vuoksi se hajaantui. Mutta sen tilalle perustettiin uusi seura, joka otti nimekseen "Kaytee". Se kasvoi

B.F.S. Clubin poikien soittokunta v. 1923.

suureksi ja olipa siinä mukana meitä vanhempiakin. Monet ovat ne kiertopalkinnot, joita se sai osakseen kunnostaan. Oli voimakas Ihanne-liitto ja nuorison osasto. Nuorisotoimintaa heikensi tuntuvasti se, että Neuvostoliittoon siirtyi paljon nuorisoa vanhempiensa kera vuosina 1922, 1930, 1931 ja 1932.

Yhdistyksemme talo on myöskin osuusleipomomien syntymäkehto. Samoin monien hyvien osuustalojen.

Joskus talollamme on ollut taloudellisiakin vaikeuksia, mutta niistä on aina suoriuduttu. Kaikenlaisia hyökkäyksiä on taloamme kohtaan tehty ulkopuolelta, ne jossakin määrin vaikeuttaen toimintaamme. Ensimmäisen maailmansodan aikana n.k. "slakkerien" johdissa pörrittivät metisotilaat talomme. He pidättivät suuren joukon miehiä ja raahasivat heidät poliisiasemalle ja sieltä Bedford Avenuen Armoryyn. Yhtään ainoata sotapakolaista ei kuitenkaan joukosta löytynyt.

Toisen kerran haaliimme hyökkäsivät poliisit n.s. Luskin komitean toimesta 1919. Se oli punaisten jahtausta. Hyökkäys tehtiin näytelmälaitaman aikana, joten se tuotti häiriötä ja ikävyyksiä ihmisille, jotka olivat tulleet näytelmää katsomaan. Se aiheutti klubille aineellistakin vahinkoa. He takavarikoivat arvokasta arkistoa, jota ei koskaan ole palautettu.

Pienet myrskyt eivät kuitenkaan joukkoamme lannistaneet.

Oikeistolaisten taholta nostettiin 1925 oikeusjuttu, mutta se päättyi meidän voitolla. Sitten 1939-40 oli se isonvihän kausi, kun ulkopuoliset ja jotkut entisistä jäsenistä hyökkäsivät asiattomasti klubimme kimppuun. Se kuitenkin loppui lyhyeen.

Sota-aikana toimi talossamme Punaisen Ristin osasto, ollen vielä tätä kirjottaessakin toiminnassa. Se on valmistanut 800,000 käärettä ja kutonut lämpimiä vaatteita sotarintamalla ja harjoitusleireillä ole-

B.F.S. Clubin urheilijain pistejoukkue yli 25 vuotta sitten.

ville pojille. Tätä kirjottaessa Punaisen Ristin osastomme on tehnyt 30,718 tuntia työtä maamme sotaponnistelun avustamiseksi.

Kesällä 1939 laitettiin haalin alakerta miltei uudesta pitäen ja 1943 ostettiin vieressä oleva asuntotalo klubille.

Eläköön Brooklynin klubi! — (Alice Hendrickson)

* * *

Spencer, N. Y. — Ensimmäinen yhteistoiminta suomalaisten keskuudessa Spencerissä alkoi eläinapuyhdistyksenä, jossa jäsenet korvasivat rahallisesti eläimen menetyksen jäsenistönsä keskuudessa.

V. 1919 perustettiin sosialistiosasto, jonka ensimmäisenä organisaattorina toimi Wm. Wendelä. Toiminta oli aluksi vaikeaa ja puutteellista, kun ei ollut omaa kokouspaikkaa. Kokoukset pidettiin perheissä ja iltamat minkä kauppalan haalilla milloinkin. Osaston kahvipönnut ja kupit pyykkikorissa kuljetettiin hevoskyydillä paikasta toiseen, missä niitä milloinkin tarvittiin. Tehtävä tavallisesti lankesi Alfred Wendelälle, joka oli vielä poikamies ja jonka rattailla ei ollut perhettä iltamiin kuljetettavana.

Pari vuotta myöhemmin perustettiin osuustoiminnallinen ostoringas, jonka välityksellä hankittiin pakettitavaraa, sekä eläinten viljaa. Van Ettenin ja Spencerin suomalaisten työskentely ja toiminta on ollut yhteistä, joten niitä ei voi erotella.

Lähes 18 vuotta sitten perustettiin Spencer Co-op Society, jonka pääliike on Spencerin kauppalassa, ja jolle perustettiin sivuliike Trumansburgiin myöhemmin. Nyt voimme ylpeydellä puhua osuusliikkeestämme miljoonalikkeenä. Mutta ne, jotka sitä ovat olleet alkamassa, tietävät miten vaikeata oli koota ensimmäinen rahasto, jolla liikepaikka, räsistynyt perhetalo, ostettiin ja korjattiin, että voitiin laittaa tavaroita pienille hyllyille.

Järjestötoiminta S. T. J. klubina, samoin kuin nyt IWO:n lodgina on ollut haalitoiminnan muodossa ajottain hyvinkin voimakasta.

Ostamamme Baptist-kirkko, joka haaliksi korjattiin noin 22 vuotta sitten, alkaa käydä pieneksi, vaikka sitä jo kerran jatkettiin. Haali on velatoin ja nykyisin hyvin viihtyisä. Naistenklubimme jäsenet ovat homanneet haalille hyvät istuimet, esiripun sekä ikkunanverhot ja öljyuunit antavat puhtaan lämmön saliin. Paikallinen naistenklubi perustettiin samaan aikaan kuin osuuskauppa. Jos mikään elin on ollut toimelias, niin se on ollut naistenklubi.

Työväenyhdistyksen ja naistenklubin jäsenmäärä ei ole aina ollut ehkä niin suuri, kuin voisi olettaa sen olevan tämänlaisessa suomalaiskeskuksessa, mutta satoihin nouseva myötätuntoisten joukko on aina antanut niiden toiminnalle säännöllisen kannatuksensa.

Noin 20 vuotta sitten pidettiin pioneeri-sunnuntaikoulua haalilla. Kasvavalle nuorisolle oli hankittu voimisteluvälineitä ja onpa heillä ollut järjestettyä fyyskulttuuria pätevien opettajien ohjauksella. Samoin on hankittu soittovälineitä ja soiton ja laulun ohjaajia heille. Nuorisokursseja on pidetty Van Ettenin haalilla ja pioneerileiriä työväenyhdistyksen kentällä ja naapuristossa.

Lähtemättömänä muistissamme säilyy New Yorkin alueen lasten kesäleirin vietto, Van Ettenissä, kesällä 1931, joka sai maanlaajuista kuuluisuutta Amerikan lipun ympärille punotulla jutulla, jossa leiriä vastustavalla puolella oli Ku Klux Klan, Flaming Circle ja American Legionan jäsenyyteen kuuluvia henkilöitä. Lapsia uhattiin ja peloteltiin rakennuksien polttamisella, päivittäisillä joukkoliikehtimisillä leirilucelle ja ristejä polttamalla pimeään tullen leirin läheisyydessä.

Paikallinen suomalainen väestö saapui aina vartioimaan lapsia ja leiri pidettiin suunniteltu aika, kuusi viikkoa, vaikka se vaati monenlaisia toimenpiteitä. Hulikaanisakki ei kuitenkaan saanut hävityksi leiriä. Tälläkin leirillä saatuja opetuksia ja kokemuksia ovat monet leiriläisistä käyttäneet työväenasian edistämiseen, kuka Espanjan demokratian puolesta taistellen, kuka Punaisen armeijan ja en-

nenkaikeaa oman Amerikkamme asevoimissa fasismin hävittämiseksi maalla, merellä ja ilmassa.

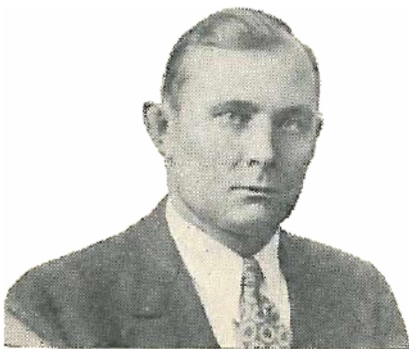
Eläköön työtätekevien yhteistoiminta niin nuorison kuin vanhemman väen keskuudessa (Grace Wendelä.)

* * *

Suur-New York. — Kuten Brooklynissä, niin New Yorkin puolellakin oli mallassaunakulttuuri suomalaisten keskeisimpänä yhdistäjänä vuoden 1900 paikkeilla. Suomalaisia oli Harlemissa paljon ja he asuivat siihen aikaan pääasiallisesti 1:n, 2:n ja 3:n Aven varrella, mutta myöskin oli melkoinen asutuskeskus jo silloin alempana kaupungilla.

Ammattitaitoisen maalarin ja karpenterin palkka oli \$1.00 päivässä ja kaikkein parhaimmassa tapauksessa \$1.25, mutta viikon ruoka, asunto ja vaatteiden pesu maksoi silloin ainoastaan \$2.00, \$2.50 ja "haituunipaikoissa" \$3.00. Ja kun menit "butcheriin" niin sieltä sait 5-6 paunan kimpaleen "loin of porkkaa" 60 ja 65 sentillä ja 4 sentillä sait puoli jaardia pitkän "pieksu-voiteivän", jonka välissä oli salamia ja salaattia.

"Mallassauna", s.o. kapakka ja tanssipaiikka, oli Harlemin suomalaisilla talossa 204 E. 128th Street, lähellä 3:n Aven kulmaa ja hyvin lähellä Harlem-jokea.

Arne Mynttinen, entinen Eteenpäin-lehden liikkeenhoitaja; kaatui Espanjan sisällissodassa taistelllessaan lojalistien riveissä.

Jos siihen aikaan oli nikeli taskussasi, oli elämäsi mallassaunassa siltä päivältä turvattu. Kun mallassaunan ovat aamulla aukenivat — ja se tapahtui varhain — saatoit mennä baariin ja tilata itsellesi lasin olutta, taikka ryydyn viinaa. Kunnatkin maksoivat silloin 5 senttiä. Lasi kädessäsi marssit sitten kukkurapäisen pitkän pöydän ääreen ja söit niin paljon kuin maha veti. Kukaan ei siitä hintaa perinyt. Ja pöydässä oli ruo-

kaa, eikä oleskellut. Siinä oli valtavia lihapullia, häämiä, kaikenlaisia makkaroita, lammasmojakkaa, silliä, perunoita ja kaikenlaisia vihanneksia.

Väkeä oli tuo kaksikerroksinen talo täynnä ja tanssit, soitto ja juomisen ja syömisen touhu oli käynnissä klo 11:een asti illalla. Silloin mallassauna tyhjeni ja oven suussa alkoi tappelu morsiamesta. Ja kuten sanottu, se oli aikuisten new-yorkilaisten seura- ja kulttuurielämän keskus.

Paitsi sitä ilmaantui joitakin aikoja myöhemmin 125:nnen kadun ja Lexington Ave. kulmaan "Tähti" haali, eli kuten sitä tavallisesti nimitettiin "Raittiuspaksi", mutta sen kannatus oli sangen laihaa mallassaunaan verrattuna.

Vastapäätä Battery-parkkia oli Suomalainen Merimieskirkko ja lähettyvillä oli suuri suomalainen merimiesten "poortitalo", missä elämä oli halpaa ja ruokakomento yleensä moitteettoman hyvä.

Suurimmassa osassa perheitä pidettiin niihin aikoihin "poortareita" myöskin ja sen aikuisen tavan mukaan oli niissä elämä pitkin päivää oluen latkimista. Sitä sai viidellä ja kymmenellä sentillä suuren kannullisen, joten se ei suuria tullut maksamaan.

Tähän komenttoon ja elämisentapaan ilmaantui sitten vuosisadan vaihteessa työväenliike. Se tuli ensiksi Imatra-liikkeen muodossa, jossa syntyneen hajaannuksen kautta sosialidemokratiaan taipuva väestö ja kansallismieliset erosivat toisistaan.

**Toivo Antikaisen puolustuskokous New Yorkissa 1938
S. T. Järjestön johdolla.**

Ensimmäisen sosialistiosaston perustava kokous pidettiin syysk. 17 p., 1903 cräässä makeiskaupassa 216 East 41st St. Aikaisemmin oli Imatraan kuuluva "Kansallisseura" toimimassa Pythia haalilla. Madison Avenuen ja 125:n kadun kulmauksessa.

V. 1906 oli New Yorkissa toimimassa kaksikin suomalaista sosiaalidemokraattista osastoa. Toinen niistä toimi East 30:n kadun seuduilla ja toinen ilman vakinaista pääkortteeria Harlemissa. Pitkän kiistelyn jälkeen yhdistyivät nämä kaksi sosialistiosastoa ja alkoivat toimia Pythia haalilla New Yorkin Yhdistyneiden Sosialistiosastojen nimellä.

Näiden keskuudessa alettiin sitten puuhata oman haalin hankkimista ja vuosisadan toisen kymmenen puolivälän vaiheilla saatiin niin paljon varoja ja lainoja kokoon, että päästiin kiinni suureen kivitaloon 5:th Avenuen ja East 127:n kadun kulmauksessa.

Tämän sosialistisen toiminnan johdossa ja keskuksena toimivat New Yorkin suomalaiset räätälit, joita silloisen käsiteollisuuden aikana oli aika paljon. Ne muodostivat jonkinlaisen "kermakerroksen". "Pohjajoukkoja" edustivat karpenterit ja suurelta osalta olivat ne taipuvaisia iww:syyteen ja toimivat siihen aikaan Bronxissa.

Toiminta sosialistiosaston haalilla muuttui hyvin vilkkaaksi. Nuorta väkeä oli paljon ja sitä riitti runsaasti näyttämöseuran, laulukueuron, soittokunnan, voimisteluseuran, jne. toimintaan. Raivaaja oli tämän suunnan äänenkannattaja ja sitä levitettiin tarmolla. Elämä siirtyi nopeasti pois mallassaunasta työväenliikkeen toiminnan piiriin.

Mutta sosialistiosaston toiminnan sisältö oli pääasiallisesti seura-elämää. Työväen taloudellisiin taisteluihin ei juuri nimeksikään puututtu ja kerran neljässä vuodessa vain otettiin osaa yleisiin vaalitaisteluihin. Kunnallisvaalit menivät niihin aikoihin jotenkin osaston huomaamatta.

Tällä tavalla tultiin ensimmäisen maailmansodan päiviin, Venäjän vallankumoukseen ja Suomen sisällissotaan, jotka Amerikan suomalaisen Sosialistijärjestön jakoivat kahteen leiriin samaten kuin koko sosialistinen liike Yhdysvalloissa ja muuallakin maailmassa repeytyi kahtia, kun uudet olosuhteet, proletariaatin sodassa saamat kokemukset ja Venäjän proletariaatin antama esimerkki pakottivat meidät arvioimaan marxilaisuutemme uudelleen. Jäsenistön valtava enemmistö oli kallistumassa vasemmistoon, mutta johtajapaikoilla — johtokunnan jäsenyydessä — olivat rämeittyneeseen oikeistoon painu-

neet oikeistolaiset ja niillä johtajana Raivaaja. Ja kuten Raivaajan yhtiökokouksessa, heittivät he jäsenistön enemmistön ulos osaston vuosikokouksesta ja ryhtyivät joukkoerottamisiin.

Tämä synnytti voimakkaan reaktion. Vasemmistoa ei tukahutettu, vaan se järjestyi, asettui toimimaan 5:th Avenuen ja West 126:nneen kadun kulmauksessa olevaan "Turva" nimiseen naistenkotiin, missä harjoteltiin näytelmiä, kuoroa ja voimisteluseuraa, pidettiin tansseja ja puhetilaisuuksia, mutta suurempia tilaisuuksia varten vuokrattiin Harlem Casinoa lähellä 5th Ave. ja W. 110 kadun kulmausta.

Suomalaisia oli niihin aikoihin paljon New Yorkissa, sillä Bronxin rakentaminen oli silloin parhaillaan käynnissä ja rakennustyöläisiä tarvittiin paljon. Satamalaitteiden rakennuttaminen oli silloin myöskin voimakkaassa käynnissä. Vasemmistolaisella toiminnalla oli suuri kannatus ja New Yorkin yhdistys oli yksi Eteenpäin lehden tärkeimpiä linnoituksia.

Ensi aluksi lähti marxilaisuuteen pyrkivä työväenliike Yhdysvalloissa liikkeelle hyvin sekavissa merkeissä. Jos Venäjän bolsheviikkisellä liikkeellä oli ollut taistelunsa juutalaisen Bundin kanssa, niin Amerikassa oli noita "bundeja" yhdeksäntoista. Ne tulivat perintönä kielijärjestöjen muodossa Sosialistipuolueesta. Niissä kaikissa oli vanha sosialidemokraattinen johtonsa, jonka jäsenistön vasemmalle

New Yorkin yhdistyksen laulukkuoro; keskellä eturivissä johtaja Hannes Saari.

New Yorkin alueen naisten aluekokouksen edustajat vuodelta 1935.

kulkeutuminen oli pakottanut seuraamaan mukana, mutta joka taisteli kynsin hampain itsenäisyydestään ikäänkuin valtakunnasta, jonka hallinnassa ne olivat tottuneet olemaan ja missä asemassa ne edelleenkäin aikoivat pysyä.

Marxilaisen järjestön keskitetty demokratia oli tälle toimitsija-kaaderille kompastuskivi ja marxilaisen teorian tunteminen aivan liiallista ylellisyyttä ja sen mukaisen toiminnan järjestäminen suorastaan kauhistus.

Elias Sulkanen, Wilho Boman, Yrjö Halonen, Aaro Hyske ja Henry Askeli olivat tuon "itsenäisyysuunnan" edustajia New Yorkissa, mutta todellisuudessa oli niiden aatteellisena sisältönä kautskyläinen sosialidemokratia ja trotskilaisuus.

Näiden onnistui voittaa puolelleen noin puolet New Yorkin vasemmistoyhdistyksestä ja uudelleenjärjestämisen kriisi aiheutti tämän yhdistyksen keskuudessa joitakin vuosia kestävä taistelun.

Aikaisemmin oli erimielisyyttä synnyttänyt uuden haalin rakennuttaminen ja sitä koskevat kysymykset, kun asiantuntemattomat määräsivät rakennuttamisen teknillisistä ja kaikista muista kysymyksistä ja ensiluokan rakennusmiehiltä tukittiin suu.

Haali rakennettiin kuitenkin syrjäkadun varteen tätä järjenjuok-sua seuraten tontille 15 W. 126th Street. Siitä tuli suuremmoinen, mutta järjestötoimintaan verraten epäkäytännöllinen rakennus ja sen hinta oli noin 325,000 valmistuessa. Ja tietenkin oli tuo kaikki velkana!

Tällä yhdistyksellä oli ensimmäisen vuosikymmenen ajan suunnaton kannatus, vaikka sen sisäinen elämä oli ainaista taistelua oikeiston ja vasemmiston välillä ja heilahteli puoleen ja toiseen aina sitä mukaa kummallako puolella viimeisessä kokouksessa sattui enemmistö olemaan. Vuoteen 1928 mennessä pääsi proletaarinen vasemmisto lopulta ratkaisevasti voitolle ja erotti Sulkasen, Bomanin ja kumppanit trotskilaisina pois jäsenyydestään ja niiden lähin kannattajajoukko seurasi niiden matkassa. Haali ja järjestö jäi rivimiehistön kontrolliin, mutta sen matkassa tuli myöskin se huikea velkataakka, jonka edellinen yhdistyksen johto lyhytnäköisellä politiikallaan oli kasannut niskaan.

Theodore Mäki, S.
T. Järjestön entinen sihteeri.

Lisäksi tuli v. 1929 talousromahdus ja rakennuttamisen seisautus, joka pakotti suomalaisia rakennusmiehiä sadottain muuttamaan pois paikkakunnalta. Ankarassa finanssiaalisessa puristuksessa jatkettiin kuitenkin tuon taakan kantamista aina toisen maailmansodan aikoihin asti, jolloin työsuhteet aiheuttivat suomalaisten rakennusmiesten keskuudessa vielä niin paljon lisää pois paikkakunnalta muuttoja, että tuon perinnöksi tulleen haalin velkataakan kantaminen kävi ylivoimaiseksi. Ja niin tuo velkalinna jouduttiin luovuttamaan pankille ja vuoden tilapäisjärjestelyn kautta samoissa suojissa toimimisen jälkeen järjestettiin kesätoimintapaikaksi Speedway Garden jatkamaan aikaisempaa Rikers Parkin kesätoimintaa ja Virolaiselle Haalille pesiytyi entisen "Raittiuspaksin" paikkaan varsinainen toimintakeskus.

Tällä välin oli entinen Suomalainen Työväenjärjestö liittynyt International Workers Order nimiseen kansainväliseen työväen keskinäiseen avustusjärjestöön ja yhdistys ottanut nimekseen IWO Lodge 3801 "Turva" ja tätä kirjottaessa toimii toinenkin amerikansuomalaisen osasto New Yorkissa, joka kuuluu samaan yleisjärjestöön, mutta pitää toimintakielenään engl. kieltä. — (K. E. Heikkinen)

* * *

Baltimore, Md. — Paikkakunnan suomalainen väestö vietti huhtik. 21-22 päivinä 1945 Edistysyhdistyksen 25-vuotisjuhlaa. Toimintaa on kyllä ollut kolme tai neljä vuotta aikaisemminkin, mutta se ei ollut haalimme suojissa.

Baltimoren, Md., Edistysyhdistyksen haali pyörremyrskyn jälkeen kesällä vuonna 1945.

Kaupunkimme väestö käsittää kaikkia kansallisuuksia. Baltimorea sanotaan Etelän portiksi, sillä etelään päin ovat tarkat roturajoitukset — rautateillä eri vaunut valkoihoisille ja neekeriväestölle, eri ruokailuhuoneet jne.

Pääteollisuutena on terästeollisuus monissa eri muodoissa — peltin, putkien, rautalangan, aitojen ja monien sivutuotteiden valmistus. Valmistetaan myöskin Chevrolet-autojen osia, sähkövälineitä ja monia muita tuotteita. Päättäneen sodan aikana Baltimoressa oli toiseksi suurin sotateollisuus, samoin merisatamana toiseksi suurin Yhdysvalloissa, laivojen tuotannossa ensimmäinen ja lentokoneiden tuotannossa toisella tilalla.

Suomalaista väestöä alkoi tänne siirtyä noin 40 vuotta sitten, huomattavammin viimeisen 30 vuoden aikana. Valistus- ja kulttuuritoiminta pääsi alulle vasta sen jälkeen kun saatiin haali keskuspaikaksi, jossa kukin on toiminut vointinsa mukaan.

V. 1919 siirtyi tänne Weirtonista joukko suomalaisia kuuluksi tulleen terästyöläisten lakon seurauksena. Samoihin aikoihin muutti tänne suomalaisia muiltakin paikkakunnilta. Se antoi säsäyksen työväen toiminnan alkamiselle. Silloin heräsi kysymys haalin hankinnasta. Yhteisestä tuumasta päätettiin ostaa Ponca-haali, joka oli myytävänä sopivilla ehdoilla. Mutta energiaa kysyi sen kuntoon saaminen. Jouduttiin ottamaan morketti ja lisäksi toverilainoja. Toimintapaikka kuitenkin oli saatu ja niin järjestettiin näytelmä-, laulu- ja urheiluseurat. Ne alkoivat nopeasti kasvaa, joukko kun oli nuorta ja täynnä intoa. Uutta voimaa siirtyi paikkakunnalle jatkuvasti — aina Suomesta asti.

Nousua kesti ensimmäisen maailmansodan loppuun saakka, mutta sen jälkeen muuttui tilanne. Aatteellisesti suomalainen väki jakautui kolmeen eri ryhmään. Aikaisemmin jo oli ollut IWW:tä kannattava ryhmä, mutta 1921 tapahtui repeämä yhdistyksessä. Pieni

Baltimoren Edistysyhdistyksen soittokunta 1923-24.

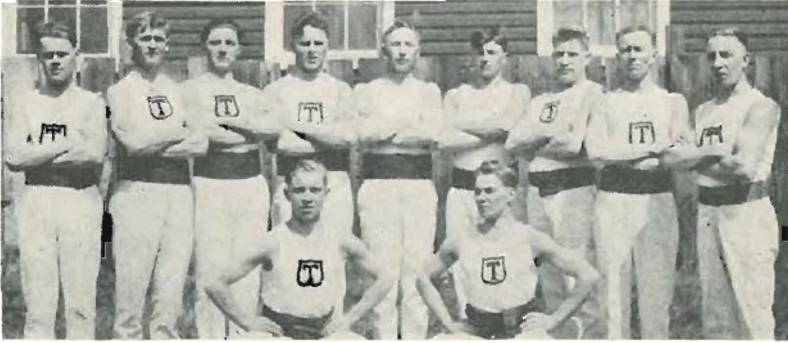
ryhmä raivaajalaisia erosi yhdistyksestä ja jäi sivuun. Sen jälkeen heillä ei täällä ole ollut kulttuuritoimintaa. Sitävastoin haalin piiriin jäänyt edistysellinen joukko on utterasti toiminut — työseisauksienkin aikoina.

Taluskriisin vuosina alkoi suomalainen väestö tuntuvasti vähetä. Monet lähtivät Neuvostoliittoon, jossa työttömyys oli tunnetta, ja toisia siirtyi farmille. Se luonnollisestikin vaikutti heikentävästi yhdistystoimintaan, varsinkin kulttuurityöhön, mutta työttömien liikkeessä toimittiin rivakasti.

Mainittavaa on myös, että Warrenin lakon seurauksena tänne siirtyi siellä mustalistattuja terästyöläisiä ja heidän tulonsa virkistyi yhdistystoimintaa, sillä heissä oli kykeneviä toimitsijoita.

Naisten toiminta sai alkunsa erikoisena osastona 1923-24. Matti Wiitala ohjasi alussa naisten toimintaa, mutta pian se kykeni kävelemään omin voiminsa. Naisten toiminnan päätarkoituksena on ollut nuorison ja erityisesti varhaisnuorison valistustyö. Yhdessä yhdistyksen kanssa naisjaosto heti järjesti lapsille Ihanneliiton ja myöhemminä vuosina se järjesti lasten pioneerileirejä, joinakin vuosina aivan paikallisestikin. Useina vuosina on järjestetty lasten kesäkoulu joksikin viikoksi.

Nuorisolla on ollut monenlaista toimintaa, m.m. pallojoukkue ja erikoisuutena on ollut nuorten laulukoulu, paikkakunnan nuorten yleis. Useina vuosina he ovat järjestäneet ihan loistotilaisuuksia.

Baltimoren, Md., Edistysyhdistyksen voimistelu- ja urheilujoukkue 1923-1924.

He ovat nuorisoa, joka on saanut alkuopetuksen yhdistystoimintamme piirissä.

Naiset ovat olleet mukana yhdistyksen rinnalla kaikissa tehtävissä, lehtien ja kirjallisuuden levityksessä, kulloinkin esiin tulleissa avustusten hankinnoissa jne. Näлкämarssien vuosina ne olivat naiset, jotka keräsivät ruokaa ja varoja, joilla ruokittiin marsseihin osallistuvia joukkueita. Samoin naiset olivat ensimmäisenä avustamassa Espanjan demokratian uljaita puolustajia ja niin edelleen päättyneen fasismivastaisen sotaponnistelun avustamisessa.

Luonnonvoimat runtelivat haalimme puiston huhtik. 26 p:nä, 1945 — siis heti 25-vuotisjuhlien jälkeen. Jossakin minuutissa pyöröremyrsky ruhjoi ja kiskoi juurineen irti 16 varjopuuta ja repi haalin kattoa. Mutta nyt haali on korjattu. Sen ahkerat jäsenet tekivät ylitöinä. Ja puiden kannot kasvavat vesaa. Samoin kasvaa vesaa se työ, jota tämän haalin suojissa joukot ovat tehneet vaiherikkaiden vuosien aikana. — (L. Waara)

* * *

JÄRJESTÖMME TYÖSARKA

Lyhyet katsaukset eri paikkakuntien toimintaan käsittävät vain osan järjestömmen yhdistysverkostosta, mutta siitä huolimatta niistä käy selville miten suunnattoman määrän kulttuuri- ja sivistystyötä 40 vuotta sitten perustettu järjestömmen on suorittanut Amerikan suomalaisen siirtolaisväen keskuudessa. Niistä ilmenee millaisella

tarmolla ja sitkeydellä sen jäsenistö on rakentanut kokoushuoneita henkisen ja fyysillisen kulttuurin keskuksiksi, perustanut kirjastoja, lukenut ja opiskellut, harrastanut taiteen eri aloja, avustanut amerikkalaista ja kansainvälistä työväenliikettä ja omaltakin kohdalta ollut rakentamassa työväen poliittisia ja taloudellisia liikkeitä, kaikista ylitsepääsemättömältä näyttävistä vastustuksista huolimatta. Mielenkiintoista on panna merkille miten työväenyhdistysten ilmeneminen paikkakunnille alkoi nopeasti hävittää kapakkaelämän kasvattamaa raakaa elämäntapaa siirtolaisväen keskuudesta ja kiinnittää sitä joukkoina tietojen kartuttamisen harrastuksiin, kirjallisuuden viljelemiseen, pyrkimään verrattain suurilukuisina opinteille, liittymään laulukuoroihin ja näytelmäseuroihin, harrastamaan fyysillistä kulttuuria jne.

Ei ole mikään ihme, että juuri työväenliikkeellä oli Amerikan suomalaisen työläisainekseen tällainen tenhovoima. Jokapäiväisen elämän kouluuttamana kaivantomies, tokkatyöläinen, tehdaslainen, kotipalvelija, uudisviljelijä, tai mikä hänen ammatinsa työtätekeväenä ihmisenä olikaan, tunsi kuuluvansa työväenluokkaan. Siksi työväenliikkeen ilmestymisellä olikin pysyväisesti kohottava ja kasvattava vaikutus siirtolaistyöläisen persoonalliseenkin elämään nähden. Ja edelleen se oli ainoa liike, joka jo olemuksensa pohjalta pyrki tutustuttamaan siirtolaisväkeä Amerikan suuren kansan sivistyksellisiin pyrkimyksiin ja sen yhteiskunnalliseen ja poliittiseen elämään.

Missä olisi toinen järjestö Amerikan suomalaisten keskuudessa, joka esim. kirjallisuuden kustantamisessa ja levityksessä vetäisi verroja järjestöllemme? Suuri on se määrä tunnettujen amerikkalaisten kirjailijain teoksia, mitä on käännetty suomenkielelle ja lehtiliik-keemme kustantaneet, omien kynäilijäimme tuotteiden ohella. Sen lisäksi on käännetty suomenkielelle jatkuvasti tietokirjallisuutta eri aloilta, kustannettu sanakirjoja jne. Huomattavat määrät on levitetty myöskin aikaisempina vuosina Suomessa ilmestynyttä kirjallisuutta. Ja eittämättä yhdistysjärjestömme on ollut näytelmäkirjallisuuden suurin viljelijä Amerikan suomalaisten keskuudessa. Kuka voisi laskea, minkä määrän esim. New Yorkin, Chicagon, Waukeganin, Berkeleyyn, San Franciscon, Astorian tai jonkun muun suuremman yhdistyksemme näyttämö on esittänyt historiallisia, klassillisia ja kansan elämää kuvaavia näytelmiä? Kuka voisi antaa kokonaiskuvan järjestömme soitto-kuntien ja urheilu-voimisteluseurain ponnistuksis-

ta kuluneen 40 vuoden ajalta?

Samoin kuin lehtiemme kasvatuksellinen työ, myöskin koulujen ja kurssien järjestäminen lapsille, nuorisolle ja aikuisille on ollut todellista kansansivistyksellistä, kunniaakasta ja hyödyllistä työtä. Sen tuloksena m.m. havaitsemme, että varsin suuri lukumäärä yhdistysjärjestömme piirissä kasvanutta ainesta on vaikutusvaltaisissa tehtävissä amerikkalaisessa elämässä, poliittisen liikkeen ja uniojärjestöjen toimitsijoina, koulujen opettajina, osuustoimintaliikkeessä, kunnallisissa ja valtioiden viroissa, lukemattomissa professionaalisissa ja korkeata ammattitaitoa vaativissa ammateissa.

Vastakohtana suomalaisten taantumuspiirien ahdasmielisyydelle, joka pyrki siirtolaisväen kytkemään omahyväiseen kansalliskiihkoiseen karsinaan, Hibbingin edustajakokous kohotti korkealle kansainvälisyyden aatteen, joka jo itse amerikkalaisessa elämässä, lukemattomien eri kansallisuuksien "sulatusuunissa", on niin tuiki tarpeellista. Jo tuossa kokouksessa käsitettiin, että suomalaisen kansallisuuden kunnia ei ole vain siinä, miten paljon pidetään omasta kansallisuudesta tai synnyinmaastamme, joita jokainen rakastaa, vaan siinä miten osaamme oikealla tavalla kansallisena ryhmänä suhtautua edistyksellisesti uuden kotimaamme oloihin ja laitoksiin, työtätekevän kansan iloihin ja suruihin ja olemaan valmiina puolustamaan sen oikeuksia ja vapauksia. Se on ihmiskunnan veljeyden ja vapauden aatetta, kauneinta mitä ihmisessä on olemassa. Se on jotain sellaista, mikä varmasti lämmittää jokaisen liikkeen mukana pysyneen ja monen poisjääneenkin mieltä.

* * *

Yhdistysliikkeemme on 40-vuotisen taipaleensa aikana käynyt monien eri vaiheiden lävitse, kuten edellä on ilmennyt. Nyt järjestömme on suuren, eri kansallisuuksista muodostuvan, International Workers Orderin jaoston. Tuohon eri kansallisuuksien veljelliseen perheeseen järjestömme päätti yhtyä toukok. 31 p., 1941, New Yorkissa pidetyssä edustajakokouksessa, joka päätös toteutettiin heti edustajakokouksen jälkeen silloisen järjestömme sihterin Onni Kaartisen ja puheenjohtaja Carl Päiviön johdolla.

Miksi järjestömme otti tämän askeleen?

Syyt siihen ovat selvät. Ensinnäkin Suomessa syntyneiden lukumäärä vähenee verrattain nopeasti ja uusia toimintavoimia ei Suomesta ole päässyt tulemaan viimeisen neljännesvuosisadan aikana

juuri nimeksikään. Se on luonnollinen tekijä, joka vaikuttaa la-
maannuttavasti kaikkeen siihen toimintaan, mitä järjestömmme on niin
kunniakkaasti edustanut. Toisaalta taasen siirtolaisväestön harras-
tukset entisessä muodossaan eivät kyennet tydyttämään suurem-
massa mitassa tässä maassa syntynyttä nuorempaa polvea, joka jo
koulukasvatuksensa perustalta ja osana amerikkalaisesta nuorisosta
omaa toisenlaisen taustan kuin siirtolaisina tähän maahan saapu-
neet. Se vaatii enemmän amerikkalaisia toimintatapoja. Ja kokemus
oli myöskin osoittanut vähävaraisen kansan yhteisavun merkityksen.

Tuolta pohjalta asiaa harkittuaan, ja kun jo useita IWO:n suo-
malaisia lodgeja oli syntynyt, kuten New Yorkin "Turva", Superio-
rin lodgi y.m., New Yorkissa pidetty edustajakokous käsitti, että
yhtyminen on tarpeellista ja hyödyllistä sellaiseen liikkeeseen kuin
on International Workers Order, joka on syntynyt palvelemaan vähä-
varaista kansaa maan yhteiskunnallisen elämän ja tarpeiden pohjalta.

International Workers Order on keskinäisen avun järjestö, joka
liittää mukaansa kaikki ikäluokat, vanhoista lapsiin asti edullisilla
vakuutusmaksuilla. Ja sen lisäksi se on valistus- ja kulttuuriliikettä
kuin myöskin yhteiskunnallista liikettä, joka osallistuu yhteiskunnalli-
sen turvallisuuden ja yleisesti työtätekevän väestön terveydellisten ky-
symysten tukemiseen ja aloitteiden tekemiseen niissä.

Vaikka Amerikan Suomalaisen Keskinäisen Avun Järjestö onkin
vasta viiden vuoden ikäinen, siinä ovat edustettuna ensimmäinen, toi-
nen ja kolmaskin sukupolvi. Siksi — osana maamme eri kansallisuuk-
sien veljellisestä perheestä — Amerikan Suomalaisen Keskinäisen
Avun järjestö on ainoa suomalainen järjestö, jolla on kasvun ja tu-
levaisuuden mahdollisuudet. Sillä on nuo mahdollisuudet siksi, että
se on järjestö, joka on hellittämättä pitänyt yllä edistyksen lippua
Amerikan suomalaisen väestön keskuudessa. Vaikeimmissakaan olois-
sa se ei ole antanut pelon ja orjuuden tunteen itseään kahlehtia. Ver-
rattomalla sitkeydellä se on työskennellyt vapaan ja demokraattisen
elämän puolesta, henkisesti ja aineellisesti rikkaamman ja kauniim-
man elämän luomiseksi työtätekeville. Sellaisessa työssä sille on kas-
vanut tietoinen perusjoukko, vanhempi ja nuorempi kaarti, jatkamaan
työtä suuren amerikkalaisen veljesjärjestön osana, että Amerikasta
muodostuisi maa, jossa suuromistajien itsekkäät edut ja voitonhimo
eivät olisi määrääjinä, vaan kansan edut ja tahto.

Rakentakaamme järjestöämme suomalaisen työväenliikkeen par-
haimpien perinteiden jatkajana!